

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
NATIONAL ARCHIVES

ว.ค.ม.
ว.อ.ม.ท.น.ช. ๒๕๖๗

Archive; Please Keep It Properly Preserved

๑๖๖๖-๑๖๖๗

๑๖๖๗-๑๖๖๘

๑๖๖๘-๑๖๖๙

๑๖๖๙-๑๖๗๐

"อาไคฟ ขอให้เก็บให้จบดี"

Archive; Please Keep It Properly Preserved

จัดพิมพ์เนื่องในวาระครบ ๗๐ ปี
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

Publication on the Occasion of the 70th Anniversary

The National Archives of Thailand

The Fine Arts Department

“เรื่องราวเป็นอันได้ความถูกต้องตามที่พยายามหาอำมาตย์แจ้งความ แต่มีความเสียใจที่เป็นตราแกะใหม่ทั้ง ๒ ดวง รุ่งเคียงกันกับนารายณ์ทรงราหู ตราเก่าเหนจะหายทกตกหล่นเพราะเจ้าแผ่นดินไม่ได้ยู่ติดเมืองสักคนหนึ่ง ศุภอักษรนี้อ่านคันใจเต็มที เพราะเข้าใจโดยมาก ด้วยเป็นคำมคธคำไทยเจืออยู่ แต่คำเขมรไม่เข้าใจเลย ขอให้ล่ามเขมรเขียนอักษรขอมบรรทัดหนึ่ง อักษรไทยอ่านเป็นสำเนียงเขมรบรรทัดหนึ่ง คำแปลภาษาเขมรเขียนลงไว้ได้คำเขมรที่เขียนอักษรไทย หนังสือชนิดนี้ควรเข้าอาโคฟ ขอให้เก็บให้จงดี”

นายแพทย์สวัสดิ์ ๕๕๕
ใจความ เทน

ทูลเกล้าฯ ถวายด้วยอักษรทองคำพร้อมกัน
จึงมีดวงตรา

พระยาพิชัย

หมายเหตุ

[illegible]

หนังสือชนิดนี้ควรระมัดระวัง
หรือยกขึ้นให้ดู

5.5 200/00

พระราชกระแสพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
King Chulalongkorn's command

คำนำ

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้รับการสถาปนาเป็นหน่วยงานระดับกองในสังกัดกรมศิลปากรอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหอจดหมายเหตุแห่งชาติมีภารกิจสำคัญต่อประเทศ คือ การรวบรวม จัดหมวดหมู่ ทำเครื่องมือช่วยค้น เก็บรักษา อนุรักษ์ บันทึกรเหตุการณ์ และให้บริการศึกษาค้นคว้าเอกสารจดหมายเหตุ ซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมที่เปรียบเสมือนคลังปัญญาที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติและการศึกษาค้นคว้าของหน่วยงานของรัฐ นักศึกษา นักวิจัย เป็นหลักฐานชั้นต้นที่นำไปอ้างอิง วิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ได้ทุกสาขา ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม นับเป็นประจักษ์พยานสำคัญอันแสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีตและความสามารถของบรรพชนที่น่าภูมิใจยิ่ง

พ.ศ. ๒๕๖๕ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้จัดโครงการเฉลิมฉลองเนื่องในวาระครบ ๗๐ ปี หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ในฐานะองค์กรทางวิชาชีพหลักของงานจดหมายเหตุในประเทศไทย เพื่อประชาสัมพันธ์ หอจดหมายเหตุแห่งชาติให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เผยแพร่วิชาการจดหมายเหตุ และนำเสนอคุณค่าของเอกสารจดหมายเหตุ ให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและการดำเนินงานจดหมายเหตุมากยิ่งขึ้น โดยเน้นรูปแบบกิจกรรม ที่นำเสนอภารกิจสำคัญด้านต่าง ๆ อาทิ การจัดนิทรรศการ การเสวนาทางวิชาการจดหมายเหตุ การจัดทำวิทัศน์เกี่ยวกับ หน่วยงานและกระบวนการดำเนินงานจดหมายเหตุ รวมถึงการจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกเรื่อง “**อาไคฟ ขอให้เก็บให้จงดี**” มีเนื้อหา ประกอบด้วย **หอจดหมายเหตุแห่งชาติ : ๗๐ ปี จากอดีตสู่ปัจจุบัน** อธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ตลอด ๗๐ ปีที่ผ่านมาโดยย่อ และ **๗๐ เรื่อง เอกสารจดหมายเหตุ : มรดกทางวัฒนธรรม** เป็นการ นำเสนอทรัพยากรจดหมายเหตุของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ โดยคัดสรรเอกสารจดหมายเหตุที่สำคัญหรือน่าสนใจ สะท้อนประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางสังคมไทย จากเอกสารของหน่วยงานราชการและเอกสารส่วนบุคคล ที่เก็บรักษาไว้ในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติตามการจัดหมวดหมู่ของระบบเอกสารจดหมายเหตุ จำนวน ๗๐ เรื่อง รวบรวมและเรียบเรียง ในรูปแบบของการสรุปความจากเอกสารจดหมายเหตุที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ระบุรายการบรรณานุกรมที่เกี่ยวข้อง และลำดับ เรื่องทั้ง ๗๐ เรื่อง ตามตัวอักษร นอกจากนี้ยังได้คัดเลือกเอกสารโสตทัศนจดหมายเหตุประเภทภาพถ่ายหรือแผนที่ แผนผัง ที่เกี่ยวเนื่อง และมีรหัสเอกสารพร้อมคำบรรยาย เพื่อประโยชน์สูงสุดในการสืบค้นและอ้างอิง

กรมศิลปากรหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “**อาไคฟ ขอให้เก็บให้จงดี**” เล่มนี้ จะช่วยเผยแพร่ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ที่สำคัญและน่าสนใจในอดีต เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปและผู้สนใจได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทางการสืบค้นหรือใช้บริการ ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ในโอกาสต่อไป

นพป

(นายพนมบุตร จันทรโชติ)

อธิบดีกรมศิลปากร

Foreword

The National Archives of Thailand was established as a division in the Fine Arts Department on August 18th, 1952. Ever since, its mission of national importance is to collect, classify, and conserve the historical documents, create finding aids, provide research services, as well as document contemporary events. This leads to the repository of archival materials, which is a cultural heritage, the valuable repository of wisdom for our nation, awaiting study and research by government agencies, students, and researchers. It is also a storehouse of primary evidence that could be used for research, analysis, and reference in all sorts of historical inquiry – politics, economy, society, religions, art and culture. It is of utmost importance as evidence of the nation’s glorious past, and the capability of our forebears.

In 2023, the Office of the National Archives of Thailand, Fine Arts Department, initiates a project to celebrate its 70th anniversary, highlighting its leading role in terms of archival work in Thailand, in order to make its important role fully understood by the general public, to propagate archival science, and to present to the public values and importance of archival documents. Aspects of the National Archives’ work are presented through exhibitions, scholarly discourse, documentary on the office and the operation, and the publication of this commemorative book. “Archive; Please Keep it Properly Preserved” consists of two parts. The first part, The National Archives of Thailand: 70 Years, from the Past to the Present, briefly describes the origin and development of the National Archives of Thailand through the past seven decades. The second part, 70 Stories from the Archives: Cultural Heritage, presents archival gems from the National Archives of Thailand’s collections that are carefully selected due to their importance and interesting aspects, providing reflections of our nation’s history and development. From public and private documents systematically preserved at the National Archives, 70 stories are curated and presented as brief essays, complete with bibliography as well as photographs, maps and plans, all of which are also properly referenced with document codes for further research or reference.

On behalf of the Fine Arts Department, I sincerely wish that this book will help propagate important and interesting historical data that would be beneficial to the general public as well as students of history, providing guidelines for further historical research, as well as enticing users to come to the National Archives, to enjoy using our archival resources.

(Phanombootra Chandrajoti)
Director-General, Fine Arts Department

สารบัญ

คำนำ	๐๐๔
หोजดหมายเหตุแห่งชาติ : ๗๐ ปี จากอดีตสู่ปัจจุบัน	๐๑๒
• แรกเริ่มกองจดหมายเหตุแห่งชาติ	๐๑๖
• ก้าวสู่ในเวทีโลก	๐๑๘
• การขยายงานสู่ภูมิภาค	๐๒๒
• ยกระดับสู่สำนักหोजดหมายเหตุแห่งชาติ	๐๒๖
• พระราชบัญญัติจดหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖	๐๒๘
• ก้าวสู่มรดกความทรงจำแห่งโลก	๐๓๐
๗๐ เรื่อง เอกสารจดหมายเหตุ : มรดกทางวัฒนธรรม	๐๓๔
๑. กระบวนรถโมเตอร์คาร์	๐๓๕
๒. การก่อสร้างถนนราชดำเนิน	๐๓๘
๓. การเกิดสุริยุปราคา ตำบลห้วยกอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๐๔๑
๔. การแก้ไขสนธิสัญญาระหว่างไทยกับนานาประเทศ	๐๔๔
๕. การขุดลอกคลองผดุงกรุงเกษม คลองคูพระนครชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร	๐๔๗
๖. การโฆษณาในหนังสือพิมพ์ฉบับปฐมฤกษ์	๐๕๐
๗. การจัดตั้งกองเสือป่ามณฑล	๐๕๒
๘. การจัดตั้งสภาอุณาโลมแดงแห่งกรุงสยาม ต้นกำเนิดแห่งสภากาชาดไทย	๐๕๕
๙. การจัดสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ	๐๕๗
๑๐. การใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล	๐๖๐
๑๑. การซ่อมแซมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	๐๖๔
๑๒. การประกาศใช้พุทธศักราชแทนรัตนโกสินทรศก	๐๖๖
๑๓. การยิงสลุต	๐๖๘
๑๔. การเล่นว่าวพนันในสมัยรัชกาลที่ ๕	๐๗๐
๑๕. การสมรสหมู่ นโยบายสร้างชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม	๐๗๒
๑๖. การสร้างท่าเรือกรุงเทพบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างปากคลองเตย จนถึงปากคลองพระโขนง พ.ศ. ๒๔๗๙-๒๔๙๒	๐๗๕
๑๗. การเสด็จประพาสต้นในรัชกาลที่ ๕	๐๗๘

๑๘. การเสด็จเยือนสยามของชาเรวิชนิโคลัส จุดเริ่มต้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามและรัสเซีย	๐๘๒
๑๙. การแสดงสาภะระหว่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม	๐๘๔
๒๐. การหล่อพระพุทธรูปราชองค์จำลองมาประดิษฐานที่วัดเบญจมบพิตร ในสมัยรัชกาลที่ ๕	๐๘๘
๒๑. กำเนิดโรงพยาบาลศิริราช	๐๙๑
๒๒. เชื้อนเจ้าพระยา โครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๐๙๔
๒๓. คลองรังสฤษดิ์ประยุรศักดิ์	๐๙๘
๒๔. คลังออมสินเพื่อปวงประชา พระมหากรุณาแห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๐๑
๒๕. เครื่องบูชาภัณฑ์เทศน์กระจำตใหญ่	๑๐๓
๒๖. โคมตรา วิสาขปุณณมีบูชา	๑๐๖
๒๗. งานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕	๑๐๘
๒๘. งานนักขัตฤกษ์ฤดูหนาว	๑๑๒
๒๙. งานสยามรัฐพิพิธภัณฑ์	๑๑๕
๓๐. เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ ชาวต่างชาติผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินสยาม	๑๑๗
๓๑. ตราประจำจังหวัด	๑๑๙
๓๒. ตลาดนัดสนามหลวง	๑๒๓
๓๓. ทางรถไฟหลวงสายแรก : เส้นทางรถไฟสายนครราชสีมา	๑๒๕
๓๔. นาหลวงดำหนักพญาไท	๑๒๗
๓๕. น้ำท่วมกรุงเทพฯ	๑๒๙
๓๖. บัตรอวยพรย้อนยุค	๑๓๒
๓๗. ปฏิทินไทย	๑๓๔
๓๘. ประวัติธงชาติไทย	๑๓๖
๓๙. ไปรษณียบัตรจดหมายเหตุ	๑๓๘
๔๐. พจนานุกรมตัวสะกดแบบใหม่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม	๑๔๐
๔๑. พระคทาจอมพลในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง	๑๔๒
๔๒. พระบรมรูปทรงม้า พระบรมราชานุสาวรีย์ที่ยิ่งใหญ่	๑๔๔
๔๓. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรป ร.ศ. ๑๑๖	๑๔๘
๔๔. พระราชบัญญัติสำหรับแต่งงานคนต่างประเทศในกรุงสยาม ร.ศ. ๑๑๖	๑๕๒
๔๕. พระราชพิธีตรียัมปวาย ตรียวาย ในรัชกาลที่ ๕	๑๕๔

๔๖. พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๑๕๐ ปี	๑๕๗
๔๗. พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี	๑๖๒
๔๘. พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ พระเศวตอดุลยเดชพาหนะ ช้างสำคัญคู่พระบารมีช้างแรกในรัชกาลที่ ๙	๑๖๖
๔๙. พระราชพิธีโสกันต์	๑๗๐
๕๐. พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์ รัชกาลที่ ๕	๑๗๔
๕๑. พระเศวตคชเดชน์ดิลก ช้างคู่พระบารมีรัชกาลที่ ๗	๑๗๖
๕๒. มลानำไทย รัฐนิยมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม	๑๘๐
๕๓. ไม้ขีดไฟและหน้ากลักไม้ขีดไฟ	๑๘๒
๕๔. รัชกาลที่ ๗ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมมณฑลพายัพ	๑๘๕
๕๕. รื่นเริงดิถีวันปีใหม่ สมัยประชาธิปไตย	๑๘๘
๕๖. เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙	๑๙๑
๕๗. โรคอินฟลูเอนซาในสยามประเทศ	๑๙๔
๕๘. โรงแรมรถไฟหัวหิน	๑๙๖
๕๙. วิวัฒนาการภาพยนตร์ไทย	๑๙๘
๖๐. สนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดา	๒๐๐
๖๑. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ : พระกรณียกิจด้านการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น	๒๐๒
๖๒. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ กับการบริหารราชการทหารเรือ	๒๐๗
๖๓. สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการแทน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์	๒๑๑
๖๔. สลากน้ำหอม ของสะสมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๒๑๔
๖๕. สวนลุมพินี สวนสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย	๒๑๗
๖๖. สะพานชุดเฉลิม	๒๒๐
๖๗. สะพานพระราม ๖ สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสะพานแรกของประเทศไทย	๒๒๖
๖๘. หอคองคอเดีย ต้นกำเนิดพิพิธภัณฑสถานไทย	๒๓๐
๖๙. เหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยจากคลื่นสึนามิ	๒๓๓
๗๐. อนุสัญญาเจนีวา	๒๓๔
บรรณานุกรม	๒๓๖

Table of Contents

Foreword	005
Table of Contents	
The National Archives of Thailand: 70 Years, from the Past to the Present	014
• The National Archives Division	016
• Towards Global Stage	019
• Regional Expansion	024
• Office of the National Archives of Thailand	027
• National Archives Act, 2013 A.D.	029
• Memory of the World	031
70 Stories from the Archives: Cultural Heritage	034
1. The Automobile Processions	035
2. Construction of Ratchadamnoen Avenue	040
3. The Total Solar Eclipse at Wa Ko, Prachuap Khiri Khan	041
4. Revision of the Treaties between Thailand and Foreign Countries	044
5. The Dredging of Khlong Phadung Krung Kasem, Bangkok's Outer Moat	048
6. Ads in First-Issue Newspapers	050
7. The Monthon Wild Tiger Corps	054
8. The Red Unalom Society, the Origin of the Thai Red Cross	055
9. Construction of Victory Monument	059
10. The Use of Court Titles as Surnames	062
11. Renovation of Chakri Throne Hall during the Reign of King Prajadhipok	065
12. Proclamation on the Use of Buddhist Era instead of Rattanakosin Era	067
13. The Gun Salutes	069
14. Gambling Kites During the Reign of King Chulalongkorn	070
15. Mass Wedding, a Nation-Building Policy during Field Marshal Plaek Phibunsongkhram's Regime	073

16. Construction of the Port of Bangkok, 1936 – 1949	076
17. King Chulalongkorn's Incognito Journeys	080
18. The Tsesarevich's Visit to Siam and the Beginning of Amity between Siam and Russia	083
19. The International Exposition in Brussels, Belgium	087
20. The Casting of Phra Phutthachinnarat Replica for Wat Benchamabophit During the Reign of King Chulalongkorn	089
21. The Origin of Siriraj Hospital	092
22. Chao Phraya Dam, From a Royal Initiatives to an Irrigation Project	097
23. Rangsit Prayurasak Canal	100
24. Government Savings Bank for the People, King Vajiravudh's Benevolent Legacy	102
25. The Big-Basket Sermon Offerings	105
26. The Insignia Lanterns for Visakha Puranami Puja	107
27. The 1932 Constitution Fair	110
28. The Winter Fair	114
29. The Siamese Kingdom Exhibition	116
30. Chaopraya Abhai Raja Siammanukulkij, a Foreigner with a Great Role in the Administration of Siam's Government	118
31. Provincial Emblems	121
32. Sanam Luang Market	124
33. The First Line of the Royal State Railway: Khorat Line	126
34. The Royal Rice Field at Phya Thai	128
35. Flood in Bangkok	130
36. Antique Greeting Cards	132
37. Thai Calendars	134
38. History of Thai National Flags	137
39. Archival Postcards	139
40. Dictionary of New Spellings during Field Marshal Plaek Phibunsongkhram's Regime	141
41. H.M. Queen Sirikit's Field Marshal Baton	142
42. The Equestrian Statue	145
43. King Chulalongkorn's 1897 Journey to Europe	150

44. The Royal Act on Marriage with Foreigners, R.E. 116	152
45. The Swinging Ceremony during the Reign of King Chulalongkorn	154
46. The Bangkok Sesquicentennial Celebration Ceremony	159
47. The Bangkok Bicentennial Celebration Ceremony	164
48. The Anointment Ceremony of an Important Elephant, Phra Sawet Adulyadejphahana, King Bhumibol's First White Elephant	167
49. The Royal Tonsure Ceremony	172
50. King Chulalongkorn's Will	174
51. Phra Sawet Khotchadetdiloc, King Prajadhipok's First White Elephant	178
52. Nation-Building Hats: Field Marshal Plaek Phibunsongkhram's Cultural Mandates	181
53. Matches and Matchbox Covers	182
54. King Prajadhipok's Journey to Monthon Phayap	187
55. Celebrating New Year during the Democratic Times	189
56. The Royal Barge Narai Song Suban of the Ninth Reign	192
57. The Great Influenza in Siam	195
58. Railway Hotel, Hua Hin	197
59. Development of Thai Cinema	199
60. The Royal Golf Course at Chitralada Park	201
61. H.R.H. Prince Damrong Rajanubhap and the Reform of Local Administration	204
62. H.R.H. Prince Narissara Nuwattiwong and the Administration of the Royal Siamese Navy	209
63. H.M. Queen Sri Bajrindra, the First Queen Regent	213
64. King Vajiravudh's Perfume Label Collection	214
65. Lumbhini Park, Thailand's First Public Park	219
66. Chaloem Bridges	222
67. Rama VI Bridge: The First Railway Bridge in Thailand	228
68. Ho Concordia: The Origin of Thai Museums	231
69. The Great Geohazard Caused by the Tsunami	233
70. The Geneva Conventions	235
Bibliography	270

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ : ๗๐ ปี จากอดีตสู่ปัจจุบัน

งานจดหมายเหตุของไทยเริ่มปรากฏหลักฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีหน่วยงานจดหมายเหตุอยู่ในราชสำนัก ๒ หน่วยงาน คือ **หอศาสตราคม** มีมหาดเล็กทำหน้าที่นักจดหมายเหตุ และ **หอหนังสือ** มีอาลักษณ์ทำหน้าที่นักจดหมายเหตุ เอกสารจดหมายเหตุเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา คือ “**จดหมายเหตุซึ่งหาได้แต่หอหนังสือ**” ได้แก่ เอกสารราชการต่าง ๆ เช่น ต้นหนังสือ ใบบอก สำเนา ท้องตรา สมุดจดหมายเหตุ ฯลฯ และ “**เหตุซึ่งมีในพงศาวดาร**” คือ บันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับองค์พระมหากษัตริย์

ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏหลักฐานชัดเจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่ามี “**หอหลวง**” หรือ “**ออฟฟิศหลวง**” ตั้งอยู่ในห้องอาลักษณ์ของกรมราชเลขาธิการ ทำหน้าที่รักษาสมุดจดหมายเหตุ สมุดไทย เอกสารราชการต่าง ๆ หนังสือท้องตราของกระทรวงต่าง ๆ^๑ ส่วนงานบันทึกเหตุการณ์มีกองจดหมายเหตุ^๒ ในกรมพระอาลักษณ์ ทำหน้าที่จดบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน^๓ และหนังสือราชกิจจานุเบกษา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การเก็บรักษาเอกสารสำคัญของหอหลวงนั้นแยกออกจากกัน เอกสารที่เกี่ยวข้องในพระราชกิจส่วนพระองค์อยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชเลขาธิการในพระองค์ ซึ่งแบ่งส่วนราชการออกเป็นแผนกต่าง ๆ รวมทั้งแผนกเก็บหนังสือทั่วไป แผนกเก็บหนังสือต่างประเทศ และแผนกหอสมุดหลวง ส่วนเอกสารราชการแผ่นดินอยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชเลขาธิการ มีกองรักษาหนังสืออยู่ในสังกัด

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนางานจดหมายเหตุ ในช่วงนี้ ทรงรับเป็นพระธุระในการรวบรวมเอกสารจดหมายเหตุและภาพถ่ายเข้ามาเก็บรักษาไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ทรงวางแนวทางในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุให้เข้าสู่มาตรฐาน ขณะทรงดำรงตำแหน่งสภานายกหอพระสมุดวชิรญาณ ทรงตั้งแผนกจดหมายเหตุขึ้นในหอพระสมุดวชิรญาณ เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๙ เอกสารที่แผนกนี้เก็บรักษาเรียกว่า “**หนังสือจดหมายเหตุสำหรับราชการบ้านเมือง**” โดยถือกำหนดวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๙ เป็นเขตแบ่งซึ่งจัดแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ เอกสารจดหมายเหตุในอดีต เป็นการรวบรวมจากหนังสือเดิมที่หอพระสมุดวชิรญาณ

๑ ตรงกับคำว่า “Archives” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งคำนี้ปรากฏเป็นครั้งแรกในพระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพ.ศ. ๒๔๓๘ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เก็บหนังสือประเภทศุภอักษรไว้เป็นจดหมายเหตุ

๒ จากหลักฐานการจัดงบประมาณประจำปีร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙) เชื่อได้ว่ากองจดหมายเหตุจัดตั้งขึ้นในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๙-๒๔๔๒

๓ ตรงกับคำว่า “Chronicle” ในภาษาอังกฤษ

มีอยู่แล้วกับหนังสือสำเนาท้องตราและใบบอกราชการหัวเมือง ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นไป ซึ่งขอจากที่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงต่าง ๆ รักษาไว้ กับเอกสารจดหมายเหตุในปัจจุบัน เป็นการรวบรวมจากหนังสือ ราชการ คำสั่ง ข้อบังคับ รายงาน รวมทั้งหนังสือพิมพ์ข่าว รายวันทีออกในกรุงเทพฯ จากกระทรวงต่าง ๆ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในพ.ศ. ๒๔๗๕ กรมราชเลขาธิการได้อโอนเอกสารราชการแผ่นดิน ไปอยู่ในความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรี ได้ตั้ง “กรมราชเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี” ขึ้นปฏิบัติราชการ สืบเนื่อง ต่อมาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๘ กรมราชเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี ได้ส่งเอกสารประเภทสำเนา ท้องตรา ใบบอก จดหมายเหตุ หมายรับสั่ง และเอกสารราชการแผ่นดิน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้แผนกจดหมายเหตุ ของหอพระสมุดสำหรับพระนครเก็บรักษารวมกับเอกสาร สำคัญอื่นที่แผนกจดหมายเหตุรวบรวมเก็บรักษาไว้ก่อนแล้ว ทำให้งานจดหมายเหตุเป็นศูนย์รวมเอกสารจดหมายเหตุ ซึ่งมีรากฐานจากการเก็บรักษาเอกสารที่สิ้นกระแสการใช้งานของส่วนราชการต่าง ๆ อย่างแท้จริง

ส่วนงานบันทึกเหตุการณ์ประจำวันอันเป็นธรรมเนียมในราชสำนัก ปรากฏหลักฐานอีกครั้งภายหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมศิลปากร พ.ศ. ๒๔๗๖ จัดตั้งแผนกบันทึกเหตุการณ์ขึ้นในกอง หอสมุดแห่งชาติ ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงธรรมการ ได้ย้ายแผนกบันทึก เหตุการณ์ไปขึ้นกับกองวัฒนธรรมของกรมศิลปากร เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๑ ต่อมาเมื่อกองวัฒนธรรมยุบเลิกจึงโอนแผนกนี้ไปขึ้นกับ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ สังกัดกรมศิลปากรเช่นเดิม ในพ.ศ. ๒๔๘๕

10M00037

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
H.R.H. Prince Damrong Rajanubhap.

The National Archives of Thailand: 70 Years, from the Past to Present

The first record of Thai archival works appeared during the times when Ayutthaya was the Kingdom's capital. At the royal court, there were two offices: *Ho Satrakhom* had royal pages keeping the records, while *Ho Nangsu* had scribes performing suchlike tasks. There were two types of archival records: *Ho Nangsu Records* include official documents such as correspondence drafts, notices to and from the provinces, duplicates, and compilations of records. *Phongsawadan* include mainly documents pertaining to the king.

During the Rattanakosin period, in particular during the reign of King Chulalongkorn, there was a *Ho Luang*, also known as *Office Luang*, in the Royal Scribes' Office that was under His Majesty the King's Private Secretary. It was in charge of the ancient manuscripts, official documents, as well as ministerial correspondence. The Royal Scribes' Office was also in charge of the recording of daily events and happenings, as well as the publication of the Royal Gazette.

During the reigns of King Vajiravudh and King Prajadhipok, the *Ho Luang*'s record-keeping was divided into two parts. Records pertaining to the king were under the aegis of the Office of His Majesty the King's Private Secretary, which consisted of sections for general correspondence, foreign correspondence, and the Royal Library. State papers were kept separately by the State Papers Section, the Office of the Royal Secretariat.

During this time, H.R.H. Prince Damrong Rajanubhap played a pivotal role in the development of archival work during his tenure as the president of the Royal Vajiranana Library. With his strong vision of collecting and preserving archival documents and photographic records for the nation, the prince established the Archives Section at the Royal Vajiranana Library on April 1st, 1915. In the beginning, the archival documents collected could be divided into two groups. *Historic Documents* were ancient records already preserved by the Royal Vajiranana Library, together with correspondence to and from the provinces, from the reign of King Mongkut or older, which were gathered from various ministries, especially the Ministry of the Interior. *Current Documents* were

documents gathered from the ministries, including official letters, orders, regulations and reports, as well as daily newspapers issued in Bangkok.

After the 1932 Revolution, the Office of the Royal Secretariat was transferred to the Council of Ministers. Subsequently, in February 1945, the Office of the Royal Secretariat transferred their archival documents dating from the reigns of King Chulalongkorn and King Vajiravudh to the Archival Section, the National Library, to be combined with other archival documents that had already been deposited at the Archival Section. The section thus became the central repository of the nation's archival documents, with its basis of the non-current records of Thai bureaucratic agencies.

For the daily recording of events and happenings at the royal court, after the 1932 Revolution, the Contemporary Records Section was established under the National Library after the 1933 Decree on the Administrative Organization of the Fine Arts Department. In 1938, the section was transferred to the Cultural Division of the Fine Arts Department after yet another decree. Subsequently, when the Cultural Division was dissolved, in 1942, the section was transferred to the Division of Literature and History, Fine Arts Department.

แรกเริ่มกองจดหมายเหตุแห่งชาติ

วันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมศิลปากร ตั้งกองจดหมายเหตุแห่งชาติขึ้น มีสถานที่ทำการตั้งอยู่ที่ตึกถาวรวัตถุ ถนนหน้าพระธาตุ กรุงเทพฯ โดยโอนงานแผนกบันทึกเหตุการณ์จากกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์มาสังกัด เพื่อทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ภายในประเทศ และเหตุการณ์ต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย และตั้งแผนกใหม่เพิ่มขึ้น คือ แผนกเอกสารสำคัญ ทำหน้าที่เก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติ ด้วยการรวบรวมเอกสารจดหมายเหตุนับแต่พ.ศ. ๒๔๗๕ ย้อนขึ้นไปเท่าที่ทำได้ โดยเอกสารบางส่วนจากแผนกจดหมายเหตุของหอพระสมุดสำหรับพระนคร ซึ่งเป็นเอกสารราชการ ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ที่มีลักษณะเป็นกระดาษฝรั่งทั้งตัวพิมพ์และตัวเขียน ได้โอนมาจัดเก็บรักษาและจัดหมวดหมู่ทำทะเบียนบัญชีไว้เพื่อความสะดวกในการสืบค้น

The National Archives Division

On August 18th, 1952, after the royal decree reorganizing the administration of the Fine Arts Department was promulgated, the National Archives Division was established, with its office at Thaworawatthu Building on Na Phra That Road. The Contemporary Records Section was transferred to the newly-established division, to be in charge of the recording of domestic events, as well as Thailand-related events which occur abroad. The Important Documents Section was also established, collecting archival documents dating from 1932 and older, essentially transferring archival documents dating from the reign of King Chulalongkorn that were under the care of the National Library to this new section. The documents, handwritten or typewritten on Western-style papers, were transferred to, and catalogued by the National Archives Division for public use.

ภ ๐๐๒ หวญ ๑/๗

ตึกถาวรวัตถุ

Thaworawatthu Building.

ก้าวสู่ในเวทีโลก

พ.ศ. ๒๕๑๑ หอจดหมายเหตุแห่งชาติสมัครเข้าร่วมการประชุมก่อตั้งสภาการจดหมายเหตุระหว่างประเทศประจำภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Southeast Asia Regional Branch of the International Council on Archives: SARBICA) และเข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาการจดหมายเหตุระหว่างประเทศ (International Council on Archives: ICA) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือในงานจดหมายเหตุระดับนานาชาติ

พ.ศ. ๒๕๑๓ หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารหอจดหมายเหตุแห่งชาติที่ท่าवासูกรี เริ่มดำเนินการก่อสร้างในพ.ศ. ๒๕๑๔ เสร็จในพ.ศ. ๒๕๑๘ และย้ายที่ทำการจากตึกถาวรวัตถุมายังท่าवासูกรี ในพ.ศ. ๒๕๑๙ โดยกรมศิลปากรได้เชิญนายเอียน แมคลีน (Ian Maclean) อดีตผู้อำนวยการหอจดหมายเหตุแห่งชาติออสเตรเลีย เจ้าหน้าที่จดหมายเหตุขององค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียอาคเนย์ (สปอ.) มาเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการวางแผนอาคารหอจดหมายเหตุแห่งชาติ จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ภายใน แก่ข้าราชการงานสารบรรณว่าด้วยการทำลายเอกสารและกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง

พ.ศ. ๒๕๓๙ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเข้าร่วมเป็นประเทศผู้ก่อตั้งสมาคมอนุรักษ์สื่อโสตทัศนแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก (The Southeast Asia-Pacific Audio Visual Archives Association: SEAPAVAA) เพื่อทำหน้าที่ในการเก็บรักษาเอกสารสื่อโสตทัศน ประเภทยภาพเคลื่อนไหว

ด้วยการสนับสนุนของรัฐบาลในการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมประเภทเอกสารจดหมายเหตุ ทำให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติพัฒนาอย่างรวดเร็ว บุคลากรได้รับการศึกษา อบรม และฝึกฝนทางวิชาการด้านจดหมายเหตุในระดับสากล เป็นที่รู้จักของนานาชาติมากขึ้น มีอาคารทำการที่ทันสมัยสอดคล้องกับหลักวิชาการ จึงทำให้การดำเนินงานจดหมายเหตุของหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ นำไปสู่การให้คำแนะนำและเป็นหน่วยงานฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บเอกสารของประเทศ

Towards Global Stage

In 1968, the National Archives of Thailand was one of the founding members of the Southeast Asia Regional Branch of the International Council on Archives (SARBICA). It also joined the International Council on Archives (ICA), in order to promote knowledge exchange and international collaboration.

In 1970, the National Archives of Thailand was granted with the budget to construct its own building at Tha Wasukri. Construction began in 1971, and was completed in 1975. In 1976, the offices were moved from the old Thaworawatthu Building to Tha Wasukri. During those years, the Fine Arts Department invited Mr. Ian Maclean, former director of the National Archives of Australia, together with archivists from the South East Asian Treaty Organization (SEATO), to advise on the planning of the new building, as well as staff training, and the revision of records regulations on the destruction of documents and related matters.

In 1996, the National Archives of Thailand was one of the founding members of the Southeast Asia-Pacific Audio Visual Archives Association (SEAPAVAA), in order to promote the preservation and care of audio-visual archival materials.

With continuous government support, the National Archives of Thailand has expanded significantly in recent years. Considered a major organization in charge of the nation's cultural heritage in archival forms, the archives' staff have received significant training in archival science of international standards. The work has become renowned amongst many countries, with the buildings and equipments that are up-to-date, and match with archival principles. As its operation has become of international standard, the National Archives of Thailand is regarded by many organizations and institutions, providing advice and training for officials who are in charge of the care and preservation of archival materials nationwide.

ภ กจช/๓

การขนย้ายเอกสารจดหมายเหตุจากตึกถาวรวัตถุไปยังกองจดหมายเหตุแห่งชาติ ท่าวาสุกรี

ภ กจช/๑๕๒

อาคารสำนักงานของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ ท่าวาสุกรี ซึ่งย้ายเข้าทำการเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๙

ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมผู้บริหารสภาการจดหมายเหตุระหว่างประเทศ
ประจำภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ ๑๓ และสัมมนาวิชาการระหว่างประเทศ
ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ณ กรุงเทพมหานคร

การขยายงานสู่ภูมิภาค

เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสแสดงความห่วงใยการจัดเก็บเอกสารหลักฐานเก่า ความว่า “**เป็นห่วงของเก่า ข้อมูลใหม่ที่ได้มาสองปี เห็นสุมกันแล้วกลายเป็นของเก่า แต่ของเก่าจริง ๆ ก็ทิ้งไป ย้อนหลังไปในอดีต อยากทราบว่ามီးอะไรบ้าง หาหลักฐานมาจากไหนก็ไม่ค่อยได้ แม้สำนักราชเลขาธิการก็หาได้ยากมาก จะไปถามคนเก่าแก่อายุ ๘๐-๙๐ ปีแล้ว ไม่รู้จะถามอย่างไร**”^๔ จากพระราชดำรัสที่เผยแพร่ในครั้งนั้น หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาพัฒนาและขยายขอบข่ายการปฏิบัติงานให้กว้างขวาง โดยปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรให้ทันสมัย ขยายเครือข่ายด้านวิชาการจดหมายเหตุออกไปยังภูมิภาคตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๖ ถึงปัจจุบัน เพื่อทำหน้าที่เช่นเดียวกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติในส่วนกลาง ด้วยการแบ่งพื้นที่บริหารจัดการในการจัดเก็บเอกสารราชการ เอกสารท้องถิ่นทั่วทั้งประเทศ ประกอบด้วย

๑. หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุ จัดแสดงนิทรรศการพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจเกี่ยวเนื่องในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบรมวงศ์
๒. หอจดหมายเหตุนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตั้งอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุ จัดแสดงนิทรรศการประวัติและผลงานที่เกี่ยวข้องในพลเอก เปรม ติณสูลานนท์
๓. หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุในพื้นที่ ๕ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน

^๔ ส่วนหนึ่งของพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งได้พระราชทาน คำสัมภาษณ์แก่นางเพ็ญศรี สุวรรณสิงห์ เลขาธิการสำนักงานสถิติแห่งชาติ และคณะ ตามโครงการสำมะโนประชากรและเคหะ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

๔. หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตรัง ตั้งอยู่ที่จังหวัดตรัง รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุในพื้นที่ ๕ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ ตรัง พังงา ภูเก็ต และระนอง
๕. หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ยะลา ตั้งอยู่ที่จังหวัดยะลา รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุในพื้นที่ ๓ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา
๖. หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา ตั้งอยู่ที่จังหวัดสงขลา รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุในพื้นที่ ๖ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี
๗. หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พะเยา ตั้งอยู่ที่จังหวัดพะเยา รับผิดชอบในการรวบรวมและเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุในพื้นที่ ๙ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดพะเยา แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ พิจิตร สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร และตาก
๘. หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร อุบลราชธานี ตั้งอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุในพื้นที่ ๒๐ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ บึงกาฬ หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ
๙. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุในพื้นที่ ๑๒ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครนายก นครสวรรค์ พระนครศรีอยุธยา เพชรบูรณ์ ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุทัยธานี รวมถึงการจัดแสดงนิทรรศการประวัติและผลงานของนายบรรหาร ศิลปอาชา ในหอเกียรติยศ ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา
๑๐. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จันทบุรี ตั้งอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุในพื้นที่ ๗ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว

Regional Expansion

On March 20th, 1990, H.M. King Bhumibol Adulyadej gave a remark on the conservation of historical documents: “I am anxious about the old documents; after a couple of years, the new data piles up and becomes old, while the actual old documents were discarded. If we want to go back in time, searching for data, it is difficult to find evidence; even the Office of the Royal Secretariat could hardly find anything. If we need to ask the elders, they are 80 or 90 years old, and one wouldn’t know how to ask.” The National Archives of Thailand has since expanded that royal remarks to develop and expand the operational network to provincial area since 1993. Regional National Archives performing functions similar to those of the central office in Bangkok, thereby decentralizing the preservation and maintenance of not only official documents, but also local archival materials.

1. National Archives in Honour of His Majesty King Bhumibol Adulyadej. Located in Pathum Thani, it offers archival services-collecting, compiling, and disseminating archival documents pertaining to H.M. King Bhumibol Adulyadej and the Royal Family.
2. National Archives of H.E. General Prem Tinsulanonda, Prime Minister, Nakhon Si Thammarat. It is in charge of archival materials pertaining to General Prem, with exhibitions on the life and work of the General.
3. National Archives in Honour of H.M. Queen Sirikit, Chiang Mai. It is in charge of archival materials in 5 provinces: Chiang Rai, Chiang Mai, Lamphun, Lampang, and Mae Hong Son.

4. National Archives in Honour of H.M. Queen Sirikit, Trang. It is in charge of archival materials in 5 provinces: Ranong, Phangnga, Phuket, Krabi, and Trang.
5. National Archives in Honour of H.M. Queen Sirikit, Yala. It is in charge of archival materials in 3 provinces: Pattani, Yala, and Narathiwat.
6. National Archives in Honour of H.M. Queen Sirikit, Songkhla. It is in charge of archival materials in 6 provinces: Chumphon, Surat Thani, Nakhon Si Thammarat, Phatthalung, Songkhla, and Satun.
7. National Archives in Honour of H.R.H. the Crown Prince, Phayao. It is in charge of archival materials in 9 provinces: Phayao, Nan, Phrae, Uttaradit, Phitsanulok, Sukhothai, Tak, Kamphaeng Phet, and Phichit.
8. National Archives in Honour of H.R.H. the Crown Prince, Ubon Ratchathani. It is in charge of archival materials in 20 provinces: Nong Khai, Bung Kan, Loei, Nong Bua Lamphu, Udon Thani, Sakon Nakhon, Nakhon Phanom, Khonkaen, Kalasin, Mukdahan, Maha Sarakham, Roi-Et, Chaiyaphum, Nakhon Ratchasima, Buriram, Surin, Sisaket, Yasothorn, Amnat Charoen, and Ubon Ratchathani.
9. Suphanburi National Archives. It covers archival services for 12 provinces: Phetchabun, Nakhon Sawan, Uthai Thani, Kanchanaburi, Suphanburi, Chainat, Singburi, Ang Thong, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Lopburi, Saraburi, and Nakhon Nayok.
10. Chanthaburi National Archives. It is in charge of archival materials in 7 provinces: Prachin Buri, Sa Kaew, Chachoengsao, Chonburi, Rayong, Chanthaburi, and Trat.

ยกระดับสู่สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ในพ.ศ. ๒๕๔๕ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้ปรับโครงสร้างยกระดับจากกองขึ้นเป็นสำนัก จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ”

ต่อมา ในพ.ศ. ๒๕๔๙ กรมศิลปากรได้ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการ โดยมีสำนักศิลปากรที่ ๑-๑๕ เป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมศิลปากร รับผิดชอบบริหารราชการกรมศิลปากร ในเขตพื้นที่ส่วนภูมิภาค หอจดหมายเหตุแห่งชาติในภูมิภาคจึงโอนภารกิจการบริหารงานไปขึ้นตรงกับสำนักศิลปากรที่ ๑-๑๕ ตามเขตพื้นที่รับผิดชอบ ยกเว้นหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ขึ้นตรงกับสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ และต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ กรมศิลปากรได้ปรับปรุงโครงสร้างของสำนักศิลปากรใหม่ ภารกิจการบริหารงานของหอจดหมายเหตุแห่งชาติในภูมิภาคจึงขึ้นตรงกับสำนักศิลปากรที่ ๑-๑๒ ตามเขตพื้นที่รับผิดชอบที่ปรับปรุงใหม่

วันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒ มีการปฏิรูปหน่วยงานราชการภายในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๖ ตอนที่ ๔๑ ก หน้า ๓๔ แยกหอภาพยนตร์แห่งชาติไปจัดตั้งเป็นองค์การมหาชน

ในพ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้ปรับโครงสร้างองค์กรภายใน เพื่อให้การดำเนินงานจดหมายเหตุเหมาะสมต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐมากขึ้น โดยแบ่งโครงสร้างภายในประกอบด้วย ฝ่ายบริหารงานทั่วไป กลุ่มบริหารเอกสาร กลุ่มเอกสารจดหมายเหตุและบริการ กลุ่มอนุรักษ์เอกสาร กลุ่มบันทึกเหตุการณ์ และหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งโครงสร้างนี้ยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

Office of the National Archives of Thailand

In 2002, after a bureaucratic restructuring, the National Archives was elevated in status, from a division to an office, it has thus since become the Office of the National Archives of Thailand.

In 2006, the Fine Arts Department was restructured, with its 15 Regional Offices directly now report to the Director of the Department. The regional offices of the National Archives were thus administered through the FAD's Regional Offices, except for the National Archives in Honour of His Majesty King Bhumibol Adulyadej, which is under the direct command of the Office of the National Archives of Thailand. Nevertheless, on February 17th, 2017, the FAD restructured its Regional Offices again, reducing the number from 15 to 12; the regional offices of the National Archives remain under their command.

On June 22nd, 1999, the National Film Archive, which used to be a part of the Office of the National Archives of Thailand, left, and was turned into the Thai Film Archive (Public Organization), according to the Royal Decree.

In 2021, the Office of the National Archives of Thailand undertook an internal reorganization, in order to keep up with changes in the society, economy, as well as public policy. It now consists of six administrative sections: General Administration, Records Management, Archival Records Services, Records Conservation, Contemporary Records, and the National Archives in Honour of His Majesty King Bhumibol Adulyadej.

พระราชบัญญัติจกหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖

นับแต่พ.ศ. ๒๕๒๖ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้อาศัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. ๒๕๒๖ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๘ ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเอกสารของส่วนราชการในการส่งมอบเอกสารสำหรับทำลายและจัดเก็บเป็นเอกสารสำคัญอันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติสู่สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ แต่ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางแห่งไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบอย่างเคร่งครัด เป็นเหตุให้เอกสารสำคัญของชาติที่มีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินได้รับการจัดการไม่ถูกต้อง ส่งผลให้เอกสารสำคัญของชาติขาดความสมบูรณ์ต่อเนื่องในการเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๓๗ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร จึงได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติจกหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ.... นำเสนอและได้รับพิจารณาแก้ไขจากคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร จนได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๔๗ (๓) สำนักนายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้บังคับกฎหมายตามความในมาตรา ๑๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับฎีกา เล่ม ๑๓๐ ตอนที่ ๒๓ ก วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ มีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้นำความตามพระราชบัญญัติจกหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่ส่วนราชการทราบและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นำไปสู่การบริหารจัดการเอกสารของส่วนราชการที่เหมาะสม และเก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนจัดตั้งกองทุนส่งเสริมงานจดหมายเหตุ เพื่อให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจการดำเนินงานของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

National Archives Act, 2013 A.D.

Since 1983, the National Archives had operated upon the 1983 and 2005 Regulations of the Office of the Prime Minister on Records Keeping, the 2001 Regulations on the Maintenance of Official Secrets, and the 1997 Official Information Act. These laws and regulations were the tools to administer the flows of documents from the government agencies to the National Archives, to determine whether to destroy or to preserve as historical records for the nation. However, since some of the government agencies did not diligently adhere to the regulations, the flows of documents were improperly managed, and the nation's historical records became incomplete.

In response, in 1994, the National Archives of Thailand began to draft the National Archives Act, which went through the Office of the Council of State, the Secretariat of the Cabinet, the Senate, and the House of Representatives. Eventually, in 2013, the National Archives Act was promulgated by the Legislative Council according to the Constitution of the Kingdom of Thailand. After H.M. the King's approval, the Act was gazetted on March 13th, 2013, and became effective on the day after.

Since then, the National Archives of Thailand has informed all government agencies of the new Act, and has been strictly acting upon it, leading to the better administering of official documents, and the efficient preservation of documents of national importance. The Archival Operation Support Fund has also been established, to assist the National Archives' operations nationwide.

ก้าวสู่มรดกความทรงจำแห่งโลก

ในพ.ศ. ๒๕๔๕ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก ของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) มีหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ เกณฑ์มาตรฐาน ในการคัดเลือกเอกสารเพื่อเสนอองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ให้ขึ้นทะเบียนเอกสารมรดกความทรงจำแห่งโลก จัดทำทะเบียนเอกสารที่ได้รับการขึ้นทะเบียน จัดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีความตระหนักในคุณค่าของเอกสาร นำไปสู่การอนุรักษ์เอกสารอย่างยั่งยืน

เอกสารที่ได้รับการพิจารณาเพื่อประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก มีเกณฑ์การพิจารณาประกอบด้วย เป็นของแท้ดั้งเดิม มีความโดดเด่นหาสิ่งอื่นทดแทนไม่ได้ มีความสำคัญระดับโลก เป็นสิ่งที่หายาก มีความสมบูรณ์ เสี่ยงต่อการสูญสลาย และมีการบริหารจัดการที่ดี

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้เสนอเอกสารจดหมายเหตุที่จัดเก็บในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ขอรับการพิจารณาคัดเลือกประกาศขึ้นทะเบียนมรดกความทรงจำแห่งโลกผ่านคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก และคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกความทรงจำแห่งโลก ได้แก่

- ❖ เอกสารจดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการบริหารการปกครองประเทศสยาม (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) ขึ้นทะเบียนเมื่อพ.ศ. ๒๕๕๒
- ❖ फिल्मกระจกและภาพถ่ายต้นฉบับ ชุด หอพระสมุดวชิรญาณ ขึ้นทะเบียนเมื่อพ.ศ. ๒๕๖๐

ตลอดระยะเวลา ๗๐ ปี สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติมุ่งมั่นต่อการพัฒนาองค์กร เพื่อธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมประเภทเอกสารจดหมายเหตุของชาติให้ยั่งยืนคงคุณค่าในความเป็นของแท้ดั้งเดิม นำสู่การต่อยอดทางการศึกษา การวิจัย และใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชาติ ด้วยการพัฒนาทักษะบุคลากร องค์กรความรู้ นำระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน และการบริการให้ตอบสนองต่อบุคลากรของหน่วยงานและประชาชนที่รับบริการ ตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ว่า **“เป็นองค์กรหลักในการบริหารเอกสารสำคัญของชาติที่ได้รับการจัดเก็บอย่างครบถ้วนยั่งยืน และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต”**

Memory of the World

In 2002, the National Archives of Thailand joined the National Committee on the Planning of UNESCO's Memory of the World Program, which is in charge of the planning of policy, projects, and criteria for the selection of documents that would be presented to UNESCO, to be inscribed in its Memory of the World Registry, as well as to create a registration, and to hold activities to promote the importance of the project, which should lead to the sustainable preservation of the documents.

Selection criteria for the documents to be inscribed in the Memory of the World Registry are: authenticity, being unique and irreplaceable, being of global importance, rarity, completeness, being at risk of deterioration, and with good administration plans.

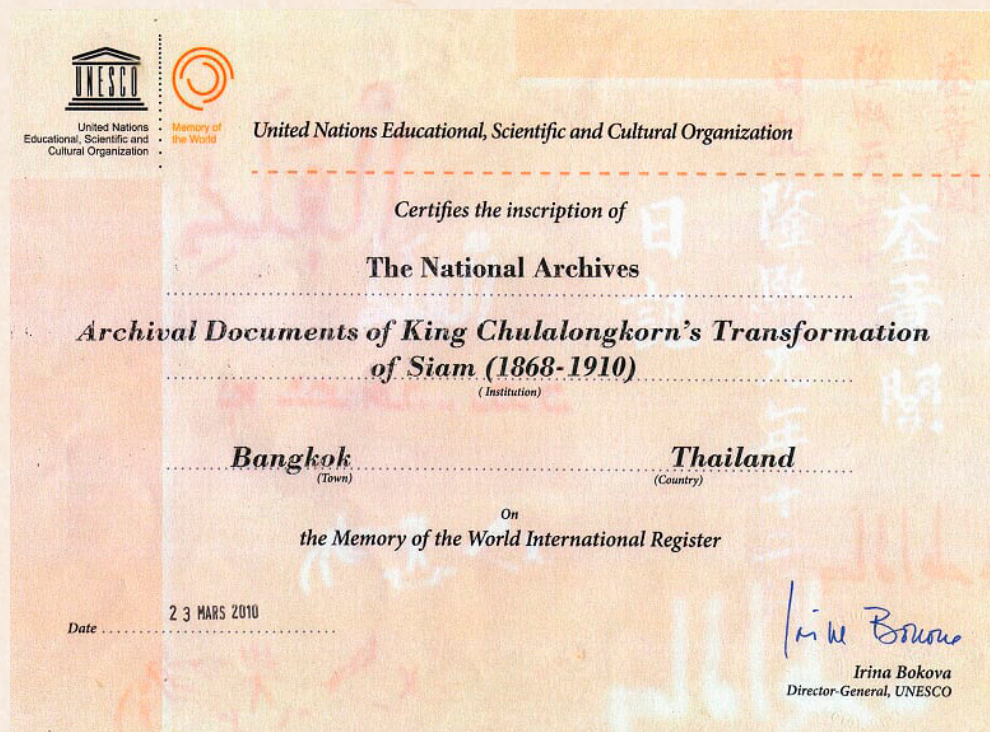
The National Archives has since nominated two sets of archival document from its repository to be inscribed on the Memory of the World Registry through the National Committee, both of which are already inscribed:

- ❖ Archival Documents of King Chulalongkorn's Transformation of Siam (1868-1910), registered in 2009;
- ❖ The Royal Photographic Glass Plate Negatives and Original Prints Collection, registered in 2017.

Through these seven decades, the National Archives of Thailand has committed to the development of the organization, in order to sustainably preserve the cultural heritage of the nation's archival documents, their value and authenticity. This heritage leads to further education, research, and use as evidence for important historical information of the nation. The National Archives of Thailand is strongly determined to develop personnel skills and the body of knowledge, and to apply modern technology systems to further enhance our operation and level of service, in response to the needs of our users as well as staff, with the vision "To be the main organization in managing important national documents, which would be fully and sustainably preserved, and to be a source of lifelong learning".

ตัวอย่างเอกสารจดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการบริหาร
การปกครองประเทศสยาม (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียน เมื่อพ.ศ. ๒๕๕๒

ใบรับรองการขึ้นทะเบียนเอกสารจดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูป
การบริหารการปกครองประเทศสยาม (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) เป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก

ตัวอย่างฟิล์มกระจกและภาพถ่ายต้นฉบับ ชุด หอพระสมุดวชิรญาณ
ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียน เมื่อพ.ศ. ๒๕๖๐

ใบรับรองการขึ้นทะเบียนฟิล์มกระจกและภาพถ่ายต้นฉบับ ชุด หอพระสมุดวชิรญาณ
เป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก

๗๐ เรื่อง เอกสารจดหมายเหตุ : มรดกทางวัฒนธรรม

เอกสารจดหมายเหตุ คือ เอกสารชั้นต้นที่ส่วนราชการ สถาบันเอกชน หรือบุคคลผลิตขึ้น และได้รับการประเมินคุณค่าว่าเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้เป็นหลักฐานสำคัญของชาติ มีคุณค่าต่อการศึกษาค้นคว้าในทุกสาขาวิชา สำหรับเรียนรู้เรื่องราวในอดีต เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการสร้างสรรค์และต่อยอดพัฒนาผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง

ในโอกาสครบรอบ ๗๐ ปี แห่งการสถาปนาหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ จึงได้คัดสรรเอกสารจดหมายเหตุเรื่องที่สำคัญ มีคุณค่า และน่าสนใจ ที่จัดเก็บและให้บริการในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ จำนวน ๗๐ เรื่อง มานำเสนอดังต่อไปนี้

70 Stories from the Archives: Cultural Heritage

Archival documents are primary data that were produced by the government, private sectors, or persons, which have been evaluated to be of national importance. Such documents are of utmost importance to the nation, invaluable for study and research at all levels of inquiry, to learn more about stories of the past, to inspire our creative output, and to further useful work beneficial to our country.

On the auspicious occasion of the 70th anniversary of the establishment of the National Archives of Thailand (NAT), Fine Arts Department, the NAT proudly presents 70 stories carefully crafted, based upon the invaluable archival documents preserved at the NAT.

๐ ๑

กระบวนการโมเตอร์คาร์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๕๑ ขณะนั้นมีรถยนต์มากพอสมควร แต่ก็อยู่ในเฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดี และคหบดีชาวต่างประเทศเท่านั้น ในการนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน และชาวต่างประเทศที่มีรถยนต์นำรถมาเข้ากระบวนการ โดยตกแต่งประดับประดาด้วยดอกไม้ ใบไม้ เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ อย่างสวยงาม รถพระที่นั่งชื่อ “**ทัตมารุต**” ตกแต่งเป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงออกแบบใช้เป็นตราสัญลักษณ์สำหรับงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก กระบวนรถยนต์ในสมัยนั้น เรียกว่า “**กระบวนการโมเตอร์คาร์**” การจัดกระบวนการแห่รถโมเตอร์คาร์อันเป็นส่วนหนึ่งในการพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ร.ศ. ๑๒๗ นี้ เป็นภาพที่ชวนตื่นตาตื่นใจสำหรับชาวพระนครในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก เพราะหาดูได้ยาก และวันที่มีการแห่กระบวนการโมเตอร์คาร์ คือวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๑ ซึ่งเป็นวันที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดสะพานเฉลิมโลก ๕๕

01

The Automobile Processions

In 1908, the Jubilee celebration of King Chulalongkorn was feted with great festivities. During that time, there was a considerable number of automobiles in Bangkok, most of which belonged to members of the royal family, ministers, and wealthy foreign merchants. The king requested that these automobile owners adorn their motor cars with flowers and leaves into figures, and get together into a motorized procession through the city. The king's own car, the Thatmarut, was adorned with an effigy of the Hindu god Indra, riding on Garuda. The effigy was made after H.R.H. Prince Naris' design for the commemorative emblem for the occasion. The motor car procession was a part of the 1908 Jubilee celebrations, a spectacle for the urban populace of Bangkok. The event was held on November 12th, 1908; on the same day Chaloem Lok 55 Bridge was opened by the king.

ภ ๐๐๓ หวญ ๓/๒๔

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงฉายพระรูปหน้ารถพระที่นั่งที่ตมารถ
ในพิธีเปิดสะพานเฉลิมโลก ๕๕ เนื่องใน
พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก วันที่ ๑๒
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๑

King Chulalongkorn declaring the
opening of Chaloem Lok 55 Bridge
on the occasion of the 1908
Jubilee, November 12th, 1908.
The royal car, the Thatmarut,
was behind the king.

ภ ๐๐๓ หวญ ๓/๒๔

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว และพระราชโอรส
ประทับรถพระที่นั่งที่ตมารถ
จอดเทียบที่พลับพลา
ลานพระบรมรูปทรงม้า
King Chulalongkorn and
one of his sons seated on
the Thatmarut, in front of
the royal pavilion, the
Royal Plaza.

54M00056

รถที่ตกแต่งประดับประดาด้วยดอกไม้ ใบไม้ และสัตว์จำลองทูบาท ทวิบาท
ซึ่งนำมาเข้ากระบวน

*An automobile decorated with flowers and leaves in the
shape of an animal.*

54M00054

รถพระขรรค์เพชรของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ
สยามมกุฎราชกุมาร ทรงจัดเข้าร่วมกระบวน

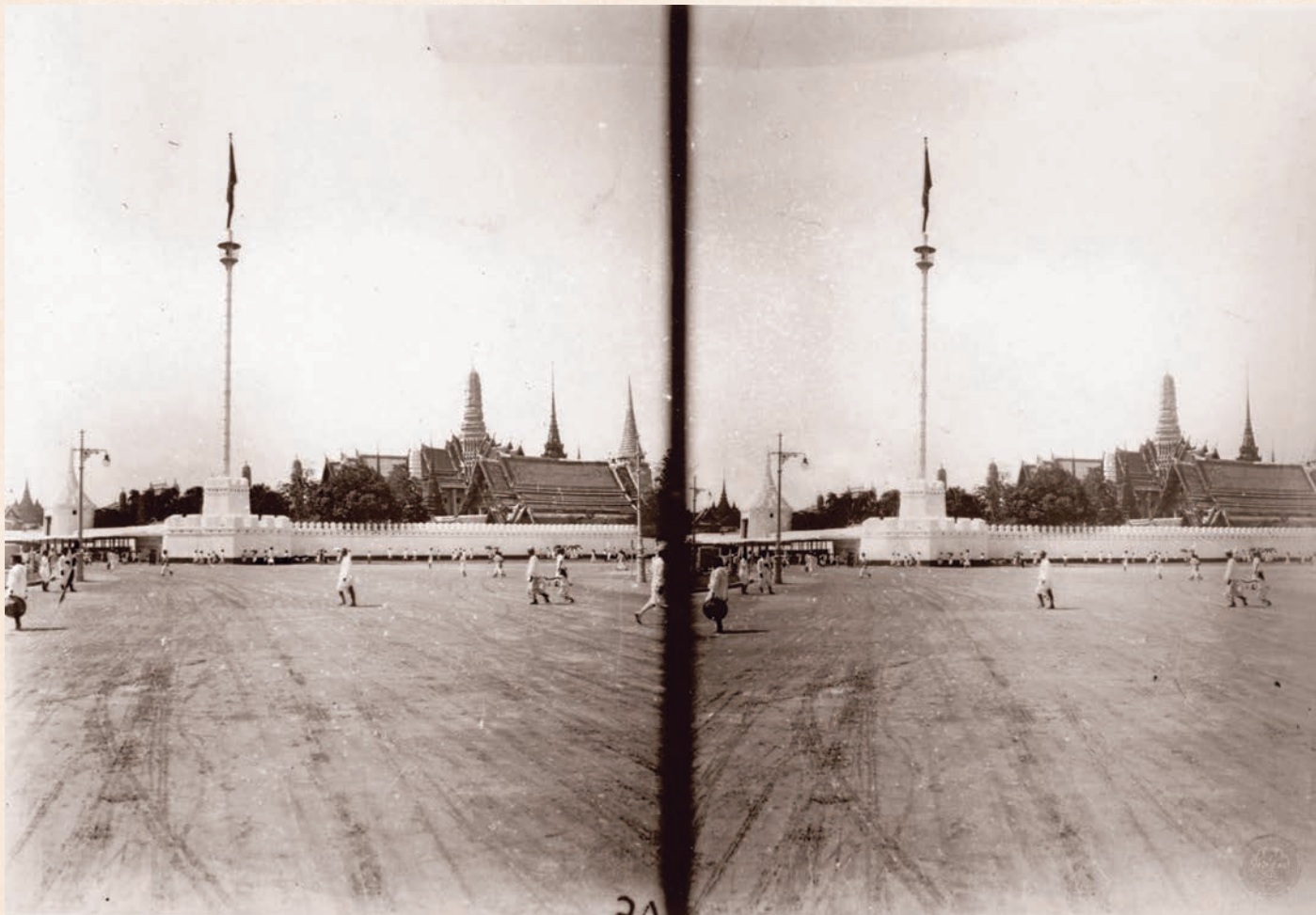
*The Phrakhan Phet, H.R.H. the Crown Prince's automobile,
which joined the procession.*

ภ ๐๐๓ หวญ ๓/๒๒

บรรดารถที่เข้าร่วมกระบวน เริ่มกระบวน
จากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ระหว่าง
แล่นผ่านถนนราชดำเนินใน

*The automobile procession on
Ratchadamnoen Nai Avenue.*

49M00009

๐ ๓

การก่อสร้างถนนราชดำเนิน

ป้อมเผด็จดัสกร ถนนราชดำเนินใน

Phadet Datsakon Fort, Ratchadamnoen Nai Avenue.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการขยายถนน โดยให้พระยาเทเวศร์ วงศ์วิวัฒน์ อธิบดีกรมสุขาภิบาล ทำการสำรวจพื้นที่ในตำบลบ้านพานถมไปออกตำบลป้อมหกกิ่งก้านดัสกร แล้วข้ามคลอง ผดุงกรุงเกษมไปบรรจบถนนเบญจมาศ ทรงพระราชทานนามว่า “ถนนราชดำเนิน”

จากการสำรวจพบว่าที่ดินส่วนใหญ่เป็นของหลวง แต่มีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างบางส่วนเป็นของราษฎรและส่วนใหญ่ผู้หญิงเป็นเจ้าของ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องได้รับเงินค่ารื้อถอนโยกย้าย ตามประกาศระเบียบการจ่ายเงินทดแทนแก่เจ้าของที่ดินแบบใหม่ โดยทรงมีพระราชดำริว่าผู้ที่จะได้ประโยชน์จากที่ดินควรจะเสียเงินช่วยสร้างถนน เพื่อไม่ให้เป็นภาระเอาเปรียบภาษีของราษฎรทั้งประเทศนำมาพัฒนาแต่เพียงพื้นที่ที่สร้างถนนเท่านั้น จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานกรมพระนครบาลรับซื้อที่ดินที่จะทำถนนนั้นไว้ก่อน เมื่อทำถนนเสร็จแล้วให้ขายที่ดินริมถนนนั้นคืนแก่เจ้าของเดิมในราคาเท่าทุน ผู้ที่เสียที่ดินทั้งหมดหรือเหลือเพียงเล็กน้อยหลังการตัดถนนก็มีโอกาสได้รับเงินค่าที่ดินของตนเองเพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ได้ ส่วนผู้ที่ยังเหลือที่ดินติดถนนก็ได้มีส่วนช่วยในการสร้างถนนอันจะเกิดประโยชน์ต่อไปภายหน้า แต่หาก

เจ้าของที่ดินเดิมไม่รับซื้อที่ดินริมถนนคืน รัฐบาลก็จะนำขายทอดตลาดต่อไป สำหรับราคาที่ดินให้เจ้าพนักงานกับเจ้าของที่ดินตกลงกันตามราคาที่เหมาะสมขณะนั้น หากตกลงกันไม่ได้ให้นำคนกลางฝ่ายละ ๓ คน มาตัดสิน หากยังตัดสินไม่ได้ให้คนกลางทั้งหมดเลือกคนกลางเพียงคนเดียวตัดสินราคาเป็นอันเด็ดขาด

ต่อมา ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายการตัดถนนราชดำเนินจากตำบลบ้านพานถมไปยังตำบลบ้านหล่อ เพื่อให้เชื่อมกับถนนเบญจมาศ โดยตัดตรงตั้งแต่ปลายถนนพยุหยาเขตต์ไปออกตำบลป้อมหักกำลังดัสกร ข้ามคลองผดุงกรุงเกษมบรรจบกับถนนเบญจมาศ การสร้างถนนราชดำเนินนั้นมีพระราชประสงค์ให้เป็นถนนที่งดงามทันสมัย (แฟชันเนเบิล/Fashionable) สำหรับข้าราชการ สองข้างถนนให้เป็นวังและสำนักงาน (ออฟฟิศ/Office) หรือบ้านของผู้มีฐานะ ทั้งนี้โปรดเกล้าฯ ให้ปลูกต้นมะขามป้อมประดับ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหมื่นเสมอใจราชเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่สร้างถนน และให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต เป็นแม่กองสร้างถนน เมื่อถนนราชดำเนินสร้างแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานในพิธีเปิดถนน เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๒

ช สบ ๒/๐๒๖๗

ถนนราชดำเนิน บริเวณ
สะพานผ่านฟ้าลีลาศ มองจาก
โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย
Ratchadamnoen Avenue at
Phanfa Lilat Bridge, viewed
from Chaloem Thai Theater.

02

Construction of Ratchadamnoen Avenue

In 1899, King Chulalongkorn ordered the construction of a new avenue, asking Phraya Thewet Wongwiwat, the Director of the Sanitary Department, to survey lands from Ban Phanthom to Hakkamlang Datsakon Fort, crossing Phadung Krung Kasem Canal to Benchamat Road. It was discovered that most of the land plots needed belonged to the Privy Purse; the rest of lands and buildings belonged to the people. Most of that were registered under women's names. The king thus proposed a new scheme of reimbursement for land reclamation. His rationale was that, since the owners of the lands on both sides of the new avenue should benefit from it, they should help pay for parts of the construction cost, in order not to take advantage of nationwide taxpayers who did not share such benefit. The lands would thus be purchased by officers of the Ministry of Local Government. After the avenue construction was completed, the remaining lands on its sides would be sold back to the original landowners at the same cost, so those who lost their lands, in whole or in large parts, could thus be reimbursed. Those who still had their lands on the sides of the avenue would thus automatically contribute towards the construction of the avenue, which would be beneficial for the future. If the original landowners would not want to buy back their former lands, the government would subsequently sell them. Land price would be set according to current market price, with the mutual agreement between city officers and landowners. If an agreement failed to reach, each party should bring three arbitrators to negotiate the price. If that failed, the six arbitrators should appoint one of them to give the final judgment on the land price.

Subsequently, the king ordered the change in the location of the avenue, from Ban Phanthom to Ban Lo, cutting a straight line from the end of Phrutthibat Road to Hakkamlang Datsakon Fort, then crossing Phadung Krung Kasem Canal to its termination at Benchamat Road. It was the king's intention to make this avenue fashionable for motor cars; it would be flanked on its sides by palaces, offices, or residences of the wealthy. The avenue would be lined with tamarind trees. Chaomun Samoechairat would be the chief construction officer, while H.R.H. Prince Naret Varariddhi, Minister of Local Government, would be the main supervisor. After the construction of the avenue was completed, the king presided over its inauguration ceremony on November 1st, 1903.

๐๓

การเกิดสุริยุปราคา ตำบลห้วยกอ เมืองประจวบคีรีขันธ์

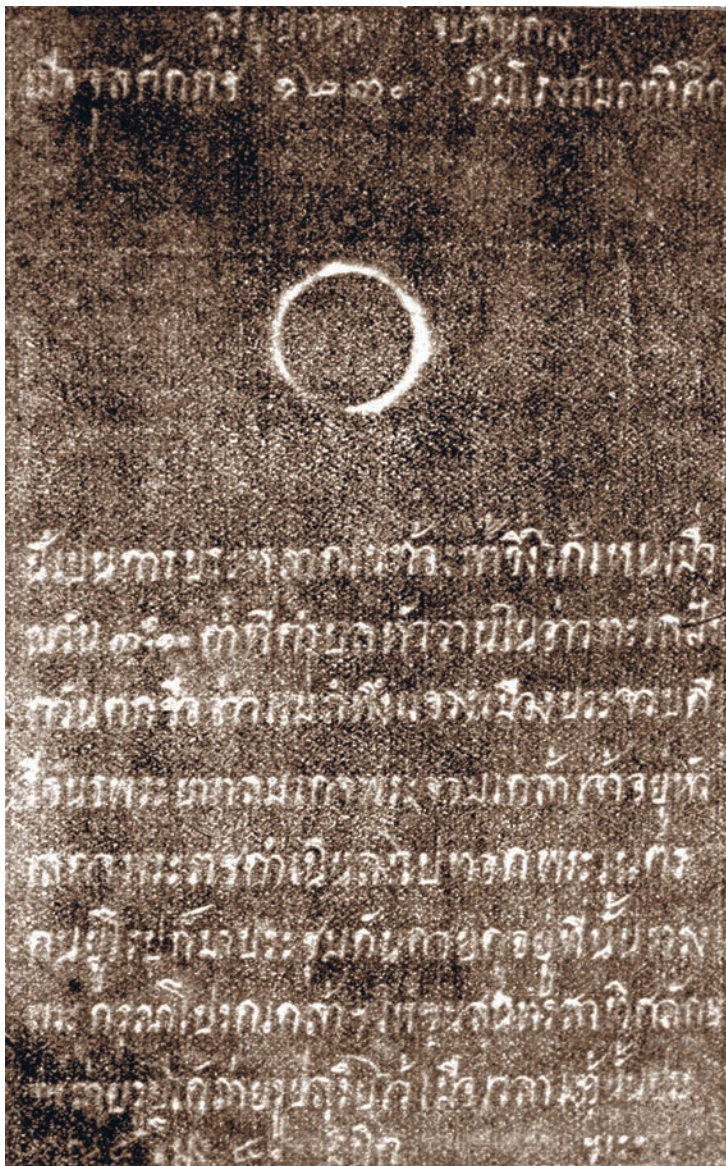
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยในด้านดาราศาสตร์ พระองค์ทรงคำนวณการเกิดปรากฏการณ์สุริยุปราคาไว้ล่วงหน้าเป็นระยะเวลา ๒ ปีว่าจะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงในวันอังคาร ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะโรง จ.ศ. ๑๒๓๐ ตรงกับวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ พระองค์จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเรือพระที่นั่งอรรคราชวรเดช เพื่อทรงพิสูจน์ว่าการคำนวณสถานที่และเวลาการเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงถูกต้องหรือไม่ โดยเส้นศูนย์ของการเกิดสุริยุปราคาจะผ่านมาใกล้ที่สุด ณ บ้านห้วยกอ แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์ ในพระราชอาณาจักรสยาม ทางฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมมลายู ทั้งนี้ พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์สร้างค่ายหลวง ณ บ้านห้วยกอ แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์ไว้ล่วงหน้า และได้ใช้ค่ายนี้เป็นห้องทดลองวิทยาศาสตร์กลางแจ้ง ทรงเชิญคณะสำรวจและคณะทูตานุทูตจากประเทศต่าง ๆ อาทิ ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และสิงคโปร์ มาร่วมสังเกตการณ์ ณ ค่ายหลวง บ้านห้วยกอ แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์ การเสด็จทอดพระเนตรสุริยุปราคาเต็มดวงครั้งนั้นทำให้พระองค์ทรงพระประชวรเนื่องจากได้รับเชื้อไข้มาลาเรีย เมื่อพระองค์เสด็จกลับกรุงเทพฯ ได้เพียง ๕ วัน ก็เสด็จสวรรคต ในวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑

พระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นที่ประจักษ์ในวงการดาราศาสตร์และเป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๕ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเปิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในฐานะทรงเป็น “พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย” และกำหนดให้วันที่ ๑๘ สิงหาคม ของทุกปีเป็นวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ ต่อมาพ.ศ. ๒๕๔๗ องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องพระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก สาขาศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสื่อสารมวลชน

03

The Total Solar Eclipse at Wa Ko, Prachuap Khiri Khan

With his avid interest in astronomy, King Mongkut had predicted, two years apropos, that there would be a total solar eclipse on Tuesday, the 1st day of the waxing moon, on the 10th month of the Year of the Great Snake, Chulasakarat 1230, or August 18th, 1868. The king travelled via the royal yacht, Akkarat Waradet, from Bangkok to Wa Ko, in order to prove his calculations in terms of place and time. In the Kingdom of Siam, the center of that solar eclipse would come closest to the Malay Peninsula at Wa Ko, Prachuap Khiri Khan. The king thus ordered Chaophraya Si Suriyawong to construct a royal camp at Wa Ko ahead of the royal visit, complete with open-air scientific laboratories. The king also invited expedition groups and diplomats from England, France, and Singapore to join

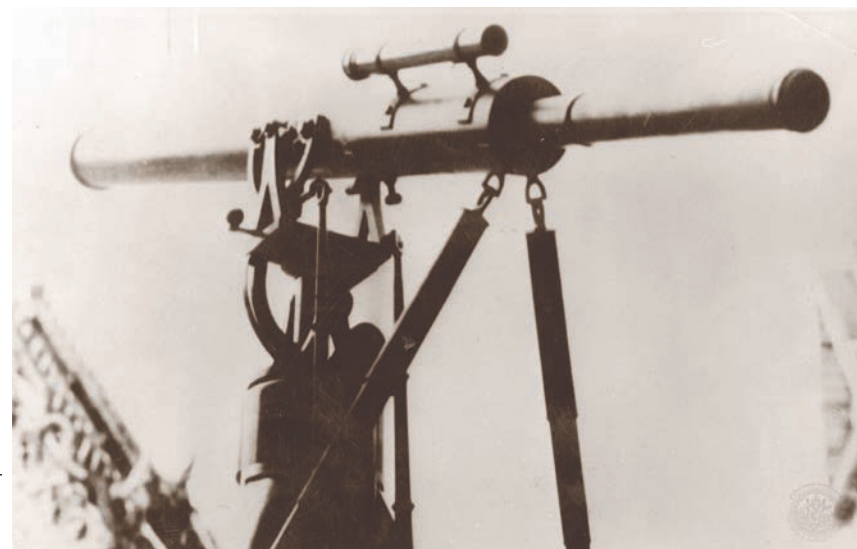

ภ ๐๐๓ หวญ ๒/๕

ปรากฏการณ์สุริยุปราคา พ.ศ. ๒๔๑๑
The Total Solar Eclipse of 1868.

him at Wa Ko. That visit in August 1868 was fateful, since King Mongkut was infected with malaria during the solar eclipse expedition. Five days after his return to Bangkok, the king died on October 1st, 1868.

With the king's mastery of astronomical science much acknowledged by the scientific world, on April 14th, 1982, the Thai cabinet declared King Mongkut to be the Father of Thai Science, and August 18th of every year to be the National Science Day. After that, in 2003, UNESCO added the king to its registry of eminent persons of the world for his contribution to education, science, culture, social science, humanities, and communications.

ภ ๐๐๓ หวญ ๒/๔

กล้องส่องดูดาว
A telescope.

ภ ๐๐๓ หวญ ๒/๘

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับ
พระเก้าอี้ โปรดเกล้าฯ ให้ เซอร์ แฮร์รี ออร์ด
(Sir Harry Ord) ผู้ว่าราชการเมืองสิงคโปร์
และคณะ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและฉาย
พระรูปร่วมกัน ณ พลับพลาที่ประทับ ค่ายหลวง
บ้านหว่ากอ แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์
King Mongkut, seated, with Sir Henry
Ord, the Governor of Singapore, and his
entourage, photographed at the royal
camp at Wa Ko, Prachuap Khiri Khan.

ภ ๐๐๓ หวญ ๒/๑

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประทับ ณ เกยหน้าพลับพลาที่ประทับ
โปรดเกล้าฯ ให้ฉายพระรูปกับคณะ
แขกเมือง ณ ค่ายหลวง บ้านหว่ากอ
แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์
King Mongkut, seated on the
royal platform in front of the
royal camp, photographed
together with the royal guests
at Wa Ko, Prachuap Khiri Khan.

การแก้ไขสนธิสัญญาระหว่างไทยกับนานาประเทศ

ประเทศไทยเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตตั้งแต่เริ่มทำความตกลงในสนธิสัญญากับชาติตะวันตกเมื่อสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะสนธิสัญญาเบาว์ริงที่ทำให้ไทยต้องขาดอิสรภาพและอำนาจด้านรัชฎากรและการศาล ด้วยเหตุนี้ การปฏิรูปกระบวนการศาลและกฎหมายไทยให้เจริญก้าวหน้าเพื่อนำไปสู่การแก้ไขสนธิสัญญาระหว่างประเทศจึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของชนชั้นปกครองมาตลอดทุกยุคทุกสมัย เริ่มตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีพระบรมราโชบายให้จัดตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายและริเริ่มตรากฎหมายด้านต่าง ๆ เพื่อวางรากฐานกฎหมายไทยให้เข้มแข็งขึ้น

ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ไทยมีความคิดที่จะแก้ไขสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้วยการนำเรื่องเข้าที่ประชุมองค์การสันนิบาตชาติ มีการแต่งหนังสือเชิญชวนให้ประเทศมหาอำนาจยินยอมแก้ไขสนธิสัญญากับไทย โดยให้เหตุผลว่าไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมสู้รบในสงครามเพื่อสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ แต่กลับยังต้องประสบกับข้อผูกมัดจากสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอยู่ ข้อเรียกร้องดังกล่าวผลักดันให้ไทยสามารถแก้ไขสนธิสัญญากับบางประเทศได้เป็นลำดับ กระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ประเทศไทยสามารถยกเลิกสนธิสัญญาฉบับเก่าและลงนามในฉบับใหม่กับประเทศต่าง ๆ ได้เสร็จสมบูรณ์ จึงกล่าวได้ว่า ไทยได้รับอิสรภาพทางการศาลและการเศรษฐกิจกลับคืนมาอย่างเบ็ดเสร็จเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและแสดงออกถึงความเสมอภาคระหว่างไทยกับนานาประเทศ รัฐบาลจึงกำหนดจัดงานฉลองวันชาติและสนธิสัญญา พร้อมจัดพระราชพิธีฉลองสนธิสัญญาใหม่ ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒

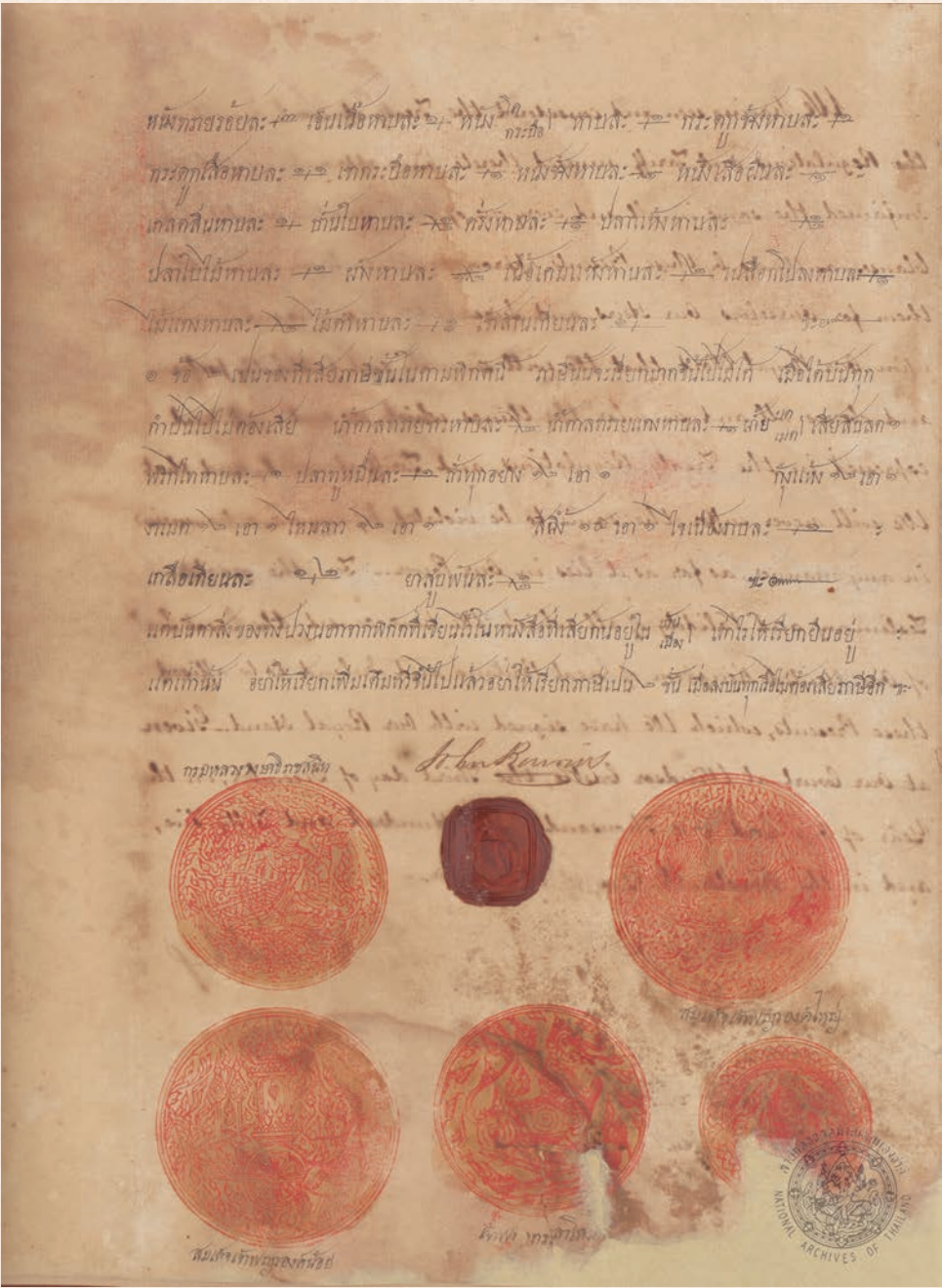
Revision of the Treaties between Thailand and Foreign Countries

Thailand had lost its extraterritorial rights after treaties with European countries were made during the reign of King Mongkut, especially with the 1855 Bowring Treaty, leading to the limits to liberty and power in terms of taxation and justice. Accordingly, reformation of Thai justice and legal system had always been amongst top priorities for the ruling elites for generations. King Chulalongkorn, for example, established the Law School, as well as promulgating various new laws, in order to strengthen up Thailand's legal system.

After the end of the First World War, Siam attempted to revise the treaties by taking the matter to the League of Nations, with prospectus letters asking major powers to revise their treaties

with Siam. The rationale was that even though Siam had sent her troops to the Great War to promote international peace, she was still much restricted by the unfair treaties. Siam's requests led to the subsequent revisions of treaties that culminated in the complete revision of unfair treaties during the reign of King Ananda Mahidol. It was thus the first time that Siam regained her complete judiciary and economic sovereignty since the reign of King Mongkut.

In order to celebrate the new treaties as well as Siam's equal status with other countries, the government declared a grand celebration of the National Day as well as the revision of treaties. The state ceremony celebrating the new treaties was held on June 24th, 1939.

NAT-P040037

ส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาเบาว์ริง
ทำความตกลงระหว่างอังกฤษและไทย
เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘
A page from the Anglo-Thai
Bowring Treaty, signed in 1855.

การลงนามในสนธิสัญญากับอังกฤษ

การลงนามในสนธิสัญญากับสหภาพรัฐอเมริกา

การลงนามในสนธิสัญญากับอิตาลี

(๒) ศธ ๑๕.๑๓.๒/๓

การลงนามในสนธิสัญญาฉบับใหม่กับนานาประเทศ
เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๒

The signings of new treaties with various
countries in 1939.

๐๕

การขุดลอกคลองผดุงกรุงเกษม คลองคูพระนครชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

คลองผดุงกรุงเกษมเป็นคลองคูพระนครชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ขุดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพ.ศ. ๒๓๙๕ เพื่อขยายเขตพระนครและใช้เป็นปราการป้องกันเมือง ปากคลองทิศเหนืออยู่ที่บริเวณวัดเทวราชกุญชร ทิศใต้อยู่ที่บริเวณวัดแก้วแจ่มฟ้า ภายหลังการขุดสร้างแล้วเสร็จ คลองผดุงกรุงเกษมได้กลายเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญในการขนส่งสินค้าและการเดินทางสัญจร ในพ.ศ. ๒๔๙๖ กรมโยธาเทศบาลได้ทำการขุดลอกคลองผดุงกรุงเกษมครั้งแรกนับตั้งแต่มีการขุดสร้าง ควบคู่ไปกับโครงการขยายสะพานข้ามคลองผดุงกรุงเกษมเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรติดขัด ดินที่ได้มาจากการขุดลอกคลองครั้งนั้นมีผู้มาติดต่อขอซื้อในราคาคิวบิกเมตรละ ๔ บาท ๕๐ สตางค์

ฉ/จ/๑๓๐๖๓

คลองผดุงกรุงเกษม คลองคูพระนครชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ถ่ายในสมัยรัชกาลที่ ๖

Khlong Phadung Krung Kasem, Bangkok's outer moat, photographed during the reign of King Vajiravudh.

05

The Dredging of Khlong Phadung Krung Kasem, Bangkok's Outer Moat

Khlong Phadung Krung Kasem was the outer moat of the city of Bangkok, which was constructed during the reign of King Mongkut, in 1852. As a means of urban expansion and defense, the canal started at Wat Thewarat Kunchon, and ended at Wat Kaew jeamfa. After the completion, Khlong Phadung became an important part of shipment of goods and travel. In 1953, the canal was completely dredged and renovated for the first time since its construction. Undertaken by the Department of Public and Municipal Works, the project also included the enlargement of major bridges over the canal. The earth dredged up from the canal was sold at the price of 4.50 baht per cubic meter.

ฉ/ท/๔๓๔(๑๕๑๓)

การขุดลอกคลองผดุงกรุงเกษม ถ่ายเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๖

The dredging of the canal, photographed on May 1st, 1953.

ฉ/ท/๔๓๕(๑๕๑๔)

สภาพคลองผดุงกรุงเกษมบริเวณสะพาน

เทเวศร์นฤมิตร ขณะกำลังขุดลอก

ถ่ายเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๖

The canal at Thewet Narumit Bridge

during the renovation, photographed

on May 1st, 1953.

ฉ/ท/๔๓๖(๑๕๑๕)

สภาพคลองผดุงกรุงเกษม

เมื่อขุดลอกแล้วเสร็จและ

ปล่อยให้น้ำเข้าตามปกติ

ถ่ายเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม

พ.ศ. ๒๔๙๖

The water-filled canal

after renovation,

photographed on

July 6th, 1953.

๐๖

การโฆษณาในหนังสือพิมพ์ฉบับปฐมฤกษ์

พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ประชาชนสนใจข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมืองมากขึ้น หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ขึ้นมากมาย การโฆษณาเกี่ยวกับห้างร้านและบริษัทก็ปรากฏตามหัวหนังสือพิมพ์มากขึ้นเช่นกัน จากหลักฐานการโฆษณาห้างร้านที่ลงตีพิมพ์ในหัวหนังสือพิมพ์ฉบับปฐมฤกษ์ต่าง ๆ ในช่วงระหว่างพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ พบว่าการโฆษณาห้างร้านและบริษัทมากมาย เช่น ห้างขายยาศรีจันทร์ ห้างไต้ฟ้า ห้างสินค้าไทย ห้างไทยทวี ห้างขายยาหมอเหล็ง ห้างบัดเลอว์ แอนด์ เว็บสเตอร์ บริษัท โลพันธ์ ศรี สำนักงานแพทย์โยคีสถาน เป็นต้น ในข้อความโฆษณามีสาระสำคัญ คือ ชื่อห้างร้าน ข้อมูลเกี่ยวกับห้างร้าน ที่ตั้งห้างร้าน พร้อมคำโปรยเชิญชวนให้มาใช้บริการที่ห้างร้าน ใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่พาดหัวหนังสือพิมพ์เพื่อดึงดูดสายตา และมีภาพประกอบที่น่าสนใจ การโฆษณาห้างร้านในช่วงนั้น แสดงให้เห็นถึงความนิยมในการประชาสัมพันธ์ห้างร้านผ่านหนังสือพิมพ์ที่เน้นข้อความสั้น กระชับ พร้อมภาพประกอบ ซึ่งสามารถเข้าถึงบุคคลทั่วไปได้ง่าย

06

Ads in First-Issue Newspapers

1932 was a momentous period in Thai political history, when the country transitioned from an absolute monarchy to a democratic regime. With the people’s increasing interest in the news, newspapers played a crucial role in the dissemination of news and informations. Many new newspapers were issued, with concurrent increase in the number of newspaper ads. Examples of newspaper ads from the 1930s include those of major companies and stores such as Srichand Dispensary, Tai Fa Department Store, Sinkha Thai Department Store, Thai Thawee Department Store, Mo Leng Dispensary, Butler & Webster Co., Lo Phan Si Company, and Yogi Sathan Medical Practice. Each ad features the name of the business, its basic information, location, as well as headlines inviting readers to give it a visit and to use its services. Attention-grabbing mastheads were used, in conjunction with interesting images. Newspaper ads during this period indicate the practice of promoting businesses to the public via easily-accessed texts and illustrations.

- ๑ เปนคลังแห่งของงาม ๆ ทำด้วยมอช้างไทยทมิฬมรด
- ๑ มีช่างแพนเครื่องทอง, เครื่องถมแลเครื่องเงินอยู่พร้อมเพรียง
- ๑ ทำของถูก ความประสงค์ของ ผู้ที่ คงการ ของดี โดย ราคาไม่แพงกว่าของธรรมดา
- ๑ ค่าแรงงานคิดในเกณฑ์ต่ำเปนบรรทัดฐาน
- ๑ ด้ดวกแก่ด้านทั้งใจไปอุตสาหกรรมของช่างไทยทุกประการ

จำหน่ายลิตกเตอร์รัฐบาล, กษนิค

ସପ ୯.୧.୧/୧

โฆษณาห้างสินค้าไทย

จากหนังสือพิมพ์ คณะรัฐมนตรี

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ วันอังคารที่ ๒๘

ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

Ad for Sinkha Thai Store,

from Khana Ratthathammanun

Newspaper, volume 1, issue 1,

Tuesday December 28th, 1934.

จำนวนรถบรรทุกทั้งหมดที่เข้ามาในประเทศไทยมากกว่าห้าสิบเปอร์เซ็นต์ เป็นรถ

“เชฟโรเลต”

ขนาดช่วงล้อ ๑๑๒ นิ้ว, ๑๓๓ นิ้ว และ ๑๕๗ นิ้ว
เครื่องใช้ใหม่มีขายเสมอ ในพระนคร และหัวเมือง

เรื่องตามนี้

ห้างบัตเลอร์ แอนด์ เว็บบสเตอร์

สักกะพระยาวิ พระนคร โทรทัศน์ ๑๐๐

โทรเลขชื่อ “เอช เอช”

સપ ૯.૨.૧/૧

โฆษณาทางบัตเลอร แอนด์ เว็บสเตอร์ จากหนังสือพิมพ์ ประมวลวัน

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ วันเสาร์ที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๘

Ad for Butler & Webster Co., from Pramuan Wan Newspaper,

volume 1, issue 1, Saturday February 1st, 1935.

ศึกษานิพนธ์ นวรัตน์ ถนนเจริญกรุง พระนคร โทรศัพท์ ๑๖๕๓

સપ ૯.૨.૧/૧

โฆษณาสำนักงานแพทย์โยคีสถาน

จากหนังสือพิมพ์ สยามนิกร

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑

วันเสาร์ที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

Ad for Yogi Sathan Medical Practice, from Sayam Nikon

Newspaper, volume 1, number 1,

Saturday October 10th, 1936.

22M00008

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับข้าราชการเสือป่า
King Vajiravudh and members of the Wild Tiger Corps.

๐๗

การจัดตั้งกองเสือป่ามณฑล

ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ผู้ทรงบัญชาการกองเสือป่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงนครบาลจัดตั้งกองเสือป่ามณฑลขึ้น โดยรวบรวมสมาชิกที่รับราชการอยู่ในอำเภอ ขึ้นนอกและหัวเมืองมณฑลกรุงเทพ และเปิดรับข้าราชการชั้นผู้น้อยที่เต็มใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกเสือป่า รวมทั้งโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ข้อบังคับลักษณะการปกครองกองเสือป่าหัวเมืองและข้อบังคับกองเกิน และให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นผู้บังคับ กองร้อยมณฑลกรุงเทพฯ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวกับข้าราชการเสือป่า
King Vajiravudh and members
of the Wild Tiger Corps.

ในข้อบังคับลักษณะการปกครองกองเสือป่าหัวเมือง กำหนดให้ในมณฑลหนึ่งจะจัดตั้งให้มีหนึ่งกองร้อยหรือหลายกองร้อยตามแต่ความสะดวก แต่ให้ถือว่าเป็นหนึ่งกองร้อยตามมณฑล ที่ตั้งกองร้อยเสือป่าให้ตั้งอยู่ในเมืองหลวงของมณฑล โดยการจัดตั้งหมวดเสือป่าให้แบ่งตั้งไว้ตามหัวเมืองแล้วแต่ความเหมาะสมในการบังคับบัญชา เว้นแต่หมวดที่ ๑ ให้ตั้งไว้ที่เดียวกับที่ตั้งกองร้อย ส่วนหมู่เสือป่าให้แยกไว้ไปตั้งตามหัวเมืองในมณฑล จะมีแห่งละกี่หมู่ก็ได้ ให้ขึ้นตรงต่อหมวดของตนในมณฑลนั้น กำหนดให้สมาชิกที่อยู่ในเขตอำเภอขึ้นในมาฝึกหัดที่กระทรวงนครบาลทุกวัน เวลาบ่าย ๔ โมงตรง พร้อมตรวจชื่อ ส่วนสมาชิกที่อยู่ในเขตอำเภอขึ้นนอกกรุงเทพ ให้ผลัดเปลี่ยนมาฝึกหัด ณ ศาลาว่าการนครบาล ตามที่หัวหน้าแผนกกำหนด แต่ให้เข้ามาฝึกหัดทุกวันเสาร์

ในหัวเมืองที่มีสมาชิกเสือป่าประจำอยู่ ๑ หมู่ หรือ ๑ หมวด หรือมากกว่านั้น ก็จัดให้มีการฝึกหัดที่ในเมืองนั้นทุกวัน เว้นแต่สมาชิกอยู่ในอำเภอห่างไกล มาทุกวันไม่ได้ ให้ผลัดเปลี่ยนกันมาฝึกหัดตามระยะเวลาที่ผู้ว่าราชการเมืองกำหนดให้เหมาะสม โดยปกติให้มาฝึกหัดในวันเสาร์

ต่อมา เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๙ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราข้อบังคับเพิ่มเติมระเบียบการขนานนามกรมเสือป่ารักษาดินแดนและเครื่องหมายเหล่ากรมรักษาดินแดน เพื่อเรียกกองเสือป่าต่าง ๆ ให้ถูกต้อง โดย “กองพันที่ ๑ เสือป่ารักษาดินแดนกรุงเทพ” ที่ใช้เรียกกันแต่เดิมนั้น ให้เปลี่ยนเป็น “กรมเสือป่าหลวงรักษาดินแดนกรุงเทพฯ” ซึ่งมีกรมในสังกัดคือ กรมเสือป่าที่ ๒ รักษาดินแดนกรุงเทพฯ กรมเสือป่าที่ ๓ รักษาดินแดนกรุงเทพฯ โดย “กรมเสือป่าหลวงรักษาดินแดน” จะเป็นกรมเสือป่าที่รัชกาลที่ ๖ ทรงดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับบัญชาการพิเศษด้วยพระองค์เอง กำหนดให้ใช้เครื่องหมายอักษร ว. มีพระมหามงกุฎแบบเดียวกับที่กรมเสือป่าราบหลวงรักษาพระองค์ใช้ติดที่คอเสื้อกับหมวก ติดอินทรีธนูแทนตัวอักษรย่อนามมณฑล ส่วนเครื่องหมายอื่น ๆ ให้คงไปตามเสือป่าดั้งเดิม

07

The Monthon Wild Tiger Corps

On August 12th, 1911, King Vajiravudh ordered the Ministry of Local Government to set up the Monthon Wild Tiger Corps by putting together members of the Wild Tiger Corps who were officials of the outer districts of Bangkok, as well as peripheral towns under the Monthon of Bangkok. Minor officials and clerks were also accepted. Regulations for the administration of the provincial Corps were issued. Minister of Local Government was the Commanding Officer.

87M00005

กองเสือป่า

The Wild Tiger Corps.

The regulations stated that each Monthon could have one or more companies of the Wild Tiger Corps, but would altogether be considered as one single company. The seat of the Monthon company must be at the Monthon capital. Each company could have as many as platoons as needed, but the 1st platoon must be located at the Monthon company. There could also be as many squads as needed, located in the provincial towns and villages, under the aegis of the platoons.

For practice, members from the inner districts of Bangkok were required to be presented at the Ministry of Local Government every day at 4 PM, with roll calls. Those from the outer districts were also required to practice at the Ministry, on a rotating basis that would be scheduled by the squad leaders; all were required to join the weekly practice on Saturdays.

On June 9th, 1916, King Vajiravudh promulgated an additional regulation on the names and insignias of the Wild Tiger Corps. The Bangkok 1st Infantry of the Wild Tiger Corps was renamed as the Royal Wild Tiger Corps Bangkok, with two companies under the aegis of the Regiment, with the king himself as the Special Commanding Officer. The alphabet “Vo” underneath the Royal Crown, similar to that of the Royal Infantry Wild Tiger Corps, was used as its insignia, on the collar as well as on the hat.

การจัดตั้งสภาอุณาโลมแดงแห่งกรุงสยาม ต้นกำเนิดแห่งสภากาชาดไทย

เหตุการณ์กรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสเกี่ยวกับเขตแดนริมฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงจนเกิดการสู้รบ ทำให้มีทหารเสียชีวิตและบาดเจ็บ สตรีไทยสูงศักดิ์ในขณะนั้นนำโดยท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ จึงได้ร่วมกันเรียไรเงิน ยา และสิ่งของนำไปช่วยเหลือทหารที่ได้รับบาดเจ็บ และเห็นว่าควรมีองค์กรการกุศลที่เข้าไปช่วยเหลือ ทำหน้าที่จัดการพยาบาลและดูแลกำลังพลทหารที่เจ็บป่วยจากการสู้รบให้เป็นกิจจะลักษณะ เช่นเดียวกับองค์การกาชาดของต่างประเทศ จึงได้นำความกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในการจัดตั้งองค์การ

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่าเป็นความคิดที่ต้องด้วยแบบอย่างอารยประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้ง **“สภาอุณาโลมแดงแห่งกรุงสยาม”** ขึ้น เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖ และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงเป็นสภานินี สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเป็นสภานายิกา ท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ เป็นเลขานุการบดี และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ เป็นพระอัยยิกา โดยในระยะแรกมีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญจากกรมพยาบาล กระทรวงธรรมการ ร่วมเป็นที่ปรึกษาทางการแพทย์ ช่วยให้การแนะนำเรื่องการทำยาขนานต่าง ๆ และการจัดยาหรืออุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ต่อมาสภานายิกาทรงพระราชดำริว่าเห็นควรมอบโรงพยาบาลของสภาอุณาโลมแดงให้กรมพยาบาลช่วยจัดการ ต่อมาพ.ศ. ๒๔๔๔ สภาอุณาโลมแดงได้เปลี่ยนชื่อเป็น **“สภากาชาดสยาม”** และเปลี่ยนชื่อเป็น **“สภากาชาดไทย”** ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๘๒ ตามชื่อประเทศซึ่งเปลี่ยนจากสยามเป็นไทย มาจวบจนปัจจุบัน

The Red Unalom Society, the Origin of the Thai Red Cross

The 1893 Franco-Siamese crisis over the boundary line on the east bank of the Mekong led to skirmishes, as well as deaths and casualties amongst soldiers. The high-ranking female members of the royal court, led by Thanphuying Plian Bhaskarawongse, had donated funds, medical supplies, as well as other necessities, for the injured soldiers. Furthermore, they saw the need for a charitable society that would provide medical aid for the injured and sick soldiers, in the manner of the Red Cross Societies in various countries. The ladies thus asked H.M. Queen Sawang Vadhana to preside over the proposed charitable society.

With King Chulalongkorn's agreement with the idea, the king granted the establishment of the Red Unalom Society of the Kingdom of Siam, on April 26th, 1893. The king himself was the Society's patron, with Queen Sawang Vadhana as the patroness, Queen Saowabha Bhongsri as the president, Thanphuying Plian Bhaskarawongse as the secretary, and Princess Phuangsoi Sa-ang as the treasurer. Specialists from the Medical Service Department, Ministry of Public Instruction, helped give medical advice, preparation of medicines, as well as medical supplies. A hospital was established under the aegis of the Red Unalom Society, but was later transferred to the Medical Service Department. In 1906, the Society was renamed as the Siamese Red Cross Society; then in 1939, it became the Thai Red Cross, after the kingdom was renamed Thailand.

ภ ๐๐๒ กจช(อ) ๕/๑๕

สภากาชาดหรือสภาอุณาโลมแดง
แห่งชาติสยาม เดิมคืออาคาร
กรมแผนที่ทหาร
*The Siamese Red Cross
Society premise at the
Survey Department building.*

๐๕

การจัดสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ประชุมและมีมติให้สร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน ตลอดจนราษฎรที่เสียชีวิตในกรณีพิพาทอินโดจีน โดยแต่งตั้ง “คณะกรรมการพิจารณาการจัดสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ผู้ที่เสียชีวิตในการรบกับอินโดจีน-ฝรั่งเศส” เป็นคณะกรรมการที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินงานในภาพรวม มีกองโยธา เทศบาลนครกรุงเทพ

ภ ๐๐๓ ทวญ ๗๑/๑๙(๒)

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
ทำพิธีเปิดแผ่นจารึกชื่อผู้สละชีพเพื่อชาติ
ณ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ วันที่ ๑ มกราคม
พ.ศ. ๒๔๘๖

Field Marshal Plaek Phibunsongkhram,
Prime Minister, opened the inscription
of the names of those who lost their
lives for the nation, at the Victory
Monument, on January 1st, 1943.

เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดสร้างปั้นหล่อรูปปั้นและส่วนประกอบอื่น ๆ การจารึกนามผู้เสียชีวิต และการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง

การจัดสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ มีหม่อมหลวงปุม มาลากุล เป็นผู้ออกแบบ นายกาญจนะ เฮงสุวนิช เป็นผู้คำนวณความมั่นคง นายศรี ยุกตะเสวี เป็นผู้ตรวจการคำนวณ ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี เป็นหัวหน้าช่างปั้น นายแฉ่ม แดงชมภู นายบุญเจือ แสงศิริ นายพิมาน มุลประมุข เป็นช่างปั้น นายสุข อยู่มัน เป็นช่างหล่อ และมีโรงเรียนศิลปากรช่วยเหลืองานปั้นหล่อดังกล่าว โดยพลเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นผู้วางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๔ และจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้แทนพระองค์ เป็นประธานในพิธีเปิดอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕

09

Construction of the Victory Monument

The cabinet during the premiership of Field Marshal Plaek Phibunsongkhram came up with the resolution to build a monument in honor of members of the military, police, officials, as well as laymen who had lost their lives during the war with French Indochina. A committee was established to oversee the design and construction; the Department of Civil Engineering, Municipality of Bangkok, played the main role in the design and casting of statues and decorative elements, the inscription of the names of the dead, as well as other matters pertaining to the construction.

The Victory Monument was designed by M.L. Pum Malakul, with Mr. Kanchana Hengsuwanit performing calculations for structural stability; Mr. Sri Yuktasewi double-checked the calculations. Professor Silpa Bhirasri led the team of sculptors, namely Mr. Chaem Daengchomphu, Mr. Bunchua Saenghiran, and Mr. Phiman Moolpramuk. Mr. Sook Yooman did the casting, with help from students of the Fine Arts School. General Phraya Phahonphonphayuhasena (Phot Phahonyothin) presided over the groundbreaking ceremony for the Victory Monument on June 24th, 1942, Field Marshal Plaek Phibunsongkhram officiated the opening ceremony on behalf of H.M. the King.

ภ WH ๒-๔(๒)

ภาพถ่ายทางอากาศอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

Aerial photograph of the Victory Monument.

๑๐

การใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล

ราชทินนาม คือ ชื่อที่พระมหากษัตริย์พระราชทานแก่ขุนนางเพื่อกำกับยศหรือบรรดาศักดิ์ หรือพระราชทานแก่พระสงฆ์เพื่อกำกับสมณศักดิ์ ขุนนางที่มีบรรดาศักดิ์ เช่น เจ้าพระยา พระยา พระ หลวง ขุน ต้องมีราชทินนามกำกับ บรรดาศักดิ์เสมอ ด้วยเหตุนี้ ราชทินนามจึงเป็นเกียรติยศและสวัสดิมงคลแก่ผู้ได้รับพระราชทานตลอดจนวงศ์ตระกูล ด้วยเป็นอนุสรณ์แห่งการประกอบกิจในราชการด้วยความดีงาม

ต่อมาประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๕ จึงไม่มีการแต่งตั้งบรรดาศักดิ์ขุนนางอีก ทว่าขุนนางผู้มีบรรดาศักดิ์จำนวนไม่น้อยยังคงประสงค์ใช้ราชทินนามซึ่งเคยได้รับพระราชทานมา เมื่อมีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๑๘ ระบุว่า “ผู้ใดประสงค์จะขอใช้ราชทินนามของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเป็นชื่อสกุล ให้ยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีเพื่อถวายต่อพระมหากษัตริย์ ถ้าได้รับพระบรมราชานุญาตและได้นำหลักฐานไปจดทะเบียนต่อกรมการอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่ซึ่งผู้ยื่นเรื่องราวมีภูมิลำเนาแล้ว จึงถือว่าเป็นชื่อสกุลอันชอบด้วยกฎหมาย” ผู้ที่ได้รับพระราชทานราชทินนามที่ประสงค์ใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุลจึงต่างพากันทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตในการใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล

จอมพล หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีในขณะนั้น เป็นกลุ่มแรกที่ขอพระบรมราชานุญาตใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล ตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พุทธศักราช ๒๔๘๔ โดยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุลได้ ดังนี้

๑. จอมพล หลวงพิบูลสงคราม (แปลก ขีตตะสังคะ) ใช้ชื่อสกุลว่า “**พิบูลสงคราม**” ต่อมาเป็น จอมพล แปลก พิบูลสงคราม
๒. นายพลตำรวจตรี หลวงอดุลเดชจรัส (อดุล พึ่งพระคุณ) ใช้ชื่อสกุลว่า “**อดุลเดชจรัส**” ต่อมาเป็น นายพลตำรวจตรี อดุล อดุลเดชจรัส
๓. นายนาวาเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์) ใช้ชื่อสกุลว่า “**ธำรงนาวาสวัสดิ์**” ต่อมาเป็น นายนาวาเอก ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์
๔. นายพันตรี หลวงเชวงศักดิ์สงคราม (ช่วง ขวัญเขต) ใช้ชื่อสกุลว่า “**เชวงศักดิ์สงคราม**” ต่อมาเป็น นายพันตรี ช่วง เชวงศักดิ์สงคราม
๕. นายพลโท หลวงพรหมโยธี (มังกร ผลโยธิน) ใช้ชื่อสกุลว่า “**พรหมโยธี**” ต่อมาเป็น นายพลโท มังกร พรหมโยธี

19
19/5

ตอหน้า
อ.พ. ๐.๑. ๔๕
๕๓

รับไว้
๖๑ พ.ค. ๕๔
๕.๓. ๕๐๕.๑. ๕๔
๕๓.๕๔

ประกาศกระทรวงมหาดไทย
เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาตใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล

ด้วยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้
ใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุลได้ ตามความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล
พุทธศักราช ๒๔๘๔ คือ

๑. จอมพล หลวงพิบูลสงคราม (แปลก ชิตตะสังคะ) ใช้ชื่อสกุลว่า
"พิบูลสงคราม"
๒. นายเลอคำวจศิริ หลวงอกุลเกษรวิธ (อกุล พึ่งพระคุณ) ใช้ชื่อสกุล
ว่า "อกุลเกษรวิธ"
๓. นายนาวาเอก หลวงขำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ขาวสวัสดิ์) ใช้ชื่อ
สกุลว่า "ขำรงนาวาสวัสดิ์"
๔. นายพันตรี หลวงเชวงศักดิ์สงคราม (ช่วง ขวัญเชิด) ใช้ชื่อสกุลว่า
"เชวงศักดิ์สงคราม"
๕. นายพลโท หลวงพรหมโยธี (มังกร ผลโยธิน) ใช้ชื่อสกุลว่า "พรหม
โยธี"
๖. นายพลอากาศตรี พระเวชยันตรังสฤษดิ์ (มณี มหาสันตะนะ) ใช้ชื่อ
สกุลว่า "เวชยันตรังสฤษดิ์"
๗. นายพันเอก พระบริรักษ์พิบูลย์กิจ (เกา เพียรเลิศ) ใช้ชื่อสกุลว่า
"บริรักษ์พิบูลย์กิจ"
๘. นายพลตรี หลวงเสรีเริงฤทธิ์ (เจริญ รัตนกุล) ใช้ชื่อสกุลว่า "เสรี
เริงฤทธิ์"
๙. หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วัฒนปฤดา) ใช้ชื่อสกุลว่า "วิจิตรวาทการ"
๑๐. ขุนสมานหารทิศคคี (โประ ปรุคุปต์) ใช้ชื่อสกุลว่า "สมานหาร"

ว.ร.ค.๓. ๓ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๔

(ลงนาม) เชวงศักดิ์สงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(๒) สร ๐๒๐๑.๔๖.๒/๙(๑)

ประกาศกระทรวงมหาดไทย
เรื่อง พระราชทาน
พระบรมราชานุญาต
ใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล
Notice of the Ministry of
the Interior, on the king's
permission to use court
titles as surnames.

๖. นายพลอากาศตรี พระเวษยันตรังสฤษดิ์ (มุนี มหาสันทนะ) ใช้ชื่อสกุลว่า “**เวษยันตรังสฤษดิ์**” ต่อมาเป็น นายพลอากาศตรี มุนี มหาสันทนะ เวษยันตรังสฤษดิ์
๗. นายพันเอก พระบริภัณฑ์ยุทธกิจ (เภา เพียรเลิศ) ใช้ชื่อสกุลว่า “**บริภัณฑ์ยุทธกิจ**” ต่อมาเป็น นายพันเอก เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ
๘. นายพลตรี หลวงเสรีเริงฤทธิ์ (จรูญ รัตนกุล) ใช้ชื่อสกุลว่า “**เสรีเริงฤทธิ์**” ต่อมาเป็น นายพลตรี จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์
๙. หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วัฒนปฤดา) ใช้ชื่อสกุลว่า “**วิจิตรวาทการ**” ต่อมาเป็น นายวิจิตร วิจิตรวาทการ
๑๐. ขุนสมาหารหิตะคดี (โป-ระ โปรคุปต์) ใช้ชื่อสกุลว่า “**สมาหาร**” ต่อมาเป็น นายโป-ระ สมาหาร

10

The Use of Court Titles as Surnames

Court titles were granted by the king for court officials or monks, in conjunction with their official ranks. Ranks such as Chaophraya, Phraya, Phra, Luang, and Khun, would always be accompanied by court titles, which were both honorary and felicitous for the recipients as well as their families, as manifestations of their official services.

After the 1932 Revolution, the practice of granting court titles was discontinued. However, many of the titled officials still wanted to continue using their court titles. Accordingly, Article 18 of the Person’s Name Act. B.E. 2484 stated that “if anyone wishes to use their court titles, in whole or in part, as their surnames, they must submit a formal request to the king through the minister. After receiving the king’s permission, they can proceed with the registration of the surnames at the district office of their residence.” As a result, those with court titles began asking for the king’s permission to use their titles as surnames. Field Marshal Plaek Phibunsongkhram, Prime Minister, as well as his cabinet, were the first to ask for the permission from King Ananda Mahidol to use court titles as surnames, according to the Article 18 of the Person’s Name Act. B.E. 2484.

1. Field Marshal Luang Phibunsongkhram (Plaek Khittasangkha) used the surname, “Phibunsongkhram,” later known as Field Marshal Plaek Phibunsongkhram;
2. Police Major General Luang Adulyadetcharat (Adul Phungphrakhun) used the surname, “Adulyadetcharat,” later known as Police Major General Adul Adulyadetcharat;

3. Captain Luang Thamrongnawasawat (Thawan Tharisawat) used the surname, "Thamrongnawasawat," later known as Captain Thawan Thamrongnawasawat;
4. Major Luang Chawengsaksongkhram (Chuang Khwanchaet) used the surname, "Chawengsaksongkhram," later known as Major Chuang Chawengsaksongkhram;
5. Lieutenant General Luang Phromyothi (Mangkorn Pholyothin) used the surname, "Phromyothi," later known as Lieutenant General Mangkon Phromyothi;
6. Air Chief Marshal Phra Wetchayanrangsarit (Muni Mahasanthana) used the surname, "Wetchayanrangsarit," later known as Air Chief Marshal Muni Mahasanthana Wetchayanrangsarit;
7. Colonel Phra Boriphanyutthakit (Phao Phianloet) used the surname, "Boriphanyutthakit," later known as Colonel Phao Phianloet Boriphanyutthakit;
8. Lieutenant General Luang Seriroengrit (Charoon Ratanakul) used the surname, "Seriroengrit," later known as Lieutenant General Charoon Ratanakul Seriroengrit;
9. Luang Wichitwathakan (Wichit Watthanaprida) used the surname, "Wichitwathakan," later known as Mr. Wichit Wichitwathakan;
10. Khun Samahanhitakhadi (Pora Prokup) used the surname, "Samahan," later known as Mr. Pora Samahan.

ภอ กต ๒/๑๑๔

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ก่อนการบูรณะซ่อมแซม

*The Chakri Throne Hall before
the 1925 renovation.*

๑ ๑

การซ่อมแซมพระที่นั่ง
จักรีมหาปราสาท
ในรัชสมัยพระบาท
สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในพ.ศ. ๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ ศิลปากรสถานแห่งราชบัณฑิตยสภาดำเนินการซ่อมแซมพระที่นั่ง จักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ให้แล้วเสร็จทันงานฉลอง พระนครครบ ๑๕๐ ปี โดยมีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ อุปนายกแผนกศิลปากร ราชบัณฑิตย สภา เป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินงานทั้งหมด

การซ่อมแซมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในครั้งนี้ใช้นาย ช่างไทยและต่างประเทศที่มีความชำนาญร่วมตรวจสอบ สำนวณ สภาพโดยละเอียด ออกแบบแก้ไขปัญหาทางโครงสร้างและรูปแบบ สถาปัตยกรรม รวมถึงการดัดแปลงการใช้พื้นที่ส่วนต่าง ๆ ในพระที่นั่ง จักรีมหาปราสาทให้เหมาะสมและเป็นไปตามพระราชประสงค์ เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ซึ่ง โปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมแซมใหม่ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๐

ชิ้นส่วนนาคปัทม์ที่ศิลปากรสถานได้จัดทำขึ้นใหม่
วางเปรียบเทียบกับของเดิม

*The new naga-shaped decorative element
that was created by the Fine Arts Department,
compared with the old one.*

ฉ ๖-๔๘๘

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทภายหลังการบูรณะซ่อมแซม
The Chakri Throne Hall after renovation.

11

Renovation of Chakri Throne Hall during the Reign of King Prajadhipok

In 1925, King Prajadhipok gave the permission for the Fine Arts Department, the Royal Academy, to begin the renovation of the Chakri Throne Hall, due to be completed in time for the sesquicentennial celebration of the foundation of Bangkok, in 1932. H.R.H. Prince Naris, the Deputy Director of the Fine Arts Department, the Royal Academy, was the overseer of the undertaking.

The renovation of the throne hall was a collaboration between Siamese and foreign architects and engineers, with the detailed inspection of the existing conditions, the design to solve structural and architectural problems, as well as the adjustment in the use of various parts of the building that would correspond with the king's program. After the renovation was completed, King Prajadhipok presided over the raising of the throne hall's spire on March 27th, 1932.

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๓

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕
H.M. King Prajadhipok, accompanied by H.M. Queen Rambhai Barni, went to the ceremony of raising the spire of the Chakri Throne Hall on March 27th, 1932.

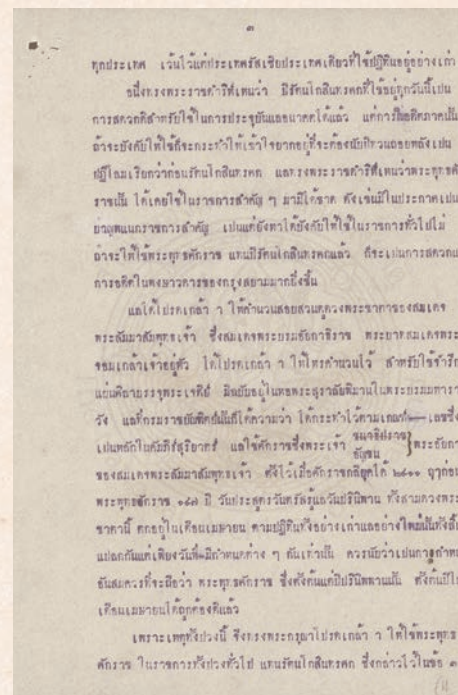
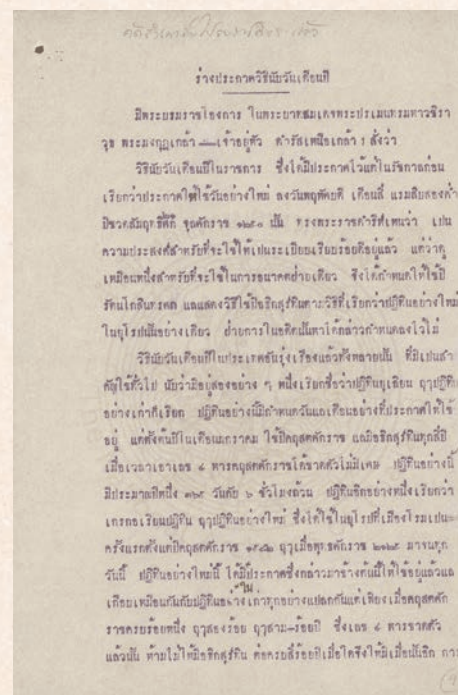
๑ ๒

การประกาศใช้พุทธศักราช แทนรัตนโกสินทรศก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ปรากฏหลักฐานการนับวัน เดือน ปี ในเอกสารราชการ
ตามจันทรคติ โดยใช้จุลศักราช ดังตัวอย่างในพระบรมราช
โองการประกาศวันเถลิงศกศักราชใหม่ ในวันพุธ เดือนหก
ขึ้นสองค่ำ ปีมะเมีย สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๒๐ ต่อมา
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการประกาศใช้วันแบบใหม่ เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๓๑ โดยกำหนดให้นับวัน เดือน ปี ตามอย่างสุริยคติ
เพื่อให้ถูกต้องกับฤดูกาล ระยะเวลาในแต่ละปีใกล้เคียงกัน
และคนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย โดยปีปกติมี ๓๖๕ วัน ปีอธิกสุรทิน
มี ๓๖๖ วัน ปีหนึ่งมี ๑๒ เดือน เดือนที่ ๑ ชื่อว่าเดือน
เมษายน เดือนที่ ๑๒ ชื่อว่าเดือนมีนาคม รวมทั้งให้ใช้ศักราช
ตามปีที่ตั้งกรุงเทพมหานคร เรียกว่า รัตนโกสินทรศก แทน
จุลศักราช โดยเริ่มต้นในวันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก
๑๐๘

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนรัตนโกสินทรศก มา
ใช้พุทธศักราชแทน เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๕ โดยนับพุทธศักราช
เริ่มต้นในปีที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน เดือน
แรกของปีคือเดือนเมษายน ด้วยทรงมีพระราชดำริว่า การ
ใช้รัตนโกสินทรศกแม้จะสะดวกสำหรับกำหนดวัน เดือน ปี
ในปัจจุบันและอนาคต ทว่าไม่สะดวกสำหรับการคำนวณ
วัน เดือน ปี ในอดีต ทั้งในเอกสารราชการสำคัญต่าง ๆ ยัง
ใช้พุทธศักราชมาแต่เดิม หากกำหนดใช้พุทธศักราชแทน
รัตนโกสินทรศก จึงจะสะดวกยิ่งขึ้น ดังปรากฏในร่างประกาศ
วิธีนับวันเดือนปี ดังนี้

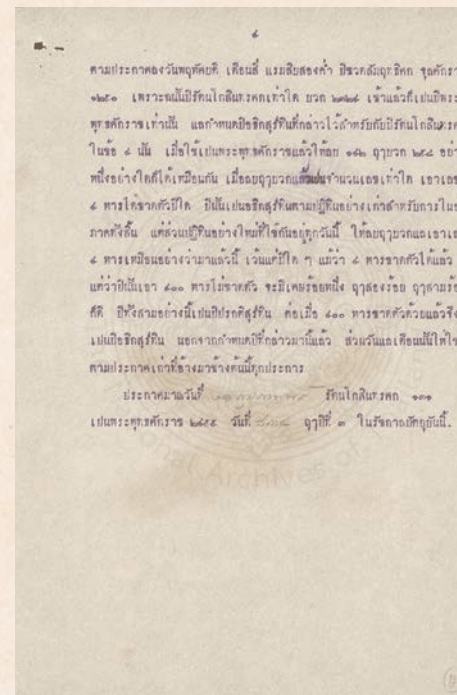
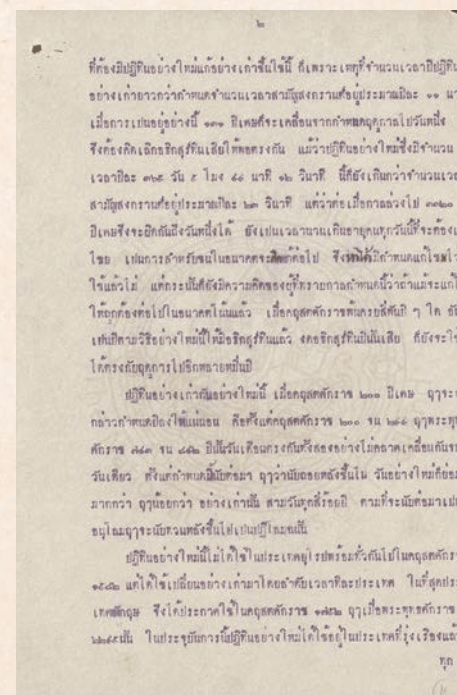
“อนึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่า ปีรัตนโกสินทรศก
ที่ใช้อยู่ทุกวันนี้เป็นการสะดวกดีสำหรับใช้ในการประจจุบัน

ร.๖ รล ๒/๘ หน้า ๙-๑๒

ร่างประกาศวิธีนับวันเดือนปี

Draft of the royal proclamation on the counting of
days, months, and years.

ร.๖ รล ๒/๘ หน้า ๙-๑๒

แน่นอนว่าได้แล้ว แต่การในอดีตภานั้น ถ้าจะบังคับให้ใช้ก็จะกระทำให้เข้าใจยากอยู่ที่จะต้องนับปีทวนถอยหลังเป็นปฏิโลมเรียกว่าก่อนรัตนโกสินทรศก แลทรงพระราชดำริห์เห็นว่าพระพุทธศักราชนั้น ได้เคยใช้ในราชการสำคัญ ๆ มามิได้ขาด ดังเช่นมีในประกาศเป็นบำญพแนกราชการสำคัญ เป็นแต่ยังหาได้บังคับให้ใช้ในราชการทั่วไปไม่ ถ้าจะให้ใช้พระพุทธศักราช แทนปีรัตนโกสินทรศกแล้ว ก็จะเป็นการสวดกแก่การอดีตในพงษาวดารของกรุงสยามมากยิ่งขึ้น”

12

The Proclamation on the Use of Buddhist Era instead of Rattanakosin Era

During the reign of King Mongkut, the counting of days, months, and years was based upon the lunar calendar, using Chunlasakarat system. Subsequently, in 1888, King Chulalongkorn changed to the solar calendar, in order to make the system more corresponding to the seasons, keeping equal amounts of time for each year, and easily understandable by the people. A year would have 365 days, with 356 days for the leap year. A year would have 12 months, beginning with April, the first month, and ending with March, the twelfth month. The year would also be counted after the 1782 foundation of the city of Bangkok, and would thus be called Rattanakosin Era (R.E.) instead of Chunlasakarat, beginning on April 1st, Rattanakosin Era 108.

In 1912, King Vajiravudh changed the calendar again, ordering the use of Buddhist Era instead of Rattanakosin Era. Buddhist Era began with the year Lord Buddha died, with April as the first month of each year. The king's reason was that while the use of Rattanakosin Era was convenient for the counting of days for the present and the future, it was not expedient for the calculations of dates back in history. In addition, important documents in the past had already used Buddhist Era. The draft for the royal proclamation stated:

“The king envisions that, the current use of Rattanakosin Era is convenient in terms of the present and the future, but for the past, if Rattanakosin Era is used, it is rather difficult to understand as one has to count backward, in what might be called Before Rattanakosin Era. The king also perceives that in the past Buddhist Era had already been used in important official documents such as proclamations and important edicts, but it has not been used widely in general official matters. If it is compulsory to use Buddhist Era instead of Rattanakosin Era, it would be more appropriate for the past matters of our country.”

ภ ผท ๘/๓๕๔

กองทหารปืนใหญ่

ที่ท้องสนามหลวง

ด้านทิศเหนือ

The Artillery Regiment

at the northern end

of Sanam Luang,

the Royal Grounds.

๑๓

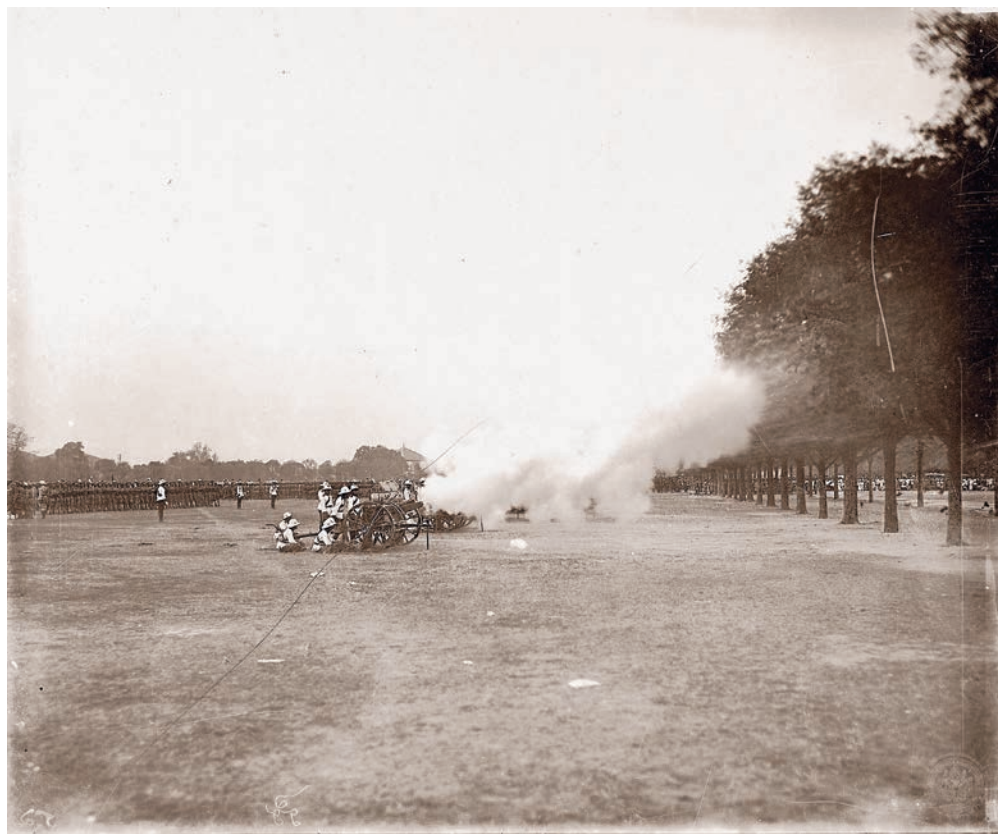
การยิงสลุต

ประเทศไทยมีการยิงสลุตครั้งแรกในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ถูกยกเลิกไปในรัชสมัยสมเด็จพระเพทราชา ธรรมเนียมการยิงสลุตกลับมาฟื้นขึ้นอีกครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คราวที่ต้อนรับเซอร์จอห์น เบาว์ริง ราชทูตอังกฤษ เมื่อพ.ศ. ๒๓๙๘ ต่อมาพ.ศ. ๒๔๓๘ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการยิงสลุตในวันที่ ๑ มกราคม ร.ศ. ๑๑๔ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันประสูติของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ในพ.ศ. ๒๔๔๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราข้อบังคับว่าด้วยการยิงสลุต ร.ศ. ๑๒๕ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ การยิงสลุตหลวงและการยิงสลุตเป็นเกียรติแก่ข้าราชการ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดการยิงสลุตขึ้นใหม่ คือ การยิงสลุต ร.ศ. ๑๓๑ แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ การยิงสลุตหลวง การยิงสลุตข้าราชการ และการยิงสลุตนานาชาติ ต่อมาได้ถูกยกเลิกไป ในพ.ศ. ๒๔๘๓ จนกระทั่งเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง จึงรื้อฟื้นประเพณีการยิงสลุตขึ้นมาใหม่ เริ่มเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ เนื่องในพระราชพิธีวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จากนั้นประเพณีการยิงสลุตได้สืบทอดมาจนทุกวันนี้ การยิงสลุตจะกระทำในพระราชพิธีหรือรัฐพิธีต่าง ๆ ได้แก่ วันฉัตรมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษา นอกจากนี้ยังมีพิธีเฉพาะอื่น ๆ เช่น พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ และพระศพ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบรอบปีที่สำคัญ พิธีพระราชทานเพลิงศพบุคคลสำคัญ และพิธีต้อนรับประมุขของต่างประเทศ ฯลฯ

13

The Gun Salutes

Gun salutes were first fired in Siam during the reign of King Narai, though the practice was abolished by King Phetracha. It was renewed during the reign of King Mongkut in 1855, during the reception of Sir John Bowring, the English ambassador. During the reign of King Chulalongkorn, gun salutes were fired on January 1st, 1895, on the birthday of Prince Maha Vajiravudh, the Crown Prince. In 1906, the Regulations on the Gun Salutes R.E. 125 stated that there were two types of gun salutes: the royal gun salute, and the honorary gun salute for court officials. In 1912, King Vajiravudh added the third type, international gun salute. Subsequently, in 1940, the practice was abolished. After the end of the Second World War, gun salutes were fired again, beginning with the celebration of King Bhumibol's birthday, on December 5th, 1948. Since then, gun salutes have been fired on important state ceremonies such as the Coronation Day, the king's birthday, the royal cremations, the important jubilees, cremation ceremonies for important dignitaries, and the formal receptions of foreign heads of states.

ภ พท ๓/๓๔

การยิงปืนใหญ่สุด

ที่ท้องสนามหลวง

Canon salutes at

Sanam Luang.

๑๔

การเล่นว่าวพन्नในสมัยรัชกาลที่ ๕

การเล่นว่าวพन्नครั้งสำคัญของว่าวจุฬาและปักเป้า คือ การเล่นถวายหน้าพระที่นั่งในพ.ศ. ๒๔๔๘ ณ สนามพระราชวังดุสิต โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรางวัลที่ ๑ เป็นพวงมาลัยเบญจสพายแล่ง มีอุบะห้อย รางวัลที่ ๒ เป็นพวงมาลัยสวมคอมีอุบะห้อย และรางวัลที่ ๓ เป็นพวงมาลัยสวมคอไม่มีอุบะ หลังจากการเล่นว่าวหน้าพระที่นั่งครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นชอบให้มีการแข่งขันว่าวพन्नจุฬาและปักเป้า ในคราวฉลองสมโภชการตั้งกรมของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเยาวมาลนฤมล ในการแข่งขันครั้งนี้ได้มอบหมายให้พระยาอนุชิตชาญไชย เป็นนายสนาม และโปรดเกล้าฯ ให้ตรากติกาสำหรับการเล่นว่าวเพื่อให้การแข่งขันยุติธรรมและสนุกสนานยิ่งขึ้น เรียกว่า “กติกาเล่นว่าวที่สวนดุสิต ในการตั้งกรมสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเยาวมาลนฤมล ร.ศ. ๑๒๔” ต่อมาพ.ศ. ๒๔๔๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้จัดการแข่งว่าวพन्नชิงถ้วยทองของหลวงขึ้น โดยมอบหมายให้พระยาสิทธิราชฤทธิไกร (ทองคำ สีหอุไร) เป็นนายสนาม พระยาเวียงไทรนฤบาล (เจ๊ก เกตุทัต) เป็นผู้ช่วยจัดการในสนามว่าวทั่วไป และมอบหมายให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พิมพ์ข้อบังคับการเล่นว่าวขึ้นเป็นเล่มและแจกจ่ายแก่นักเล่นว่าว โปรดเกล้าฯ เรียกข้อบังคับนี้ว่า “กติกาเล่นว่าว ที่สนามสวนดุสิต รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๕” ในการแข่งขันว่าวพन्नชิงถ้วยทองครั้งนี้ พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานพร้อมทอดพระเนตรการแข่งขันและพระราชทานรางวัลในการแข่งขันด้วยพระองค์เอง

14

Gambling Kites During the Reign of King Chulalongkorn

An important gambling kite tournament, between chula and pakpao kites, occurred in 1905, on the grounds of Dusit Park Palace. The event was presided over by King Chulalongkorn, who bestowed three types of garlands for the three winning kites. The following kite tournament was held on the investiture of H.R.H. Princess Yaovamalaya Narumala in the same year. The king ordered Phraya Anuchitchanchai to be the ringmaster, and set up the rules for kiting, which would guarantee a fair and enjoyable competition. In the following year, the king organized another gambling kite tournament, the King's Golden Cup. Phraya Siharatritthikrai (Thongkham Sihaurai) was the ringmaster, while Phraya Wiengnainaruban (Chek Ketuthat) was the general assistant. The king ordered H.R.H. Prince Damrong to publish the rules for kiting, to be given freely to the kite owners. The king personally presided over the tournament, and graciously gave the prizes to the winners of the competition.

ภ ๐๐๔ ทวญ ๓๐/๒

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานการแข่งขันว่าว
พนัน ณ สนามพระราชวังดุสิต

King Chulalongkorn presided over
the kite tournament on the grounds
of Dusit Park Palace.

ภ ๐๐๔ ทวญ ๓๐/๒

เจ้าของว่าวจุฬา เตรียมว่าวเข้าแข่งขัน
Preparation of a chula kite prior
to the competition.

ภ ๐๐๔ ทวญ ๓๐/๒

พระยาภิรมย์ภักดีได้รับรางวัลที่ ๑
จากการแข่งขันว่าวพนัน (ว่าวปักเป้า)
Phraya Phiromphakdi won the 1st
prize for his pakpao kite.

(๒) ภา ๐๐๓ หวนญ ๒/๑(๕)

คู่สมรสจำนวน ๙๖ คู่ เข้าพิธี
สมรสหมู่ของชาติ ณ อุโบสถวัด
สุปัฏนาราม จังหวัดอุบลราชธานี
96 Couples participated in
the national mass marriage
ceremony at Wat Supat-
tanaram, Ubon Ratchathani.

๑๕

การสมรสหมู่ นโยบายสร้างชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

นโยบายสร้างชาติอย่างหนึ่งในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม คือ นโยบายส่งเสริมการเพิ่มพลเมืองเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งดำเนินการได้ ๒ แนวทาง คือ ให้คนเข้าประเทศมากขึ้น และให้คนเกิดมากคนตายน้อย กล่าวคือต้องให้คนแต่งงานมากขึ้น แต่อุปสรรคที่สำคัญของการแต่งงานในสมัยนั้น คือ การเรียกสินสอดทองหมั้น ค่าใช้จ่ายในการแต่งงาน และชายหญิงไม่ค่อยได้พบปะสมาคมกัน ในวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๕ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยกระทรวงสาธารณสุข จึงได้จัดตั้ง “องค์การส่งเสริมการสมรส” ขึ้น โดยมีนายแพทย์พูน ไวยการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมสาธารณสุข เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนของหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมเป็นกรรมการ และนายแพทย์สงัด เป่งวานิช เป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่หลักในการเชิญชวน ส่งเสริมสนับสนุน และดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสมรส เช่น การเชิญชวนให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการสมรส ประสานงานในการสู่ขอ ช่วยดำเนินการทุกอย่างในการจัดพิธีสมรส พิจารณาการเลื่อนขึ้นเงินเดือนข้าราชการ และให้ทุนการศึกษาแก่บุตรตามเงื่อนไขที่กำหนด และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในภาพรวมของประเทศ กระทรวงสาธารณสุขจึงมีคำสั่งจัดตั้งองค์การส่งเสริมการสมรสส่วนภูมิภาคขึ้นทุกจังหวัด มีหน้าที่ดำเนินการเช่นเดียวกับส่วนกลาง

องค์การส่งเสริมการสมรสได้กำหนดจัดพิธีสมรสหมู่ของชาติส่วนกลาง ในวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ณ ทำเนียบสมาคมศิษย์ ดึกไทยคู่ฟ้า มีจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และกำหนดจัดพิธีสมรสหมู่ของชาติพร้อมกันทุกจังหวัด ในวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๗

ทั้งนี้ ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๖ สำนักนายกรัฐมนตรี โดยสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ออกประกาศเรื่อง “กำหนดการพิธีสมรสของคนไทย” พร้อมคำชี้แจงประกอบ มีรายละเอียดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการสมรสตั้งแต่เริ่มพิธีถึงจบพิธี พร้อมระเบียบข้อประกอบพิธีสมรส ๔ ข้อ คือ รูปแบบพิธี สถานที่ประกอบพิธี การจดทะเบียนสมรส และการแต่งกายของเจ้าบ่าวเจ้าสาว เพื่อเป็นต้นแบบและแนวทางสำหรับการสมรสของบุคคลทั่วไปด้วย

15

Mass Wedding, a Nation-Building Policy during Field Marshal Plaek Phibunsongkhram's Regime

One of the nation-building policies during the reign of Field Marshal Plaek Phibunsongkhram was the policy to promote the increase of citizens for the stability of the nation. This can be done in two ways: allowing more people to enter the country; and letting more people be born and fewer people die. More people must get married. But the main obstacle to marriage at that time was the dowry wedding expenses and men and women rarely met together. On September 1st, 1942, the government of Field Marshal Plaek Phibunsongkhram by the Ministry of Public Health therefore established “Marriage Promotion Organization” was established with Dr. Poon Vaithayakarn, Permanent Secretary of the Ministry of Public Health as the president, Director General of the Department of Public Health as the vice-president, Representatives of various agencies join the committee and Dr. Sangad Plengvanich is a committee member and secretary. Its main duty is to invite, promote, support and carry out everything related to marriage, such as inviting people to be aware of the value of marriage. Coordinate in making requests and help carry out everything in organizing the wedding ceremony. Consider salary increases for civil servants and provide scholarships for children according to specified conditions. And to ensure operations align with the country's overview, the Ministry of Public Health ordered the establishment of a marriage promotion organization in every province.

The Marriage Promotion Organization scheduled a central national mass marriage ceremony on March 29th, 1943, at the Samakkhi Chai Residence, Thai Khu Fah Building, with Field Marshal Plaek Phibunsongkhram, Prime Minister, presiding and scheduled a national mass marriage ceremony at the same time in every province on January 7th, 1944.

In April 1943, the Prime Minister's Office by the National Cultural Council made an announcement regarding “Thai wedding ceremony schedule” with accompanying explanations. There are details about the sequence of steps. Practices regarding marriage from the beginning of the ceremony to the end of the ceremony along with specifying 4 elements of a wedding ceremony, namely the ceremony format, ceremony location marriage registration and the dress of the bride and groom to serve as a model and guideline for marriage for the general public.

(๒) ภา ๐๐๓ หวณ ๒/๕(๑)

คู่สมรสจำนวน ๒๓ คู่ เข้าพิธีสมรสหมู่ของชาติ ณ จังหวัดลำปาง

23 couples participated in the national mass marriage ceremony in Lampang.

(๒) ภา ๐๐๓ หวณ ๒/๔(๓)

คู่สมรสในจังหวัดพัทลุง เข้าพิธี

สมรสหมู่ของชาติ ณ โรงเรียน

สตรีประจำจังหวัดพัทลุง

Couples in Phatthalung

participated in the national

mass marriage ceremony at

Satri Phutthalung School.

๑๖

การสร้างท่าเรือกรุงเทพบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างปากคลองเตยจนถึงปากคลองพระโขนง พ.ศ. ๒๔๗๙-๒๔๘๒

ด้วยรัฐบาลเห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างท่าเรือกรุงเทพ เพื่อใช้ลำเลียงพืชผลทางการเกษตรส่งออกไปยังต่างประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และยังเป็นท่าเรือสำคัญที่จะใช้รองรับเรือขนส่งนานาชาติที่จะเข้ามาเทียบท่าที่ประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจจึงเสนอคณะรัฐมนตรี เรื่องจะสร้างท่าเรือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากปากคลองเตย จนถึงปากคลองพระโขนง โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ ในวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ มอบหมายให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เป็นประธานกรรมการพิจารณาเรื่องการสร้างท่าเรือกรุงเทพ

ขณะเดียวกัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเสนอให้มีการสร้างที่ทำการกรมศุลกากรใหม่บริเวณท่าเรือกรุงเทพ ที่จะสร้างขึ้นนี้ โดยคณะกรรมการพิจารณาการสร้างท่าเรือกรุงเทพเห็นชอบ จึงเสนอรายงานในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ ซึ่งคณะรัฐมนตรีรับหลักการตามที่เสนอมา และให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการพิจารณาการสร้างท่าเรือกรุงเทพเห็นชอบ

ในวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ กระทรวงเศรษฐกิจตั้งคณะกรรมการจัดสร้างท่าเรือกรุงเทพ โดยมีเจ้ากระทรวงเศรษฐกิจเป็นประธานกรรมการ ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการสร้างท่าเรือกรุงเทพและจัดทำแผนที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพื่อใช้ประกอบการเสนอร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างท่าเรือกรุงเทพ และพิจารณาศึกษาท่าเรืออื่น ตามโครงการของกระทรวงเศรษฐกิจ

ต่อมา สภาผู้แทนราษฎรได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างท่าเรือกรุงเทพ พ.ศ. ๒๔๘๐ ตำบลคลองเตยและพระโขนง โดยได้รับงบประมาณ ๙ ล้านบาท ซึ่งคณะกรรมการจัดสร้างท่าเรือกรุงเทพได้ว่าจ้าง ศาสตราจารย์ เอ. อากัสต์ ชาวเยอรมัน ให้เป็นที่ปรึกษาตรวจสอบแผนผังรายละเอียดการจัดสร้างท่าเรือกรุงเทพ ร่างสัญญาว่าจ้างเหมาก่อสร้าง และจัดหานายช่างราคาถูกลมาช่วยเหลืองานก่อสร้างท่าเรือกรุงเทพ

ในโครงการก่อสร้างขั้นต้นนี้ มีการก่อสร้างเขื่อนชนิดกำแพงยาว ๑,๙๕๒ เมตร มีขนานท่าเรือหลังเขื่อนกับมีพื้นที่ ซึ่งจะต้องสร้างโรงพักสินค้ารวมอยู่ด้วย ซึ่งได้ทำสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างกับบริษัทคริสเตียนนีแอนด์เนลสัน ตั้งแต่วันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งทางบริษัทได้ดำเนินงานแล้วเสร็จเร็วกว่าที่กำหนดในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๓

ในพ.ศ. ๒๔๙๒ กระทรวงคมนาคมได้เสนอให้มีการปรับปรุงกิจการท่าเรือกรุงเทพและขุดลอกร่องน้ำที่สันดอน และยังได้ทำความเข้าใจที่จะสร้างอาคารศุลกากรใหม่ที่ท่าเรือแห่งนี้ด้วย โดยให้บริษัท สมรมิตร จำกัด ร่วมกับบริษัท การช่าง จำกัด รับเหมาก่อสร้างที่ทำการศุลกากรในวงเงิน ๘,๖๕๔,๐๐๐ บาท

16

Construction of the Port of Bangkok, 1936-1949

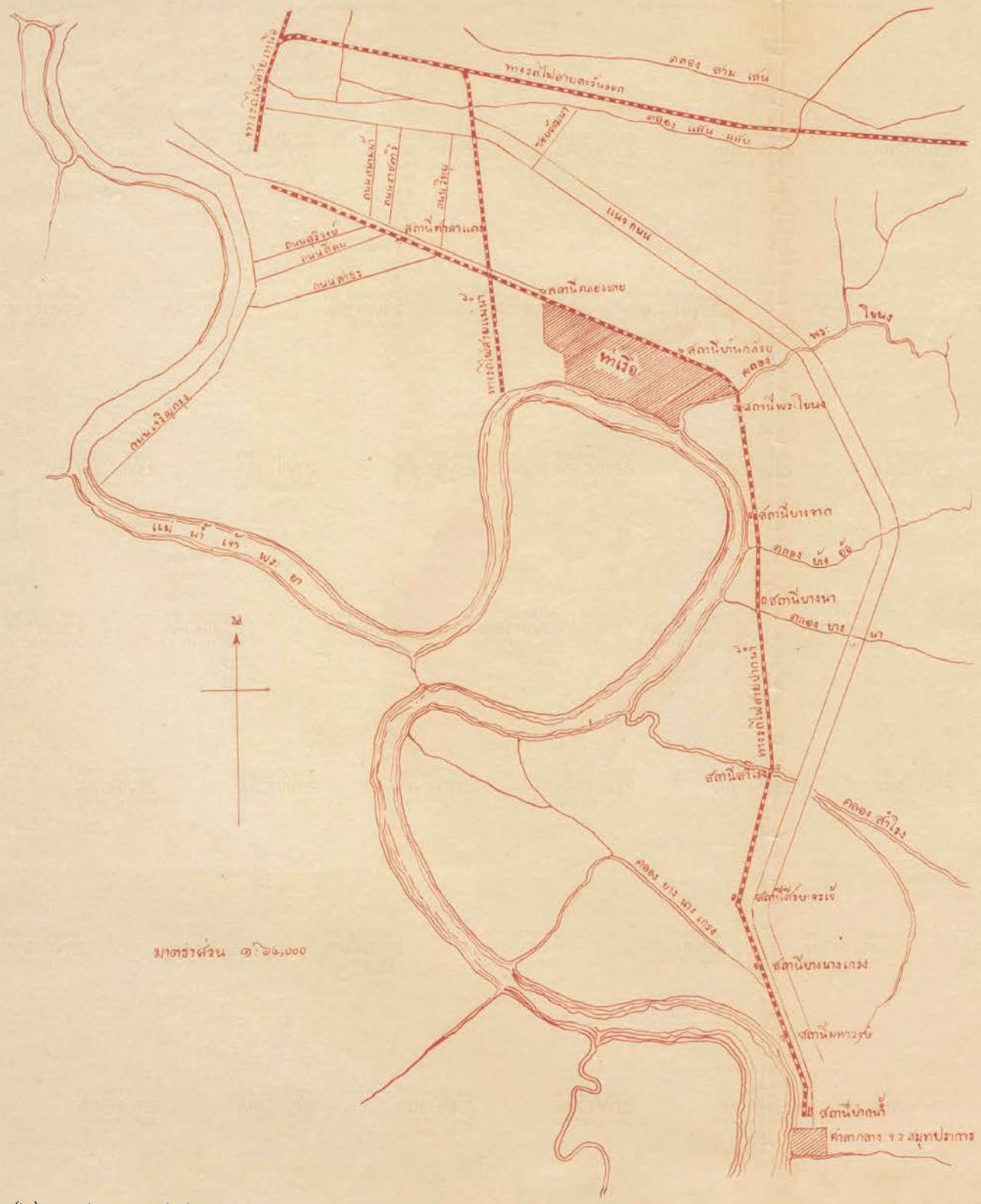
In 1936, the government saw the acute need for the construction of the new port of Bangkok, in order to facilitate the export of the nation's agricultural products abroad. The new port would also accommodate international shipping that would connect Bangkok with the global economy. The Minister of Economic Affairs thus proposed to the cabinet a plan to construct the new port on the east bank of the Chao Phraya river, From the mouth of Khlong Toei to the mouth of Khlong Phra Khanong. On December 16th, 1936, the cabinet approved of the plan; the Minister of Economic Affairs would chair the committee on the construction of the proposed port. At the same time, the Minister of the Treasury proposed the construction of the new Customs Department on the land adjacent to the new port. With the committee's approval, the plan for the new Customs Department was approved by the cabinet in March 1937.

On April 8th, 1937, the Ministry of Economic Affairs set up a committee overseeing the construction of the new port, with the Minister as the committee chairman. One task was to map out the land that was needed to be expropriated, to be part of the draft of the Royal Act on the Expropriation of Land for the Construction of the Port of Bangkok, and to consider plans for other port according to the Ministry of Economic Affairs's plan.

After the parliament gave its approval of the Royal Act, B.E. 2480, the budget of 9 million baht was granted to the committee, which used it to commission Professor A. Agatz, a German expert, to be an advisor to the project. He would give advice on the plan and details of the construction, the drafting of the contract for the construction, as well as finding appropriate engineers for the project.

In the initial phase of the project, a 1,952-meter-long embankment, together with an area for storage facilities was constructed. Christiani & Nielsen Co. was the contractor; construction started on July 14th, 1938, and was completed in March 1942, a little bit ahead of schedule.

In 1949, the Ministry of Transport proposed a major improvement project for the port, together with the dredging of the bar. A new building for the Customs Department was also constructed, with the construction budget of 8,654,000 baht, which was undertaken by Samonmit Co. and Kan Chang Co.

(๒) สร ๐๒๐๑.๖๗.๒-๒

แผนผังการสร้างท่าเรือกรุงเทพ
Plan for the construction of the port of Bangkok.

๑๓

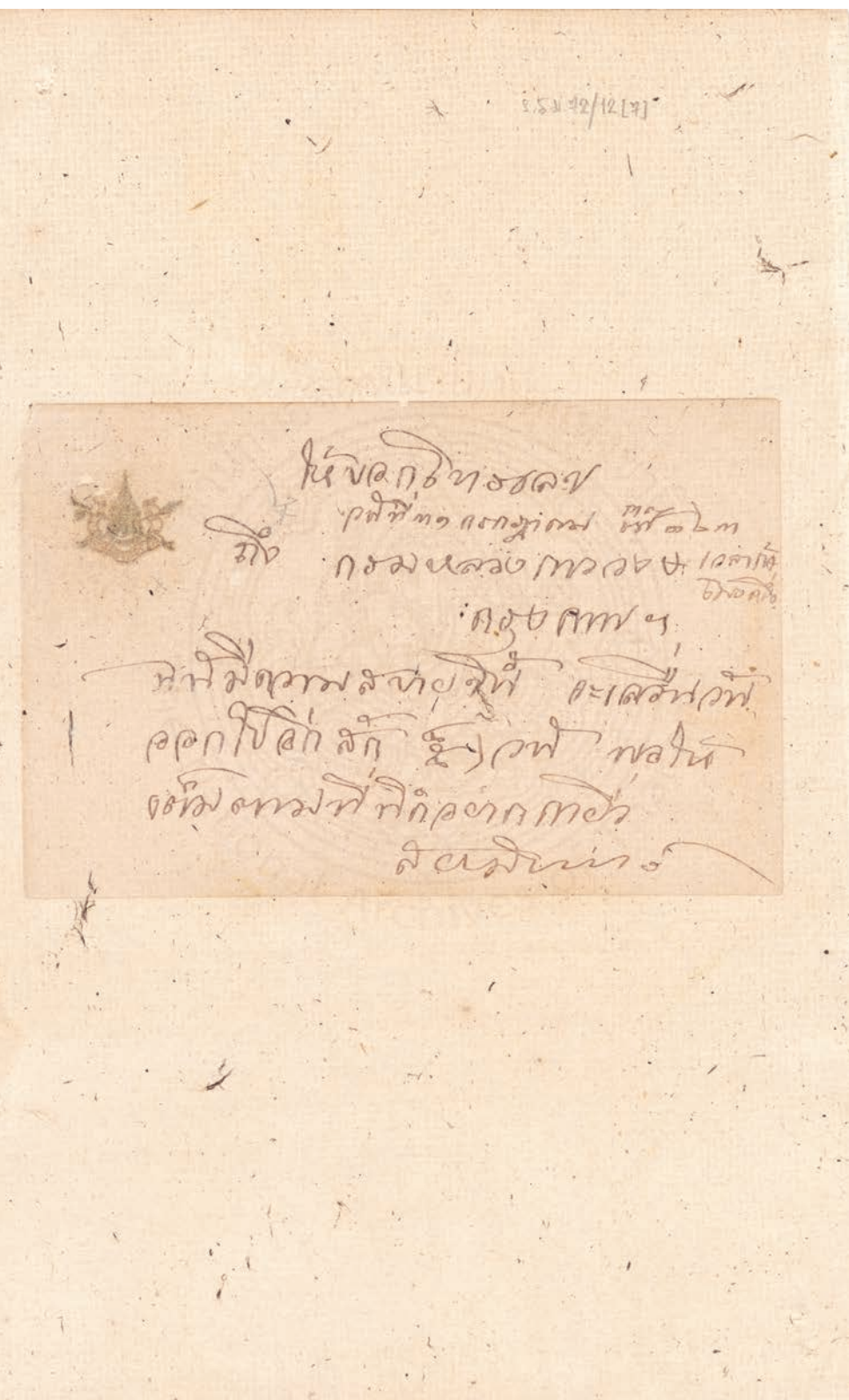
การเสด็จประพาสต้นในรัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชอัธยาศัยโปรดในการเสด็จประพาสถิ่นฐานต่าง ๆ ทั้งในและนอกพระราชอาณาจักรเสมอมา ตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เพื่อทอดพระเนตรความเป็นไปของบ้านเมือง โดยเสด็จประพาสนานาหัวเมืองและมณฑลทั่วพระราชอาณาเขต ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งยังเสด็จประพาสยุโรปเพื่อเจริญพระราชไมตรีกับอารยประเทศถึงสองครั้ง

การเสด็จประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแตกต่างจากการเสด็จไปทรงตรวจราชการจัดการปกครอง หรือเสด็จเยือนต่างประเทศที่เสด็จพระราชดำเนินอย่างเป็นทางการ เพราะเป็นการเสด็จอย่างส่วนพระองค์เพื่อสำราญพระราชอิริยาบถ ไม่มีท้องตราสั่งหัวเมือง หรือกำหนดจัดที่ประทับแรม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงพระนิพนธ์เกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการเสด็จประพาสต้นไว้ในจดหมายนายทรงอาณุภาพเล่าเรื่องประพาสต้น เมื่อ ร.ศ. ๑๒๓ ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวรด้วยมีพระราชกังวลในพระราชกิจต่าง ๆ แพทย์จึงกราบบังคมทูลแนะนำให้เสด็จประพาสเพื่อสำราญพระราชฤทัยและระงับพระราชธุระ พระองค์มีพระราชดำริเห็นชอบจึงได้เสด็จประพาสต้นครั้งแรกเมื่อพ.ศ. ๒๔๔๗ โดยประทับเรือพระที่นั่งประพาสลงไปตามลำน้ำเจ้าพระยา จากพระราชวังบางปะอินไปมณฑลราชบุรี แล้วเสด็จกลับมามณฑลนครชัยศรีและมณฑลอยุธยา ผ่านจังหวัดนนทบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม เพชรบุรี สมุทรสาคร นครปฐม สุพรรณบุรี และอยุธยา และโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหมื่นเสมอใจราช ชื่อว่า อัน เป็นผู้คุมเครื่องครว ในเรือพระที่นั่งจึงทรงเรียกว่า “เรือตาอัน” เรียกเร็ว ๆ เป็น “เรือต้น” พ้องกับบทเห่เรือว่า “พระเสด็จโดยแดนชล ทรงเรือต้นงามเฉิดฉาย” ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของคำว่า “เสด็จประพาสต้น” ตามชื่อเรือต้นซึ่งเป็นเรือพระที่นั่งในกระบวนเสด็จ

ระหว่างเสด็จประพาสต้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชโทรเลขถึงกรมหลวงเทเวศร์ไชยโรปกการว่า ทรงพระสำราญขึ้น ซึ่งเป็นไปดังที่แพทย์คะเนว่าจะช่วยให้พระอาการประชวรทุเลาลง ยิ่งไปกว่านั้น การเสด็จอย่างส่วนพระองค์ทำให้ได้ทรงใกล้ชิดกับราษฎรยิ่งขึ้น ได้ทอดพระเนตรความเป็นไปของบ้านเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ตลอดจนได้ทรงทราบความทุกข์ร้อนของราษฎรที่กราบบังคมทูลโดยตรง

ด้วยเหตุนี้ในพ.ศ. ๒๔๔๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้เสด็จประพาสต้นเป็นครั้งที่ ๒ โดยเสด็จพระราชดำเนินออกจากกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ประทับเรือพระที่นั่งประพาสตามลำน้ำผ่านเมืองต่าง ๆ ได้แก่ นนนทบุรี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท นครสวรรค์ จนถึงกำแพงเพชร แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ การเสด็จประพาสต้นครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ถ่ายภาพราษฎร สถานที่ต่าง ๆ ตลอดจนวัดวาอาราม โบราณสถาน รวมถึงการจดบันทึกเรื่องราวไว้เป็นอันมาก ซึ่งในภายหลังภาพถ่ายและเอกสารเหล่านี้กลายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย

ภ ๐๐๓ ทวญ ๘/๒๗

ฉายพระรูป ณ ที่ประทับแรมไร่บางแรม เมืองกำแพงเพชร
วันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙

King Chulalongkorn and his entourage
photographed during the king's visit to Rai Bang Khem,
Kamphaeng Phet, on August 19th, 1906.

ร.๕ ม ๗๒/๑๒(๗)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชโทรเลขถึง
กรมหลวงเทววงษ์วโรปการ ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๓
King Chulalongkorn's telegram to H.R.H. Prince
Devawong Varoprakar on July 31st, 1904.

17

King Chulalongkorn's Incognito Journeys

King Chulalongkorn has always been very courteous in his visits to various settlements both inside and outside the kingdom. Since King Chulalongkorn ascended the throne to see the country's situation by traveling to various cities and provinces throughout the royal territory and neighboring countries. The king also traveled to Europe to cultivate friendship with civilized countries twice.

King Chulalongkorn's incognito journeys which called in Thai that "Sadej Prapas Ton" are different from his royal journey of government, administrative administration, or his official visit to a foreign country. Because it was a private visit for the king to enjoy the royal gestures which there is no provincial order or decide the accommodation arrangement. H.R.H. Prince Damrong wrote about the reasons for King Chulalongkorn's incognito journeys in a letter: King Chulalongkorn was sick and worried about various royal duties. The king's doctor recommended that he go on a trip to rejoice and suspend his royal duties. The king had royal approval, so the king made the first trip in 1904, by taking a royal ship and sailing along the Chao Phraya River from Bang Pa-in Palace to Monthon Ratchaburi, then the king returned to Monthon Nakhon Chai Si and Monthon Ayutthaya. Passing through various cities, including Nonthaburi, Ratchaburi, Samut Songkhram, Phetchaburi, Samut Sakhon, Nakhon Pathom, Suphanburi and Ayutthaya, and the king graciously granted let Chao Muen Samerjai Rat, named On, oversee the kitchen in the royal ship. In the Royal Ship, it is therefore called "Ruea Ta-on" or quickly called "Ruea Ton". For this reason, this is the origin of the word "Sadej Prapas Ton" according to the name of the ship "Ruea Ton," which was the royal ship during the royal procession.

During King Chulalongkorn's incognito journeys, the king sent a telegram to H.R.H. Prince Devan Udayawong, the Prince Devawong Varoprakar saying he got better. This was as the king's doctor predicted that it would help alleviate the king's illness. Moreover, the king's incognito journeys brought him closer to the people. The king saw the country's situation and the way of life of the people and knew the suffering of the people who came to the king in person.

For this reason, in 1906, King Chulalongkorn made the second incognito journeys, leaving Bangkok on 27 July, boarding a royal ship, and traveling along the river through various cities, including Nonthaburi, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Saraburi, Ang Thong, Sing Buri, Chainat, Nakhon Sawan until Kamphaeng Phet and then returned. On this journey, King Chulalongkorn ordered taking pictures of the people, various places, including temples, historical sites, including recording many stories. These photographs and documents later became valuable historical evidence for research.

หวน ๓๒/๔

ราษฎรเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
บริเวณดงตาล เมืองปทุมธานี
เมื่อคราวเสด็จประพาสต้นครั้งที่ ๒
วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๙
People gathered to welcome the
King at Dongtan, Pathum Thani,
on July 28th, 1906.

หวน ๓๒/๑๗

ราษฎรเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ วัดป่าโมกข์
เมืองอ่างทอง เมื่อคราวเสด็จประพาสต้น
ครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙
People welcomed King Chulalongkorn
at Wat Pa Mok, Ang Thong, on August
5th, 1906.

หวน ๓๓/๑๑

ราษฎรชาวไทย และพ่อค้าชาวไทใหญ่ เมือง
กำแพงเพชร จัดโต๊ะเครื่องบูชารับเสด็จฯ เมื่อคราว
เสด็จประพาสต้นครั้งที่ ๒ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙
Thai people and Tai Yai merchants
assembled a welcoming table for King
Chulalongkorn during his visit to
Khamphaeng Phet in August 1906.

๑๘

การเสด็จเยือนสยามของชาวเรวิชนิโคลัส

จุดเริ่มต้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามและรัสเซีย

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามและรัสเซียมีจุดเริ่มต้นเมื่อครั้ง ร.ศ. ๑๐๙ ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะนั้นภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังประสบกับปัญหาการแผ่ขยายอำนาจทางการค้าและการเมืองจากประเทศในแถบตะวันตกเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบว่าชาวเรวิชนิโคลัส มกุฎราชกุมารแห่งรัสเซีย (Nicholas Alexandrovich, Tsesarevich of Russia) กำลังเสด็จประพาสทวีปยุโรปและมีแผนการที่จะเสด็จมาทวีปเอเชียต่อ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หลวงสุริยานุวัตร ราชทูตสยามประจำกรุงเบอร์ลิน กราบทูลเชิญชาวเรวิชนิโคลัสมาที่สยาม ทั้งนี้ เป็นกุศโลบายในการถ่วงดุลอำนาจกับฝรั่งเศสและอังกฤษ

หลังได้รับหนังสือกราบทูลเชิญ ชาวเรวิชนิโคลัสทรงตอบรับว่าจะเสด็จ มาตามคำเชิญ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เชิญพระราชหัตถเลขาไปคอยรับชาวเรวิชนิโคลัสที่สิงคโปร์ กระทั่งวันที่ ๒๐ มีนาคม ร.ศ. ๑๐๙ ชาวเรวิชนิโคลัสเสด็จ ถึงปากน้ำ ประทับเรือพระที่นั่งสุริยมนลเข้าเทียบฝั่งที่ท่าราชวรดิฐ มีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนางชั้นต่าง ๆ และประชาชนเฝ้าฯ รับเสด็จ

การมาเยือนของชาวเรวิชนิโคลัสในครั้งนั้น ฝ่ายสยามได้เตรียมการรับรองอย่างสมพระเกียรติ มีการประดับตกแต่งทั่วทั้งเมืองอย่างงดงามพร้อมจัดขบวนแห่ไปยังพระบรมมหาราชวัง อีกทั้งยังจัดงานเลี้ยงต้อนรับ จัดพิธีถวายเครื่องราช

ภ ๐๐๓ หวญ ๒๕/๒(๑)

การคล้องช้างที่อยุธยา เพื่อรับเสด็จฯ ชาวเรวิชนิโคลัส มกุฎราชกุมารแห่งรัสเซีย คราวเสด็จฯ เยือนสยาม เดือนมีนาคม ร.ศ. ๑๐๙

The elephants round-up ceremonies at the Kraal in Ayutthaya, in honor of the Tsesarevich, the Crown Prince of Russia during his visit to Siam in March, 1891.

อิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุด และนำชมสถานที่ที่น่าสนใจในกรุงเทพมหานคร เช่น หมู่พระมหามณเฑียร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระราชวังสราญรมย์ ภูเขาทอง ตลอดจนจัดการแสดงละคร การแสดงนาฏศิลป์ไทย และจัดพระราชพิธีคล้องช้างที่เพนียด อยุรยาให้ชาวเรวิชนิโคลัสได้ทอดพระเนตร และประทับที่พระราชวังบางปะอิน

วันที่ ๒๕ มีนาคม ร.ศ. ๑๐๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสวมเครื่องแบบเต็มยศนำส่งเสด็จ ชาวเรวิชนิโคลัสออกจากสยามด้วยพระองค์เอง การรับรองอันยิ่งใหญ่ในครั้งนี้ สร้างความประทับใจให้แก่รัสเซียเป็นอย่างยิ่ง ก่อเกิดเป็นความสัมพันธ์ทางการทูตอันดีระหว่างราชวงศ์จักรีและราชวงศ์โรมานอฟนับแต่นั้นมา

18

The Tsesarevich's Visit to Siam and the Beginning of Amity between Siam and Russia

The cordial diplomatic relationship between Siam and Russia began in 1889, during the reign of King Chulalongkorn, when Siam began to feel the increasing pressure from colonizing Western powers, in terms of trade as well as politics. After King Chulalongkorn learnt that Nicholas Alexandrovich, Tsesarevich of Russia, was travelling through Europe, with a plan to continue his journey in Asia, the king commanded that Luang Suriyanuwat, Siamese Minister in Berlin, invited the Tsesarevich to visit Siam, in order to balance the power struggle between England and France over Siam's future.

After receiving the invitation from Siam, the Tsesarevich accepted it. King Chulalongkorn thus ordered H.R.H. Prince Damrong to travel to Singapore, to receive the Tsesarevich on his behalf. On March 20th, 1891, the Tsesarevich arrived at Paknam, and travelled via the Suriyamonthon to the Royal Landing in Bangkok, warmly received by King Chulalongkorn, the royal family, the court officials, as well as the people of Bangkok.

The Tsesarevich was received with great festivities, with the entire city adorned with decorations. The procession from the Royal Landing to the Grand Palace was followed by banquets and parties, with ceremony for the granting of the highest rank of decoration from the king. The Tsesarevich was also led on a tour of the principal sights such as the throne halls, the Temple of the Emerald Buddha, Saranrom Palace, the Golden Mount, as well as theatrical performances. He also went to Ayutthaya to see the elephants round-up ceremonies at the Kraal, followed by a stay at Bang Pa-In Palace.

On March 25th, 1891, the Tsesarevich departed from Siam, formally farewelled by King Chulalongkorn. The grand reception of the Tsesarevich gave a long-lasting impression on the prince, leading to the cordial diplomatic relationship between Chakri and Romanov dynasties since then.

การแสดงสาภักระหว่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม

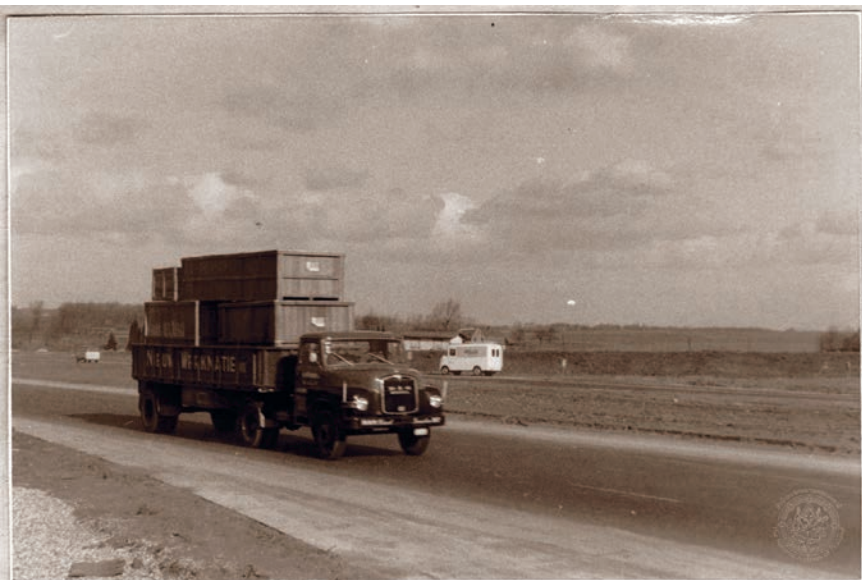
ในวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ กระทรวงการต่างประเทศแจ้งความไปยังกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองว่า รัฐบาลเบลเยียมจะจัดให้มีการแสดงสาภักระหว่างประเทศขึ้น ณ กรุงบรัสเซลส์ ในพ.ศ. ๒๕๐๑ เริ่มตั้งแต่วันที่เดือนเมษายนจนถึงเดือนตุลาคม งานนี้ไม่ได้แสดงแต่เพียงผลิตภัณฑ์และอุตสาหกรรมสำหรับการแลกเปลี่ยนทางการค้าเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการนำเสนอศิลปกรรม วรรณคดี และวัฒนธรรม ตลอดจนการแสดงพัฒนาการทางเทคนิคและวิทยาศาสตร์ของแต่ละประเทศอีกด้วย รัฐบาลเบลเยียมจึงได้เชิญประเทศไทยเข้าร่วมด้วย ซึ่งนายกรัฐมนตรีมีคำสั่งเห็นชอบเพราะเป็นโอกาสดีที่จะแสดงศิลปกรรมและวัฒนธรรมไทยออกสู่สายตาชาวโลก จึงมอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรมเป็นเจ้าของเรื่องดำเนินการรับผิดชอบ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนประมาณ ๓ ล้านบาท

กระทรวงวัฒนธรรมได้สั่งการให้กรมศิลปากรเป็นผู้จัดการสร้างพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกษ์จำลองไปตั้งแสดงในงานดังกล่าว เพื่อเป็นการเผยแพร่สถาปัตยกรรมไทย โดยพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกษ์จำลองนี้ จำลองมาจากพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกษ์องค์จริง ซึ่งอยู่ในพระบรมมหาราชวังทางด้านตะวันออกของพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นพระที่นั่งสำหรับเสด็จพระราชดำเนินผ่านเข้าไปในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เพื่อทรงเปลี่ยนหรือฉลองพระองค์และทรงพระมหามงกุฎ นอกจากนั้น ยังเป็นพระที่นั่งเสด็จทอดพระเนตรและทักท้วงอีกด้วย

สำหรับสถานที่จัดงานการแสดงสาภักระหว่างประเทศนั้น ตั้งอยู่ในบริเวณอุทยานเฮเซล อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงบรัสเซลส์ราว ๔ ไมล์ โดยการจัดการแสดงสาภักระหว่างประเทศ หรืองานมหกรรมโลก เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๙ เมษายน จนถึงวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑

นอกจากพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกษ์จำลองที่นำไปจัดแสดงแล้ว ประเทศไทยยังได้นำศิลปวัตถุอื่น ๆ และสินค้าต่าง ๆ ไปจัดแสดงด้วย เช่น เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์จำลอง ตู้ทองลายรดน้ำ เครื่องเงิน เครื่องถม เครื่องเงิน รูปแกะสลักไม้ ผ้าไหมยกด้น ซ้อนส้อมทองเหลือง เป็นต้น และประเทศไทยยังส่งภาพยนตร์สารคดี (Documentary) ขนาด ๓๕ มม. ที่มีเนื้อหาแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ประเพณี และศิลปวัตถุต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้ชาวต่างชาติได้เห็น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดอรุณราชวราราม แม่น้ำเจ้าพระยา มวยไทย การเล่นตะกร้อ พิธีมโหรีสมรส ลอยกระทง และรำวง เป็นต้น ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้ให้เสียงพากย์ภาษาอังกฤษ โดยหม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ์ ปราโมช ผู้ร่วมแสดงส่วนมากเป็นนักเรียนนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร

การนำพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกษ์จำลองและสินค้าผลิตภัณฑ์จากประเทศไทยไปแสดงยังกรุงบรัสเซลส์ในครั้งนั้น ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีผู้เข้าชมวันละหลายพันคน ศิลปกรรมเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักในสายตาชาวโลก ผ่านการจัดแสดงมรดกศิลปวัฒนธรรมอันประณีต และภายหลังการจัดการแสดงสาภักระหว่างประเทศ รัฐบาลเบลเยียมได้เสนอขอมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ครอนินให้แก่เจ้าหน้าที่ไทยที่มีความวิริยอุตสาหะในการผลักดันศิลปวัฒนธรรมไทยให้เป็นที่รู้จักในการแสดงสาภักระหว่างประเทศ

ระหว่างทาง Anvers - Bruxelles
จันทร์ที่ ๑๗ ก.พ. ๒๕๐๑

ถึงท่าขนถ่ายในบริเวณของ Exposition

กำลังยกถึงที่ตั้ง chautier

ศั ๐๗๐๑.๙.๕.๑/๙๕

การขนส่งศิลปวัตถุสำหรับจัดแสดง
ในการแสดงสากลระหว่างประเทศ
ณ กรุงบรัสเซลล์ ประเทศเบลเยียม
The transportation of Thai products to
showcase at the Brussels Exposition.

ศธ ๐๗๐๑.๙.๕.๑/๙๕

การจัดการแสดงสากลระหว่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ตั้งแต่วันที่ ๑๙ เมษายน ถึงวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ซึ่งประเทศไทยได้จัดสร้างพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกข์จำลอง ไปตั้งแสดงในงานดังกล่าว เพื่อเผยแพร่สถาปัตยกรรมไทย

The Brussels Exposition, which was held from April 19th to October 19th, 1958, showcasing the Thai Pavilion, which was a replica of the Aphonphimok Prasat Throne Hall.

19

The International Exposition in Brussels, Belgium

On October 29th, 1954, the Ministry of Foreign Affairs informed the cabinet that the Belgian government was planning an international exhibition, to be held in Brussels, from April to October 1958, showing not only products and industry for trade, but also the arts, literature, culture, as well as each participating country's technological and scientific advancement. Thailand was invited to participate in this important event. Field Marshal Plaek Phibunsongkhram, the prime minister, accepted the invitation, with the reason that it would be a great opportunity for Thailand to showcase her arts and culture to the global audience. 3 million baht was budgeted, with the Ministry of Culture assigned the leading role in the organization of the Thai Pavilion.

The Ministry of Culture then assigned the Fine Arts Department to design a replica of the Aphonphimok Prasat Throne Hall to be erected as Thai Pavilion at the Brussels Expo, in order to promote traditional Thai architecture. The replica was made after the original in the Grand Palace, which was built during the reign of King Mongkut to be the landing platform as well as the robing pavilion for the king, before entering into Dusit Throne Hall. The exposition venue was Heysel Park, four miles northeast of Brussels; the expo was scheduled from April 19th to October 19th, 1958.

In addition to the Aphonphimok Prasat Throne Hall replica, Thailand also brought other works of art and articles of trade, including the replica of the Suphannahong royal barge, lacquered cabinets, silverware, nielloware, lacquerware, wooden carvings, silk brocades, and brass flatware. Also shown were 35 mm. documentary films on Thai way of life, customs, and the arts. Subjects included the Grand Palace, the Temple of the Emerald Buddha, Wat Phrachetuphon, Wat Arun, Chao Phraya river, Thai boxing, Takraw, Thai weddings, Loy Krathong festival, and Ram Wong. The films were narrated in English by M.R. Kukrit Pramoj; casts were largely from the Fine Arts Department's dancing school.

The Aphonphimok Prasat Throne Hall replica and the Thai products shown in Brussels were hugely popular, with thousands of visitors daily. The arts gave Thailand its presence on the global stage, through the refined cultural heritage. After the exposition ended, the Belgian government granted the Thai officials with the Ordre de la Couronne decorations, acknowledging their diligence and effort in bringing Thai art and culture to the international exposition.

๒๐

การหล่อพระพุทธรชินราชองค์จำลอง
มาประดิษฐานที่วัดเบญจมบพิตร
ในสมัยรัชกาลที่ ๕

พ.ศ. ๒๔๔๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกระทำให้ทำพิธีกรรมบำรุงพระพุทธรศาสนาด้วยการสถาปนา วัดแห่งใหม่ขึ้นเป็นพระอารามหลวงประจำพระราชวังดุสิต พระราชทานนามว่า “วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม” และมี พระราชดำริให้จำลององค์พระพุทธรชินราชแห่งวัดพระศรีรัตน มหาธาตุ เมืองพิษณุโลก มาประดิษฐานเป็นพระประธานใน พระอุโบสถ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระประสิทธิ์ปณฺธิมา (หม่อมราชวงศ์เหมาะ ดวงจักร) จางวางช่างหล่อชาวที่มีฝีมือดีที่สุด เป็นผู้ปั้นหุ่นถ่าย แบบจำลององค์พระพุทธรชินราช ลงมือปั้นตั้งแต่ วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ พร้อมกันนั้นยังมีรับสั่งให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นผู้ประสานงาน ในส่วนกรุงเทพมหานคร และเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (เชย กัลยาณมิตร) เป็นผู้ประสานงานที่เมืองพิษณุโลก เพื่อให้การ ดำเนินงานเป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น

วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถึงเมืองพิษณุโลก ทรงขึ้นไปนมัสการพระพุทธรชินราชและตรวจตราความเรียบร้อย จากนั้นทรงประกอบพิธีเททองหล่อองค์พระพุทธรชินราชจำลอง ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ตามศุภฤกษ์มงคล เมื่อดำเนิน การหล่อเสร็จแล้วอัญเชิญมาตกแต่งองค์พระที่กรมทหารเรือ กรุงเทพมหานคร มีพระยาชลยุทธโยธินทร์ (André du Plessis de Richelieu) ผู้บัญชาการกรมทหารเรือชาวเดนมาร์ก เป็น ผู้ควบคุมการตกแต่ง เมื่อเสร็จแล้วจึงอัญเชิญลงเรือมณฑป จัดขบวนแห่ไปตามลำน้ำ ก่อนจะเชิญขึ้นประดิษฐานที่พระอุโบสถ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ในวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔

ภ ๐๐๓ ทวญ ๙๒/๖

พระพุทธรชินราช เมืองพิษณุโลก

Phra Phutthachinnarat at Phitsanulok.

20

The Casting of Phra Phutthachinnarat Replica for Wat Benchamabophit During the Reign of King Chulalongkorn

In 1899, King Chulalongkorn established a new monastery named Wat Benchamabophit Dusitwanaram. A royal monastery for Dusit Palace, the main Buddha image for the ordination hall would be a replica of Phra Phutthachinnarat, a much-revered Buddha image at Wat Phrasri Rattanamahathat in Phitsanulok.

The king thus commanded Phra Prasitpatima (M.R. Mo Duangchak), the master of casting and sculpting, to create the replica of Phra Phutthachinnarat, starting on December 13th, 1900. H.R.H. Prince Damrong Rajanubhap would be the coordinator in Bangkok, while Chaophraya Surasiphitsak (Choei Kalyanamit) would be the Phitsanulok counterpart, in order to ensure the smooth operation.

ภ ๐๐๓ หวญ ๙๒/๑๐

เริ่มขบวนแห่พระพุทธรูปขึ้นราช
ไปตามลำน้ำเจ้าพระยา ขึ้นไปถึง
ปากคลองสามเสน วันที่ ๑๓
ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔
The procession of
the replicated Phra
Phutthachinnarat,
which travelled up the
Chao Phraya river to the
mouth of Samsen canal

On October 16th, 1901, after arriving at Phitsanulok, King Chulalongkorn paid respect to Phra Phutthachinnarat, and inspected the casting site. On October 20th, 1901, during the auspicious moment, the king performed the casting ceremony of the replica of the Buddha image. After casting was complete, the new Buddha image was sent down to Bangkok, to be finished at the Naval Dockyard, under the supervision of Phraya Chonlayut Yothin (André du Plessis de Richelieu), the Danish Commander-in-Chief of the Royal Siamese Navy. After the finishing touches were completed, the Buddha image travelled on a decorated barge, followed by a grand procession up the Chao Phraya river, to be installed at the ordination hall of Wat Benchamabophit on December 13th, 1901.

ภ ๐๐๓ หวญ ๙๒/๑๒

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินมาถึง
และประทับที่พลับพลาแล้ว
เจ้าพนักงานจึงได้เดินรอกเชิญ
พระพุทธรูปขึ้นราชเข้าสู่พระอุโบสถ
วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
After King Chulalongkorn
arrived at the royal
pavilion, officials began
pulling the pulley, moving
the Buddha image into
the ordination hall of
Wat Benchamabophit.

ภ ๐๐๒ หวญ ๓๖/๓๐

โรงพยาบาลศิริราชในสมัยแรก
ตั้งเป็นเรือนไม้ โดยใช้ไม้ที่รื้อ
มาจากอาคารที่ปลูกล้อมองค์
พระเมรุ ในงานถวายพระเพลิง
พระศพสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์
*Siriraj Hospital during the
early years, with wooden
structures constructed
from wood re-purposed
from the temporary
pavilions for the state
cremation of H.R.H. Prince
Siriraj Kakudhabhand.*

๓ ๑

กำเนิดโรงพยาบาลศิริราช

พ.ศ. ๒๔๒๔ เกิดอหิวาตกโรคระบาด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง
โรงพยาบาลชั่วคราวขึ้น ด้วยทรงตระหนักในพระราชหฤทัยว่าโรงพยาบาลนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อราษฎร จึงทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งคณะกรรมการจัดสร้างโรงพยาบาล และพระราชทานพื้นที่ส่วนหนึ่งของกรมพระราชวังบวร
สถานพิมุข (วังหลัง) เพื่อจัดสร้างโรงพยาบาล พร้อมทั้งพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนแรกเริ่มในการสร้าง
โรงพยาบาล หลังจากที่ได้ดำเนินการสร้างโรงพยาบาลไปได้ ๒ เดือน สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์
ก็ทรงพระประชวรและสิ้นพระชนม์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงาน
พระเมรุ ณ ท้องสนามหลวง โดยใช้ไม้ที่ทันทาน เช่น ไม้สัก สร้างเป็นรูปเรือนต่าง ๆ เมื่อเสร็จสิ้นงานพระเมรุได้นำ
ไม้ทั้งหมดไปสร้างโรงพยาบาล พร้อมกันนี้ทรงพระราชอุทิศสิ่งก่อสร้างทั้งหมดในงานพระเมรุให้แก่โรงพยาบาลที่กำลัง
ก่อสร้างอยู่ และพระองค์ยังพระราชทานเงินพระมรดกของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ เพื่อกิจการ
ของโรงพยาบาลด้วย และพระราชทานเงินสมทบในการสร้างตึกวิคตอเรียและตึกเสาวภาคย์ เมื่อโรงพยาบาลก่อสร้าง
แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดโรงพยาบาล
เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๑ นับแต่นั้นมาโรงพยาบาลหลวงแห่งแรกของไทย หรือโรงพยาบาลศิริราช ก็เปิดให้
บริการแก่ประชาชนจวบจนถึงปัจจุบัน ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งแรกของไทย และเริ่ม
เปิดสอนตั้งแต่วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๓ และต่อมา โรงเรียนแพทย์แห่งนี้ได้รับพระราชทานนามว่า “ราชแพทยาลัย”
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓

21

The Origin of Siriraj Hospital

In 1881, there was a cholera outbreak in Bangkok, so King Chulalongkorn ordered the establishment of temporary hospitals citywide, in order to help the populace. Afterward, the king established a committee to construct a hospital, granting a land which used to be a part of the Bowonsathanphimuk Palace, on the west side of the Chao Phraya river, to construct the new hospital, together with his personal fund as the seed money for the new hospital. After two months' progress, his son, Prince Siriraj Kakudhabhand, fell ill and died. The king organized a state cremation at Sanam Luang as per tradition; the temporary pavilions for the cremation were constructed with durable wood, so that after the cremation was over, the pavilions could be dismantled and the wood re-used in the on-going construction of the new hospital. The deceased prince's personal funds were also bequeathed towards the new hospital as well. The king also donated his personal funds towards the construction of two buildings, Victoria Building, and Saowabhak Building, both of which were wards. After the completion of the new hospital, it was named Siriraj Hospital, in honor of the deceased prince. King Chulalongkorn presided over the opening ceremony of the new hospital on April 26th, 1888. Thailand's first government hospital has been in operation ever since. Thailand's first medical school was also established here on September 5th, 1888. In 1900, the school was named Rajphaetthayalai.

ภ ๐๐๒ หวญ ๓๖/๒๖

การเรียนผ่าตัดของนักเรียนแพทย์สมัยแรก วิชากายวิภาคศาสตร์ตามแผนปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่โรงเรียนแพทย์ใน พ.ศ. ๒๔๓๒ แต่การสอนในสมัยนั้นยังไม่มี การชำแหละ คงใช้แต่เพียงรูปถ่าย พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้สอนโดยใช้รูปปั้นจำลอง อาจารย์ผู้สอน คือ พระอาจารย์ยาคม พ.ศ. ๒๔๓๔ จึงเรียนโดยมีการชำแหละจากศพสด

Operating theater for medical students in the early years. The modern science of anatomy began with the establishment of the Medical School, but in the beginning there was no operation; students learnt from photographs. In 1889, instruction was done through models, with Phra Atwitthayakhom (George B. McFarland) as the instructor. Anatomical class with the dissection of dead bodies began in 1896.

ภ ๐๐๒ หวญ ๓๖/๓๐

การตรวจรักษาคนไข้ของโรงพยาบาลศิริราช
Treating the patients at Siriraj Hospital.

ภ ๐๐๒ หวญ ๓๖/๒๖

การสอนวิชาเภสัชวิทยาในโรงเรียนแพทย์ มีการสอนสรรพคุณยา (Materia Medica) และวิชาปรุงยา ทั้งยาไทยและยาฝรั่ง แพทย์แผนโบราณไม่มีการตรวจโรคและวินิจฉัยโรค และตำราก็อ้างกัอยู่แต่เฉพาะตำราหลวง หรือที่เรียกว่า ตำราแพทย์สงครามหรือฉบับหลวง ในพ.ศ. ๒๔๕๐ เลิกสอนวิชาแพทย์แผนโบราณ สอนแต่วิชาเภสัชศาสตร์และเภสัชกรรม Instruction of pharmacy at the Medical School, which covered both Thai and European pharmacopoeia. In traditional Thai medical science there was no medical exam or diagnosis, and the medical textbook was only the Tamra Luang, the Royal Physician's Pharmacopoeia. In 1907, the teaching of traditional Thai pharmacopoeia was discontinued.

๒๓

เขื่อนเจ้าพระยา โครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เขื่อนเจ้าพระยา ตั้งอยู่ที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท เป็นโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ริเริ่มมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กระทั่งแล้วเสร็จในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

เมื่อพ.ศ. ๒๔๔๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้กระทรวงเกษตรธิการพิจารณา วางโครงการชลประทานในกลุ่มน้ำภาคกลาง โดยให้สร้างเขื่อนชลประทานขนาดใหญ่ในแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อทดน้ำเข้าทุ่งนา แต่เนื่องจากขณะนั้นต้องนำเงินงบประมาณไปใช้ในการบริหารจัดการด้านอื่นก่อน จึงเหลือเพียงโครงการรักษาน้ำในที่ลุ่ม ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมท่อน้ำ (กรมคลองในอดีต) พูลเกล้าฯ ถวายรายงานโครงการ ก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยา แต่ขณะนั้นรัฐบาลกำลังดำเนินการโครงการก่อสร้างเขื่อนป่าสักได้และโครงการอื่น ๆ อยู่ก่อนแล้ว ประจวบกับเกิดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑ โครงการก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยาจึงต้องระงับไว้

พ.ศ. ๒๔๙๑ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรธิการ ได้เสนอโครงการก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยาอีกครั้ง รัฐบาล พิจารณาเห็นชอบ ใช้งบประมาณโครงการรวม ๑,๑๖๐ ล้านบาท เริ่มก่อสร้างต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๕ โครงการก่อสร้างเขื่อน เจ้าพระยา ประกอบด้วย การสร้างเขื่อนระบายน้ำและโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ประตูน้ำ ช่องลัดซึ่งเป็นทางน้ำใหม่ ทำนบดินปิด ลำน้ำเดิม

เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๖ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ การก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยาแล้วเสร็จปลายปีพ.ศ. ๒๔๙๙ โดยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนเจ้าพระยา ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐

ภ หจภ(๓) กษ ๑.๒/๓

การก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยา
ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา
จังหวัดชัยนาท
Construction of the Chao Phraya
Dam at Tambon Bang Luang,
Amphoe Sapphaya, Chainat.

ภ หจภ(๓) กษ ๑.๑/๑

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนิน
ไปทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท
เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐

The inauguration of the Chao Phraya Dam
on February 7th, 1957, was presided over by
H.M. King Bhumibhol.

พ หจภ สบ ๑.๑/๘๔๒

เขื่อนเจ้าพระยา
Chao Phraya Dam

22

Chao Phraya Dam, From a Royal Initiatives to an Irrigation Project

Located in Sapphaya District, Chainat, Chao Phraya Dam is an irrigation project that could trace its origin back to the reign of King Chulalongkorn, the construction of which was realized during the reign of King Bhumibol.

In 1903, King Chulalongkorn ordered the Ministry of Agriculture to design an irrigation scheme for the flood plains of the Central Region, an element of which was a large irrigation dam across the Chao Phraya river, to divert water from the river to the rice fields. However, as the state budget was allocated to other projects, the dam idea remained unrealized; only the scheme for keeping water in the low-lying areas was undertaken. During the reign of King Vajiravudh, the Royal Irrigation Department, formerly called Department of Canals, presented the king with another plan for a dam across the Chao Phraya. But during that time the government was constructing the South Pasak Dam, in conjunction with other irrigation projects. When the First World War began, the dam project was halted for the second time.

In 1948, the Royal Irrigation Department, Ministry of Agriculture, proposed the Chao Phraya River Dam Project once again. After approval by the government, who granted 1,160 million baht budget, construction of Chao Phraya Dam began in 1952. The project consisted of a dam, a hydroelectric plant, watergates, spillways, and a weir to block the old river line.

On February 6th, 1953, Field Marshal Plaek Phibunsongkhram and his wife Thanphuying Laiat Phibunsongkhram presided over the ceremony of laying the cornerstone for the dam, the construction of which was completed by the end of 1956. On February 7th, 1957, H.M. King Bhumibhol and H.M. Queen Sirikit presided over the opening of the Chao Phraya Dam.

หาวญ ๔๓/๑๖

บ้านเรือนราษฎรบริเวณคลองรังสิตประยูรศักดิ์

Settlement along the new Rangsit Prayurasak canal.

๒๓

คลองรังสิตประยูรศักดิ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้บริษัท ขุดคลองแลคูนาสยาม ขุดคลองรังสิตประยูรศักดิ์เมื่อร.ศ. ๑๐๗ เพื่อพัฒนาระบบคลองให้เป็นประโยชน์ต่อการเพาะปลูก โดยเฉพาะการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลาง และเพื่อความสะดวกในการคมนาคมสัญจรและการขนส่งสินค้า ด้านการเกษตร บริษัทขุดคลองแลคูนาสยามมีหุ้นส่วนเป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ พระนанаพิธภาชี (ชื่น บุนนาค) นายโยอาгимแครซี และนายยม (เจ้าสัวยม พิศลยบุตร) ต่อมานายยมไม่ได้เข้าร่วมถือหุ้น และมีการเปลี่ยนแปลงผู้จัดการบริษัทจากนายโยอาгимแครซีเป็นพระปฏิบัติราชประสงค์

การดำเนินการขุดคลองรังสิตประยูรศักดิ์ในระยะแรก บริษัทขุดคลองแลคูนาสยามได้ทำสัญญาพระราชทาน พระบรมราชานุญาตขุดคลองกับรัฐบาล เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ร.ศ. ๑๐๗ โดยมีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ และพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงสวัสดิวัฒนวิศิษฐ์ คอมมิตตีพระนครบาล ลงนามในฐานะผู้ให้อนุญาต พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์พร้อมผู้ร่วมหุ้นบริษัทขุดคลองแลคูนาสยาม ลงนามเป็นผู้รับอนุญาต ตกลงทำสัญญาดำเนินการ ขุดคลองเป็นระยะเวลา ๒๕ ปี มีข้อกำหนดสัญญาารวม ๑๓ ข้อ ดำเนินการขออนุญาตขุดคลองครั้งแรกรวม ๘ สาย

ทั้งนี้ เมื่อร.ศ. ๑๐๙ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) เสนาบดีกรมเกษตราธิการ อนุญาตให้ขุดได้เพียงสายเดียว คือ คลองสายหลัก ซึ่งเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณบ้านใหม่ ไต้เกาะใหญ่ แขวงเมืองปทุมธานี ไปออกลำน้ำนครนายก ที่ตำบล “บางปรกตศิตะกระปือ” ริมศาลเจ้าองค์รักษ์ แขวงเมืองนครนายก บริษัทขุดคลองแลคูนาสยามดำเนินการ ขุดคลองจากเดิมกำหนดขนาดกว้าง ๖ วา ลึก ๖ ศอก ระยะทางยาว ๒,๐๐๐ เส้นเศษ ต่อมาภายหลังได้มีการปรับขนาด คลองกว้าง ๘ วา ลึก ๕ ศอก ระยะทางยาว ๑,๔๐๐ เส้น ดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อร.ศ. ๑๑๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนามว่า “คลองรังสฤษดิ์ประยุรศักดิ์” เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยุรศักดิ์ (ต้นราชสกุลรังสิต)

เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดคลองรังสฤษดิ์ประยุรศักดิ์ เปิดแผ่นศิลาจารึก ประตุน้ำจุฬาลงกรณ์ และประตูเสาวภาผ่องศรี เป็นปฐมฤกษ์

ภ หวญ ๗๐๗/๖

ข้าราชการตรวจงาน
ที่คลองรังสฤษดิ์ประยุรศักดิ์
Officials inspecting the
Rangsit Prayurasak canal.

23

Rangsit Prayurasak Canal

In 1889, King Chulalongkorn gave his permission to the Siam Canals, Lands and Irrigation Company to construct Rangsit Prayurasak Canal, in order to improve agriculture, especially rice, in the Central Plain region. In addition, the canal would also improve communications as well as transportation of agricultural produce. The company's shareholders were H.H. Prince Saisanitwong, Phra Nanaphitphasi (Chuen Bunnag), Mr.

Joachim Grassi, and Nai Yom (Chaosua Yom Bisalputra). Later, Nai Yom sold his shares, and the manager, Mr. Grassi, was replaced by Phra Patibatratchaprasong (Erwin Müller).

On January 17th, 1889, the company signed a contract with the Siamese Government, with H.R.H. Prince Naretworarit and H.R.H. Prince Svasti Sobhana, members of the Committee of Local Government, co-signed as grantors. H.H. Prince Saisanitwong, together with other shareholders of the Siam Canals, Lands and Irrigation Company, co-signed as grantees. The 13-point contract let the company construct 8 canals, with the concession to control revenue over the lands developed in the process for 25 years.

In any case, in 1890, Chaophraya Phatsakorawong (Phon Bunnag), Minister of Agriculture, let the company began constructing the main canal, which linked Chao Phraya river with Nakhon Nayok river. The canal started at Ban Mai, south of Ko Yai, Pathum Thani, and ended at “Bang Plakot Hua Krabu”, near Ongkharak Shrine, Nakhon Nayok. The canal was to be 2,000 sen [80 kilometers] in length, 6 wa [12 meters] in width, and 6 sok [3 meters] deep. Later the length was reduced to 1,400 sen [56 kilometers], with 8 wa [16 meters] width, and 5 sok [2.50 meters] deep. Construction was completed in 1897; King Chulalongkorn named it Rangsit Prayurasak canal, in honor of his son, H.R.H. Prince Rangsit Prayurasak.

On November 18th, 1897, H.M. King Chulalongkorn and H.M. Queen Saovabha Bhongsri presided over the opening ceremony of Rangsit Prayurasak canal. An inscription on the history of the canal was dedicated. Chulalongkorn and Saovabha Bhongsri Watergates were also opened on that day.

ทวณ ๔๓/๒๒

เรือกระแซงในคลองรังสิตประยูรศักดิ์

Sailboats in the new Rangsit Prayurasak canal.

น ร.๖ ค/๑๑

สมุดบัญชีคลังออมสิน
Savings Office's
account passbook.

๒๔

คลังออมสินเพื่อปวงประชา
พระมหากษัตริย์แห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

คลังออมสินจัดตั้งขึ้น เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๕ ตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงทราบว่าราษฎรมีความยากลำบากในการรักษาทรัพย์ ด้วยเหตุถูกโกง ถูกปล้น ตลอดจนสุรุ่ยสุร่ายในการพนัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจัดตั้งเซฟวิงแบงก์สำหรับรับฝากเงินของราษฎรในทุกตำบล คือคลังออมสิน โดยรัฐบาลรับประกันทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยของเจ้าของทรัพย์ ทำให้ราษฎรวางใจที่จะฝากทรัพย์ของตนไว้

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคลังออมสิน และเปิดคลังออมสิน ทำการรับฝากเงินที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นครั้งแรก โดยระหว่างวันที่ ๑-๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ คลังออมสินเปิดทำการ ๒๐ วัน มีราษฎรมาฝากเงิน ๘๘ ราย เป็นจำนวนเงินมากถึง ๒๐,๗๖๕.๕๐ บาท นับแต่นั้นมา กิจกรรมคลังออมสินได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ โดยขยายตัวไปตามมณฑลต่าง ๆ และในโรงเรียน เข้าถึงราษฎรถ้วนทั่วตลอดจนเด็กและนักเรียนได้ปลูกฝังนิสัยมัธยัสถ์อดออม

น.ร.๖ ค | 11

สมุดบัญชี

เจ้าของสมุดนี้ควรระมัดระวัง อย่าให้สมุดของตนหายหรือเสียไป

คลังออมสิน

(รัฐบาล เป็นประกัน)

เมื่อมีกิจที่จะพึงกระทำกับคลัง ออมสิน ขอให้อ้างสมุดนี้ ว่า

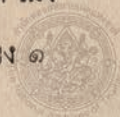
(พระคลัง)

(สมุดที่)

กำหนดเวลาทำการ

วันธรรมดา - ตั้งแต่ ๕ โมงเช้า ถึงบ่าย ๓ โมง

วันเสาร์ - ตั้งแต่ ๕ โมงเช้า ถึงบ่ายโมง

28

24

Government Savings Bank for the People, King Vajiravudh's Benevolent Legacy

In 1912, the Savings Bank was established by King Vajiravudh after learning of the difficulty his subject had to encounter when trying to save their wealth. Some were cheated, while others were robbed, or lost their money through reckless spending or gambling. The Ministry of the Treasury thus established the Savings Bank in every tambon for the people, with the government's guarantee for both the deposit and interest of the depositor, leading to the people's trust and the new bank's credibility.

On April 1st, 1913, the Savings Office Act was promulgated; the Savings Office was opened at the Ministry of the Treasury. During its first 20 days of operation, the Savings Office received 88 depositors, who altogether deposited 20,765.50 baht. Since then, the Savings Office has grown, with branches in every monthon, reaching to the young through schools.

-2-

จะฝากเงินกับคลังออมสินที่ใหม่ได้บ้าง กรมพระคลังมหาสมบัติ
ในพระบรมมหาราชวัง ทำการแทนคลังออมสิน ขอเชิญชวนกันเป็นปณิ
ธานให้ประชาชนผู้มีใจรักการออมเงินได้ฝากเงินกับคลังออมสินที่ใหม่ได้บ้าง
คลังออมสินจะทำการแทนคลังออมสินเงินฝากของพระคลังมหาสมบัติจะประกาศ
ให้ทราบ (กฎข้อบังคับข้อ ๒, ๔)

ย้ายสถานที่ที่จะฝากเงิน ผู้ที่มีเงินฝากกับคลังออมสินที่ใหม่ได้บ้าง
ประสงค์จะโอนเงินของตนไปไว้กับคลังออมสินอีกแห่งหนึ่งก็โอนได้ เจ้าพนักงาน
จะไม่คิดค่าธรรมเนียมอะไรเลย (กฎข้อบังคับข้อ ๓๖)

ลักษณะผู้ฝาก ผู้ใดจะฝากเงินกับคลังออมสินที่ใหม่ได้บ้าง ไม่เลือกอายุ
ใหญ่หรือเล็ก และฝากเพื่อประโยชน์ตนเอง หรือฝากเพื่อประโยชน์ให้แก่
เด็กคนใดก็ได้ผู้ฝากเป็นปกติคงจะเห็น (กฎข้อบังคับข้อ ๗)

ประเภทเงินฝาก มี ๒ ประเภท คือ (๑) ฝากเพื่อเก็บเงิน แต่เมื่อ
เมื่อฝากแล้วจะถอนเงินคืนเมื่อใดก็ได้ (กฎข้อบังคับข้อ ๑, ๑๐)

(๒) ฝากเพื่อเก็บเงิน แต่เมื่อเมื่อฝากแล้วจะถอนคืนได้เมื่อใดก็ได้
เมื่อเวลา ๖ เดือน (กฎข้อบังคับข้อ ๑)

การฝากเงินหรือประเภทผู้ฝากจะรวมเงินที่ตนฝากในประเภทใดประเภท
เดียว หรือแยกเงินไว้ฝากกับประเภทผู้ฝากก็ได้ ตามความพอใจ (กฎข้อ
บังคับข้อ ๑๐)

จำนวนเงินที่ฝากในคราวหนึ่ง ต้องไม่ต่ำกว่าหนึ่ง บาท
เศษบาทให้ยกขึ้นให้เป็นจำนวน ๕ บาทเศษยกเป็น (กฎข้อบังคับข้อ ๑๑)

-3-

คลัง ออมสิน

ลายเซ็น

คำเตือน - ลายเซ็นชื่อที่ต้องการให้ปรากฏไว้ ณ ที่นี้ ก็คือ
ลายเซ็นชื่อผู้ฝากที่ใช้เงินในกิ่งธุระอันเป็นปรกติวิสัย
แล้วแต่เงินฝาก ซึ่งผู้ฝากๆ เพื่อประโยชน์แก่เด็ก
จะให้เด็กลงลายเซ็นไว้ด้วยก็ได้

ถ้าบุคคลที่ทำงานต้องการ ลายเซ็น _____
เขียนชื่อตนเอง ไม่เป็น จะต้องพิมพ์ _____
ลายนิ้วมือให้ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานคน ๑ _____
และให้ผู้ซึ่งเป็นพยานลงชื่อไว้ด้วย _____
และออกคำบอที่ขงพยานนั้นด้วย _____

คำบอที่ขง _____
การหาเลี้ยงชีพ _____

พ.ร.บ ค/๑๑

สมุดบัญชีคลังออมสิน
Savings Office's account
passbook

๒๕

เครื่องบูชาภัณฑ์เทศน์กระจากใหญ่

ในพ.ศ. ๒๔๒๙ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเฉลิมสิริราชสมบัติเป็นเวลา ๑๘ ปี เสมอราชสมบัติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดงานฉลองวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม และทรงสร้างพระพุทธรูปมากรฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมมีพระราชดำริให้แสดงพระธรรมเทศนา ๓๖ กัณฑ์ ทรงพระราชอุทิศถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เท่ากับจำนวนปีซึ่งดำรงในสิริราชสมบัติ ๑๘ กัณฑ์ และเป็นการพระ

ราชกุศลส่วนพระองค์ ๑๘ กัณฑ์ เพื่อเป็นสิริมงคลในการสมโภชสิริราชสมบัติ มีพระบรมราชโองการให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ เสด็จพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทให้ประดิษฐานทำเครื่องบูชากัณฑ์เทศน์กระจุยใหญ่ จำนวน ๓๖ กระจุย โดยให้ฝ่ายหน้าฝ่ายในตกแต่งกระจุยบูชากัณฑ์ประดับประดาด้วยเครื่องไทยทานอย่างมโหฬารงดงามแปลกตา และจัดทำโรงกระจุย ณ ลานหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พร้อมตกแต่งที่สำหรับแสดงพระธรรมเทศนา วันแรกเป็นพิธีบำเพ็ญพระราชกุศล จากนั้นเป็นการแสดงพระธรรมเทศนา ในการพระราชพิธีเฉลิมสิริราชสมบัติ โปรดพระราชทานกระจุยเป็นเครื่องบูชากัณฑ์ พิธีนี้ดำเนินเป็นเวลา ๔ วัน ๔ คืน

ในพระราชพิธีทรงบรรพชาเป็นสามเณรของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร ในพ.ศ. ๒๔๓๔ มีการตกแต่งกระจุยบูชากัณฑ์เทศมหาชาติ เป็นรูปเรือสำเภาใหญ่ใส่เครื่องไทยธรรม ประกอบด้วยขนมผลไม้ ข้าวสาร อาหารแห้ง ตามแต่จะหาได้ อย่างตระการตา

ภ ๐๐๓ หวญ ๔๓/๙

เครื่องกัณฑ์เทศน์
รูปเรือสำเภาจีน
ในคราวงานทรงบรรพชา
เป็นสามเณรของสมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราช
เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ
สยามมกุฎราชกุมาร
ตั้งไว้หน้าพระที่นั่ง
สุทไธสวรรย์
The Chinese
junk-shaped
container for the
baskets of offerings
in the ordination
ceremony of H.R.H.
Prince Maha Vajirunhis,
the Crown Prince, in
front of Sutthaisawan
Throne Hall, Grand
Palace.

25

The Big-Basket Sermon Offerings

In 1886, King Chulalongkorn celebrated his 18th year on the throne, equal to that of his father, King Mongkut, with great festivities. Apart from the merit-making Buddhist rituals in the Grand Palace, there were also the fête at Wat Ratchapradit, which was established by his father. The king also casted a Buddha image in honor of King Mongkut. In addition, the king organized a grand ceremony featuring 36 sermons given by Buddhist monks, the number corresponded to the 18 years of King Mongkut's reign, plus 18 of King Chulalongkorn's own. The king thus requested members of the royal family as well as court nobles to make 36 baskets of offerings for the monks, under the supervision of H.R.H. Prince Mahamala, Kromphra Bamrab Porapak. Members of the Outer Court as well as those of the Inner Court together created sermon-offering baskets with great flair and various designs, which were displayed inside temporary marquees erected in front of the Chakri Mahaprasat Throne Hall prior to the royal merit-making ceremony. On the first day of the festivities, the king performed merit-making rituals, followed by three days and three nights of sermons, and the presentation of sermon-offering baskets.

Such event occurred again in 1891, for the auspicious occasion of H.R.H. Prince Maha Vajirunahis's ordination as a Buddhist novice. The main spectacle was the *Thet Mahachat*, the sermons pertaining to the Mahachat, so big baskets of offerings – sweetmeats, rice grains, and dried food – were presented in the form of a large Chinese junk, spectacularly decorated.

ภาพ ๐๐๓ หมายเหตุ ๔๓/๙

เครื่องกัณฑ์เทศน์รูปเรือสำเภากิน พวกลูกเรือตัวทำด้วยน้ำตาล
บนสำเภากล่องของกินทุกอย่างจากเมืองจีน พื้นรอบลำเรือทำเป็น
ลูกคลื่น ประดับของกิน ทำเป็นรูปเต่า ปลา และสัตว์น้ำในทะเล
*The Chinese junk-shaped container, with figures of the
crew made with sugar; the junk was filled with baskets
of food, imported from China. The ground around the
junk was decorated as sea waves, adorned with edible
offerings in the shapes of turtles, fish, and other sea
creatures.*

๒๖

โคมตรา วิสาขปุณณมีบูชา

ในอดีตมีธรรมเนียมหนึ่งที่ปรากฏในวันวิสาขบูชา คือ กระทรวงวังหรือสำนักพระราชวังทำหนังสือแจ้งเวียนบอกบุญไปยังหน่วยราชการ องค์กร และพุทธบริษัท เพื่อให้ผู้มีจิตศรัทธาร่วมจัดทำโคมไฟหรือเทียนตกแต่งด้วยดอกไม้สด มาถวายเป็นพุทธบูชาโดยเสด็จพระราชกุศล ในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โคมไฟจากหน่วยราชการ องค์กร ส่วนใหญ่มักออกแบบให้มีตราสัญลักษณ์ประจำหน่วยงาน ในสมัยนั้นจึงนิยมเรียกกันว่า โคมตรา ทั้งนี้ โคมที่ต้องการใช้กระแสไฟฟ้า กำหนดให้ใช้หลอดไฟที่มีกำลังไม่เกิน ๒๕ วัตต์ ใช้กระแสไฟฟ้า ๑๑๐ โวลต์ และให้มีสายไฟยาวไม่ต่ำกว่า ๒ เมตร พร้อมด้วยปลั๊กตัวผู้ ชนิดกลมขนาดธรรมดาติดมาด้วย เมื่อหน่วยราชการ องค์กร และพุทธบริษัท ดำเนินการจัดเตรียมแล้วเสร็จ จะต้องส่งและติดต่อกับเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังหรือพนักงานวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อรับส่งโคมตราหรือเทียนดังกล่าวก่อนถึงวันงานตามกำหนดการที่แจ้งไปในแต่ละปี

ปัจจุบันการจัดทำโคมไฟเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ยังปฏิบัติและสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง แม้ลักษณะหรือรูปแบบโคมไฟ ได้ปรับเปลี่ยนไปบ้างตามยุคสมัย แต่สิ่งที่ยังคงอยู่คือความนอบน้อมและความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งได้สะท้อนผ่านความวิจิตรสวยงามของโคมตรา วิสาขปุณณมีบูชา

ภ ๐๐๔ หวญ ๘/๓

การประดับโคมไฟที่ศาลาราย
โดยรอบพระอุโบสถ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
พ.ศ. ๒๔๗๑

Insignia lanterns on
display at the salas
encircling the ordination
hall of the Temple of
the Emerald Buddha,
Grand Palace, in 1928.

ภ ๐๐๔ หวญ ๘/๓

การประดับโคมไฟ
ที่ศาลารายโดยรอบ
พระอุโบสถวัด
พระศรีรัตนศาสดาราม
พ.ศ. ๒๔๗๒
*Insignia Laterns on
display at tha salas
encircling the
ordination hall of
the temple of the
Emerald Buddha,
Grand Palace, in 1929.*

26

The Insignia Lanterns for Visakha Puranami Puja

One of the old traditions was the setting up of lanterns, or candles adorned with flowers, as offerings for the Buddha during the Visakha Puja Day. Ministry of Royal Household would issue a court circular to government offices, organizations, and Buddhists, to participate in the royal merit-making ceremony on Visakha Puja Day at the ordination hall of the Temple of the Emerald Buddha. Lanterns sent by government offices or organizations were usually designed after each office's insignia or emblem, thus they were commonly called *khom tra*, the insignia lanterns. Later on, when the lanterns became electrified, the rule was that each lantern should use lightbulbs of 25 watts, 111 volt electrical current, or less, with the cord that was at least 2 meters in length, with a common plug. After the lanterns were ready, their owners should contact officials of the Ministry of Royal Household, or caretakers of the Temple of the Emerald Buddha, to deliver the insignia lanterns according to the pre-set program.

The tradition continues until today; even though the shape or style of lanterns might change over time, faith and regard of Buddhism, which reflect through the refinement and beauty of the insignia lanterns.

ภ ๐๐๓ หวญ ๙๑/๘(๔)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งพระราช
อาณาจักรสยาม เมื่อวันที่
๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
H.M. King Prajadhipok granted
the constitution of the Kingdom
of Siam on December 10th, 1932,
at Ananta Samakhom
Throne Hall, Dusit Palace.

๒๗

งานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรสยาม เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม จากนั้น ฝ่ายรัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการราษฎรมีพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นประธานกรรมการราษฎร ดำเนินการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมืองต่าง ๆ ซึ่งการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ ในกรุงเทพฯ ประกอบด้วย

การจัดมหรสพบริเวณท้องสนามหลวง ตั้งแต่วันที่ ๑๐-๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ มีมหรสพ ๘ โรง ภาพยนตร์ ๒ จอ และจัดแสดงดอกไม้เพลิง ส่วนบริเวณพระลานพระบรมรูปทรงม้า หน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ตั้งเต็นท์และจัดให้มีแถวของทหารบก วงปี่พาทย์บรรเลงตั้งแต่เวลาเย็นไปถึงเที่ยงคืนตลอดงาน และมอบหมายให้สภาภาษาสยามและกรมสาธารณสุข ตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ น้ำบริโภค ห้องสุขา สำหรับประชาชน

การจัดการแสดง มอบหมายเจ้าหน้าที่ทหารเรือจัดเรือสุขุทัยพร้อมเครื่องยุทธภัณฑ์ทอดที่ท่าราชวรดิฐ ให้ประชาชนได้ชม เจ้าหน้าที่กระทรวงวังเปิดวัดพระศรีรัตนศาสดารามและปราสาทพระเทพบิดรให้ประชาชนเข้านมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรและถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช กรมศิลปากรเปิดพิพิธภัณฑ์สถานและหอพระสมุดสำหรับพระนคร รวมทั้งเปิดพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์สรรพสินค้าบริเวณเชิงสะพานพระพุทธรยอดฟ้า เปิดสวนสัตว์และพิพิธภัณฑ์ของสถานเสาวภา

การจัดขบวนของลูกเสือและนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ในวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งรัฐบาลกราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จทอดพระเนตร บริเวณพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท

การตกแต่งโคมไฟ บริเวณสถานที่ราชการตกแต่งประดับธง และเชิญชวนให้ประชาชนตกแต่งบ้านเรือนประดับธงและโคมไฟ

การสวดมนต์ของวัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ ในช่วงเวลาพระราชทานรัฐธรรมนูญ ให้พระสงฆ์ทุกอารามย่าฆ้องกลอง และสวดชัยันโต

นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรพาณิชย์การส่งกระจายเสียงทางวิทยุเผยแพร่ข่าวสารพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญทั่วทั้งในประเทศและต่างประเทศ การกระจายข่าวในกรุงเทพฯ จากสถานีวิทยุไท พระที่นั่งอนันตสมาคม พระบรมรูปทรงม้า จนถึงสะพานม้ามานรังสรรค์ รวมทั้งกระจายเสียงตามห้างร้านต่าง ๆ ๗ แห่ง ได้แก่ ห้างเทพนครพานิช ห้างปึกgrim ร้านนายทวีศักดิ์ ร้านขายเครื่องวิทยุฟาร์อีสเติน ร้านขายยาเยาวราช สยามพิมพ์ดีด และร้านพระประกิจธัญญาหาร ส่วนการกระจายเสียงไปต่างประเทศได้จัดทำประกาศภาษาอังกฤษส่งจากสถานีศาลาแดง เมื่อประเทศต่าง ๆ ได้รับข่าวสารตัวแทนกงสุลสยาม ณ เมืองโอซากา เมืองมาเก๊า อัครราชทูตญี่ปุ่น อุปทูตเยอรมัน และนายกแห่งสมาคมพาณิชย์จีนแห่งกรุงสยามในกรุงเทพฯ มีโทรเลขและจดหมายมาถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและอวยพรแก่รัฐบาลสยาม

ส่วนการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ ตามหัวเมืองต่าง ๆ กระทรวงมหาดไทย สั่งการให้สมุหเทศาภิบาลประดิษฐานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประชุมข้าราชการ พ่อค้า ราษฎร ณ ศาลากลางจังหวัด นิมนต์พระสงฆ์สวดชัยันโตตามเวลาพระฤกษ์ จัดคณะลูกเสือและนักเรียนเดินสวนสนามและเล่นกีฬา จัดการแสดงมหรสพตกแต่งสถานที่ราชการ บ้านเรือน นิมนต์พระสงฆ์ทุกแห่งสวดชัยันโตภายในพระอุโบสถและย่าฆ้อง กลอง ช่วงวันที่ ๑๐-๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ให้สถานที่ราชการต่าง ๆ หยุดทำการเพื่อแสดงความยินดีรื่นเริงเป็นเวลา ๓ วัน เมื่องานฉลองรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จ สมุหเทศาภิบาลแต่ละมณฑลรายงานการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ แก่มหาอำมาตย์ตรีพระยาจำแลนยบดีศรีบริบาล เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทราบ

27

The 1932 Constitution Fair

On December 10th, 1932, King Prajadhipok granted Siam's constitution to the people, and the Ananta Samakhom Throne Hall, in Bangkok. Afterwards, the government set up a committee, chaired by Phraya Manopakon Nitithada, the president of the People's Committee, to hold fairs to celebrate the recently-granted constitution in Bangkok as well as the provinces.

The 1932 Constitution Fair in Bangkok constituted of festivities at Sanam Luang, from December 10th to 12th, with 8 theatres, 2 movie screens, and a display of fireworks. At the Royal Plaza in front of the Ananta

Samakhom Throne Hall, tents were put up, with the Army's brass bands and traditional Thai ensemble playing music to the general public, from dusk till midnight everyday. The Thai Red Cross and the Department of Public Health also set up service points, providing drinking water and toilets for the public.

The Royal Thai Navy put on a show of its armament on the H.M.S. Sukhothai, which was anchored at the Royal Landing on the Chao Phraya river. Ministry of Royal Household opened the Temple of the Emerald Buddha, as well as the Royal Pantheon, so that the public could pay homage to the Emerald Buddha as well as the statues of the Chakri kings. The Fine Arts Department opened the National Museum and the National Library for the public; other museums such as the Economic Museum at Memorial Bridge, the Saovabha Institute's Museum, and the Zoo.

On December 12th, 1932, the government organized a parade of boy scouts and students along Sanam Chai road, to be viewed from the Sutthaisawan Prasat Throne Hall, Grand Palace, by King Prajadhipok and Queen Rambhai Barni.

ภ ๐๐๓ ทวญ ๙๑/๘๒(๒)

ทหารอัญเชิญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕

A soldier holding the 1932 constitution, flanked by the guards of honor.

Government buildings were decorated with flags and buntings, and were illuminated with light at night. The public were asked to adorn their residences likewise. Buddhist monks in Bangkok monasteries were asked to chant, as well as to strike up drums and gongs, during the moment when the king granted the institution. Ministry of Agriculture and Trade broadcasted radio news on the ceremony of granting the constitution, at home and abroad. From Phya Thai Station, the news, in Thai, was broadcasted to public spots such as the Ananta Samakhom Throne Hall, the Equestrian Statue, Makkhawan Rangsan Bridge, Thepnakhon Phanich Co., B. Grimm Co., Nai Thaweesak Store, Far Eastern Radio Co., Yaowarat Co., Siam Typewriter Co., and Phra Prakrit Thanyahan's. The broadcast in English was transmitted from Sala Daeng Radio Station abroad; after the news reached foreign countries, the Siamese consuls in Osaka and Macao, the Japanese minister, the German chargé d'affaires, and the president of the Chinese Board of Trade in Siam sent telegrams and letters to congratulate the king and the government of the Kingdom of Siam.

In the provinces, the Ministry of the Interior ordered the governors to coordinate gatherings of officials, merchants, and the public, at the provincial halls. The assembly paid respect to the photograph of the king; Buddhist monks chanted on the auspicious hours. Boy scouts and students put up parades and sports activities. Entertainments of various kinds were organized. Government buildings as well as private residences were adorned. Buddhist monks in monasteries chanted and struck up drums and gongs. During December 10th to 12th, government offices were closed for the Constitution celebrations. Afterwards, the governors should send reports to Phraya Chasaenyabodi Sriboriban, Minister of the Interior, of their celebration activities.

ภาพ ๐๐๓ ทวญ ๙๑/๘(๓)

ลูกเสือร่วมเดินขบวนในพิธีฉลองรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๔๗๕

*Parade of boy scouts celebrating
the 1932, constitution.*

๒๘

งานนักขัตฤกษ์ฤดูหนาว

ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังดุสิต หรือที่เรียกกัน ในครั้งนั้นว่า “วังสวนดุสิต” ตามธรรมเนียมโบราณต้องมีวัดสำหรับ พระราชวังด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดเบญจมบพิตร ขึ้นเพื่อเฉลิมพระราชศรัทธา ซึ่งแต่ละปีจะทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดงาน ไหว้พระประจำปีสำหรับพระอาราม และจัดงานรื่นเริงขึ้นด้วย พื้นที่ จัดงานคือบริเวณภายในพระอารามวัดเบญจมบพิตรและบริเวณด้าน

6M000127

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ฉายพระบรมรูปพร้อมกับเจ้านายและข้าราชการ
ที่ร้านถ่ายรูปหลวง ในงานประจำปี
วัดเบญจมบพิตร พ.ศ. ๒๔๔๖
Group portrait of King Chulalongkorn,
together with royals and court officials,
taken at the Royal Photographic Studio
at the 1903 Wat Benchamabophit Fair.

ภาพที่ ๖๗/๑

ภาพที่ ๑๔.๒/๕๐

ร้านกรรมรถไฟหลวง ในงานฤดูหนาว ที่พระราชอุทยานสราญรมย์

The Royal Siamese Railways pavilion at the Winter Fair, Saranrom Gardens.

ทิศตะวันตกของวัด ภายในงานมีการออกร้านของเจ้านายและข้าราชการ ตลอดจนพ่อค้าคนดีที่มีความประสงค์จะร่วมโดยเสด็จพระราชกุศล โดยเฉพาะร้านถ่ายรูปหลวง ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปิดบริการถ่ายรูปด้วยพระองค์เอง อีกทั้งทรงเชิญชวนให้เจ้านายทั้งหลายนำภาพถ่ายส่วนตัวมาร่วมจัดแสดงในงานด้วย ครั้นมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังคงมีการรักษาประเพณีการจัดงานวัดเบญจมบพิตรเช่นเดิม แต่มีการขยายขอบเขตงานออกไป โดยใช้พื้นที่ตลอดไปจนถึงบริเวณสนามเสือป่าซึ่งอยู่ทางฝั่งด้านทิศเหนืออีกฟากหนึ่งของถนนศรีอยุธยาเป็นสถานที่จัดงานด้วย จากนั้นชื่อของงานก็เปลี่ยนไปเรียกว่า “งานฤดูหนาว” แทน ด้วยงานนี้จัดขึ้นในช่วงฤดูหนาวของทุกปี งานฤดูหนาวงดเว้นการจัดเมื่อพ.ศ. ๒๔๖๐ เนื่องจากเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๑ และได้จัดงานฤดูหนาวขึ้นอีกครั้งเมื่อพ.ศ. ๒๔๖๑ แต่ย้ายไปจัดที่สวนจิตรลดา หลังจากนั้นการจัดงานฤดูหนาวก็มีต่อเนื่องไปทุกปีจนสิ้นรัชกาล ส่วนสถานที่จัดงานนั้นเปลี่ยนไปมาระหว่างสนามเสือป่า สวนจิตรลดา และพระราชอุทยานสราญรมย์ งานฤดูหนาวดำเนินมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ต้องยกเลิกไป ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

รพท/๕๐

ร้านที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขที่ ๑๓ ในงานฤดูหนาว
ที่พระราชอุทยานสราญรมย์

Post Office No.13 pavilion at the Winter Fair, Saranrom Gardens.

28

The Winter Fair

Towards the end of the reign of King Chulalongkorn, the king constructed Dusit Park Palace, later known as Dusit Palace. As per tradition, a royal monastery for the palace was needed, so the king constructed Wat Benchamabophit as the palatine monastery. Each year, the king organized the annual temple fair, with festivities and entertainment. The venue was the monastery grounds, together with the adjacent area west of the monastery. Members of the royal family, court officials, and merchants would set up stalls and pavilions, including the Royal Photographic Studio, where the king took portrait photographs by himself. The king also organized exhibitions of photographs as well. The tradition was continued during the reign of King Vajiravudh, with the fair grounds extended all the way to Sanam Sua Pa [Wild Tiger Corps' Grounds], north of the monastery proper, across Sri Ayutthaya road. The fair was renamed the Winter Fair, as it was held during the cold season every year. In 1917, there was no fair due to the First World War. In 1918, the fair was held again, but this time at Suan Chitralada. Subsequently, the Winter Fair was held annually until the end of King Vajiravudh's reign, with various venues such as Sanam Sua Pa, Suan Chitralada, and Saranrom Gardens. The Winter Fair tradition ended with the 1932 Revolution during the reign of King Prajadhipok.

๒๕

งานสยามรัฐพิพิธภัณฑ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “สยามรัฐพิพิธภัณฑ์” บริเวณทุ่งศาลาแดง หรือ “สวนลุมพินี” เพื่อนำเสนอความเจริญของสยามในด้านต่าง ๆ ทรงมีพระราชประสงค์ให้สยามรัฐพิพิธภัณฑ์เป็นงานที่แนะนำและเชิญชวนชาวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวและรู้จักสินค้าสยามมากขึ้น ส่วนจัดแสดงที่สำคัญของงาน ได้แก่ หอหัตถกรรม สำหรับประกวดสิ่งของและจัดแสดงสิ่งของที่มีกำเนิดในสยามเท่านั้น เช่น เครื่องเรือนและงานช่างไม้ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องแต่งกาย อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ ฯลฯ หอกลีกรรม แสดงผลงานของกรมป่าไม้ กรมแร่ โลหกิจ กรมเพาะปลูก ฯลฯ หอศิลป์ จัดกิจกรรมการแข่งขันที่ได้รับความนิยมในขณะนั้น คือ โปโล ฟุตบอล มวยไทย มวยสากล นอกจากนี้ ยังมีการแสดงมหรสพและการออกร้านจำหน่ายสินค้าของเอกชนและเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๑๕ ปี เสมอด้วยรัชพรรษาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในการจัดงานครั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) เป็นประธานายกของคณะกรรมการจัดงาน เจ้าพระยารามราฆพ (หม่อมหลวงเพื้อ พึ่งบุญ) ทำหน้าที่อุปนายก กำหนดเวลาจัดงานระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ช่วงที่ระหว่างจัดเตรียมงานสยามรัฐพิพิธภัณฑ์นั้น สยามกำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอันเป็นผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ จึงจัดหารายได้จากการจัดงานด้วยวิธีการออกสลากจำนวน ๒ ล้านฉบับ ฉบับละ ๑ บาท จำหน่ายทั่วพระราชอาณาจักร แต่ท้ายที่สุดต้องประกาศยกเลิกการจัดงานสยามรัฐพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตเสียก่อน การจัดงานรื่นเริงขณะนั้นจึงต้องงดไป สวนลุมพินีจากเดิมที่คาดหวังให้เป็นสถานที่จัดแสดงสยามรัฐพิพิธภัณฑ์จึงได้เปลี่ยนสถานะเป็นสวนสาธารณะแทน

29

The Siamese Kingdom Exhibition

Towards the end of his reign, King Vajiravudh came up with the idea of organizing the Siamese Kingdom Exhibition at Saladaeng, in the old rice fields that were turned into Lumbhini Park. The purpose of the exhibition was to showcase Siam's advancement in various fields, bringing her products and manufactures to the global audience, bringing in also foreign tourists. Important sections of the proposed exhibition include the Crafts Hall, to showcase and exhibit products that originated in Siam, such as furniture, woodwork, ceramics, garment, food, drinks, and tobacco. Agriculture Hall featured achievements made by the Royal Forestry Department, the Royal Department of Mines and Geology, the Department of Agriculture, etc. Arts Hall featured sport competitions such as polo, soccer, Thai boxing, and boxing. In addition, there were also theatrical performances and retail outfits by the private sector. The event would also be a celebration of King Vajiravudh's 15th year on the throne, which was equal to that of H.M. King Loetla. The king appointed Chaophraya Yommarat (Pan Sukhum) as the president, and Chaophraya Ramrakhop (M.L. Fua Phungbun) as the vice-president, of the exhibition organizing committee. The exhibition would be held between January to March, 1926. Since the preparation for the Siamese Kingdom Exhibition occurred during the difficult period in Siam's economy that was resulted from the Great Depression after the First World War, the government issued a lottery that was sold nationwide. 2 million lottery tickets, each priced at 1 baht, were sold. However, the exhibition was cancelled due to the sudden demise of King Vajiravudh. The exhibition grounds, Lumbhini Park, thus became a public park.

ภ หวญ ๕๔๕/๙

เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ (Gustave Rolin-Jaequemyns) ที่ปรึกษาราชการทั่วไป ในสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
Chaophraya Abhai Raja Siammanukulkij (Gustave
Rolin-Jaequemyns), General Advisor to the Kingdom
of Siam during the reign of King Chulalongkorn.

๓๐

เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ
ชาวต่างชาติผู้มีบทบาทสำคัญ
ในการบริหารราชการแผ่นดินสยาม

เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ หรือกุสตาฟ โรลิ่ง ยัคมินส์ (Gustave Rolin-Jaequemyns) คือผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและศาลยุติธรรม สัญชาติเบลเยียม เข้ามารับราชการในสยามสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยในขณะนั้นสยามได้ทำสนธิสัญญากับต่างชาติไว้เป็นจำนวนมาก ทำให้จำเป็นต้องมีผู้แตกฉานเรื่องกฎหมายระหว่างประเทศเข้ามาดูแลด้านนี้โดยเฉพาะ เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนอบติกระทรวงต่างประเทศ ทรงได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับคุณสมบัติของกุสตาฟ โรลิ่ง ยัคมินส์ พระองค์จึงทรงติดต่อว่าจ้างให้เข้ามารับตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาราชการทั่วไป ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึงพ.ศ. ๒๔๔๔ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๙ ปี

กุสตาฟ โรลิ่ง ยัคมินส์ มีภารกิจหน้าที่สำคัญหลายอย่าง อาทิ เป็นผู้เจรจากับฝรั่งเศสและให้คำแนะนำเรื่องการบริหารราชแผ่นดินในช่วงวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ ถวายแนวทางการศึกษาแก่พระราชโอรส เสนอข้อคิดเห็นในการดูแลจัดการบ้านเมือง ริเริ่มการศึกษากฎหมายตลอดจนร่างกฎหมายต่าง ๆ เพื่อบังคับใช้ในสยาม ด้วยความสามารถเหล่านี้จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ เมื่อพ.ศ. ๒๔๓๙ นับเป็นชาวต่างชาติคนเดียวในประวัติศาสตร์ที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ครั้งเดียวถึงขั้นเจ้าพระยา

พ.ศ. ๒๔๔๔ เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจกราบบังคมทูลลาการกลับยุโรปด้วยปัญหาด้านสุขภาพ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานเรือมรธาวิสิทธิ์สวัสดิ์ให้ไปส่งที่สิงคโปร์ พร้อมมอบเหรียญดุษฎีมาลาไว้เป็นบำเหน็จและได้รับเงินเดือนเต็มอัตราต่อไปอีก ๒ ปี ซึ่งในระหว่างกลับไปพักรักษาตัวนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชหัตถเลขาและโทรเลขถึงอยู่บ่อยครั้ง กระทั่งวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๕ เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจถึงแก่อสัญกรรมที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม พระองค์ทรงมีรับสั่งให้พระราชทานเงินเดือนแก่ภรรยาและบุตรที่ยังไม่ได้แต่งงานต่อไปจนกว่าจะแต่งงานหรือถึงแก่อสัญกรรม

30

Chaophraya Abhai Raja Siammanukulkij, a Foreigner with a Great Role in the Administration of Siam's Government

Chaophraya Abhai Raja Siammanukulkij, Gustave Rolin-Jaequemyns, was a Belgian expert in international law and justice who served the Siamese government during the reign of King Chulalongkorn. During that time, Siam made numerous treaties with foreign countries, so there was a great need for an expert in international laws to assist the government. When H.R.H. Prince Devawong Varoprakar, Minister of Foreign Affairs, learnt of Rolin-Jaequemyns' qualifications, he invited Rolin-Jaequemyns to come to Siam. Rolin-Jaequemyns was hired as the general advisor, the position of which he would hold for 9 consecutive years, from 1892 to 1901.

Rolin-Jaequemyns' many important duties included the negotiation with the French government during the 1893 Franco-Siamese Crisis, the administration of the Kingdom of Siam during the same period, the outline of education plans for King Chulalongkorn's sons, the advisory role in the public administration, the study and drafting of laws, to be promulgated in Siam. With such capacity and role, Rolin-Jaequemyns was bestowed with the official title of Chaophraya Abhai Raja Siammanukulkij in 1896, the only foreigner in Thai history to receive such an honor.

In 1901, due to ill health, Chaophraya Abhai Raja Siammanukulkij resigned from his role in the Siamese government and returned to Europe. King Chulalongkorn granted him with a passage from Bangkok to Singapore on the H.M.S. *Murathawasitsawat*. The king also bestowed Rolin-Jaequemyns with the Dusdi Mala medal, as well as two full years of salary. The king also sent him letters and telegrams during Rolin-Jaequemyns' rehabilitation days in Europe. On January 8th, 1903, Chaophraya Abhai Raja Siammanukulkij died in Brussels, Belgium. King Chulalongkorn gave his widow monthly stipend for life; a similar stipend was given to Rolin-Jaequemyns' daughter until her marriage.

๓ ๑

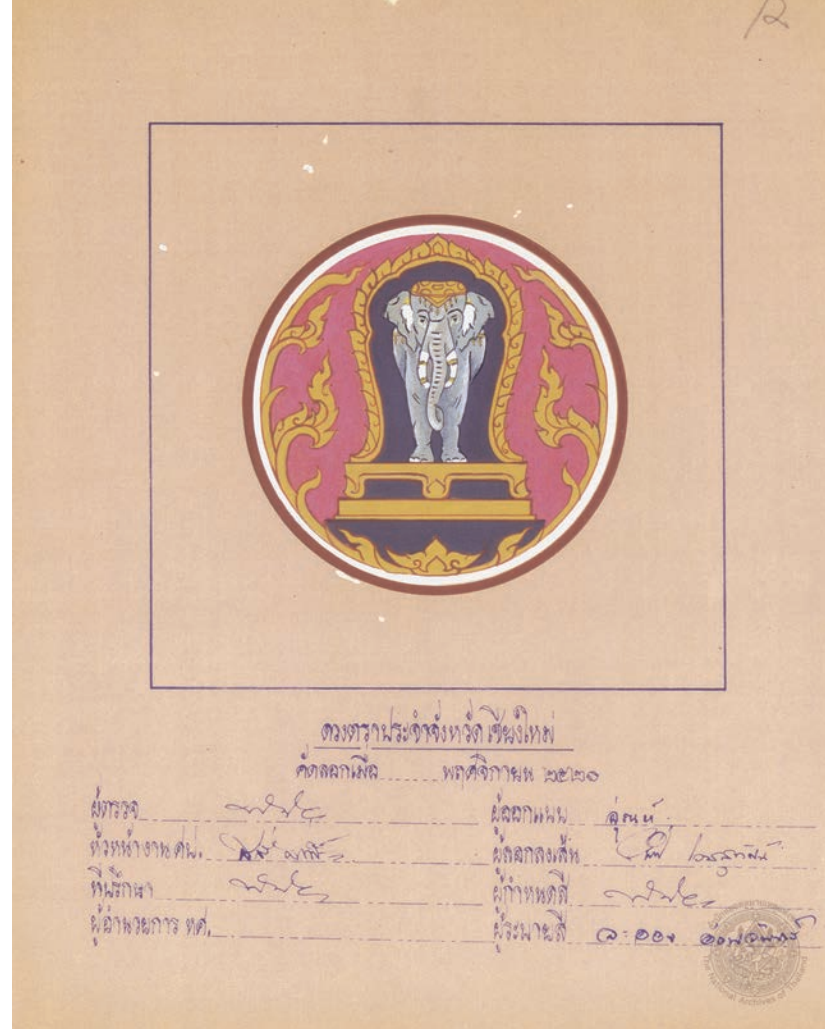
ตราประจำจังหวัด

การจัดทำตราประจำจังหวัด เกิดขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๔๘๓ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เริ่มให้มีการจัดทำตราประจำจังหวัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ภาคภูมิใจและสำนึกรักในบ้านเกิดของตน รัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรีจึงได้มอบนโยบายให้กรมศิลปากร ซึ่งขณะนั้นมีพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร ออกแบบดวงตราประจำจังหวัดทุกจังหวัด โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิของกรมศิลปากร ได้แก่ ศาสตราจารย์ พระยาอนุมานราชธน (ยง เสฐียรโกเศศ) เป็นผู้ตีความหมายจากชื่อจังหวัด หรือจากสิ่งสำคัญในแต่ละจังหวัด เพื่อจำลองออกมาเป็นภาพในดวงตรา และศาสตราจารย์ พระพรหมพิจิตร (อุ ลากานนท์) เป็นผู้ร่างแบบตามแนวคิด ทั้งนี้ ได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัดมีส่วนในการเสนอข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาเขียนดวงตราด้วย ส่วนการเขียนลงเส้นนั้นมีนายช่างอาวุโสในแผนกหัตถศิลป์ กองสถาปัตยกรรมกรมศิลปากร จำนวน ๔ คน เป็นผู้เขียน ได้แก่ นายปลิว จั่นแก้ว นายทองอยู่ เรียงเนตร นายปรง เปรมโรจน์ และนายอุณห์ เศรษฐมาลย์ ทั้งนี้ เพื่อให้ภาพที่ปรากฏอยู่ในดวงตราประจำจังหวัด ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ประชาชนในจังหวัดและประชาชนทั่วไปสามารถยอมรับร่วมกันและพอใจที่จะใช้ ศิลปินผู้ออกแบบจึงได้เลือกคัดสรรจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนั้น ๆ โดยมีแนวคิดในการออกแบบ ดังนี้

๑. แนวคิดจากชื่อจังหวัด โดยนำชื่อของจังหวัดนั้นมาตีความหมายและวาดภาพขึ้น เช่น ภาพกระบี่ไขว้ ในดวงตราประจำจังหวัดกระบี่ ภาพธงชัยหรือธงสามชาย ในดวงตราประจำจังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

๒. แนวคิดจากปูชนียวัตถุสถาน หรือโบราณวัตถุสถานสำคัญของจังหวัด โดยนำภาพปูชนียวัตถุสถาน หรือโบราณวัตถุสถานสำคัญของจังหวัด ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีทั่วไปมาบรรจุเป็นประธานส่วนหนึ่งภายในดวงตรา เช่น ภาพพระปฐมเจดีย์ ในดวงตราจังหวัดนครปฐม และภาพพระนครคีรีหรือเขาวัง ในดวงตราประจำจังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

๓. แนวคิดจากประวัติหรือตำนานเมือง โดยนำส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือตำนานมาผูกเป็นดวงตราประจำจังหวัด เช่น ภาพท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร ในดวงตราประจำจังหวัดภูเก็ต ภาพพระนเรศวรมหาราชทรงกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาแห่งพม่า ในดวงตราประจำจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

(๓) ผ กทศ ๑/๑๒

ดวงตราประจำจังหวัดเชียงใหม่

Insignia for Chiang Mai province.

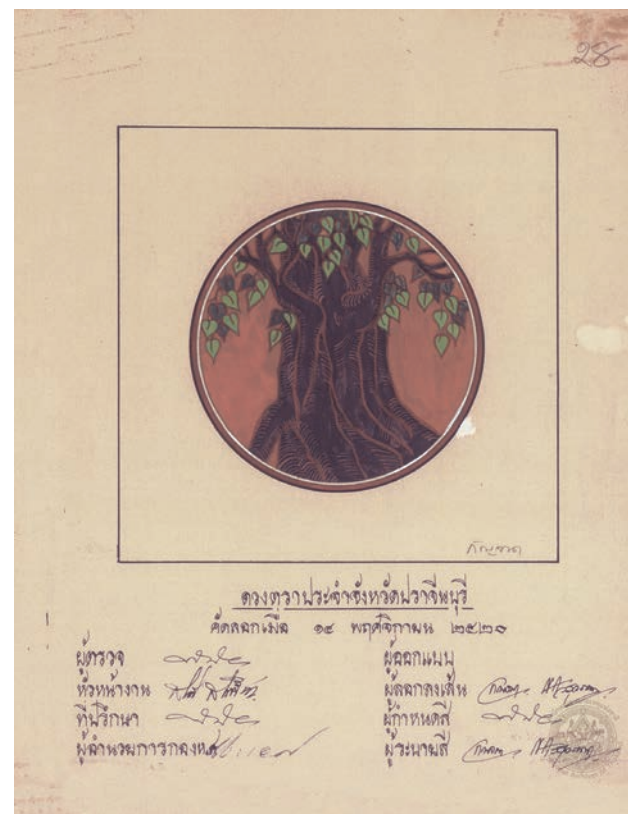
๔. แนวคิดจากสถานที่ทางธรรมชาติซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยเลือกเอาสถานที่ทางธรรมชาติมาผูกเป็นดวงตราประจำจังหวัด เช่น ภาพเขาสามมุข ในดวงตราประจำจังหวัดชลบุรี ภาพเกาะเสม็ด ในดวงตราประจำจังหวัดระยอง เป็นต้น

๕. แนวคิดจากอาชีพหรือความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรของจังหวัด โดยเลือกแสดงภาพอาชีพหรือทรัพยากรนั้น ๆ เช่น ภาพเรือขุดแร่ ในดวงตราประจำจังหวัดพังงา ภาพต้นยาสูบ ในดวงตราประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น

หลังจากที่กรมศิลปากรออกแบบดวงตราประจำจังหวัดแล้ว จังหวัดต่าง ๆ ได้นำไปใช้ในพ.ศ. ๒๔๘๕ ต่อมาเพื่อให้ดวงตราของแต่ละจังหวัดมีความชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเป็นของจังหวัดใด กรมศิลปากรจึงได้ออกแบบเพิ่มเติม โดยเพิ่มแถบชื่อจังหวัดหรือบางดวงตราได้เพิ่มทั้งรูปครุฑและแถบชื่อไว้ด้วยกัน โดยวางตำแหน่งของครุฑหรือแถบชื่อตามความเหมาะสมของลักษณะตราแต่ละดวง

ต่อมา มีบางจังหวัดต้องการเปลี่ยนแปลงแบบดวงตราประจำจังหวัดใหม่เพื่อความเหมาะสมยิ่งขึ้น และได้ขอให้กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร ออกแบบให้ใหม่ เช่น จังหวัดยโสธร จังหวัดราชบุรี จังหวัดอุทัยธานี บางจังหวัดได้มอบให้กรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย แกะไขหรือออกแบบขึ้นเอง ดังนั้นจึงมีหลายจังหวัดที่ยังใช้ตราประจำจังหวัดตามแบบเดิมที่กรมศิลปากรออกแบบให้เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๓ และหลายจังหวัดก็เปลี่ยนแปลงดวงตราประจำจังหวัดจากแบบเดิม สำหรับจังหวัดที่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งขึ้นใหม่ในปัจจุบันนั้น กรมศิลปากรได้ออกแบบให้เฉพาะบางจังหวัดที่ขอความร่วมมือเท่านั้น

ในพ.ศ. ๒๕๒๐ นายณวัฒน์ สมพันธ์ หัวหน้างานศิลปประยุกต์ กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร ได้มอบหมายให้นายพินิจ สุวรรณบุญย์ นำแบบดวงตราประจำจังหวัดที่ออกแบบไว้มากำหนดสี และมอบให้ช่างศิลปกรรมช่วยกันลอกแบบของเดิมพร้อมทั้งระบายสี เพื่อจัดพิมพ์หรือส่งเป็นตัวอย่างแก่จังหวัดที่ต้องการ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปลายพ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๑

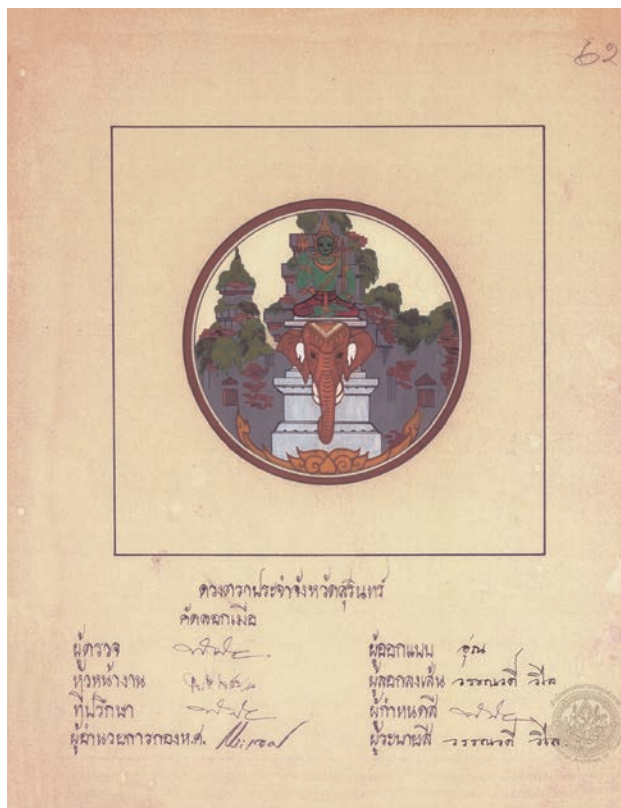
(๓) ผ กทศ ๑/๒๘

ดวงตราประจำจังหวัดปราจีนบุรี
Insignia for Prachin Buri province.

31

Provincial Emblems

Designs of provincial emblems began in 1940 during the time when Field Marshal Plaek Phibunsongkhram was the prime minister. The objective was to instil pride and love in each one's hometown. The prime minister thus requested that the Fine Arts Department, which was then under the directorship of Luang Vichitr Vadakarn (Kimliang Vadhanaprida), created emblems for all provinces of the country. Phraya Anuman Rajadhon (Yong Sathirakoses) was tasked with the conceptualization of emblem based upon the name of the province, or an important, iconic object that belonged specifically to the province. Phra Phrombhichitr (Ou Labhanonda) would provide designs based upon such conceptualization. The provincial committees would also have their say in the design process as well. Four draughtsmen from the Craftmanship Section, Architecture

(๓) ๘ กทศ ๑/๖๒

ดวงตราประจำจังหวัดสุรินทร์
Insignia for Surin province.

Division, Fine Arts Department: Mr. Pliew Chankaew, Mr. Thongyu Riangnet, Mr. Prung Premrote and Mr. Un Sawettaman, did the actual delineation. In order to provide insignias that the majority of the people in each province would accept and use, the designer based the design upon the following concepts:

1. The name of the province, for example, for Krabi [sword] Province, the insignia was crossed swords. For Chaiyaphum, the design was a triangular-shaped flag;
2. Well-known landmarks or places of worship, for example, the design of Phra Pathom Chedi for Nakhon Pathom Province, or Phra Nakhon Khiri for Phetburi;
3. History or mythical story of the province, for example, Thao Thepkasattri and Thao Sisunthon for Phuket, or the battle scene between King Naresuan and Phra Maha Uparat for Suphanburi;

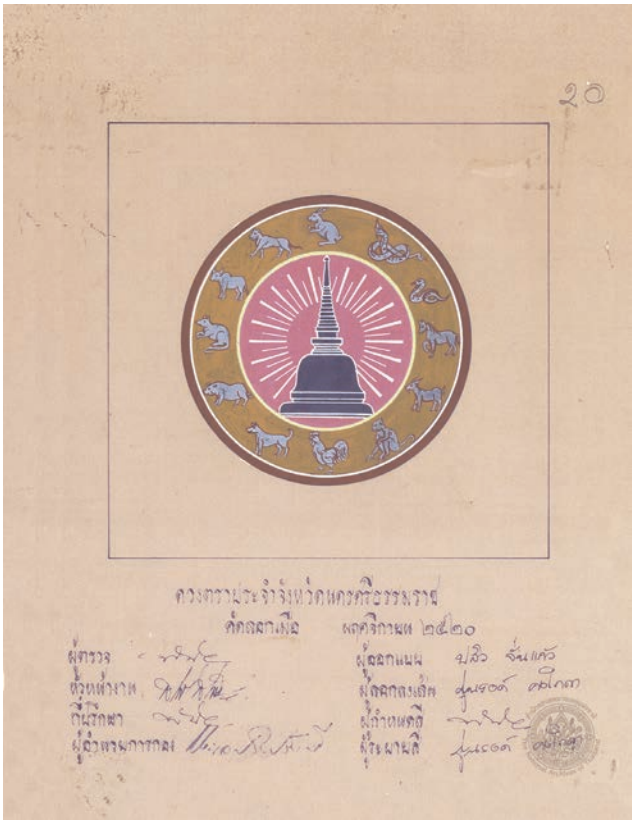
4. Well-known natural landmarks, for example, Sam Muk Mount for Chonburi, or Samet Island for Rayong;

5. Natural resources or major industry of the province, for example, a dredger ship for Phang-nga, or tobacco plant for Phetchabun.

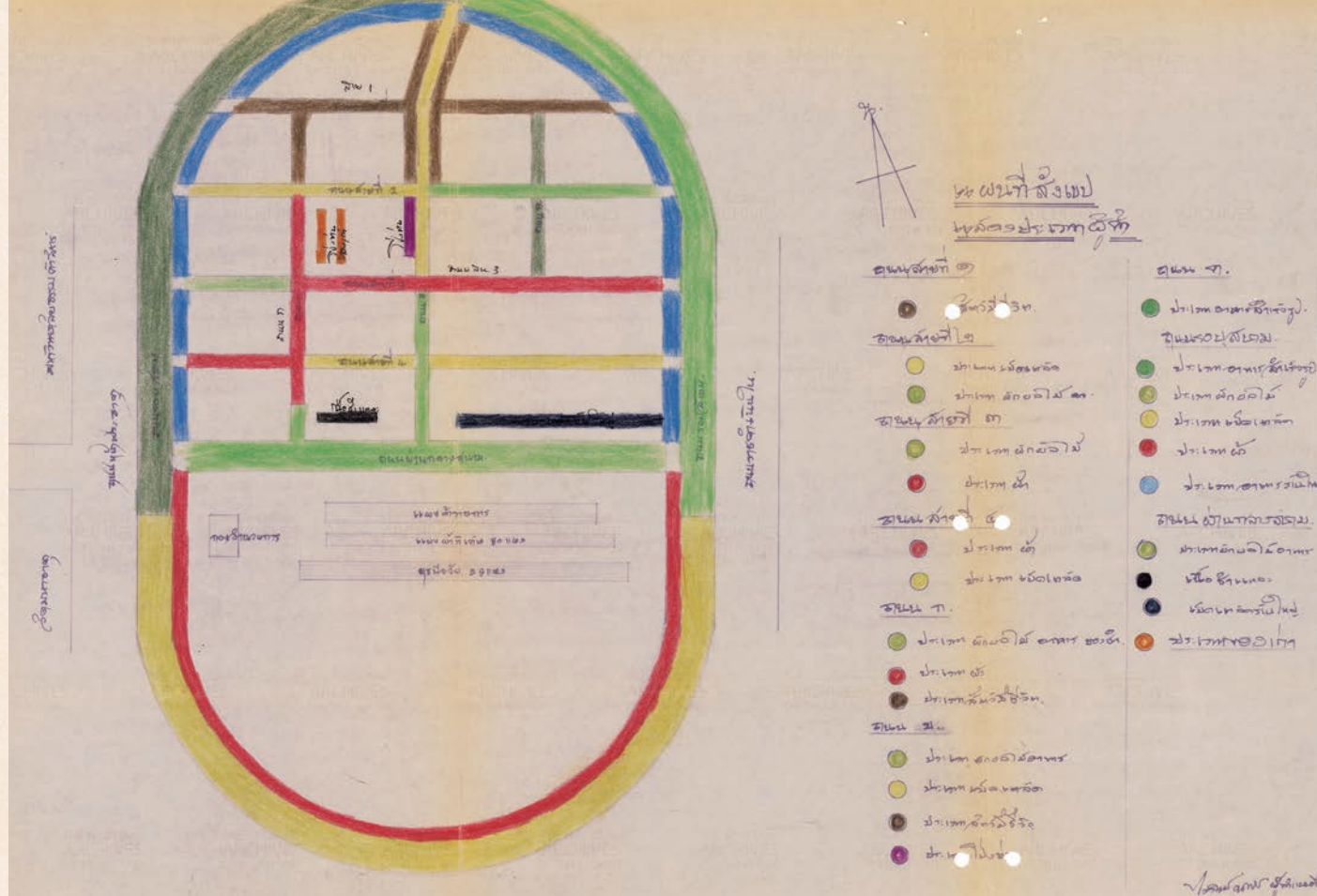
After the Fine Arts Department finished the designs of the provincial insignias, in 1942, the provinces began to use them officially. Later on, in order to make their meaning clearer, the Fine Arts Department adjusted the designs by adding the provinces' name on a banner underneath the insignias; in some a Garuda symbol was added.

Later on, some provinces would like to change the designs of their insignias to better suit their needs, so requests were made to the Fine Arts Department. Others asked the Public Works Department, Ministry of the Interior, to re-design; yet some provinces did the redesign themselves. As a result, some provinces, including Yasothon, Ratchaburi, and Uthai Thani, now have insignias that are different from those promulgated in 1942. For the provinces that have since been established, the Fine Arts Department provided the insignia design for only those that requested.

In 1977, Mr. Noppawat Somphun, Chief of the Applied Arts Section, Traditional Arts Department, ordered Mr. Phinit Suwannabun to colorize the insignias, which were originally monochromatic, in order to publish and sent to the provinces that needed the colored versions of their provincial insignia. The work was undertaken during 1977–1978.

(๓) ผ กทศ ๑/๒๐
ดวงตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช
Insignia for Nakhon Si Thammarat province.

ผจ กทม/๑๖๖

แผนผังตลาดนัดสนามหลวง

Plan of Sanam Luang Market.

๓ ๒

ตลาดนัดสนามหลวง

ตลาดนัดสนามหลวง เริ่มขึ้นในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อพ.ศ. ๒๔๙๑ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ทุกจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดพระนคร เทศบาลกรุงเทพ มีสถานที่ประกอบอาชีพค้าขายในทำเลที่เหมาะสม อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการรวมสินค้าหลาย ๆ ประเภทไว้ ณ สถานที่เดียวกัน และเป็นสถานที่พักผ่อนของชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ต่อมา ในพ.ศ. ๒๔๙๒ เมื่อทางรัฐบาลต้องใช้สนามหลวง จึงได้ย้ายไปจัดตลาดนัดที่พระราชอุทยานสราญรมย์ จนถึงวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้ย้ายพื้นที่ไปจัดตลาดนัดที่ด้านนอกพระราชอุทยานสราญรมย์ บริเวณถนนราชินีริมคลองหลอดเป็นการชั่วคราว แต่เนื่องจากสถานที่คับแคบและไม่เหมาะสม เมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงได้ย้ายมาจัดที่สนามหลวงเช่นเดิม

ตลาดนัดสนามหลวงจัดเป็นประจำทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา ๖ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๘ นาฬิกา แต่ถ้าทางราชการมีความจำเป็นต้องใช้ท้องสนามหลวงจัดงานพระราชพิธี รัฐพิธี งานประจำปี หรืองานนักขัตฤกษ์ จะงดจัดตลาดนัดเป็นการชั่วคราว สินค้าที่มีการนำมาจำหน่าย ประกอบด้วย เสื้อผ้า สินค้าเบ็ดเตล็ด (ของอุปโภค) อาหารสำเร็จรูป ผัก ผลไม้ ต้นไม้ สัตว์มีชีวิต อุปกรณ์อาหารสัตว์ ไปงาช้างและอัญมณี เนื้อสัตว์ชำแหละ อาหารร้านใหญ่

เปิดเตล็ดร้านใหญ่ เครื่องสนาม และเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยบริเวณท้องสนามหลวง ตั้งแผงลอยทุกประเภทยกเว้นแผงค้าต้นไม้ ส่วนบริเวณถนนราชินีริมคลองหลอด จัดตั้งร้านค้าประเภทต้นไม้และผลไม้จากสวน

การบริหารจัดการตลาดนัดสนามหลวง มีคณะกรรมการควบคุมการจัดตลาดนัดกรุงเทพมหานคร ดำเนินการบริหาร โดยมีรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ฝ่ายสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำนักการคลัง เป็นรองประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนัก ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น ๑๖ คน เป็นกรรมการ

ต่อมา ในพ.ศ. ๒๕๒๓ ตลาดนัดสนามหลวงจำเป็นต้องย้ายไปตั้งบริเวณสวนจตุจักร เนื่องจากมีการจัดงานฉลองครบรอบ ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์ ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ และประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้ท้องสนามหลวงเป็นสถานที่พักผ่อนของประชาชนอย่างเช่นในอดีต อีกทั้งกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนท้องสนามหลวงเป็นโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ตลาดนัดสนามหลวงจึงย้ายไปอยู่บริเวณสวนจตุจักรจนถึงปัจจุบันนี้

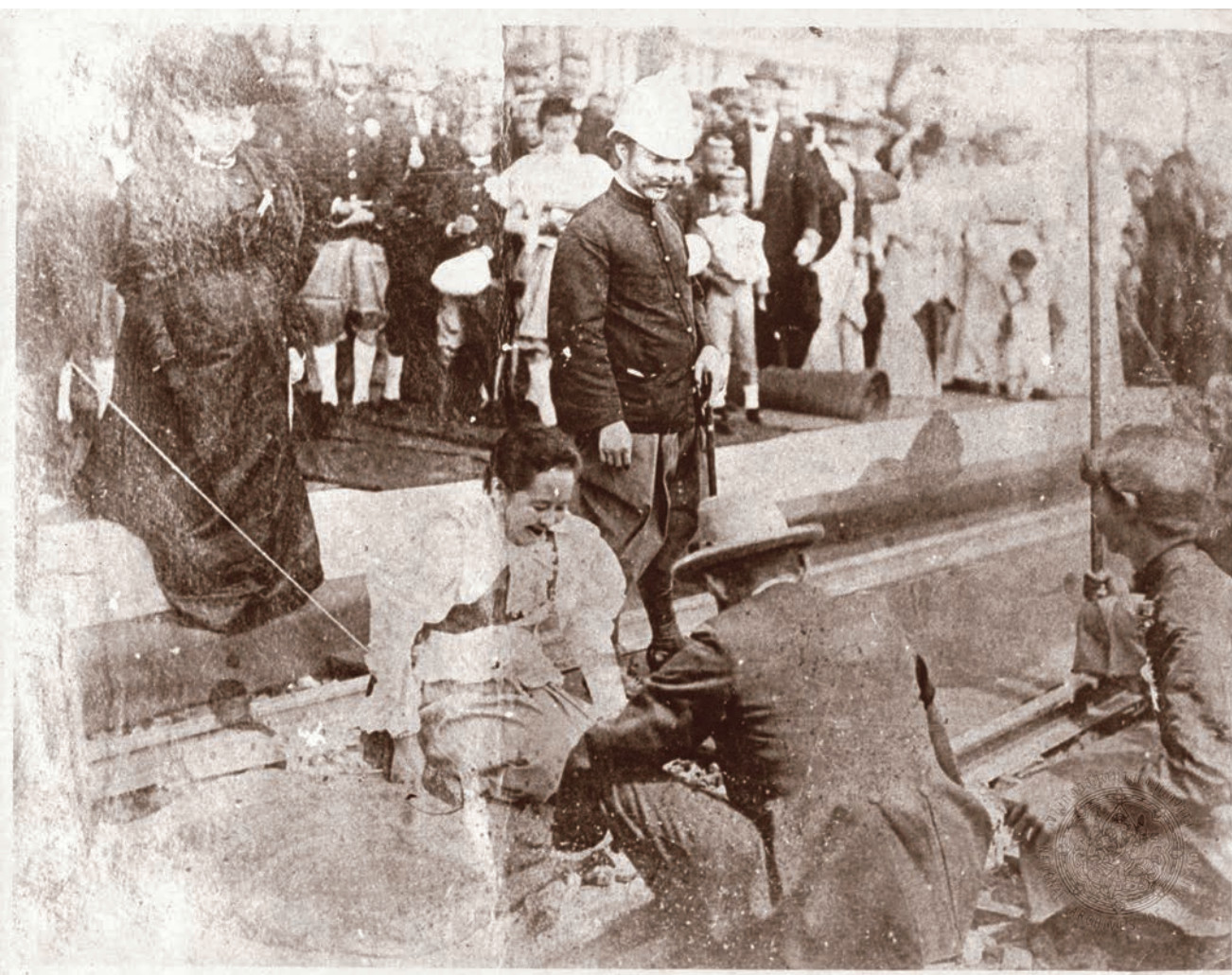
32

Sanam Luang Market

Sanam Luang Market began in 1948 during the time when Field Marshal Plaek Phibunsongkhram was the prime minister. The government came up with a policy to have every provinces, especially Bangkok and its municipality, promote trading activities in venues that would facilitate trading as well as tourism and leisure activities for Thais and foreigners alike. For Bangkok, the venue was Sanam Luang. In the following year, when the space was needed for government matters, the market was moved to Saranrom Gardens, where it stayed until December 1957. The market moved yet again to Rachini Road, along the old city moat, just outside Saranrom Gardens. On January 5th, 1958, the market returned to Sanam Luang.

The market at Sanam Luang was held on weekends, from 8 AM to 6 PM, on a weekly basis. If the space was needed for state ceremonies or annual festivals, there would be no market on those dates. Goods traded include clothing, edibles, ready-made food, vegetables, fruits, plants, pets and their food, jewels, meat, etc. Plants and fruits from the orchards were sold at stalls along Rachini Road; other items were sold on Sanam Luang. The market was supervised by the City Hall, which set up a 16-member supervising committee on it.

In 1980, Sanam Luang Market was relocated to Chatuchak Park, because the space needed to be improved and used for the Bangkok Bicentennial, scheduled to be held in April 1982. On December 13th, 1977, the Fine Arts Department put the space on the registry of national archeological sites; the majority of the people also wanted to use Sanam Luang as a public space for leisure activities as well. The market has thus become Chatuchak Weekend Market ever since.

ภ ๐๐๓ ทวญ ๗๘/๙

พิธีเปิดการเดินรถไฟของรัฐ
เป็นปฐมฤกษ์จากกรุงเทพฯ
ไปยังพระนครศรีอยุธยา
ในเส้นทางสายเหนือ
(สายนครราชสีมา) เมื่อวันที่
๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๙
The inauguration
ceremony of the first
railway line, from Bangkok
to Ayutthaya, which was
part of the Northern Line,
also known as Khorat Line,
on March 26th, 1897.

๓ ๓

ทางรถไฟหลวงสายแรก : เส้นทางรถไฟสายนครราชสีมา

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องการรถไฟเป็นอย่างมาก แต่ยังไม่ได้จัดการรถไฟขึ้น จนกระทั่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สำรวจพื้นที่เพื่อสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ไปยังเชียงใหม่ โดยวางแผนทางตัดผ่านแหล่งสำคัญแถบกลางประเทศ และสร้างทางแยกไปสู่เมืองสำคัญ ๆ ในขณะนั้น เช่น นครราชสีมา และสร้างทางแยกไปเมืองสำคัญบนฝั่งแม่น้ำโขง จากอุตรดิตถ์ไปท่าเตี๋ย และจากเชียงใหม่ไปเชียงใหม่หลวง ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสำรวจเส้นทางรถไฟในสมัยนั้น คือ พลโท เซอร์ แอนดรูว์ คลาก วิศวกรชาวอังกฤษ และบริษัท ปันชาร์ด แมกทักการ์ด โลเธอร์ จำกัด เมื่อการสำรวจเส้นทางเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้สร้างทางรถไฟตั้งแต่กรุงเทพฯ ถึงเมืองนครราชสีมาเป็นสายแรก โดยมีกระทรวงโยธาธิการรับผิดชอบการก่อสร้างทางรถไฟจนแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดการเดินรถไฟของรัฐเป็นปฐมฤกษ์จากกรุงเทพฯ ไปยังพระนครศรีอยุธยา ในเส้นทางสายเหนือ (สายนครราชสีมา) เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ และถือกำหนดวันนี้เป็นวันกำเนิดการรถไฟแห่งประเทศไทยด้วย

33

The First Line of the Royal State Railway: Khorat Line

King Mongkut had always had an avid interest in railways, but the Siamese railway began during the subsequent reign of King Chulalongkorn, when he ordered the survey of railway line between Bangkok and the northern city of Chiang Mai, passing through major cities in the central part of the kingdom, with subsidiary lines branching off to other major cities such as Khorat, officially known as Nakhon Ratchasima, other major towns on the Mekong river, from Uttaradit to Tha Dua, and Chiang Mai to Chiang Saen. Supported by Sir Andrew Clarke, the British Governor of Singapore, the survey was undertaken by the British firm of Punchard MacTaggart, Lowther & Co. After the initial survey was finished, King Chulalongkorn ordered the construction of the first line, from Bangkok to Khorat, with the Ministry of Public Works in charge of the construction. After the completion of the first line, King Chulalongkorn and Queen Saovabha presided over the inauguration ceremony of the first part, from Bangkok to Ayutthaya, on March 26th, 1897. The date marks the beginning of Thai railways.

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๘/๑๐

เส้นทางรถไฟสายเหนือ
(สายนครราชสีมา)

*The Northern Line,
also known as
Khorat Line.*

73M00028

๓๔

นาหลวงตำหนักพญาไท

เจ้านายทํานาที่ทุ่งพญาไท

Members of the Inner Court planting rice at Phya Thai fields.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ซื้อที่ดินบริเวณตำบลพญาไท เพื่อทำเป็นนาหลวงสวนหลวง โรงนา โรงเลี้ยงแขก ตำหนัก และพลับพลาที่ประทับ เพื่อเป็นที่สำราญพระราชหฤทัย โดยมอบหมายให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์ฯ ดูแลรับผิดชอบ และมีพระราชประสงค์ให้มีน้ำขังอยู่เสมอ เพื่อจะเอาน้ำนั้นใช้ในการทำนาและทำสวน จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้กรมคลองจัดทำประตูระบายน้ำพญาไทขึ้น ประตุน้ำดังกล่าวเสร็จสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๘ หลังจากนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้มีการพระราชพิธีรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๙ เป็นการเริ่มนาขวัญนาหลวงที่ตำหนักพญาไท และมีพิธีเลี้ยงพระ ๓๒ รูป เพื่อความเป็นสิริมงคล

34

The Royal Rice Field at Phya Thai

Towards the end of his reign, King Chulalongkorn purchased plots of land in Phya Thai area in order to build a royal farm and orchard, complete with barns, dining pavilions, rest houses, and royal residences. H.R.H. Prince Naris was given the superintending task. Since the king wanted to have his rice fields filled with water perpetually, the Department of Canal built a watergate, in order to control water. The watergate was finished on October 6th, 1909. On June 1st, 1910, a royal ploughing ceremony was held at Phya Thai fields, complete with the presentation of food for 32 Buddhist monks.

73M00010

73M00006

เจ้านายท่านที่ทุ่งพญาไท

A royal consort planting rice at Phya Thai fields.

๓ ๕

น้ำท่วมกรุงเทพฯ

กรุงเทพมหานครมีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มตอนปลายของอ่าวไทย ประกอบกับเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรีมายังกรุงเทพฯ ทำให้มีชุมชนหนาแน่น แหล่งรองรับน้ำอุทกภัยและดินเค็ม แผ่นดินทรุดตัวเพิ่มมากขึ้น และเมื่อน้ำฝนมีปริมาณมากเกินไป น้ำเหนือไหลหลากน้ำทะเลหนุน กรุงเทพฯ จึงประสบกับปัญหาน้ำท่วมมาโดยตลอด

เหตุการณ์น้ำท่วมครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ คือ เมื่อเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๐ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกกันว่า “**น้ำท่วมปีมะเส็ง**” เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ขึ้นในหลายมณฑลทางภาคเหนือและภาคกลาง ระดับน้ำสูงสุดในตอนปลายเดือนตุลาคม วัดจากระดับน้ำที่หน้ากองรังวัดที่ดิน จังหวัดธนบุรี สูงถึง ๑.๖๘ เมตร ในวันถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า ประชาชนต้องใช้เรือเป็นพาหนะ จนมีการประกวดและแข่งเรือ ณ พระลานพระบรมรูปทรงม้า ระดับน้ำสูงสุดในเดือนพฤศจิกายน สูงถึง ๑.๘๗ เมตร ประชาชนต้องประสบปัญหาอาหารขาดแคลน

หลังจากนั้น เกิดเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่อีกครั้งเมื่อเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ตรงกับปีมะเมีย เกิดน้ำท่วมบริเวณจังหวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ภาคตะวันออกเฉิยเหนือ และภาคใต้ เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ระดับน้ำสูงสุดจากกองรังวัดที่ดิน จังหวัดธนบุรี สูงถึง ๒.๒๗ เมตร ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำที่วัดจากที่เดียวกัน เมื่อคราวน้ำท่วม พ.ศ. ๒๔๖๐ ถึง ๔๐ เซนติเมตร สาเหตุมาจากเกิดฝนตกชุกผิดปกติทางภาคเหนือติดต่อกันหลายวันและเกิดขึ้นในบริเวณกว้างครอบคลุมหลายจังหวัด คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งพลโท มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้อำนวยการช่วยเหลือประชาชนผู้ถูกน้ำท่วมประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม เนื่องจากราษฎรได้รับความเดือดร้อนทั้งด้านอาหารและยารักษาโรค เกิดการฉวยโอกาสขึ้นราคาข้าวสารและสินค้าจำเป็นในการอุปโภคบริโภค จึงต้องควบคุมราคาสินค้า ราษฎรขาดแคลนที่อยู่อาศัยจึงต้องจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว เช่น สถานที่ราชการ ศาลาวัด รวมทั้งจัดเจ้าหน้าที่ไปตรวจตราความสะอาดเพื่อป้องกันโรคระบาดด้วย ด้านการจราจร ราษฎรต้องใช้เรือเป็นพาหนะแทนรถรางและรถยนต์ จนทำให้เกิดอาชีพเรือรับจ้างขึ้น

ภ ๐๐๓ หวญ ๖๔/๒

น้ำท่วมบริเวณพระบรมรูปทรงม้า พระลานพระราชวังดุสิต
เมื่อพ.ศ. ๒๔๖๐

The 1927 Flood at the Royal Plaza.

35

Flood in Bangkok

Bangkok was located in the low-lying floodplain on the edge of the Gulf of Siam. When King Yotfa moved the capital from Thonburi to Bangkok across the Chao Phraya, the area became so populated that waterways and aquifers were filled up. With increasing amount of rainwater from the north, together with tidal surge from the Gulf as well as the general sinking of the land, Bangkok has always had problems with flooding.

An important flooding occurred during the reign of King Vajiravudh, in October – November 1927. It was the Year of the Snake [Maseng], so the flood was commonly known as the Maseng – Year Flood. Provinces in the northern and central regions of Siam were flooded. By the end of October, the highest water level was 1.68 meters above sea level, measured in front of the Land Survey Office in Thonburi. On King Chulalongkorn Memorial Day, the equestrian statue’s ground, the Royal Plaza, was so much flooded that a boat race and exhibition could be held there. The high water mark reached 1.87 meter in November. There was a food shortage, but it did not expand into a famine.

ภ ๐๐๓ สบ ๒.๑/๑(๒)

น้ำท่วมบริเวณสถานี
รถไฟหัวลำโพง
เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๕
*The 1942 Flood
at the Bangkok
Terminus.*

ภ ๐๐๓ สบ ๒.๑-๑(๕)

น้ำท่วมบริเวณรอบ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๕

*The 1942 Flood at
the Grand Palace.*

Another major flood happened during the reign of King Ananda Mahidol, between September – November 1942. It was the Year of the Horse [Mamia], so the flood was commonly known as the Mamia-Year Flood. Provinces in the central, northeastern, and southern regions were flooded. On October 12th, 1942, the highest water level measured in front of the Land Survey Office in Thonburi was 2.27 meters above sea level, a good 40 centimeters above that of the 1927 flood. The 1942 flood was caused by the unusually large amount of rain in the north. In response to the flood, the Cabinet set up a committee, chaired by Lieutenant General Mangkon Phromyothi, the Minister of the Interior, to provide aid to the flood-affected population, to facilitate cooperation amongst various agencies in order to alleviate the damage caused by the flood. Food and medicine were procured for the people. As the cost of food and supplies rose up dramatically, the government had to sanction, nailing down the prices of food as well as consumer goods. For those severely effected, the government had to find temporary shelters such as government offices and monastic pavilions. Officials were sent to monitor cleanliness, in order to prevent epidemy. For transportation, boats replaced automobiles and trams, with boat-for-hire as a new profession.

๓๖

บัตรอวยพรยุค

บัตรอวยพร หรือการ์ดอวยพร หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Greeting Card เป็นบัตรที่เขียนแสดงความยินดีหรืออำนวยพรในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่ไทยได้รับมาจากชาติตะวันตก หนังสือพิมพ์ The Bangkok Recorder ของหมอบรัดเลย์ แสดงหลักฐานการส่งบัตรอวยพรครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งบัตรอวยพรพระราชทานแก่คณะทูตานุทูตและมิตรสหายต่างประเทศในโอกาสวันขึ้นปีใหม่สากล เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๐๙

บัตรอวยพรที่จัดเก็บรักษาอยู่ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ มีตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา เป็นบัตรอวยพรในโอกาสวันขึ้นปีใหม่และบัตรอวยพรในโอกาสวันวิสาขบูชา มีรูปแบบที่หลากหลายทั้งแบบที่จัดพิมพ์สำเร็จรูปเป็นรูปภาพสถาบันพระมหากษัตริย์ ศาสนา ดอกไม้ ผลไม้ หรือสัญลักษณ์ของแต่ละรัชสมัย ฯลฯ ซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อส่งความรู้สึกจากผู้ให้ไปยังผู้รับ ด้วยข้อความทั้งแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง

ภ ๐๐๔ หวญ ๑๑-๑(๙)

บัตรอวยพรปีใหม่ ร.ศ. ๑๑๕

A New Year's Day greeting card
from 1896.

36

Antique Greeting Cards

Greeting cards, pieces of card stock with congratulatory or blessing texts for various occasions, often with illustrations or images, was a European tradition that was adopted by the Thais. The first instance of greeting cards in Siam was found in Dr. Dan Beach Bradley's The Bangkok Recorder newspaper, which reported that on January 1st, 1867, King Mongkut sent his greeting cards to members of the diplomatic corps in Siam, as well as the king's foreign friends, on the New Year's Day.

Greeting cards preserved at the National Archives of Thailand dated all the way back to the reign of King Chulalongkorn. Most are greeting cards for the New Year's Day, and the Visakha Puja Day. Some are ready-made greeting cards, with images of the king and the royals, religious-themed images, flowers, fruits, or regnal symbols, all of which representing the well wishes from the senders to the recipients. Texts were prose, as well as poems.

ဂ ၀၀၆ ဟူပြု ၁၁-၂၆

บัตรอวยพรปีใหม่ พุทธศักราช ๒๔๖๔
New Year's Day greeting cards from 1921.

ภอ ๐๐๔ หวญ ๓ เล่ม ๓

บัตรอวยพรวิสาขบูชา พ.ศ. ๒๔๖๕
Visakha Puja Day greeting cards from 1922.

๓๗

ปฏิทินไทย

การนับวัน เดือน ปี แบบจันทรคติตามจารีตของไทยที่มีมาแต่โบราณ เป็นไปตามคติทางพระพุทธศาสนา โดยถือเอาวันแรม ๑ ค่ำ เดือนอ้าย เป็นวันขึ้นปีใหม่ ก่อนจะเปลี่ยนไปใช้วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ เป็นวันขึ้นปีใหม่ ตามคติพราหมณ์ ในภายหลัง สอดคล้องกับหลักฐานจากเอกสารส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ทรงเก็บรักษาไว้ พบว่า ปฏิทินพ.ศ. ๒๔๑๑ ยังมีการนับวัน เดือน ปี แบบจันทรคติ จนกระทั่งพ.ศ. ๒๔๓๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการประกาศใช้วันแบบใหม่ โดยเปลี่ยนวิธีการนับวัน เดือน ปี ให้เป็นแบบสุริยคติ เพื่อให้เป็นไปตามฤดูกาล ช่วงระยะเวลาในแต่ละปีใกล้เคียงกัน และสะดวกในการคบค้าสมาคมกับนานาประเทศ วิธีการนับปีจึงเริ่มต้นในเดือนที่ ๑ คือ เดือนเมษายน ลำดับไปจนเดือน ๑๒ ซึ่งตรงกับเดือนมีนาคม และให้ใช้ศักราชใหม่ คือ รัตนโกสินทร์ศก แทนการใช้จุลศักราช เริ่มต้นการนับแบบใหม่ในวันที่ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๐๘ หรือตรงกับพ.ศ. ๒๔๓๒

ครั้นต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการนับปีปฏิทินอีกครั้ง โดยปรับให้วันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่และเป็นวันเริ่มต้นของปีแทนรูปแบบเดิมเริ่มใช้ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งเป็นการคำนวณโดยวิทยาการทางดาราศาสตร์ที่สอดคล้องกับพื้นฐานการนับวัน เดือน และศักราช ตามสุริยคติของประเทศไทย เป็นที่มาของการนับวัน เดือน ปี และจัดทำปฏิทิน ดังเช่นที่ปรากฏในปัจจุบันสืบมา

37

Thai Calendars

Traditional Thai calendar was a lunar system that tied into Buddhist beliefs, with the 1st Waning Moon of the 1st Month as the New Year's Day. Later on, the New Year's Day was changed to the 1st Waxing Moon of the 5th Month, following the Hindu system. In his private papers, H.R.H. Prince Damrong Rajanubhap noted that in 1868, the calendar was still lunar. In 1888, however, King Chulalongkorn changed the official calendar to the solar system, so that the counting of days and months would correspond to seasonal changes, with equal intervals of time in each year, and making it easier for foreign relations. The new calendar began with April, the 1st month, and ended with the 12th month, or March. The new system introduced Rattanakosin Era (R.E.), which replaced the old Chunlasakarat system. The new system began with April 1st, 1889, or B.E. 2432.

ปท สป ๑-๘

ปฏิทินบัตร ปีชวด จ.ศ. ๑๒๗๖ หรือพ.ศ. ๒๔๕๗
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
The calendar for the Year of the Tiger,
Chunlasakkarat 1276, B.E. 2457 [1914 A.D.],
during the reign of King Vajiravudh.

During the reign of King Ananda Mahidol, Field Marshal Plaek Phibunsongkhram changed the calendar once again, using January 1st as New Year's Day, beginning on January 1st, 1941. The new calendar, in use until today, is calculable through astronomical science and corresponds to the international solar calendar.

58M00053

การประดับธงช้าง เมื่อคราวรัชกาลที่ ๕
เสด็จประพาสสมุทรสาคร พ.ศ. ๒๔๔๘
The use of national flags, with a
white elephant on red background,
in the reception of King Chulalongkorn
during his visit to Samut Sakhon
in 1905.

๓๘

ประวัติธงชาติไทย

เมื่อครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ก่อนที่ประเทศไทยจะมีธงประจำชาติ ธงที่ใช้บนเรือสินค้าไทยคือ ธงสีแดงล้วนทั้งผืน ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงให้นำรูปจักรสีขาو ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของราชวงศ์จักรี มาประดับไว้ตรงกลางธงสีแดงล้วนแบบเก่า ใช้สำหรับชักบนเรือหลวงเพื่อจำแนก ความแตกต่างระหว่างเรือของพระมหากษัตริย์กับเรือของราษฎร ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจะมี พระบรมราชโองการให้เพิ่มรูปช้างเผือกไว้ตรงกลางจักรด้วย

ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยเริ่มมีธงชาติใช้ตามแบบตะวันตก โดยใช้ธงเรือหลวง เป็นธงชาติ แต่ให้เอารูปจักรออกเพราะเป็นเครื่องหมายเฉพาะของราชวงศ์ คงเหลือไว้เพียงรูปช้างเผือกตรงกลางพื้นสีแดง เท่านั้น

พ.ศ. ๒๔๓๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการใชธงอย่างเป็นทางการ กระทั่งพ.ศ. ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับ ธงชาติไทยใหม่ สาระสำคัญว่าด้วยการกำหนดใช้ “ธงไตรรงค์” เป็นธงประจำชาติ มีลักษณะเป็นธงสามสี คือ แดง ขาว น้ำเงิน

ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีนโยบายยกรัฐนิยม รมรงค์ให้คนไทยเคารพธงชาติพร้อมกันในเวลา ๘ นาฬิกา ก่อนจะกำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกาในพ.ศ. ๒๔๘๕ จนกลายเป็น ระเบียบปฏิบัติเรื่อยมาถึงปัจจุบัน

38

History of Thai National Flags

During the Ayutthayan period there was no national flag. The Siamese trading ships used simple red flags to mark their origin. In the Bangkok period, King Yotfa introduced the use of the white chakra, the sacred disc that was the emblem of the Chakri family, on the old red flag, to be used only on the ships that belonged to the Crown, setting them apart from the people's ships. King Loetla added the image of a white elephant to the royal flag, at the center of the chakra.

During the reign of King Mongkut, Siam began to use national flags after the European norm, using the royal flag as the national flag. Since the chakra symbol was reserved for the royal family, the national flag consisted of only the white elephant standing, on a red background.

In 1891, the Flag Regulations for the Kingdom of Siam was promulgated by King Chulalongkorn. In 1917, King Vajiravudh revised the regulations, introducing the use of the Trairong, the Tri-color, as the new national flag, with strips of red, white, and blue.

After the 1932 Revolution, Field Marshal Plaek Phibunsongkhram, the Prime Minister, introduced the Ratthaniyom [Cultural Mandates] policy. One of the mandates was the salute to the national flag by the people, collectively performed at 8 AM daily. In 1942 the practice became compulsory after it was put into a royal decree, which is used until today.

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๑/๑๙(๒๓)

การเคารพธงชาติของประชาชน

ในงานฉลองวันปีใหม่

ณ ท้องสนามหลวง วันที่ ๑ มกราคม

พ.ศ. ๒๔๘๖ เวลา ๘ นาฬิกา

The salute to the national flag

at 8 AM on January 1st, 1943,

the New Year's Day,

at Sanam Luang.

Tame
Elephants
removing
wounded
and killed
Elephants.

J. Antonio • Bangkok

ภ สบ ๓๓/๕๐(๔)

ไปรษณียบัตรการคล้องช้างในเพนียด จัดพิมพ์โดยร้าน J. Antonio
A postcard showing the wild elephant round-up at the Kraal,
published by J. Antonio.

๓๕

ไปรษณียบัตรจดหมายเหตุ

ไปรษณียบัตรจัดเป็นเอกสารโสตทัศนจดหมายเหตุประเภทหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ด้วยความงดงามของภาพ และข้อความสื่อสารที่บอกเล่าถึงเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับบุคคล เหตุการณ์ ตลอดจนสถานที่ ไปรษณียบัตรจึงเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์รูปแบบหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติมีไปรษณียบัตรจดหมายเหตุเก็บรักษาอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งรูปแบบสอดสีและรูปแบบขาวดำ ส่วนมากมักผลิตโดยร้านของชาวต่างชาติซึ่งมีโอกาสดำเนินการถ่ายภาพวิถีชีวิตคนไทยในอดีต และฉายพระรูปของเจ้านายไทย จึงนำภาพถ่ายเหล่านั้นมาจัดพิมพ์เป็นไปรษณียบัตรจำหน่าย เช่น ร้าน Siam Photo Supply ร้านของนาย เจ. อันโตนิโอ (J. Antonio) หรือร้านของนายโรเบิร์ต เลนตซ์ (Robert Lentz) เป็นต้น

การพิมพ์ไปรษณียบัตรในไทยเริ่มพิมพ์ครั้งแรกเมื่อสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดตั้งโรงพิมพ์หลวงและสั่งทำไปรษณียบัตรเป็นจำนวนมาก ทำให้ไปรษณียบัตรเริ่มเป็นที่นิยมแพร่หลาย และถูกนำมาใช้เป็นของที่ระลึกเนื่องในวาระสำคัญ หรือเป็นของขวัญสำหรับมอบให้แก่บุคคลในโอกาสต่าง ๆ

39

Archival Postcards

Postcards are one of the most interesting archival materials, with the beauty of the images and the text that records stories pertaining to the people, events, or places. Postcards thus are historical records that should be studied.

The National Archives of Thailand has a lot of postcards in its collection. In color or black-and-white, these historic postcards were mostly produced by foreign-owned stores and companies, such as the Siam Photo Supply, J. Antonio, or Robert Lentz.

The local printing of postcards began during the reign of King Chulalongkorn, after the Royal Printing House was established. Postcards were printed in vast numbers, making them popular. Postcards in commemoration of important events, or presented as gifts on various occasions, were produced.

ภ สป ๓๓/๕๐(๓)

ไปรษณียบัตรการทำงานในประเทศไทย
จัดพิมพ์โดยร้าน Siam Photo Supply
A postcard featuring the cultivation
of rice in Siam, published by the
Siam Photo Supply Co.

ภ ๐๐๔ หวญ ๓๓/๕๐(๑)

ไปรษณียบัตรวิถีชีวิตความเป็นอยู่ริมน้ำในประเทศไทย
A postcard showing the water-bound way of
life in Siam.

พจนานุกรมตัวสะกดแบบใหม่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

แนวคิดเรื่องการสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระเบียบสังคมและปรับปรุงวัฒนธรรมของไทยให้เข้มแข็ง นโยบายด้านหนึ่งที่มีความสำคัญคือการปรับปรุงภาษาไทย โดยแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทยขึ้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการใช้ภาษาไทย จัดการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ มีมติเห็นชอบว่าพยัญชนะและสระในภาษาไทยนั้นมีความซ้ำซ้อนกันโดยไม่จำเป็น จึงพิจารณาปรับปรุงแบบอักษรวิธีทางภาษาไทยให้มีความกระชับมากขึ้น ประกาศยกร่างลงในราชกิจจานุเบกษาด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. ให้ยกเลิกการใช้พยัญชนะ จำนวน ๑๓ ตัว ได้แก่ ข ค ฌ ฦ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ศ ษ และ ฬ
๒. ให้ยกเลิกการใช้สระ จำนวน ๕ ตัว ได้แก่ ไ ฤ ฤ ฤ และ ฤ
๓. ให้ยกเลิกการเขียนเชิงพยัญชนะ ญ โดยให้ปรับปรุงแบบเป็น ณ
๔. ให้ยกเลิกการใช้ รร ในคำศัพท์ที่ไม่ได้มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต เช่น บรรจง เขียนเป็น บันจง
๕. ให้เขียนสะกดคำตรงตามมาตรา เช่น สำคัญ เขียนเป็น สำคั่น
๖. ให้เขียนสะกดคำตามการออกเสียงจริง เช่น กระทรวง เขียนเป็น กะชวง

รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กวัดขັນให้หน่วยงานราชการเปลี่ยนชื่อหน่วยงานและร่างหนังสือราชการด้วยอักษรวิธีทางภาษาแบบใหม่นี้อย่างเคร่งครัด พร้อมกันนั้นยังได้วางระเบียบการใช้ตัวเลข ซึ่งกำหนดให้ใช้เลขอารบิกแทนเลขไทย และจัดตั้งวรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทยเพื่อทำหน้าที่ตรวจพิจารณาคำใหม่ในภาษาไทย โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถเสนอคำใหม่เข้าที่ประชุมพิจารณา และสั่งการให้กระทรวงโฆษณาการจัดพิมพ์พจนานุกรมคำไทยฉบับใหม่ ใช้สำหรับแจกในงานฉลองวันชาติ พ.ศ. ๒๔๘๕ และวางจำหน่ายเป็นการทั่วไป

40

Dictionary of New Spellings during Field Marshal Phibunsongkhram's Regime

During his tenure as the prime minister, Field Marshal Plaek Phibunsongkhram had a great policy on nation-building, giving order to the unruly society, as well as improving Thai culture to be as strong as other nations. An important part of that policy was the improvement of Thai language, which began with the setting-up of the Committee to Promote the Culture of Thai Language, in order to improve and promote the use of Thai. During its first meeting on May 23rd, 1942, the committee came up with a resolution that there were redundancies in the Thai consonants and vowels, so the language could be streamlined by the following rules, which were gazetted in the Rarchakitchanubeksa, the Royal Gazette:

1. 13 consonants were eliminated;
2. 5 vowels were eliminated;
3. The consonant ฦ was minimized into ฦ;
4. The use of ฦ was abolished;
5. The spellings of the words should strictly follow the spelling section; and
6. The written words should match with the spoken sounds of them.

The Phibunsongkhram government actively forced government agencies to change the spellings of their names, as well as using the new system of spellings in official documents. There was also a mandate on the use of Arabic numbers instead of the Thai ones. Wannakhadi Samakhom, the Literature Society, was established, and one of its main tasks was to coin new words in Thai language. Interested persons could submit new words to the Society's committee. The Ministry of Public Relations also tasked with the publication of the new Thai dictionary, to be distributed on the National Day in 1942, and was widely sold everywhere afterward.

๔๑

พระคทาจอมพลในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระยศสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เป็นจอมพลหญิง จอมพลเรือหญิง จอมพลอากาศหญิง เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ นับเป็นจอมพลหญิงคนแรกของประเทศไทยและของโลก และเนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖๕ พรรษา ในพ.ศ. ๒๕๔๐ กองบัญชาการทหารสูงสุด โดยพลเอก มงคล อัมพรพิสิฐ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้พิจารณาร่วมกับกระทรวงกลาโหม กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ เห็นสมควรจัดสร้าง “พระคทาจอมพล” ในนามของกองทัพไทย โดยกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการออกแบบและจัดสร้าง ซึ่งกรมศิลปากรดำเนินการแล้วเสร็จและส่งมอบพระคทาจอมพลให้กองบัญชาการทหารสูงสุด เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้พลเอก สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ตามพระราชประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา คือ หากผู้ใดได้รับพระราชทานยศเป็นจอมพล ย่อมได้รับพระราชทานคทาจอมพลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระคทาจอมพลใน
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนี
พันปีหลวง
H.M. Queen Sirikit's
Field Marshal Baton

41

H.M. Queen Sirikit's Field Marshal Baton

On August 19th, 1992, H.M. King Bhumibol Adulyadej granted H.M. Queen Sirikit with the military ranks of Field Marshal, Admiral, and Marshal; the queen was the first woman in Thailand, and the world, to receive such an honor. On the auspicious occasion of Her Majesty's 65th birthday anniversary in 1997, the Supreme Command Headquarters, in conjunction with the Ministry of Defence, the Royal Thai Army, Royal Thai Navy, and the Royal Thai Air Force, decided to create a field marshal baton, to be presented to the queen. The design and execution of the baton was undertaken by the Fine Arts Department. On August 8th, 1997, the finished baton was delivered to the Supreme Command Headquarters, who presented it to King Bhumibol, who later bestowed it for Queen Sirikit, according to the military tradition.

จ/๒๕๔๐/๘

กรมศิลปากรส่งมอบพระคทาจอมพล
ให้กองบัญชาการทหารสูงสุด
เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐
The delivery of the field marshal
baton by the Fine Arts Department
to the Supreme Command
Headquarters on August 8th, 1997.

๔ ๓

พระบรมรูปทรงม้า

พระบรมราชานุสาวรีย์ที่ยิ่งใหญ่

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือพระบรมรูปทรงม้า เป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประชาชนชาวสยามได้ทูลเกล้าฯ ถวายในพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก เพื่อประกาศพระเกียรติคุณของสมเด็จพระปิยมหาราช โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร โปรดเกล้าฯ ให้เรียกรับเงินทั่วราชอาณาจักร ได้เงินรวมประมาณ ๑ ล้าน ๒ แสนบาท โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเหรียญและพระบรมรูปหล่อองค์เล็กพระราชทานแก่ผู้บริจาคด้วย

ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๐ ขณะที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับ ณ ประเทศฝรั่งเศส ได้ตกลงว่าจ้างบริษัท SUSSE FRERES FONDEURS ทำการหล่อพระบรมรูปทรงม้าและทรงเลือกชนิดโลหะด้วยพระองค์เอง มีนาย C.MASSON เป็นผู้ออกแบบปั้น อีกทั้งยังเสด็จประทับเป็นแบบให้นายคาโรลัส คูริงน์ ช่างเขียน เขียนภาพ และให้ช่างปั้นหุ่นของพระองค์ในคราวเดียวกัน จากนั้นบริษัทได้ดำเนินการหล่อโดยขยายส่วนออกเป็นขึ้นเพื่อหล่อด้วยโลหะทองบรอนซ์ ในลักษณะพระองค์ประทับอยู่บนหลังม้า ใหญ่กว่าพระองค์จริงเล็กน้อย ตัวม้าพระที่นั่งยืนอยู่บนโลหะทองบรอนซ์ วางบนแท่นรองหินอ่อน ห่างจากฐานของแท่นออกมามีเสา ๑๐ ต้น ซึ่งไขล้อมรอบ ตรงฐานด้านขวามืออักษรโรมัน ภาษาฝรั่งเศส จารึกชื่อช่างปั้นและช่างหล่อ ด้านซ้ายเป็นชื่อบริษัทที่ทำการหล่อ ที่แท่นหินอ่อนด้านหน้ามีแผ่นโลหะจารึกอักษรไทยติดอยู่มีข้อความแสดงพระราชประวัติและข้อความเฉลิมพระเกียรติ

เมื่อพระบรมรูปหล่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้ส่งมาทางเรือเมลเบิร์น จากนั้นทางบริษัทได้นำไปประดิษฐาน ณ พระลานพระราชวังดุสิต ต่อมาเมื่อพิธีเปิดและสมโภชพระบรมรูปทรงม้า ในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร กราบบังคมทูลถวายพระบรมรูป ถวายพระพรชัยมงคล และทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงชักเชือกผ้าคลุมเปิดพระบรมรูปทรงม้า

ภอ กต ๓

คณะช่างปั้นพระบรมรูปทรงม้า ถ่ายภาพเป็นที่ระลึก
เมื่อทำงานสำเร็จ

The sculptor and casting teams of the Equestrian Statue.

42

The Equestrian Statue

The Equestrian Statue, or the monument to King Chulalongkorn, was created during the august king's lifetime, as a present from his subject to the monarch on his 1907 Jubilee. His son, H.R.H. Prince Maha Vajiravudh, later to ascend the throne and became King Vajiravudh, led the nation-wide fund-raising efforts for the statue. The prince accumulated about 1.2 million baht, only a part of which was spent on the statue. Donors received commemorative medals as well as a miniature version of the statue.

On June 19th, 1907, while King Chulalongkorn was travelling through France, Susse Frères Fondateurs was commissioned by the king himself to cast the statue. The king also chose the kind of metal to be used as well. Monsieur Clovis Masson was the sculptor. After the clay original figure was finished, it was enlarged into pieces of mold, to be casted with bronze. The statue was of the king sitting on horseback, slightly larger than life. The horse stood on a bronze base, which rested on a marble base. The base of the statue was surrounded by 10 bronze columns, with bronze chains linking them together. At the base of the statue, the names of the sculptor and the caster, in Roman alphabets,

ภาพ กต ๓

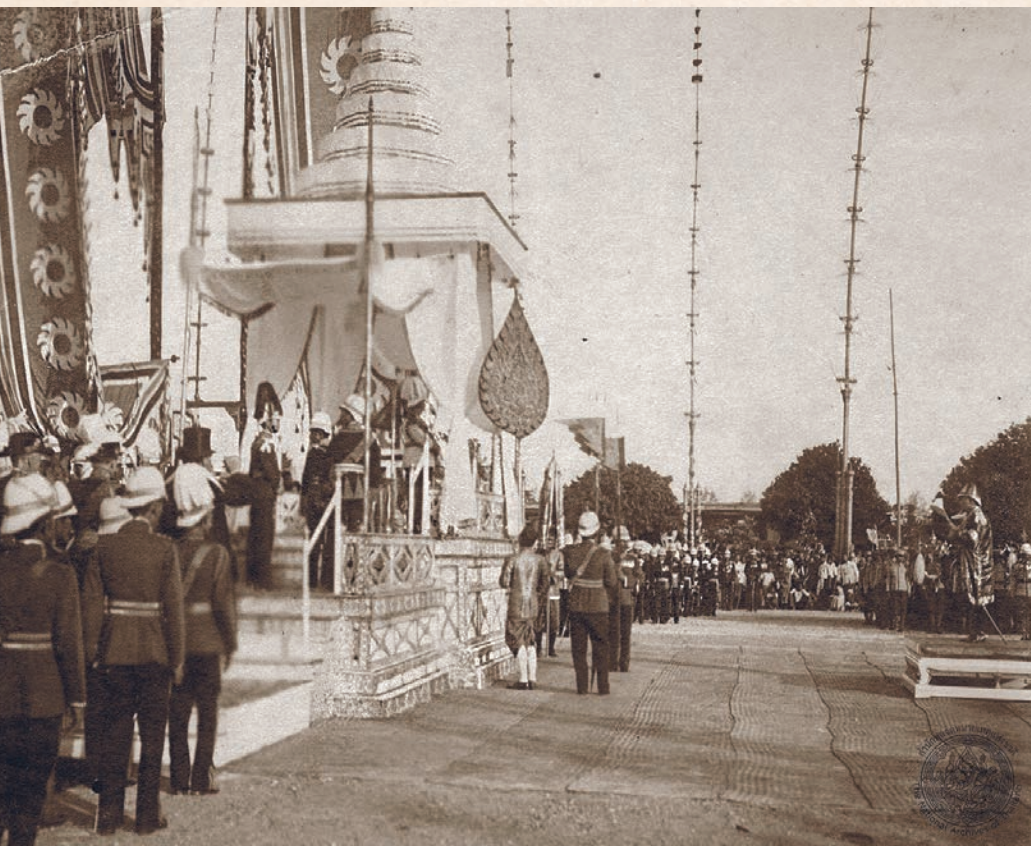
การเตรียมส่งมอบพระบรมรูป
ทรงม้า โดยทางเรือ
*Preparing shipment of
the Equestrian Statue by
the German steamer.*

were put onto the right; on the left side was the name of the company, Susse Frères Fondateurs. On the front side of the base was a bronze plaque, with the text on the king's biography, as well as the eulogy on the king.

After the statue was finished, it was sent to Bangkok via a German steamer. The company then installed it at the Royal Plaza, Dusit Palace. On November 11th, 1908, the Equestrian Statue was unveiled and fêted. H.R.H. Prince Maha Vajiravudh, the Crown Prince, gave the king an address, inviting his father to pull the string, in order to unveil the statue.

ภ ๐๐๓ หวญ ๓

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระราชอิสริยยศ
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร
กราบบังคมทูลถวายพระบรมรูปทรงม้าและถวายชัยมงคล
H.R.H. Prince Maha Vajiravudh, the Crown Prince,
gave the king his address.

ภ ๐๐๓ หวญ ๓

พิธีเปิดพระบรมรูปทรงม้า
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๑
The unveiling of the
Equestrian Statue on
November 11th, 1908.

ภ ๐๐๓ หวญ ๖/๘/๑

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินขึ้นบก
ที่กรุงสตอกโฮล์ม
ประเทศสวีเดน วันที่ ๑๓
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๐
เบื้องซ้ายคือ
พระเจ้าแผ่นดินสวีเดน
Received by
the King of Sweden,
King Chulalongkorn
arrived at the pier
in Stockholm, Sweden,
on July 13th, 1897.

๔๓

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรป ร.ศ. ๑๑๖

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๕ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ขณะนั้นมหาอำนาจฝั่งตะวันตกได้ขยายอาณานิคมออกไปทั่วโลก นโยบายด้านการต่างประเทศในยุคนั้นจึงมุ่งเน้นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับนานาชาติ พระองค์ทรงตัดสินพระทัยเสด็จประพาสทวีปยุโรปเมื่อร.ศ. ๑๑๖ เพื่อนำวิทยาทานความเจริญกลับมาพัฒนาประเทศ นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยือนภูมิภาคนี้

วันที่ ๗ เมษายน ร.ศ. ๑๑๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับเรือพระที่นั่งมหาจักรีออกจากบริเวณปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ มุ่งหน้าไปทางประเทศสิงคโปร์และต่อไปยังทวีปยุโรป ก่อนการเสด็จพระราชดำเนินทรงแต่งตั้งสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ เมื่อเสด็จถึงยุโรปได้ทรงเยือนประเทศต่าง ๆ ตามเส้นทาง จำนวน ๑๓ ประเทศ ได้แก่ อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรีย-ฮังการี รัสเซีย สวีเดน เดนมาร์ก อังกฤษ เบลเยียม เยอรมนี ฮอลแลนด์ ฝรั่งเศส สเปน และโปรตุเกส แล้วเสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนคร ในวันที่ ๑๖ ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๖ รวมระยะเวลาเดินทางทั้งสิ้น ๘ เดือนเศษ

การเสด็จประพาสยุโรปครั้งนี้ช่วยเกื้อหนุนสถานะทางการเมืองระหว่างประเทศและอำนวยความสะดวกในทางอธิปไตยให้แก่ไทย อีกทั้งเป็นการสร้างภาพลักษณ์ความศิวิไลซ์ของประเทศไทยให้เป็นที่ประจักษ์ต่อประเทศมหาอำนาจและสาธารณชนในตะวันตก

ภ หวญ ๕๕๓/๐๐๘(๑)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ฉายพระรูปพร้อมกับ
จักรพรรดินิโคลัสที่ ๒ แห่งรัสเซีย
ณ พระราชวังปีเตอร์ฮอฟ
ในคราวเสด็จประพาสยุโรป ครั้งที่ ๑
เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๐
King Chulalongkorn and Tsar
Nicholas II at Peterhof Palace
during the king's first journey
to Europe, in July 1897.

ภ ๐๐๓ หวญ ๖/๙

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวประทับรถม้า
คราวเสด็จประพาสเดนมาร์ก
วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๐
*King Chulalongkorn riding in
the royal carriage in Denmark.
July 23rd, 1897.*

43

King Chulalongkorn's 1897 Journey to Europe

When King Chulalongkorn ascended to the throne in 1868, the Western powers were expanding their colonial territories in various parts of the world. The strengthening of the cordial friendship between Siam and other countries was thus the main foreign policy for his reign. In 1897, the king embarked upon his first journey to Europe, the first time in Thai history that a monarch had travelled so far, to the West.

On April 7th, 1897, the king embarked upon the royal yacht Mahachakri, leaving the port city of Samut Prakan for Singapore, and onward to Europe. H.M. Queen Saovabha Bhongsri was appointed Regent, ruling the kingdom during his sojourn. In Europe, King Chulalongkorn visited 13 countries – Italy, Switzerland, Austria-Hungary, Russia, Sweden, Denmark, England, Belgium, Germany, Holland, France, Spain, and Portugal. He returned to Bangkok on December 16th, 1907, after more than 8 months of travel.

The first royal visit to Europe helped create a good image of Thailand in the eyes of the West, improving Siam's status in international politics, with a great benefit to her sovereignty. It was the projection of a civilized public image of the kingdom to the Western powers and their public.

ภ ๐๐๓ หวญ ๖/๑๕

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จประพาส
สวนสาธารณะบัวส์ เดอ บูล็องญ
(Bois de Boulogne)
ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๐
King Chulalongkorn
and his entourage
at the Bois de Boulogne,
Paris, on
September 12th, 1897.

ภ ๐๐๓ หวญ ๖/๑๔/๓

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไป
เยี่ยมพอน บิสมาร์ก อัครมหา
เสนาบดีเยอรมนี ณ คฤหาสน์
ตำบลฟรีดริชสรูห์
(Friedrichsruh) เมืองฮัมเบิร์ก
วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๐
King Chulalongkorn
visited Bismarck,
the Chancellor of Germany,
at his residence
in Friedrichsruh, Hamburg,
on September 2nd, 1897.

พระราชบัญญัติสำหรับแต่งงานคนต่างประเทศในกรุงสยาม ร.ศ. ๑๑๖

วัฒนธรรมการสมรสข้ามชนชาติมีมาตั้งแต่เมื่อครั้งคนไทยเริ่มติดต่อค้าขายกับชาวต่างประเทศ ครั้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ที่ไทยมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาติตะวันตกมากขึ้น แนวคิดเรื่องการสมรสแบบตะวันตกจึงเข้ามาในประเทศไทยด้วย รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสมรสระหว่างคนไทยกับคนอังกฤษที่มณฑล เชียงใหม่ ทำให้ต้องกำหนดข้อตกลงเกี่ยวกับการสมรสข้ามวัฒนธรรมเป็นครั้งแรก แต่ยังไม่ได้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย

ด้วยแรงผลักดันของชาวตะวันตกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรง มีรับสั่งให้เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ (Gustave Rolin-Jaequemyns) ที่ปรึกษาราชการทั่วไป ร่างต้นพระราช บัญญัติว่าด้วยการสมรสของคนต่างชาติในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ใช้ชื่อว่า **“พระราชบัญญัติสำหรับแต่งงาน คนต่างประเทศในกรุงสยาม ร.ศ. ๑๑๖”** เสร็จขึ้นเมื่อวันที่ ๙ มกราคม ร.ศ. ๑๑๖ มีจำนวน ๔ มาตรา รายละเอียดกล่าวถึง ธรรมเนียมการปฏิบัติและหนังสือบันทึกคำปฏิญาณการสมรส ถือเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยออกกฎหมายให้จัดทำเอกสาร เกี่ยวกับการสมรสไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และเป็นจุดเริ่มต้นของการให้สิทธิพลเมืองตามกฎหมายแก่ผู้สมรสข้ามวัฒนธรรม

ชาวต่างประเทศอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการตราพระราชบัญญัตินี้ คือ นายเฮอร์แมน เลเดแกนก์ (Herman Ledeganck) อุปทูตชาวเบลเยียม เป็นผู้กราบบังคมทูลขอให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเร่ง ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อที่จะได้จัดงานมงคลสมรสให้แก่บุตรได้อย่างถูกต้อง ซึ่งภายหลังจากที่ประกาศพระ ราชบัญญัตินี้ลงในราชกิจจานุเบกษาแล้ว บุตรีของนายเฮอร์แมน เลเดแกนก์ ได้สมรสกับข้าราชการชาวออสเตรเลีย ณ สถานทูต เบลเยียมประจำกรุงสยาม มีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศรวรฤทธิ์ เสด็จไปเป็นประธานรับคำปฏิญาณ รวมทั้งเป็นพยาน ในการเซ็นรับรองหนังสือบันทึกคำปฏิญาณการสมรสนั้น อาจกล่าวได้ว่าหนังสือข้างต้นคือทะเบียนสมรสฉบับแรกของไทย

The Royal Act on Marriage with Foreigners, R.E. 116

Interracial marriages started when the Thais began trading with foreigners. During the Bangkok period, the increasing interaction with Western nations brought the Western idea of marriage to Siam. During the reign of King Chulalongkorn, a marriage between a Siamese and a British in Chiang Mai led to a legal trouble that brought the interracial marriage into focus. An agreement on that was achieved, but was yet to be promulgated into law.

Under pressure from European residents in Siam, King Chulalongkorn ordered Chaophraya Abhairaja (Gustave Rolin-Jaequemyns), the Belgian General Advisor to the Kingdom of Siam, to draft

๔๕

พระราชพิธีตรียัมปวาย ตรีปวาย ในรัชกาลที่ ๕

พระราชพิธีตรียัมปวาย ตรีปวาย เป็นพิธีตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ถือเป็นวันปีใหม่ของพราหมณ์ ที่เชื่อว่างในระหว่างวันขึ้น ๗ ค่ำ เดือนอ้าย ถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือนอ้าย พระอิศวรเสด็จลงมาเยี่ยมโลกมนุษย์เป็นเวลา ๑๐ วัน ในระหว่างนี้พราหมณ์ทมิฬซึ่งนับถือพระอิศวรเป็นเทพเจ้าสูงสุด ได้จัดให้มีการบูชาพระอิศวร เรียกว่า “พิธีตรียัมปวาย” โดยอัญเชิญเทพเจ้าเสด็จลงมาเยี่ยมโลกมนุษย์ เรียกว่า พิธีเปิดประตูศิวาลัยไกรลาส พราหมณ์นาฬิวันจะแสดงพิธีโล้ชิงช้าถวายแด่พระอิศวรระหว่างนั้นมีการอ่านโคลกสรรเสริญ ถวายข้าวตอกดอกไม้ ผลไม้ เพื่อแสดงการขอบคุณเทพเจ้าที่ดลบันดาลให้การเพาะปลูกได้ผลดี และเมื่อพระอิศวรกลับสู่สรวงสวรรค์ก็ถึงช่วงเวลาที่พระนารายณ์เสด็จลงมาเยี่ยมโลกมนุษย์ จึงจัดให้มีพิธีบูชาที่เรียกว่า “ตรีปวาย” โดยการแห่พระนารายณ์ แต่พิธีดังกล่าวจะทำกันอย่างเรียบง่าย เนื่องจากพระนารายณ์ไม่โปรดการสมาคมที่เป็นอีกทีกครึกโครม ด้วยเหตุนี้ พระราชพิธีตรียัมปวายและตรีปวาย จึงจัดเป็นพิธีต่อเนื่องกัน ๒ พิธี รวมเรียกว่า พระราชพิธีตรียัมปวาย ตรีปวาย

ในการพระราชพิธีตรียัมปวาย จะต้องมีการขบวน ซึ่งรับ “ที่สมมติ” ทำหน้าที่เป็นพระอิศวรมาเยี่ยมโลก ตำแหน่งนี้แต่ก่อนคือ เจ้าพระยาพลเทพ ซึ่งเป็นเกษตราธิบดี แต่เพียงผู้เดียว เป็นตำแหน่งดั้งเดิมแต่ครั้งกรุงเก่าจนถึงรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อเจ้าพระยาพลเทพ (ฉิม) ถึงแก่อสัญกรรม ก็ไม่ได้แต่งตั้งพระยาพลเทพคนต่อไป จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยานิกรบดินทรยืนชิงช้าแทน ต่อมาทรงพระราชดำริเห็นว่า ข้าราชการผู้ใหญ่ที่ได้รับพระราชทานพานทอง เป็นผู้ได้รับยศเสียคนละครึ่ง จึงโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการที่ได้รับพระราชทานพานทองเปลี่ยนกันยืนชิงช้าปีละคน

45

The Swinging Ceremony during the Reign of King Chulalongkorn

The Swinging Ceremony was a Hindu ritual according to the belief that from the 7th Waxing Moon of the 1st Month to the 1st Waning Moon of the 2nd Month, God Shiva descended to the earth for ten days, which marked the new year. During this period, the Tamil Brahmins who treated Shiva as the highest god set up the worship of Shiva in the ceremony called Triyampawai, which involved the invitation to the god, asking him to descend to the earth through a ceremony called the Opening of Shiva’s Kailash Mount Gate. Naliwan Brahmins would perform a swinging ceremony for Shiva; laudatory verses were chanted, while fruits, flowers, and other offerings were presented to the god, thanking him for the good harvest. After Shiva returned to heaven, Vishnu descended down to the earth. To receive Vishnu, Brahmins held the

ภ ๐๐๓ หวญ ๖๒/๑๔

พิธีไล่ชิงช้า

The Swinging Ceremony.

Tripawai ceremony, a low-key affair since Vishnu did not prefer large, raucous festivities. Accordingly, the two ceremonies were held consecutively, and were collectively called Triyampawai Tripawai.

In the Triyampawai ceremony, an official would “assume” the role of Shiva visiting the earth. Since the Ayutthayan period, this role would be performed by Chaophraya Phonlathep, Minister of Agriculture. After the death of the last Chaophraya Phonlathep during the reign of King Nangklao, the king appointed Chaophraya Nikonbodin to preside over the ceremony instead. Afterwards the high-ranking court official who had the golden tazza as the marker of rank would “assume” the role, on a rotating basis.

ภาพ กต ๒ เล่ม ๑ (๕๓)

กระบวนแห่พระยายืนชิงช้า

The procession of the Swinging Phraya.

๔๖

พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๑๕๐ ปี

พ.ศ. ๒๔๗๕ ในวาระครบ ๑๕๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริจะจัดการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ หรือการสมโภชพระนครตามโบราณราชประเพณี โดยทรงคำนึงถึงสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน อันเป็นที่มาของพระราชดำริและพระราชประสงค์ในการก่อสร้างอนุสรณ์สถานถาวรวัตถุ และดำเนินการต่าง ๆ ที่สำคัญ อาทิ

ภ ๐๐๓ หวญ ๘๐/๕

พิธีเปิดปฐมบรมราชานุสรณ์ เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕

The inauguration of the Memorial to King Yotfa on April 6th, 1932.

๑. การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อกระจายความเจริญจากฝั่งพระนครไปยังฝั่งธนบุรี และสร้างพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ประทับกันเป็นปฐมบรมราชานุสรณ์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน และแสดงความกตัญญูต่อบุรพมหากษัตริยาธิราชย์ โดยเริ่มก่อสร้างตั้งแต่วันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ และมีพิธีเปิดในวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕

๒. การสร้างโรงมหรสพหลวงในพ.ศ. ๒๔๗๓ เนื่องจากสมัยนั้นภาพยนตร์เป็นมหรสพที่ได้รับความนิยมและมีบทบาทสำคัญด้านการสื่อสารมวลชน การก่อสร้างโรงมหรสพหลวงดำเนินการแล้วเสร็จในพ.ศ. ๒๔๗๖ โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อว่า “ศาลาเฉลิมกรุง”

๓. การบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดารามตามพระราชประเพณี และจัดทำเหรียญที่ระลึกฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดารามเนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๕๐ ปี โดยนำเหรียญดังกล่าวแจกจ่ายให้กับผู้มีจิตศรัทธาที่ร่วมบริจาคเงินบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดารามในครั้งนั้นด้วย

๔. จัดพิมพ์หนังสือเทศน์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบกระทรวงธรรมการนำไปพระราชทานแก่พระอารามต่าง ๆ ตามสมควร ภายหลังจบงานสวดมนต์ในการสมโภชพระนคร ๑๕๐ ปี

พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๑๕๐ ปี จัดขึ้นในพ.ศ. ๒๔๗๕ กำหนดงานพระราชพิธี แบ่งออกเป็น ๓ ภาค ได้แก่

ภาคที่ ๑ งานฉลองพระนคร ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ถือเอาวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นวันที่ระลึกมหาจักรีเป็นวันสำคัญ โดยในวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นงานบูชาบวงสรวงสมเด็จพระพุทธพรมหาราชธิราช ณ พลับพลาท้องสนามหลวง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานธงไชยเฉลิมพลแก่กองทหาร ต่อมาวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระที่นั่งพระราชยานพุดตานทอง เพื่อเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพระนครทางสถลมารค จากพระบรมมหาราชวังไปทรงนมัสการบูชาปูชนียวัตถุ ณ วัดบวรนิเวศวิหารและวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีขบวนแห่และตามเสด็จฯ ไปยังมณฑลพิธีที่สะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเปิดผ้าคลุมพระบรมรูปพระปฐมบรมราชานุสรณ์ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินประทับเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เพื่อเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพระนครโดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารคไปยังท่าราชวรดิฐ

ภาคที่ ๒ งานเฉลิมราชสิริราชสมบัติ ระหว่างวันที่ ๘ ถึงวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ถือเอาวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชปราบดาภิเษกเสวยราชสมบัติเป็นวันสำคัญ ทรงสมโภชมุขานิเวศ และจัดให้มีมหรสพที่ท้องสนามหลวง โดยมีการละเล่นต่าง ๆ เช่น โขน ละคร ลิเก เป็นต้น

ภาคที่ ๓ งานพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ระหว่างวันที่ ๒๓ ถึงวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายบูรพมหากษัตริยาธิราชกับทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ที่ล่วงลับไปแล้ว ถือเอาวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ อันเป็นวันฝังหลักพระนครครบ ๑๕๐ ปี เป็นวันสำคัญ ทั้งนี้ ด้วยความสนพระราชหฤทัยในการถ่ายทำภาพยนตร์และทรงตระหนักดีว่าเหตุการณ์การสมโภชพระนคร ๑๕๐ ปีใน พ.ศ. ๒๔๗๕ จะเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ภาพยนตร์เสียงศรีกรุง บริษัทสร้างภาพยนตร์ในสมัยนั้น เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้และเผยแพร่ไปยังจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนที่ไม่มีโอกาสเข้าร่วมในพิธีได้เห็นเหตุการณ์การสมโภชพระนครตลอดพิธี

46

The Bangkok Sesquicentennial Celebration Ceremony

The year 1932 marked the 150th anniversary of the foundation of Bangkok as the capital city. King Prajadhipok thus ordered a grand series of celebrations to mark this auspicious occasion according to the ancient tradition. This was held within the context of Siam's economic situation, so the celebrations should be economical, worthwhile, and be most beneficial to the people. With this concept, the king embarked upon a series of projects and events to commemorate the Sesquicentennial of Bangkok:

ภ ๐๐๓ หวญ ๘๐/๕

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย
และเจิมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลกมหาราช ในพิธีเปิดปฐมบรมราชานุสรณ์
เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕

*King Prajadhipok anointing the statue with
lustral water and watered powder, on the
inauguration ceremony of the memorial
on April 6th, 1932.*

1. The construction of a bridge over the Chao Phraya, to extend the urban development from the Bangkok side to Thonburi side, together with the construction of a monument to King Yotfa. The bridge and the statue together constituted a memorial to the founder of the Chakri dynasty, having both function for the people, and a gesture of gratitude to the previous Chakri monarchs. Construction began on December 3rd, 1929; the bridge and the monument were inaugurated on April 6th, 1932.

2. The construction of the Royal Theatre, which began in 1930. By then cinema was already very popular amongst the people, with an increasingly important role as mass media and propaganda. Construction of the cinema was completed in 1933; King Prajadhipok named it Sala Chaloemkrung.

3. The complete renovation of the Temple of the Emerald Buddha, which had been undertaken every 50 years, according to tradition. Commemorative coins were produced and given to donors who contributed towards the renovation funds.

4. The publication of Buddhist sermon volumes, and the distribution of those volumes to monasteries nationwide, which was supervised by the Ministry of Public Instruction.

The Sesquicentennial Celebrations of Bangkok were held in 1932; the state ceremony was divided into 3 parts:

Part 1: The Celebration of the city of Bangkok, from April 4th to 6th, 1932. On the 4th there was a ritualistic worship of the royal ancestors at Sanam Luang, together with the king granting the Royal Colors to the troops. On the 6th, the Chakri Memorial Day, the king rode the golden palanquin on the state procession from the Grand Palace to the new bridge, stopping at two monasteries, Wat Bowonniwet and Wat Phrachetuphon, on the way. At the Memorial Bridge the king unveiled the statue, the monument to King Yotfa, then he embarked on the royal barge, Suphannahong, on the state procession up the Chao Phraya river, to the Royal Landing.

Part 2: The Celebration of the Coronation, from April 8th to 10th, 1932, using the 9th of April as the crucial date, since it was on that day that King Yotfa ascended the throne and established the Chakri dynasty. King Prajadhipok took the sacred lustral bath in the Grand Palace, while the populace enjoyed festivities and entertainments, including khon, theatrical performances, and likay, at Sanam Luang.

Part 3: The royal merit-making ceremony, from April 23rd to 25th, 1932. King Prajadhipok performed various merit-making ceremonies in honor of the royal ancestors as well as the deceased members of the royal family. The date 29th of April referred to the date that the City Pillar was put up by King Yotfa, 150 years before.

With the king's personal interest in cinematography, and his understanding of the need to record the Sesquicentennial celebrations of Bangkok for posterity, the king commanded that the Sri Krung Cinema Co., a major film production company, record this important event on film, which would be shown in cinemas nationwide so that people who could not attend the celebrations could also experience this momentous event in Thai history.

ภอ สป ๑๙.๓.๕/๑๒

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ ในการเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนคร
โดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕

King Prajadhipok riding the royal barge Suphannahong, in the state procession on the river, on April 6th, 1932.

ฉ/จ/๘๖๔๔

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวง สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ พระที่นั่งชุมสาย พลับพลาพระราชพิธี ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕
King Bhumibol giving a royal speech during the ritualistic worship of the royal ancestors at the Sanam Luang Pavilion on April 5th, 1982.

๔๗

พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี เป็นพระราชพิธีที่จัดขึ้นเนื่องในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบรอบ ๒๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งเป็นวาระสำคัญที่รัฐบาลสมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น จัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ตามโบราณราชประเพณีที่ได้สืบทอดต่อกันมานับตั้งแต่จัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีการจัดงานสมโภช ๑๕๐ ปี ในพ.ศ. ๒๔๗๕

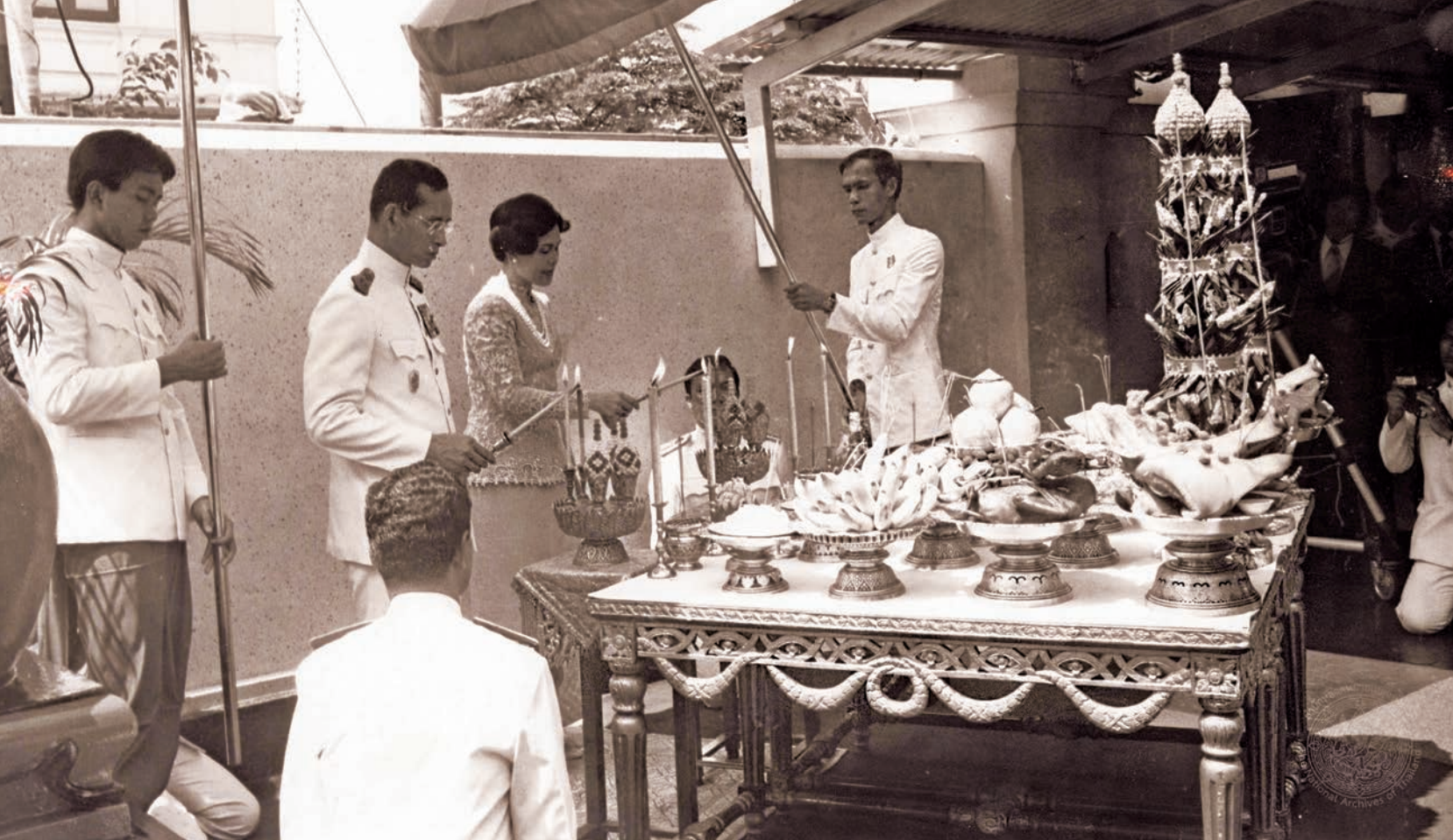
ฉ/จ/๘๕๓๗

การตกแต่ง ณ ลานปฐมบรมราชา
นุสรณ์เชิงสะพานพระพุทธรยอดฟ้า
ในพระราชพิธีถวายบังคมพระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
มหาราช เมื่อวันที่ ๖ เมษายน
พ.ศ. ๒๕๒๕

*The plaza in front of the
monument to King Yotfa,
Memorial Bridge, specially
prepared for the ceremony
of the paying of respect to
the august founder of the
Chakri dynasty on April 6th,
1982.*

พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๔-๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีพระราชพิธีสำคัญและ
กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ได้แก่ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ถวายสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง พระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ พลับพลา
ท้องสนามหลวง พระราชพิธีถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์ พระ
ราชพิธีบวงสรวงพระสยามเทวาธิราช ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท และอัญเชิญพระสยามเทวาธิราชจากวิมานในพระที่นั่ง
ไพศาลทักษิณ มาประดิษฐานที่บุษบกมุขเด็จ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชาชนทั่วไป
เข้าไปสักการะพระสยามเทวาธิราชได้ จนถึงวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ นอกจากนี้ วันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕
รัฐบาลได้จัดงานสโมสรสันนิบาต เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีและความชื่นชมยินดีที่พระบรมราชจักรีวงศ์ได้สถิตสถาพร
มาเป็นเวลา ๒๐๐ ปี ยิ่งยืนนานยิ่งกว่าพระบรมราชวงศ์อื่นใดของไทยในอดีต เป็นงานที่ยิ่งใหญ่ วิจิตรงดงามยิ่งกว่างาน
ใด ๆ ที่เคยจัดมา โดยสถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีโทรทัศน์ สื่อมวลชนทุกสำนักได้ถ่ายทอดงานพระราชพิธีและกิจกรรม
เฉลิมพระเกียรติดังกล่าวด้วย

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อวันที่ ๖ เมษายน
พ.ศ. ๒๓๒๕ ประเพณีการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ได้สืบทอดมาจนถึงวาระครบรอบ ๒๐๐ ปี ประเพณีการเฉลิมฉลอง
ครั้งนี้มีจุดมุ่งหวังให้คนไทยมีความสามัคคี มีความภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ และช่วยรักษาความเป็นไทย
ให้มั่นคงยั่งยืนตลอดไป

ฉ/จ/๘๖๐๕

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายเครื่องบวงสรวงแด่เทพารักษ์หลักเมือง เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕
King Bhumibol and Queen Sirikit paying respect to the guardian gods of the City Pillar, on April 21st, 1982.

47

The Bangkok Bicentennial Celebration Ceremony

The Bangkok Bicentennial Celebrations were held to commemorate the 200th anniversary of the foundation of Bangkok as the capital city, which occurred on April 6th, 1982, during the reign of King Bhumibol Adulyadej. The prime minister, General Prem Tinsulanonda, organized a series of state ceremonies and public festivities according to the ancient traditions.

Held during April 4th to April 21st, 1982, the Bangkok Bicentennial Celebrations included many events, such as the royal merit-making ceremony for the royal ancestors at the Amarin Winitchai Throne Hall in the Grand Palace, the ritualistic worship of the royal ancestors at the Sanam Luang pavilion, the royal ceremony of paying respect to King Yotfa at the king's monument at Memorial

ฉ/จ/๘๖๙๐

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อย ในพระราชพิธีบวงสรวงพระสยามเทวาธิราช เพื่อสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ณ ลานหน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๒๕

King Bhumibol and Queen Sirikit paying respect to the Phra Sayam Thewathirat icon in front of Dusit Throne Hall, Grand Palace, on April 7th, 1982.

Bridge, and the temporary installation of the Phra Sayam Thewathirat, a sacred icon which was usually preserved at the Phaisan Thaksin Throne Hall, for public veneration at Dusit Throne Hall. On April 9th, 1982, the government also hosted a grand reception, in order to express the deep respect and loyalty of the people, as well as their jubilations on the auspicious occasion that the Chakri dynasty had prospered continuously for two centuries, which was longer than any other dynasties in Thai history. The events were all broadcasted on radio and television nationwide.

Since King Yotfa established Bangkok as the royal seat of the Chakri dynasty on April 6th, 1782, the tradition of celebrating the foundation of the city had continued for two hundred years. The purpose of the celebrations and festivities was to promote unity, inculcating nationalism and pride in the people's mind, and to foster Thai identity for the future.

พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ พระเศวตอดุลยเดชพาหนะ ช้างสำคัญคู่พระบารมีช้างแรกในรัชกาลที่ ๕

ตั้งแต่พระเศวตคชเดชน์ดิลก ช้างคู่พระบารมีในรัชกาลที่ ๗ ล่มลง ประเทศไทยก็ไม่พบช้างเผือกอีกเลย กระทั่งในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย ให้พระราชวังเมือง สุริยชาติสมุห (ปู่ คชาชีวะ) ผู้เชี่ยวชาญการดูแลช้างตระกูลช้างตราบจอบช้างสีประหลาดที่จังหวัดกระบี่ โดยละเอียด พบว่า ลูกช้างพลายเชือกนี้เป็นลูกช้างที่ต้องด้วยคชลักษณ์เป็นช้างสำคัญคู่บ้านคู่เมือง และเป็นเครื่องส่งเสริม พระบารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์

องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทยได้น้อมเกล้าฯ ถวายลูกช้างพลายสำคัญแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ณ สวนสัตว์ดุสิต (ขณะนั้นใช้ชื่อสวนสัตว์เขาดินวนา) เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๑ และต่อมาจึงมีพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ ให้จัดการพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ ณ โรงช้างต้น พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๐-๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๒ และพระราชทานพระนามว่า

“พระเศวตอดุลยเดชพาหน ภูมิพลนามนาถบารมี พุติยเศวตกริกมุตพรโณภาส บรมกมลสนวิศุทธวงศ์ สรรพ มงคลลักษณคเชนทรรชาต สยามราชภูรสวัสดิประสิทธิ์ รัตนกฤษณรมิตบุญญาธิการ ปรมินทรบพิตรสารศักดิ์เลิศฟ้า”
ซึ่งถือเป็นช้างสำคัญคู่พระบารมีช้างแรกในรัชกาลที่ ๕

พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ ในวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๒ มีขบวนแห่ช้างสำคัญออกจาก สวนสัตว์ดุสิตเข้าสู่โรงพระราชพิธี พระราชวังดุสิต พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถาและเจริญพระพุทธมนต์ พราหมณ์ทำพิธี บูชาพระเทวกรรม ในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๒ ประกอบด้วย การอาบน้ำช้างสำคัญ การตักบาตร การเลี้ยงพระ ขึ้นระวาง ครั้นได้เวลาพระฤกษ์ ไห้หลวงลั่นฆ้องชัย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินขึ้นประทับเกยช้างเบญจพาช ทรงหลั่งน้ำพระพุทธมนต์ด้วยพระเต้าเทวปิฐูและน้ำ พระมหาสังข์พระราชทานแก่ช้างสำคัญ ทรงเจิมอ้อยแดงจารึกนามพระราชทานช้างสำคัญ พระมหाराชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ รดน้ำสังข์ตามโบราณราชประเพณี พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานเครื่องคชาภรณ์ให้แต่งช้างสำคัญ พราหมณ์อ่านฉันทดุขภูสิ่งเวยกล่อมช้าง แล้วเบิกแวนเวียนเทียนสมโภช พระยาช้างต้น และพราหมณ์เจิมพระยาช้างต้น เป็นอันเสร็จพิธี

48

The Anointment Ceremony of an Important Elephant, Phra Sawet Adulyadejphahana, King Bhumibol's First White Elephant

After Phra Sawet Khotchadetdilok, King Prajadhipok's white elephant, died, there were no white elephants in Thailand for many years. It was only until 1958 that the Zoological Park Organization of Thailand (ZPO) discovered a baby elephant with abnormal color in Krabi. The ZPO asked Phraratchawangmuang Suriyachatsamu (Pui Gajajiwa), an expert in elephants' characteristics, to carefully inspect the baby elephant. It was then declared that

ภ หจภ สบ ๒.๓/๑๑(๑)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ
บพิตร เสด็จประทับเกยช้างเบญจพาษ
ทรงรับพระเต้าน้ำพระพุทธรณ์แล้วหลัง
น้ำพระพุทธรณ์ลงเหนือตะพองช้างพลาย
สำคัญ เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๕๐๒ ณ โรงช้างต้น พระราชวังดุสิต
King Bhumibol stood at the
platform, pouring the lustral
water from the sacred cup on
the baby white elephant, on
February 10th, 1959, at the Royal
Elephant Stable, Dusit Palace.

the elephant had all the significant features of an important, auspicious elephant that would be a grace to the nation, an extremely powerful boost to King Bhumibol's prestige.

Afterwards, the ZPO graciously presented the baby elephant to the king at Dusit Zoo on February 10th, 1958. Subsequently, the king ordered the anointment ceremony for the elephant, formally declaring the baby elephant as the first White Elephant of his reign. The ceremony was held on November 11th – 12th, 1959, at the Royal Elephant Stable, Dusit Palace. The baby white elephant was named Phra Sawet Adulyadejphahana.

ฉ/จ/๑๕๘๗

พระเศวตอดุลยเดชพาหนฯ ยืนโรงในโรงช้างต้น พระราชวังดุสิต

Phra Sawet Adulyadejphahana at the Royal Elephant Stable, Dusit Palace.

ภ หจภ อ๒/๗๘(๑)

ภ หจภ พว๒.๑.๒/๑๓๐(๑)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชพิธี
สมโภชโรงช้างต้นสำหรับพระเศวตอดุลยเดชพาหนะ ณ โรงช้างต้น พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

King Bhumibol presided over the inauguration ceremony of the new Royal Elephant Stable at Klai Kangwon
Palace, Hua Hin, Prachuap Khiri Khan, on March 24th, 2004. The Stable was built for Phra Sawet Adulyadejphahana,
His Majesty's first white elephant.

On November 10th, 1959, the baby white elephant was taken from Dusit Zoo to the ceremonial pavilion at Dusit Palace. Buddhist monks gave auspicious chants, while Brahmins performed sacrificial rituals to the god. On the following day, the baby white elephant was bathed, alms and food were presented to Buddhist monks. At the auspicious moment, the Royal Astrologer hit the Gong of Victory; King Bhumibol went to the platform above the baby elephant and poured the lustral water from the Thewabit Cup and the Sacred Conch. He also anointed the red sugar cane that was inscribed with the name of the First White Elephant. Phra Mahartchakhruphithisiwisutthikhun poured the lustral water from the conch according to the ancient tradition. The king then granted the White Elephant with its regalia while the Brahmins recited the sacred poems for the elephant. The ceremony concluded with the candle-light waving rite, and the final anointment to the elephant.

ภ ๐๐๓ หวญ ๔๖ ก/๕/๖

พระราชพิธีโสกันต์สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนพินิตประชานาถ
(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

H.R.H. Prince Chulalongkorn, in full regalia for
the royal tonsure ceremony.

๔๘

พระราชพิธีโสกันต์

การโกนจุกหรือตัดจุกเป็นประเพณีดั้งเดิมของไทยที่ทำเมื่อเด็กเริ่มเติบโต คือเมื่อเด็กชายอายุย่าง ๑๓ ปี เด็กหญิงอายุย่าง ๑๑ ปี พิธีตัดจุกหรือโกนจุกของเจ้านายชั้นสูงเรียกว่า “**พระราชพิธีโสกันต์**” หรือพระราชพิธีลงสรงโสกันต์ ปรากฏหลักฐานว่ามีขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นพระราชพิธีที่จัดขึ้นสำหรับพระราชโอรสและพระราชธิดาของพระมหากษัตริย์ที่ประสูติแต่พระมเหสีที่ดำรงพระยศชั้นเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้า หากพระราชโอรสและพระราชธิดาประสูติแต่เจ้าจอมมารดาและดำรงพระยศพระองค์เจ้าลงมา จะใช้ว่า “**พระราชพิธีเกษากันต์**” เช่นเดียวกับพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้าลงมา โดยจะต่างกันที่การแต่งองค์ทรงเครื่อง ตลอดจนลดกระบวนแหล่งตามลำดับเกียรติยศ และไม่มีกระบวนแห่หรือการสรงน้ำที่เขากไธลาสเช่นเดียวกับพระราชพิธีโสกันต์

ในช่วงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ มักประกอบพระราชพิธีโสกันต์ร่วมกับพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ (ตรุษไทยเดือน ๔) ต่อมาประกอบร่วมกับพระราชพิธีตรียัมปวาย บนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระราชพิธีโสกันต์เจ้าฟ้าอย่างเต็มแบบแผนจะมีการสร้าง “**เขากไธลาส**” ซึ่งเป็นภูเขาลงทอง ในการประกอบพระราชพิธีตามแบบโบราณราชประเพณี โดยพระราชพิธีโสกันต์เจ้าฟ้าอย่างเต็มแบบแผน ซึ่งมีการสรงน้ำที่เขากไธลาสครั้งแรกสมัยรัตนโกสินทร์ คือ พระราชพิธีโสกันต์เจ้าฟ้ากฤษณาภิชาวดี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครั้งต่อมา คือ พระราชพิธีโสกันต์พระบาท

ภ ๐๐๓ ทวญ ๔๖ ก/๒/๕

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉลองพระองค์
ในพระราชพิธีโสกันต์ พ.ศ. ๒๔๓๕

*H.R.H. Prince Vajiravudh, in full regalia for the
royal tonsure ceremony.*

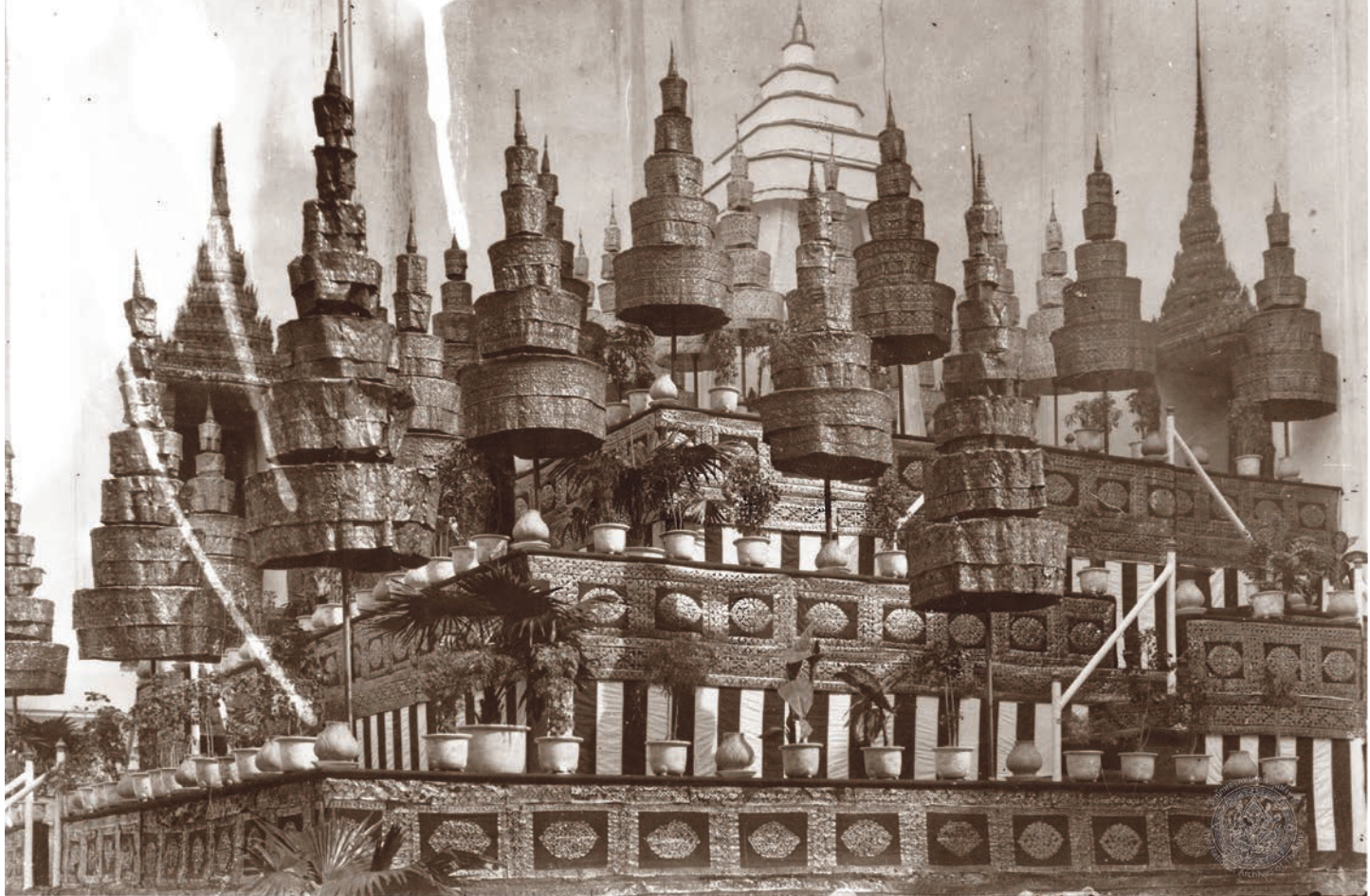
ภ ทวญ ๙/๕๔

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉลองพระองค์
ในพระราชพิธีโสกันต์

*H.R.H. Prince Prajadhipok, in full regalia for the
royal tonsure ceremony.*

สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระราชพิธีโสกันต์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่เคยมีพระราชพิธีโสกันต์แบบเต็มแบบแผน เนื่องด้วยบ้านเมืองมีราชการ ทัพศึกและพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทชำรุดต้องบูรณะซ่อมแซม

ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมาได้มีพระราชพิธีโสกันต์ทั้งแบบเต็มแบบแผนและไม่เต็มแบบแผน ตลอดจนพระราชพิธีเกชากันต์เรื่อยมา จนกระทั่งพระราชพิธีโสกันต์พระองค์เจ้าอินทุรัตนา พ.ศ. ๒๔๗๔ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระราชพิธีโสกันต์ครั้งสุดท้ายในประเทศไทย

ภ ๐๐๓ หนวญ ๔๖ ก/๙/๑๖

สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกสร้างบันเขไกรลาส
Mount Krailat for the tonsure ceremony of
H.R.H. Prince Chudhadhuj.

49

The Royal Tonsure Ceremony

An ancient Thai tradition, tonsure ceremonies were coming-of-age rites, which were performed at the age of 13 for boys, and 11 for girls. Records of tonsure ceremonies for princes and princesses had been documented since the Ayutthayan period. For the royal children that were born of queens, thus bearing the royal rank of *chaofa*, the tonsure ceremonies were called Phraratchaphithi Sokan. For the royal children of the *phra ong chao* rank, those who were born of royal concubines, the ceremonies would be called Phraratchaphithi Kesakan. The difference was the level of elaboration in the attire and the procession. For Phraratchaphithi Sokan, a miniature mountain called Khao Krailat would be constructed for the ceremony; for Phraratchaphithi Kesakan there was no such mount.

During the early Bangkok period, the royal tonsure ceremonies were often performed together with Phraratchaphithi Samphatchorachin, on the Siamese New Year, in the 4th Month. Sometimes they were held together with the Swinging Ceremony (Triyampawai). Rituals were performed on the Dusit Throne

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๖(๑)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งพระกรพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงอินทรรัตนา ในพระราชพิธีโสกันต์ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

King Prajadhipok sending off H.R.H. Princess Indhuratana during her tonsure ceremony, which was held on March 29th, 1932.

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๖(๓)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงอินทรรัตนา ประทับบนพระเลลียง ในพระราชพิธีโสกันต์ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔
The procession carrying H.R.H. Princess Indhuratana during her tonsure ceremony on March 29th, 1932.

Hall, Grand Palace. King Yotfa revived the old royal tradition of building a Krailat Mount for the tonsure ceremony of H.R.H. Princess Kundhol Dhiyawadi, for the first time since the fall of Ayutthaya. During the reign of King Loetla, such elaborate royal ceremonies were held for the tonsure of H.R.H. Prince Mongkut, later to become King Mongkut, and H.R.H. Prince Chudhamani, later to become King Pinklao. During the reign of King Nangklao there was no such full-scale ritual, because Dusit Throne Hall was under renovation, and the kingdom was under constant threats of war. During the reign of King Mongkut Mount Krailat was constructed once more, for the tonsure ceremony of H.R.H. Prince Chulalongkorn.

The tradition of the royal tonsure ceremony had continued through the reign of King Prajadhipok. The last royal tonsure ceremony in Thai history was held in 1931 for H.R.H. Princess Indhuratana.

๕๐

พระราชพินัยกรรม รัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชอัธยาศัยรอบคอบ ยุติธรรม ด้วยทรงใส่พระราชหฤทัยพระภรรยาเจ้า รวมถึงพระราชโอรสพระราชธิดาโดยเสมอกัน ด้วยเหตุนี้ จึงมีพระราชปรารภเรื่องพระราชทรัพย์ในพระองค์ ซึ่งได้บันทึกไว้ ๒ ครั้ง ครั้งแรก ณ วันที่ ๒๓ เมษายน ร.ศ. ๑๑๒ และครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ร.ศ. ๑๑๒ เพิ่มเติมโดยบันทึกพระราชประสงค์ ในการพระราชทานพระราชทรัพย์ของพระองค์แก่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เจ้าจอม และผู้สืบราชสมบัติ เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยในภายภาคหน้าหลังเสด็จสวรรคต

นอกจากนี้ ยังปรากฏในพระราชพินัยกรรมว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดสรรเงินพระคลังข้างที่อันเป็นเงินส่วนพระองค์ไว้สำหรับเป็นทุนค่าเล่าเรียนในประเทศยุโรปแก่พระราชโอรสทุกพระองค์ โดยทรงฝากพระราชทรัพย์ส่วนนี้ไว้ในธนาคาร เพื่อรับปันผลดอกเบี้ยสำหรับเป็นเงินทุนการศึกษาเมื่อพระราชโอรสเติบโตใหญ่ แสดงให้เห็นถึงพระราชวิสัยทัศน์อันกว้างไกลที่ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ตลอดจนพระปรีชาสามารถในการจัดการพระราชทรัพย์

50

King Chulalongkorn's Will

King Chulalongkorn was known for his thoughtfulness, kindness, as shown in the fairness in treating his large family fairly and justly. Evidence preserved in the National Archives of Thailand were records of his thoughts on his personal possessions, which were noted twice, on April 23rd and 30th, 1893. In those notes, the king made clear his instruction how to distribute his wealth amongst his family – Queen Saowabha, Queen Sawang Vadhana, the concubines, and his successor, in order to guarantee order and peace after his demise.

Also noted in the will, the king planned funds from the Privy Purse, to be used by his sons for their future education in Europe. These funds were deposited in banks; the interests would be used as study funds for the royal princes. This indicates the king's dedication to education, as well as his good asset management.

สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
กรมมหาดมหรสพในพระนคร ให้ได้รับตามทูลขอโดยเป็น
การที่สมควรในบัดนี้ ทุนโกศหนึ่งที่จะได้รับเป็นรางวัล
การที่ไปทูลขอ แลเงินที่จะได้รับเป็นรางวัลประเทศอื่น
ในพระบรมมหาราชวังที่ทูลขอที่ได้รับส่วนแบ่งเป็นอันมีข้อ
ทูลขอไปนี้ พิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรที่จะได้รับ
โกศตามทูลขอซึ่งเป็นส่วนรางวัลตามที่ทูลขอไปนี้
หนึ่งอันหนึ่ง เป็นเหมือนกันในพระบรมมหาราชวัง
ตามทูลขอ รางวัลตามทูลขอที่ทูลขอเป็นรางวัล
แผ่นดินทั้งในพระบรมมหาราชวัง ทุนเป็นสิ่งที่ให้ตามประ
สงค์เป็นไปตามความยุติธรรมโดยสมควรแก่เหตุ ให้เป็น
อยู่ในกาลนี้เทอญ
เราทำคำสั่งแล้วนุกกักท้ายหนึ่งอันหนึ่ง ท่านบรรดา

ร.๕ บ ๑.๓/๖

ส่วนหนึ่งของพระราชพินัยกรรม
รัชกาลที่ ๕

A page from King
Chulalongkorn's will.

ภ ๐๐๓ หวญ ๖๑/๑

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวทอดพระเนตร
ช้างพลายสำคัญ เชิงดอยสุเทพ
นครเชียงใหม่ วันที่ ๒๔ มกราคม
พ.ศ. ๒๔๖๙

King Prajadhipok inspected
the baby elephant with
auspicious features at the
foot of Doi Suthep, Chiang
Mai, on January 24th, 1927.

๕๑

พระเศวตคชเคชน์ดิลก ช้างคู่พระบารมีรัชกาลที่ ๗

ช้างพลายสำคัญคู่พระบารมีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถือกำเนิดในพื้นที่ของบริษัทบอเนียว ตำบลแม่มังมัม อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นลูกช้างที่มีลักษณะกายและนิสัยไม่เหมือนกับช้างอื่น ๆ มีผิวกายสีหม้อใหม่ ตาสีม่วง เพดานขาว อันทโกสขาว เล็บขาว ขนที่หัวแลขนตามตัวสีเหลือง ขนหูขาว ขนหางสีเหลืองเงิดดำ เป็นพระเศวตกุญชร ตระกูลอัคนิพงศ์ พระคชลักษณ์ นามปทุมหัตถ์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรช้างสำคัญที่เชิงดอยสุเทพ นครเชียงใหม่ ในคราวเสด็จฯ เลียบมณฑลพายัพ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙ มีสมุหเทศาภิบาลและเจ้าแก้วนรรัฐ นำมิสเตอร์ ดี เอฟ แมคไฟ ผู้จัดการบริษัทบอเนียวที่เชียงใหม่ ผู้เป็นเจ้าของ พาช้างสำคัญมาถวาย และมีประชาชนร่วมกันจัดพิธีสมโภช ณ สนามโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย โดยสร้างโรงช้าง บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของโรงเรียน ตั้งอยู่หน้าพลับพลาที่ประทับ ช้างเผือกสำคัญเชือกนี้เดินทางโดยรถไฟจากเชียงใหม่มากรุงเทพมหานครและทำพิธีขึ้นระวางสมโภช ในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๐ ณ โรงช้างต้น พระราชวังดุสิต ได้รับพระราชทานนามว่า “พระเศวตคชเคชน์ดิลก” ซึ่งถือว่าเป็นช้างสำคัญคู่พระบารมีเพียงช้างเดียวในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗

ภ ๐๐๓ หวญ ๖๑/๙

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ รอรับช้างสำคัญที่สถานีรถไฟจิตรลดา

King Prajadhipok awaiting the arrival of the Baby elephant at the Chitralada Railway Pavilion.

51

Phra Sawet Khotchadetdilok, King Prajadhipok's First White Elephant

King Prajadhipok's most important elephant was born in Tambon Maeyangmim, Fang District, Chiang Mai, in the compound of the teak estate of Borneo Company. As a baby, the elephant was markedly different from others; its skin was light orange, like a freshly-fired clay pot, with purple eyes, white palate, white testes, white toenails, white hairs on his ears, yellow body hairs, and yellow-and-black hairs on his tail. According to textbooks on auspicious pachyderms, the baby elephant was Phra Sawetkunchon of the Akkhaniphong family.

During his visit to the North, King Prajadhipok inspected the auspicious elephant at the foot of Doi Suthep, outside the city of Chiang Mai, on January 24th, 1927. The Lord Lieutenant of the Circle and Chao Kaew Nawarat brought to his audience Mr. David Fleming Macfie, the manager of the Borneo Company who owned the baby elephant. Mr. Macfie presented to the king the baby

elephant, which was later celebrated with great festivities at the football field of the Prince Royal's College. Later, the elephant travelled from Chiang Mai to Bangkok by train. He was anointed according to the ancient traditions at the Royal Elephant Stable, Dusit Palace, on November 16th, 1927. The elephant was named Phra Sawet Khotchadetdilok, and he was the only white elephant during the reign of King Prajadhipok.

ภ ๐๐๓ หวญ ๖๑/๙

ประชาชนจำนวนมากเดินทางมาชมขบวนแห่ช้างสำคัญ

หน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต

Onlookers watching the procession of the White

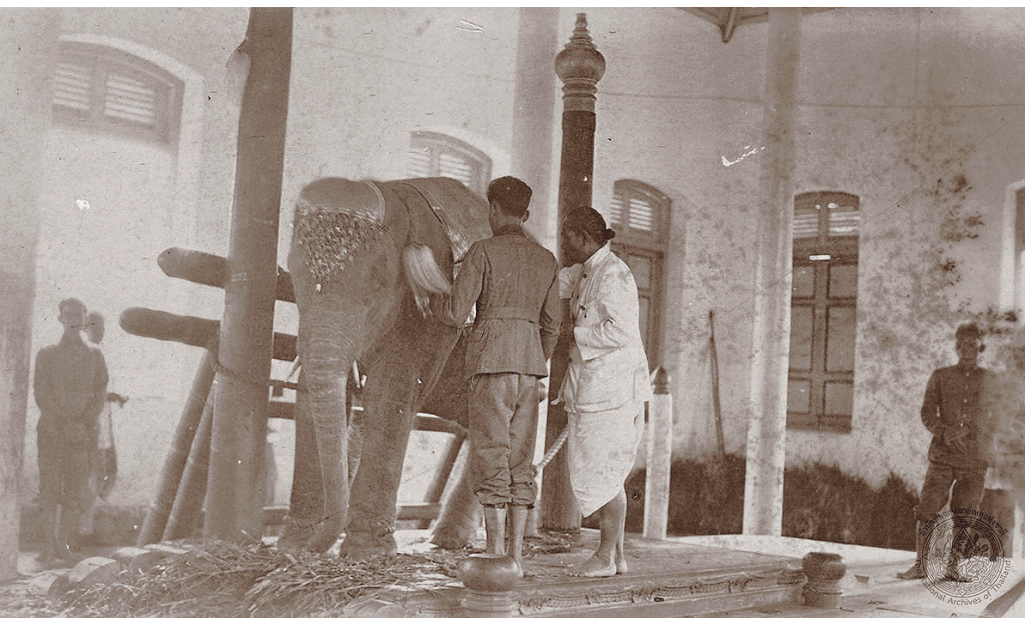
Elephant in front of the Ananta Samakhom

Throne Hall, Dusit Palace.

ภ ๐๐๓ หวญ ๖๑/๗

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงหลั่งน้ำพระราชทานช้างสำคัญ และพระราชทาน
ท่อนอ้อยแดงอันจารึกนามว่า พระเศวตคชเดชน์ดิลก
King Prajadhipok poured lustral water from
the sacred conch on the baby elephant
inside the Royal Elephant Stable. He also
gave it a red sugar cane, inscribed with its
name, Phra Sawet Khotchadetdiloc.

ภ ๐๐๓ หวญ ๖๑/๑๕

พราหมณ์รดน้ำสังข์พระเศวตคชเดชน์ดิลกที่โรงช้างต้น
The court Brahmin poured lustral water from the
sacred conch on the baby elephant inside the
Royal Elephant Stable.

๕ ๒

มาลानาไทย รัฐนิยมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

พ.ศ. ๒๔๘๔ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้วางระเบียบการแต่งกายของประชาชนในที่สาธารณะในเชิงบังคับ ประกาศไว้ในรัฐนิยม ฉบับที่ ๑๐ ประกาศเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยมีใจความสำคัญคือ กำหนดให้สตรีทุกคนไว้ผมยาว สวมผ้าถุงแทนการใช้ผ้าโจงกระเบน และสวมเสื้อแทนการใช้ผ้าคาดอก ส่วนชายนั้นให้เปลี่ยนมาสวมกางเกงขายาว รวมทั้งต้องสวมหมวก และรองเท้า โดยรัฐให้ความสำคัญกับการสวมหมวกของสตรีในยุคนั้นเป็นอย่างมาก ถ้าสตรีผู้ใดไม่สวมหมวก จะต้องถูกตำรวจจับกุมและปรับ จึงเป็นที่มาของคำขวัญในสมัยนั้นว่า “มาลานาไทย สุ่มหาอำนาจ” หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ยุคมาลานาไทย”

ภ ๐๐๔ กจข(อ) ๑-๕๘

การแต่งกายตามรัฐนิยมของสตรี
อำเภอลือชุล จังหวัดนครศรีธรรมราช
*Ladies of Sichon, Nakhon Si
Thammarat, dressed according
to the Cultural Mandate.*

52

Nation-Building Hats: Field Marshal Plaek Phibunsongkhram's Cultural Mandates

In 1941, Field Marshal Plaek Phibunsongkhram, Prime Minister, set up regulations on the dress of the people in public. It was part of the Cultural Mandate No.10, which was issued on January 25th, 1941. Essentially, it forced women to wear long hair, to wear *pha thung*, tube skirts, rather than *chong kraben*, dhotis, and to wear blouses instead of wearing chest cloths. Men must wear trousers, with hats and shoes. Much importance was given to the wearing of hats for ladies; those who appeared in public without wearing one would be arrested and fined by the police. The government's slogan on this was "Hats Make Thailand Great!", and the period was popularly known as the "Hat Builds a Nation" era.

ภ ๐๐๔ กจช(อ) ๑-๓๖

ชาย หญิง และเด็กแต่งกายสวมหมวกตามรัฐธรรมนูญ
Men, women, and children, all properly dressed
according to the Cultural Mandate, complete with hats.

ภ ๐๐๔ กจช(อ) ๑-๒๕(๒)

ข้าราชการหญิงได้รับรางวัลแต่งกายสวมหมวกตามรัฐธรรมนูญ
Female officials who won awards for their proper hats.

๕๓

ไม้ขีดไฟและหน้ากล่องไม้ขีดไฟ

ไม้ขีดไฟเริ่มวางจำหน่ายในประเทศไทยครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผ่านทางบาทหลวงที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนา ลักษณะบรรจุภัณฑ์ไม้ขีดไฟยุคนั้นมีรูปลักษณ์สวยงามและมีเอกลักษณ์อันโดดเด่น ตราและสลากบนกล่องไม้ขีดไฟเป็นภาพวาดหลากหลายลวดลาย เหมาะสำหรับการเก็บสะสม เช่น ภาพวาดคน สัตว์ ผลไม้ ดอกไม้ รวมทั้งภาพวาดเหตุการณ์ นักสะสมนิยมเก็บตราและสลากไม้ขีดไฟไว้ในสมุดบัญชี โดยใช้วิธีปิดกาวหรือเจาะมุมกระดาษสอดคล้องกับเอกสารชุดหน้ากล่องไม้ขีดไฟของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ซึ่งเป็นสมุดเก็บสะสมตราและสลากไม้ขีดไฟมีจำนวน ๓ เล่ม รวม ๑,๓๔๓ ภาพ ส่วนมากระบุข้อความว่าผลิตในประเทศญี่ปุ่น (Made in Japan)

ครั้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การนำเข้าไม้ขีดไฟจากต่างประเทศเริ่มลดลงเนื่องจากประเทศไทยได้จัดตั้งโรงงานผลิตไม้ขีดไฟใช้เอง เช่น บริษัทไม้ขีดไฟไทย บริษัท มินแซ จำกัด ทำให้ต้องมีการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยไม้ขีดไฟขึ้นเป็นครั้งแรก ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ เพื่อควบคุมการดำเนินกิจการโรงงานไม้ขีดไฟ จัดเก็บภาษีไม้ขีดไฟที่ผลิตภายในพระราชอาณาเขต คำนวณอัตราค่าไม้ขีดไฟตามจำนวนหลักบรรจุ และเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบกิจการปีละ ๘๐ บาท

53

Matches and Matchbox Covers

Matches first appeared in Siam during the reign of King Mongkut, via European missionaries. During those times, matchbox covers were beautifully designed, with striking identity. Brands were pictorially depicted in various forms – human, animal, fruits, flowers, or events, making matchbox covers collectible. Collectors usually put matchbox covers in account books, either by glueing or putting them through corners. At the National Archives of Thailand there are 3 albums of matchbox covers, altogether having 1,343 matchbox covers, most of which were made in Japan.

The import of matches began to decline during the reign of King Prajadhipok when matches began to be locally manufactured by companies such as Thai Matches Company, Min Sae Company, and so on. On February 28th, 1932, the Royal Act on Matches was promulgated, in order to control the manufacturing of matches, the taxation, pricing, as well as the annual fee of 80 baht for the match producers.

ภอ ๐๐๔ ทวญ ๒๙

ตัวอย่างหน้าหลัก

ไม้ขีดไฟ

Samples of
matchbox covers.

ภาพ ๐๐๔ วิทยุ ๒๘

ตัวอย่างหน้าหลัก

ไม้ขีดไฟ

Samples of
matchbox
covers.

ภาพ ๐๐๔ วิทยุ ๓๐

ตัวอย่างหน้าหลัก

ไม้ขีดไฟ

Samples of
matchbox
covers.

๕๕

รัชกาลที่ ๗ เสด็จพระราชดำเนิน เลียบมณฑลพายัพ

ในพ.ศ. ๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินเลียบ มณฑลพายัพ ระหว่างวันที่ ๖ มกราคม ถึงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๙ โดยรถไฟจากกรุงเทพมหานครไปถึงจังหวัดพิษณุโลก ทรงแวะนมัสการและถวายเครื่องสักการบูชาพระพุทธรูปชินราชที่วัดพระศรีรัตน มหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดจุฬามณี พระราชวังจันทร์ โบราณสถานสระสองห้อง หลังจากนั้นเสด็จประพาสจังหวัดแพร่ ทรงแวะอนุสาวรีย์พระยา

ภ ๐๐๓ ทวญ ๑๘/๑๐

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รถไฟหยุด
ตามระยะทางที่เสด็จฯ ผ่าน ทรงถ่ายรูป
น้ำตกตามลำธาร (เด่นชัย-ลำปาง)
วันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙
On January 10th, 1927, King
Prajadhipok taking photographs of
the waterfalls along the railway
line between Den Chai and Lampang.

ภ ๐๐๓ หวญ ๑๙/๔

ประทับช้างพระที่นั่งมาใน
กระบวนแห่ผ่านซุ้มประตูชัย
เข้าเมืองเชียงใหม่ วันที่ ๒๒
มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙
King Prajadhipok riding
an elephant in the royal
procession, formally
entering the city of Chiang
Mai on January 22nd, 1927.

ราชทูตชานนทร์ และทรงถ่ายรูปน้ำตกตามทางรถไฟจนถึงจังหวัดลำปาง ทรงนมัสการพระแก้วที่วัดพระแก้วดอนเต้า
เสด็จประพาสลำพูนไทย ทรงจารึกพระปรมาภิไธยย่อที่บริเวณถ้ำแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปจังหวัดพะเยา ทรงนมัสการ
พระเจ้าตนหลวง พระธาตุจอมทอง เสด็จประพาสตำบลแม่ต๋ำ อำเภอพาน ดอยจอมแก้ว จังหวัดเชียงราย

จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเชียงใหม่ เสด็จประพาสวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว วัดจำเมือง โรงพยาบาลมิชชันนารี
โบราณสถานเมืองเชียงแสน วัดเจดีย์หลวง วัดเจดีย์เจ็ดยอด ในการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ เจ้าแก้ว
นวลรัฐ เจ้าหลวงนครเชียงใหม่ น้อมเกล้าฯ ถวายลูกช้างสำคัญ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน
ไปทอดพระเนตรช้างสำคัญที่ดอยสุเทพ เจ้านายฝ่ายเหนือและประชาชนร่วมกันจัดพิธีสมโภชช้างดังกล่าว ณ สนามโรงเรียน
ยุพราชวิทยาลัย ช้างสำคัญเชือกนี้เมื่อมีพิธีขึ้นระวาง ณ โรงช้างต้น พระราชวังดุสิต แล้วได้รับพระราชทานราชทินนามว่า
“พระเศวตคชเดชน์ดิลก” การเสด็จเลียบมณฑลพายัพในครั้งนี้ นอกเหนือจากการเสด็จประพาสท้องที่เพื่อทรงทราบ
ความเป็นอยู่ของราษฎรแล้ว ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระแสงราชศัสตราประจำเมืองพิษณุโลก แพร่
นครลำปาง เชียงราย นครเชียงใหม่ และลำพูน สำหรับใช้ในพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา อันเป็นพิธีสำคัญของแผ่นดิน

54

King Prajadhipok's Journey to Monthon Phayap

In 1927, King Prajadhipok, together with Queen Rambhai Barni, went on the official visit to the northern Administrative District of Phayap, from January 6th to February 5th. Travelling by train from Bangkok, the king stopped at Phitsanulok, where he visited monasteries and monuments, including Wat Phrasri Rattanamahathat, Wat Ratchaburana, Wat Chulamani, Chandra Palace, and Sa Song Hong ruins. The king then continued north, by train, stopping at Phrae, to visit the monument to Phraya Ratcharitthanon, and waterfalls along the railway line. At Lampang the king paid respect to the sacred Buddha image at Wat Phra Kaew Don Tao, followed by a trip to Pha Thai Cave where the king inscribed his initials on its wall. King Prajadhipok then continued to Phayao, where he paid respect to Phra Chao Ton Luang and Phra That Chomthong.

After a visit to Chiang Rai, the king arrived at Chiang Mai, where he visited its many monasteries and places of interest, including Wat Phra Sing, Wat Phra Kaew, Wat Ngam Muang, the Missionary's Hospital, Chiang Saen ruins, Wat Chedi Luang, and Wat Chedi Chet Yot. The king also went to the foot of Doi Suthep to inspect the baby elephant that was brought to him by Chao Kaew Navarat. The baby elephant was actually a white elephant, a very auspicious symbol for the kingdom. The northern royals and people thus held a grand ceremony blessing the new White Elephant on the grounds of the Prince Royal's College. Later, after the elephant was properly anointed in Bangkok, the king granted it with its formal title of Phra Sawet Khotchadetdilok. The king's journey to Monthon Phayap was a way that the monarch would learn first-hand the state of affairs and the well-being of his subjects. It also gave him a chance to give the Royal Sword to several provinces, including Phitsanulok, Phrae, Lampang, Chiang Rai, Chiang Mai, and Lamphun. The Royal Sword was an extremely important component in the Oath of Allegiance Ceremony, which would be held annually nationwide.

๑ ๐๐๓ ทวญ ๑๙/๒๖

มีพระราชดำรัสขอใจ ในพิธีทูลพระขวัญ ณ พลับพลา
ที่ประทับ นครเชียงใหม่ วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙
*King Prajadhipok gave a royal speech to the
people of Chiang Mai during the ritualistic blessing
ceremony held for the king on January 23rd, 1927.*

๕๕

วันเรีงคิถึวันปีใหม่' สมัยประชาธิปไตย

เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว ในพ.ศ. ๒๔๗๗ รัฐบาลได้ประกาศให้ม้งงานประเพณีรึนเรีงวันปีใหม่ของไทย ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ดังปรากฏในเอกสารสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดงานรึนเรีงฉลองปีใหม่ ว่าสภาผู้แทนราษฎรมิมีติให้พื้นฟูประเพณีรึนเรีงวันปีใหม่เป็นวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยมีกิจกรรมทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ จำนวน ๕๐๐ รูป ณ ท้องสนามหลวง รวมถึงกระทรวงต่าง ๆ ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมและการแสดงทั้งกีฬา มหรสพ พิธีการทางศาสนา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมถายน้ำสรงปีใหม่แด่พระบรมวงศ์ชั้นสูง และเปิดให้ประชาชนร่วมสักการบูชา เวียนเทียนสมโภชและสรงน้ำพระพุทธรูปที่อัญเชิญมาจากพระที่นั่งพุทไธสวรรย์

ณ/ท/๗๑๓

พ.ศ. ๒๔๙๗ กรมพลศึกษาจัดการแสดงกระบี่กระบองร่วมในพิธีเปิดงานรึนเรีงฉลองวันปีใหม่ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ณ บริเวณท้องสนามหลวง
A martial arts show organized by the Department of Physical Education that was part of the New Year's Day celebrations at Sanam Luang on December 31st, 1953.

ณ/ท/๗๒๐

ประชาชนร่วมใส่บาตรพระภิกษุสามเณร
จำนวน ๒๐๐ รูป เนื่องในงานรื่นเริงฉลอง
วันปีใหม่ วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๗
ณ บริเวณท้องสนามหลวง

*People giving alms to 200 Buddhist
monks and novices on New Year's
Day in 1954, at Sanam Luang.*

พระราชวังบวรสถานมงคล มาประดิษฐาน ณ ท้องสนามหลวง เพื่อเป็นการฟื้นฟูประเพณีทางศาสนา หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดงานปีใหม่กันอย่างแพร่หลาย และในพ.ศ. ๒๔๗๙ นับเป็นปีแรกที่มีการจัดงานรื่นเริงปีใหม่ทั่วทุกจังหวัด

ต่อมา ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ ๑ มกราคม รัฐบาลในสมัยนั้นดำริจัดงานเฉลิมฉลองวันปีใหม่อย่างเอิกเกริกเป็นทั้งพระราชพิธีและรัฐพิธี ซึ่งพระราชพิธีขึ้นปีใหม่จัดภายในพระบรมมหาราชวัง รัฐพิธีและพิธีการทางคณะสงฆ์จัด ณ ท้องสนามหลวง และในวันที่ ๓๑ ธันวาคม เวลา ๒๓ นาฬิกา มีการสวดชัยปริตร เวลา ๒๔ นาฬิกา ย่ำฆ้องกลองระฆัง สืบต่อกันเรื่อยมา กระทั่ง พ.ศ. ๒๔๘๕ ยังคงปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิม แต่ได้เพิ่มการกระจายเสียงภาคพิเศษ และกำหนดให้วันที่ ๑ มกราคม เป็นวันหยุดราชการและชักธงชาติเป็นเวลา ๑ วัน กระทรวง ทบวง กรม ทำสาส์นอวยพรนายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหมจัดเตรับรรเลงที่หน้ากระทรวง นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมรื่นเริงเพื่อความสุขของประชาชนมากขึ้น อาทิ การแสดงโขนกรมศิลปากร งานเลี้ยงประชาชนและนักกีฬา การฉายภาพยนตร์ การแจกปฏิทิน การจัดงานลีลาศที่สวนอัมพร ฯลฯ และในพ.ศ. ๒๔๘๖ จึงมีมติให้วันที่ ๓๑ ธันวาคม เป็นวันหยุด นับแต่นั้นมาประเทศไทยจึงได้ถือวันที่ ๑ มกราคม ของทุกปี เป็นวันขึ้นปีใหม่และเป็นวันหยุดราชการ สืบทอดพระราชพิธีและประเพณีในการฉลองวันปีใหม่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

55

Celebrating New Year during the Democratic Times

After the 1932 Revolution, the democratic government declared, in 1934, that the Thai New Year's Day should be celebrated on April 1st, 1934. According to the archival documents, the House of Representatives made a resolution to revive the traditional festivities on New Year's Day such as the giving of alms to 500 Buddhist monks, entertainments and sports, the veneration of Phra Phuttha

ฉ/ท/๗๒๕

ประชาชนที่มาร่วมงานรื่นเริงฉลองวันปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๙๗
New Year's Day festivities at Sanam Luang, 1954.

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๑/๑๙(๒๖)

การทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๖
ณ ที่องสนามหลวง
Giving alms to Buddhist monks on New Year's Day,
January 1st, 1943, at Sanam Luang.

Sihing, temporarily put on public view, all at Sanam Luang. Members of the House of Representatives also got to give lustral water to high-ranking members of the royal family. After that, New Year celebrations became popular. By 1936, all provinces held their own New Year festivities.

During Field Marshal Plaek Phibunsongkhram's regime, New Year's Day was changed to January 1st. Nonetheless, the day was celebrated with grand ceremonies. A royal ceremony would be held in the Grand Palace, while state ceremonies were held at Sanam Luang. For the Sangha, at 11 PM on December 31st, Buddhist monks began chanting auspicious prayers, which concluded with the banging of gongs and drums, and the ringing of monastery bells at midnight, the start of the new year. In 1942, a special radio broadcast was added to the New Year events; January 1st was declared a national holiday. National flag must be hoisted. Ministries and departments had to send messages of good wishes to the Prime Minister. The Ministry of Defense provided music from the military brass band in front of its premise. Public entertainments included the *khon* performance by the Fine Arts Department, banquets for the public and athletes, movies, ballroom dancing at Ambara Gardens, and the distribution of calendars. In 1943, December 31st was also declared a national holiday. The tradition continues till today.

๕๖

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ สร้างขึ้นเนื่องในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก เพื่อเฉลิมพระเกียรติในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในพ.ศ. ๒๕๓๙ โดยเป็นความร่วมมือระหว่างกองทัพเรือ รับผิดชอบในส่วนการซ่อมสร้างเรือพระราชพิธี ได้แก่ โครงสร้าง หุ่นลำเรือ พาย และคัตฉาก กรมศิลปากรรับผิดชอบงานศิลปกรรมและตกแต่งเครื่องประกอบเรือพระราชพิธี มี ักัญญา บัลลังก์ักัญญา ฉัตร เป็นต้น

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ตัวเรือยาว ๔๔.๓๐ เมตร กว้าง ๓.๒๐ เมตร ลึก ๑.๑๐ เมตร ระวางขับน้ำเต็มที่ ๒๐ ตัน ฝีพายจำนวน ๕๐ ฝีพาย โขนเรือสร้างด้วยไม้ลงรักปิดทองประดับกระจกจำหลักเป็นรูปพระนารายณ์ทรงเครื่องภูษิตาภรณ์ และมงกุฎยอดชัย มี ๔ พระกร ทรงเทพศาสตรา ตริ คทา จักร สังข์ ประทับยืนบนหลังพญาสุบรรณ ลำเรือเป็นไม้แกะสลักลงรักปิดทองประดับกระจก มีลวดลายเป็นลายพุดตาน พื้นเรือสีแดงชาด ท้ายเรือคล้ายเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช แต่ส่วนเหนือมาลัยเป็นสร้อยหางครุฑ ส่วนปลายสุดเป็นกนกหางครุฑ ท้องลายของท่อนหางเป็นขนครุฑ ักัญญาเรือเหมือนเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ ตัวบัลลังก์เป็นลวดลายแกะสลักลงรักปิดทองประดับกระจก

ภ หจภ(๒) พว ๑.๗/๘๗(๒๖)

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙
เคลื่อนมาถึงด้านหน้าอาคารราชนาวิกสภา
ในการพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙

*The royal barge Narai Song Suban of
the Ninth Reign in front of the Grand
Palace during the royal ceremony on
the occasion of King Bhumibol's
Diamond Jubilee, on June 12th, 2006.*

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ เป็นเรือพระราชพิธีลำแรกที่สูงขึ้นโดยสมบูรณ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสร้าง มีการประกอบพิธีบวงสรวงขอเรือ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ต่อมาเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สร้างเรือพระที่นั่งลำนี้ พร้อมทั้งพระราชทานนามว่า “เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙” และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางกระดูกงูเรือ ณ กรมอุทกหารเรือ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๗ ต่อมา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปทรงปล่อยเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ลงน้ำ ณ กรมอุทกหารเรือ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๙ และเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปในพิธีนี้ด้วย เสด็จเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ณ พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย ท่าวาสุกรี เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

56

The Royal Barge Narai Song Suban of the Ninth Reign

The royal barge Narai Song Suban was built on the auspicious occasion of the Golden Jubilee of King Bhumibol, celebrating his 50 years of rule in 1997. The Royal Thai Navy was responsible in the construction of the wooden royal barge, complete with the oars and steer, while the Fine Arts Department created the artistic and decorative works, such as the roof, the seating, and the multi-tiered umbrellas of rank.

The 50-oar barge was 44.30 meters in length, 3.20 meters in width, and 1.10 meters in depth, with a gross tonnage of 20 tons. The wooden bow of the barge was decorated with lacquerwork in gold and adorned with a wooden image of god Vishnu in full regalia standing on the back of Garuda, the whole figure gilded and decorated with glass mosaics. The body of the barge was decorated with *phuttan* pattern, also in lacquered gold and glass mosaics, on cinnabar-red background. The stern was designed like the tail of the Garuda, complete with the pattern of its feather. The king's sitting platform and its roof was designed after those of the royal barge Suphannahong; the platform made of wood, carved and decorated with lacquered gold and glass mosaics.

The royal barge Narai Song Suban was the first royal barge to be build during the reign of King Bhumibol. The construction began with the ceremony worshipping the bow of the barge on May 19th, 1994. On August 6th of the same year, the king granted the barge with the name, the royal barge Narai Song Suban Ratchakan thi Kao, Vishun Riding on Garuda of the Ninth Reign. On September 5th,

ภ หจภ(๒) นร ๑๔.๑/๕๐(๖)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ขณะดำรง
พระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปในพิธีน้อมเกล้าฯ
ถวายเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙
พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย ท้าวราชวรดิษฐ์
เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

H.R.H. Prince Maha Vajiralongkorn, the Crown
Prince, presided over the formal presentation
of the new royal barge Narai Song Suban of
the Ninth Reign on May 9th, 1996.

ภ หจภ(๒) นร ๑๔.๑/๕๐(๙)

1994, the king presided over the ceremony of laying the keel of the barge, which was held at the Navy Dockyard Department. After the completion of the royal barge, it was launched on the Chao Phraya river on April 5th, 1996, the occasion of which was presided over by H.R.H. Prince Maha Vajiralongkorn, the Crown Prince, who also presided over the formal presentation of the new royal barge at Ratchakit Winitchai Throne Hall, the Royal Landing, on May 9th, 1996.

๕๗

โรคอินฟลูเอนซาในสยามประเทศ

โรคอินฟลูเอนซา (Influenza) หรือไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish Flu) เกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ H1N1 มีจุดเริ่มต้นในแถบยุโรป เมื่อคริสต์ศักราช ๑๙๑๘ หรือ พ.ศ. ๒๔๖๑ ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ ๑ โรคดังกล่าวได้แพร่ระบาดไปทั่วทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย ทำให้มีผู้คนทั่วโลกเสียชีวิตราว ๒๐-๕๐ ล้านคน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าผู้เสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่ ๑ หลายเท่า สาเหตุที่ตั้งชื่อว่า “ไข้หวัดใหญ่สเปน” ไม่ใช่เพราะว่ามีจุดเริ่มต้นในประเทศสเปน หากแต่สเปนเป็นประเทศที่เปิดเผยข้อมูลการเกิดโรคระบาดอินฟลูเอนซาเป็นประเทศแรก ส่วนแหล่งที่มาของโรคระบาดนั้นยังไม่มี ความชัดเจนว่ามาจากที่ใด

ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ อุปราชมณฑลปักษ์ใต้ ได้โทรเลขถึงเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ว่า เกิดการระบาดของโรคอินฟลูเอนซาที่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดสงขลา มีคนป่วยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักโทษในเรือนจำ ข้าราชการ และตำรวจ โรคอินฟลูเอนซาแพร่กระจายไปทั่วราชอาณาจักรทั้งในเขตพระนครและหัวเมืองต่าง ๆ รวม ๑๗ มณฑล เช่น มณฑลมหาสารคาม มณฑลนครราชสีมา มณฑลราชบุรี มณฑลกรุงเก่า มณฑลอุดร มณฑลอุบล มณฑลร้อยเอ็ด เป็นต้น และโรคดังกล่าวเริ่มสงบลงเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ กระทรวงมหาดไทยจัดทำบัญชีสรุปจำนวนประชากรใน ๑๗ มณฑล มีทั้งสิ้น ๘,๓๑๐,๕๖๕ คน ป่วยเป็นไข้หวัดใหญ่ ๒,๓๑๗,๖๖๒ คน และเสียชีวิต ๘๐,๒๒๓ คน อาการของโรคไข้หวัดใหญ่นี้ เอกสารกระทรวงนครบาล กรมศุขาภิบาล ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า หมอไทยเรียกว่า ไข้หวัดใหญ่ หมอฝรั่งเรียกว่า “อินฟลูเอนซา” โรคชนิดนี้สามารถติดต่อกันง่ายมาก โดยเฉพาะหากมีการรวมตัวกันแออัด โรคก็จะแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว แม้แต่ผู้พยาบาลผู้ป่วยเองก็เสี่ยงที่จะติดเชื้อได้เช่นกัน อาการโดยทั่วไป ผู้ป่วยจะรู้สึกครั่นเนื้อครั่นตัว หนาวสั่น ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยระบม บางครั้งก็มีน้ำตาไหล คัดจมูก น้ำมูกไหล หรือบางรายท้องร่วงอาเจียนผสมด้วย บางคนมีผดผื่นขึ้นตามตัว ระยะเวลาของการพักตัวของเชื้ออาจอยู่ระหว่าง ๑-๕ วัน ในวันแรกจะมีไข้ตัวร้อนมาก อุณหภูมิขึ้นสูงกว่า ๓๘-๔๐ องศาเซลเซียส ในวันถัดไปการติดเชื้อจะลุกลามไปยังทางเดินระบบหายใจ หลังจากนั้นอีก ๑ สัปดาห์ จะเกิดปอดบวม มีเลือดออกในปอด กระทั่งเสียชีวิตในที่สุด

การรักษาพยาบาลและการป้องกันโรค ต้องปฏิบัติดังนี้ (๑) หากรู้สึกปวดศีรษะ หรือมีอาการหนาวสั่น ต้องกักตัวอยู่ในที่พักอาศัย ทำตัวให้อุ่นและงดเว้นการออกไปข้างนอก (๒) เวลาที่เหงื่อออกยังไม่ต้องอาบน้ำ โดยเฉพาะน้ำเย็น งดการประพรมน้ำมนต์จากพระสงฆ์ เพราะจะทำให้ปอดอักเสบ (๓) ควรเตรียมยาระบาย (ยาลดไข้) ติดบ้านอยู่เสมอ (๔) รับประทานอาหารอ่อน ๆ สำหรับบรรเทาธาตุไฟ ห้ามกินของเปรี้ยว ของหวาน ของมัน และของเผ็ดร้อน (๕) ห้ามดื่มเหล้าหรือยาตอง (๖) หมั่นพักผ่อนให้เพียงพอ เมื่ออาการทุเลาลงก็ให้กินยาบำรุงกำลัง

วิธีการป้องกันโรคอินฟลูเอนซา มีวิธีปฏิบัติดังนี้ (๑) สำหรับคนที่ร่างกายปกติแข็งแรงไม่มีโรคภัย ให้ระมัดระวัง ไม่ควรไปในที่ที่มีคนแออัด เช่น โรงหนัง โรงละคร (๒) ถ้ามียาควินิน (Quinine) ก็ควรกินป้องกันไว้ ซึ่งหมอแนะนำให้ผู้ใหญ่กินวันละ ๕ เกรน (๓๒๓ มิลลิกรัม) เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปี ให้กินแค่ครึ่งเกรน (๓๒ มิลลิกรัม) (๓) ล้างคอและจมูกด้วยน้ำเกลือทั้งเช้าเย็น สำหรับยาที่กระทรวงนครบาลนำออกแจกจ่ายในการรักษาโรคอินฟลูเอนซานั้นมีทั้งยาฝรั่งและยาไทย ยาฝรั่งใช้ยาควินิน (Quinine) ส่วนยาไทยมี ๔ ชนิด คือ ยาเขียวเบญจขันธ์ ยาถ่ายพิษไข้ ยาหารากดัดพิษ และยาแก้เหนื่อยหอบ ทั้งนี้ ราษฎรส่วนมากนิยมใช้ยาไทยมากกว่ายาฝรั่ง

57

The Great Influenza in Siam

The Great Influenza, also known as the Spanish Flu, was caused by H1N1 virus. It began in Europe on 1918, towards the end of the First World War, spreading through Europe, the Americas, and Asia, taking 20 to 50 million lives worldwide. The influenza was named after Spain, where the information about the pandemic was first publicly revealed. It is still uncertain where the outbreak actually originated.

In October 1918, H.R.H. Prince Yugala Dighambara, Prince of Lopburi, the Regent of the South, sent a telegram to Chaophraya Surasiwsitsak, the Minister of the Interior, reported that there was a widespread of flu in Pattani and Songkhla provinces, with numerous victims, especially prisoners, government officials, and policemen. The influenza soon spread throughout the kingdom's 17 monthons, and Bangkok, the capital. By March 1919, the spread of influenza stopped. According to the Ministry of the Interior's report, of 8,310,565 population, 2,317,662 got infected, with 80,223 deaths.

A document created by the Sanitary Department, Ministry of Local Government, described that traditional Thai medicine called this *khaiwat yai*, while European doctors called it influenza. It was very easily transmitted, especially in crowded conditions. Nurses or care providers were at a great risk of being infected. Victims would feel chilly, with headache, body ache, sometimes with teary eyes, runny noses, stuffed noses. Some had diarrhea and vomit as well, while others developed rashes on the body. Incubation period was 1 – 5 days. The first day began with high fever, with body temperature of about 38 – 40 degrees Celsius. On the following day, the flu would spread through the respiratory tract. After a week, pneumonia would develop, turned into bleeding in lung, leading to death.

For prevention and care, the document suggested the following measures: (1) if headache or chills began, one should quarantine himself at home, keeping warm; (2) if sweat broke, do not take a bath, especially cold bath. The shower of lustral water by Buddhist monks was prohibited, as it would lead to pneumonia; (3) antipyretic medicine should be made ready; (4) eat easily digestible food; do not eat sour, sweet, spicy, or fatty food; (5) do not drink alcohol or herbal liqueur; and (6) rest as much as one could; when symptoms began to wane, take medicine to restore bodily strength.

Additional preventive measures were: (1) avoidance of crowded place, such as cinemas or theaters; (2) if quinine was available, take it as a prevention; 323 milligrams for adults and 32 milligrams for children; (3) flush one's nose and throat with saline solution daily, morning and evening.

During the Great Influenza, the Ministry of Local Government distributed medicine, Thai and European, to the populace. European medicine was quinine; there were 4 types of Thai medicine, which were more popular amongst the locals.

ภ รพท ๒-๑๐(๗๒-๓)

โรงแรมรถไฟหัวหิน

Railway Hotel,

Hua Hin.

๕๘

โรงแรมรถไฟหัวหิน

เมื่อการสร้างทางรถไฟสายใต้จากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทำให้การสัญจรไปทะเลสะดวกยิ่งขึ้น ด้วยความสวยงามของธรรมชาติชายฝั่งทะเลหัวหิน ทำให้ผู้คนปรารถนาที่จะได้ไปพักผ่อน ณ สถานที่ตากอากาศที่สวยงามแห่งนี้ เป็นจำนวนมาก สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ผู้บัญชาการกรมรถไฟหลวง จึงดำเนินการสร้างโรงแรมรถไฟหัวหิน เป็นสถานที่พักตากอากาศชายทะเล เพื่อสร้างรายได้ให้แก่กรมรถไฟหลวง และสร้างความเจริญให้แก่หมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงด้วย

โรงแรมรถไฟหัวหินถือได้ว่าเป็นโรงแรมที่ทันสมัยและได้รับความนิยม เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สุดในเวลานั้น เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ เหมาะแก่การพักผ่อน นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าพัก อาทิ ห้องอาหาร บาร์ สนามเทนนิส สนามกอล์ฟ ฯลฯ โรงแรมรถไฟหัวหินเปิดให้บริการครั้งแรกพร้อมกับพิธีเปิดสนามกอล์ฟ เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

ภ รพท ๒-๑๐(๔๖-๓)

บริเวณชายหาด โรงแรมรถไฟหัวหิน

The beach at Railway Hotel, Hua Hin.

58

Railway Hotel, Hua Hin

After the construction of the Southern Railway Line from Bangkok reached Phetchaburi and Prachuap Khiri Khan, travelling to the seaside became much easier than before. With its natural beauty, Hua Hin became a top travel destination for those seeking summer holidays with natural beauty. H.R.H. Prince Purachatra, Prince of Kamphaengphet, the Director of the Royal Siamese Railways (R.S.R.), ordered the construction of the Railway Hotel at Hua Hin. The project would provide profit for the R.S.R.; at the same time it would also generate development for local communities.

Well-renowned amongst travellers, local and international, the Railway Hotel at Hua Hin was the most modern and popular for its time. Its location was notable for pure air, perfect for rest and recuperation. Amenities included a restaurant, a bar, tennis courts, and a golf course. The hotel was inaugurated on October 26th, 1922. The golf course was opened on the same day.

ภาพ ๒-๑๐(๓๘)

โซนกิจกรรมสันทนาการ โรงแรมรถไฟหัวหิน
Recreation room at Railway Hotel, Hua Hin.

ภาพ ๒-๑๐(๗๒-๑)

โซนสนามหญ้า โรงแรมรถไฟหัวหิน
The lawn at Railway Hotel, Hua Hin.

๕๕

วิวัฒนาการภาพยนตร์ไทย

วิวัฒนาการของภาพยนตร์ไทยมีจุดเริ่มต้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ออกุสต์และหลุยส์ ลูมิแอร์ (Auguste Lumière-Louis Lumière) ประดิษฐ์กล้องซีเนมาโตกราฟ (Cinematograph) สำหรับถ่ายและฉายภาพยนตร์ได้สำเร็จ สันนิษฐานจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ คือชาวไทยคนแรกที่ทรงริเริ่มถ่ายทำและนำภาพยนตร์ออกฉายแก่สาธารณชน

ในช่วงกลางรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวชาวต่างชาติเริ่มนำภาพยนตร์เข้ามาฉายที่ประเทศไทยในรูปแบบมหรสพ ปรากฏหลักฐานครั้งแรกบนหนังสือพิมพ์บางกอกไทมส์ ฉบับวันพุธที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๐ ลงประกาศโฆษณาเรื่อง นาย เอส. จี. มาคอฟสกี (S. G. Marchovsky) จะจัดแสดงภาพยนตร์ซีเนมาโตกราฟของชาวปารีส (Parisian Cinematograph) ที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ ในวันที่ ๑๐ ๑๑ และ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๐ มีรายงานว่าผู้ที่มารับชมภาพยนตร์ในคืนวันที่ ๑๐ มิถุนายน มีจำนวนมากกว่า ๖๐๐ คน

ด้วยภาพยนตร์เป็นที่นิยมในประเทศไทย ผู้สร้างภาพยนตร์ต่างชาติหลายคนจึงยื่นเรื่องขอเข้ามาใช้สถานที่และใช้นักแสดงไทยในการถ่ายทำ เช่น ร้อยเอก ฮาโรลด์ ฮอลแลนด์ (Captain Harold Holland) ชาวอังกฤษ ทำหนังสือขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ในไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ รวมไปถึงนายเฮนรี เอ. แม็กเร (Henry A. MacRae) ชาวอเมริกันทำหนังสือขอเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” ภาพยนตร์ฮอลลีวูดเรื่องแรกที่ใช้นักแสดงไทยทั้งหมด

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีแนวคิดเรื่องการถ่ายทำภาพยนตร์ฝีมือคนไทย พ่อค้าคหบดีหลายคนจึงร่วมกันจัดตั้งบริษัทสำหรับถ่ายทำภาพยนตร์ โดยในพ.ศ. ๒๔๖๙ บริษัทถ่ายภาพยนตร์ไทยได้ประกาศสร้างภาพยนตร์ไทยขนาดยาวเรื่องแรก ใช้ชื่อเรื่องว่า “อำนาจมืด” (ภายหลังเปลี่ยนเป็นชนะพาล) แต่ต้องประสบปัญหาขณะดำเนินงาน ระหว่างนั้นหลวงกลการเจนจิต (เกา วสุวัต) หัวหน้าช่างถ่ายภาพและภาพยนตร์ กองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าว กรมรถไฟหลวง ตัดสินใจก่อตั้งกรุงเทพภาพยนตร์บริษัทร่วมกับเพื่อน และสามารถสร้างภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกได้สำเร็จ มีชื่อเรื่องว่า “โชกสองชั้น” ออกฉายเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๐

ภ ๐๐๔ กจช(อ) ๔/๕

ภาพยนตร์ เรื่อง โชกสองชั้น ของกรุงเทพภาพยนตร์บริษัท ตอนนายมานอ (พระเอก) ลงจากรถไฟมาขึ้นรถยนต์ที่สถานีรถไฟหลวงหัวลำโพง
A film still from the Bangkok Film Company's film, "Choke Song Chan," which was the scene when Nai Manote, the lead male character, getting into a car in front of the Bangkok Terminus.

59

Development of Thai Cinema

Thai cinema began during the reign of King Chulalongkorn soon after the cinematograph was invented by the Lumière brothers. H.R.H. Prince Thongtham Thavalyavongse, the Prince Sanbasatra-subhakij was the first Thai to shoot a film and showed it to the public.

During the middle part of the reign of King Chulalongkorn, foreigners began to offer film screenings as entertainments. The first record was found in *The Bangkok Times*, on June 9th, 1897, which carried an ad saying that a Mr. S. G. Marchovsky would show Parisian Cinematograph at Prince Alangkan's Theatre, on the 10th, 11th, and 12th of June of that year. *The Bangkok Times* also reported that on the night of June 10th, the audience was as many as 600.

With increasing popularity of cinemas in Siam, foreign producers began to ask for the rights to film on locations in Siam, using Siamese locals as actors. For example, in 1921, Captain Harold Holland, an Englishman, made a request to film a movie in the country. In 1922, Mr. Henry A. MacRae, an American filmmaker from Hollywood, shot the film, *Nangsao Suwan* [Miss Suwan], the first Hollywood movie with only Siamese for the entire cast.

During the reign of King Prajadhipok, wealthy businessmen advocated the idea of movies entirely shot and produced by locals. In 1926, the Thai Film Company announced the project to make the first full-length Thai film, titled "Amnat Mut" [Dark Power], later renamed *Chana Phan* [Winning over Evil], but the project was aborted. During the same time, Luang Konlakanchenchit (Phao Wasuwat), the master photographer and cinematographer of the Publicity Film Department, Royal Siamese Railways, decided to establish, with his friends, the Bangkok Film Company, which managed to shoot the first Thai movie, "Choke Song Chan" [Double Luck], which was premiered on July 30th, 1927.

สนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดา

เมื่อพ.ศ. ๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสนามกอล์ฟหลวงภายในบริเวณสวนจิตรลดา สำหรับเสด็จพระราชดำเนินไปทรงออกกำลังกายและเป็นสโมสรสำหรับเจ้านายและข้าราชการ ทรงมอบหมายให้กรมรถไฟหลวงดำเนินการก่อสร้างตามแบบแปลนของนายรอบินส์ ใช้งบประมาณค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๑๑๒,๙๐๐ บาท ค่าตกแต่งสถานที่ ๒,๘๙๑ บาท ๔๒ สตางค์ ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๐ เมื่อสร้างสนามแล้วเสร็จ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการสนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดาเพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาและบริหารจัดการสนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เป็นองค์สภานายกกรรมการคนแรก

เนื่องจากสนามกอล์ฟหลวงอยู่ในเขตพระราชฐาน แรกเริ่มระเบียบจึงกำหนดบุคคลเข้าเล่นกอล์ฟไว้ ๒ ประเภท คือ (๑) ผู้ที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เข้าไปเล่นเป็นกรณีพิเศษ โดยไม่ต้องใช้เกณฑ์ถือแต้มต่อ (Handicap) และไม่ต้องเสียค่าบำรุง เช่น อัครราชทูตต่างประเทศประจำประเทศไทย และ (๒) ผู้ที่นอกเหนือจากประเภทที่ ๑ แต่กรรมการเห็นชอบว่ามีฝีมือดี ซึ่งถือแต้มต่อต่ำกว่า ๑๘ ลงมา และได้รับพระบรมราชานุญาต รวมทั้งเสียเงินค่าบำรุงตามข้อบังคับ โดยกำหนดให้ใช้ห้องชั้นล่างของพระตำหนักจิตรลดาเท่านั้น และกำหนดเวลาที่ใช้สนามในแต่ละวัน ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงกอล์ฟเวลา ๑๖.๔๕ น. หรือเวลา ๑๗.๐๐ น. และบ่ายวันอาทิตย์เวลา ๑๕.๔๕ น. หรือ ๑๖.๐๐ น. เป็นประจำ

ในช่วงที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะสงคราม หน่วยราชการทหารขอใช้สถานที่บริเวณสนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดา สนามจึงถูกปิดจนถึงวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ หลังจากนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น มีคำสั่งเปิดสนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดาอีกครั้ง เพื่อให้คณะรัฐมนตรีบริหารร่างกาย และวางระเบียบใหม่โดยกำหนดบุคคลที่เข้าเล่น ๔ ประเภท คือ (๑) คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ชายา และภริยา (๒) คณะรัฐมนตรี ที่ปรึกษา และภริยา (๓) เลขาธิการคณะรัฐมนตรี รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และภริยา (๔) คณะกรรมการอำนวยการสนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดา กรรมการที่ปรึกษา และภริยา ทั้งนี้ ภายหลังคณะรัฐมนตรีได้ส่งมอบกิจการสนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดา กลับคืนให้สำนักพระราชวัง

The Royal Golf Course at Chitralada Park

In 1926, King Prajadhipok ordered the construction of the royal golf course at Chitralada Park, Dusit Palace, for the use by himself, as well as members of the royal family and court officials. Construction was done by the Royal Siamese Railways after the design by a Mr. Robins, with the budget of 112,900 baht, plus the decoration of the venue of 2,891 baht and 42 satang. After the construction was completed, King Prajadhipok set up the Committee of the Royal Golf Course, in order to administer the new golf course. H.R.H. Prince Purachatra, Prince of Kamphaengphet, the Director of the Royal Siamese Railways, was the committee's first president.

As the Royal Golf Course was located on royal grounds, two groups of golfers were allowed to play: (1) Those who were granted with the king's special permission to play without handicap rule, and free of charge. This included, for instance, foreign ambassadors and ministers residing in Bangkok; and (2) Those not included in the first group, but with golfing skills, with the handicap of 18 points or less. They would be granted with the king's special permission to play, but had to pay the golf course's fees, and could use only the ground-floor rooms of the Chitralada Villa. The king himself and Queen Rambhai Barni usually played at 4.45 PM or 5 PM daily, and around 3.45 PM or 4 PM on Sundays.

During the Second World War, the golf course was used by military units, so it was closed until August 14th, 1943, when Field Marshal Plaek Phibunsongkhram, the Prime Minister, re-opened it so that the cabinet could have some exercise. 4 groups of golfers were allowed: (1) the Regents and their wives; (2) the cabinet, the advisors, as well as their wives; (3) the Cabinet Secretary, their deputies, and their wives; and (4) members of the golf course committee and their wives. Later, the cabinet returned the royal golf course at Chitralada Park to the Bureau of the Royal Household.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ : พระกรณียกิจด้านการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น

สภาพการปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วงก่อนการปฏิรูปการปกครองในพ.ศ. ๒๔๓๕ หัวเมืองท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้การปกครองของหน่วยงานที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หัวเมืองฝ่ายเหนืออยู่ในการปกครองของกรมมหาดไทย หัวเมืองฝ่ายใต้อยู่ในการปกครองของสมุหกลาโหมและกรมท่า และยังมีหัวเมืองอีกบางส่วนที่ปกครองตนเองในฐานะประเทศราช ในขณะที่เดียวกันประเทศเพื่อนบ้านรอบพระราชอาณาเขตทั้งหมดได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษและฝรั่งเศส ทำให้สยามตกอยู่ในวงล้อมอาณานิคมของชาติมหาอำนาจตะวันตก กลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อพระราชอำนาจในการปกครองท้องถิ่นที่ยังไม่เป็นเอกภาพภายในราชอาณาจักรสยาม การปกครองในรูปแบบเดิมจึงล้าหลังไม่ทันต่อสถานการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่อีกต่อไป พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระราชหฤทัยให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ มาดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในพ.ศ. ๒๔๓๕ ซึ่งทรงเป็นองค์ปฐมเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยพระองค์แรกของประเทศไทย

พระราชกรณียกิจประการแรก คือ การจัดการปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ให้อยู่ในระเบียบเดียวกัน ทรงรวบรวมหัวเมืองที่อยู่ใกล้เคียงกันเข้ามาอยู่ในเขตปกครองเดียวกัน เรียกว่า “**มณฑลเทศาภิบาล**” แบ่งการปกครองมณฑลออกเป็น เมือง อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามลำดับ โดยอาจมีการรวมหัวเมืองบางเมืองเข้าเป็นบริเวณเดียวกัน หรือแบ่งเขตเมืองย่อยลงเป็นแขวงตามสภาพท้องถิ่น พร้อมกันนั้นได้ขอพระราชทานโอนหัวเมืองต่าง ๆ ที่เคยอยู่ในการปกครองของสมุหกลาโหมและกรมท่า ให้เข้ามาอยู่ในการปกครองของกระทรวงมหาดไทยทั้งหมด ซึ่งในการจัดการปกครองระบบเทศาภิบาลนี้พระองค์ได้ให้อำนาจแก่ข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งจากส่วนกลาง ให้ไปปกครองตามภูมิภาคตั้งแต่ระดับมณฑลลงไปจนถึงอำเภอ

ในขณะเดียวกันก็ยังประสานผลประโยชน์กับผู้มีอำนาจในท้องถิ่นเดิมด้วยการให้เลื่อนฐานะขึ้นเป็นจางวางเมือง หรือคงอำนาจบริหารงานภายในหัวเมืองบางประการ และให้รับพระราชทานเงินเดือนแทนการจ้ดเก็บภาษีอากรต่าง ๆ เอง ดังกรณีเจ้านครประเทศราชต่าง ๆ ในมณฑลพายัพที่ยังคงดำรงตำแหน่งประมุขเช่นเดิม แต่มีข้าหลวงใหญ่จากกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บริหารงานต่าง ๆ แทน นอกจากนี้ การปกครองในระดับตำบลและหมู่บ้านยังได้เปิดโอกาสให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้านขึ้นเป็นผู้ปกครองชุมชนด้วย จึงเห็นได้ว่าแม้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จะทรงพยายามโอนอำนาจการปกครองเข้าสู่ส่วนกลาง แต่ไม่ได้ทรงละเลยการประสานประโยชน์กับกลุ่มอำนาจเดิมและราษฎรในท้องถิ่น อันเป็นการช่วยลดความขัดแย้งในชุมชนท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าได้ทรงจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้นแล้ว การบริหารงานต่าง ๆ ก็ยังเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากอุปสรรคนานัปการ ตั้งแต่การสรรหาตัวบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง บ่อยครั้งที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ต้องกราบบังคมทูลขอข้าราชการจากหน่วยงานอื่นมาช่วยราชการ แต่ไม่อาจได้ตามสมพระประสงค์ เพราะหน่วยงานอื่นก็ต้องการกำลังคนมาช่วยงานด้วยเช่นกัน นอกจากการบริหารงานตามหน้าที่โดยตรงแล้ว กระทรวงมหาดไทยยังต้องรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ที่กระทรวงอื่นรับผิดชอบอยู่ แต่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามลำพังในแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ การจัดเก็บภาษีอากรต่าง ๆ การจัดการศึกษา การศาลหัวเมือง และการโยธา

10M00005

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
H.R.H. Prince Damrong
Rajanubhap.

ขณะเดียวกันการดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทยก็มักจะพบกับอุปสรรค เนื่องจากบุคคลส่วนน้อยที่อ้างตัวเป็นคนในบังคับต่างชาติไม่ให้ความร่วมมือในการชำระภาษีอากร การเข้ารับการเกณฑ์แรงงาน ตลอดจนการกระทบกระทั่งระหว่างอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกกับข้าราชการหัวเมืองชายแดน แม้ว่าจะพบอุปสรรคและปัญหามากมายดังกล่าว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงใช้พระวิริยอุตสาหะและพระปรีชาสามารถ แก้ไขปัญหาจนลุล่วงไปได้ด้วยดี

นอกจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้ว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ยังทรงเป็นนักปกครองที่พยายามเข้าถึงปัญหาและมีความคิดริเริ่มที่ดีหลายประการ ดังเช่นการเสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ ทุกปี ตลอดเวลาที่ทรงดำรงตำแหน่ง และยังทรงส่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปตรวจราชการ เช่น ร.ศ. ๑๑๕ พระชาติสุเรนทร์ ไปตรวจราชการในมณฑลเมืองนครสวรรค์ ร.ศ. ๑๑๘ พระยาศรีสทเทพไปตรวจราชการในหัวเมืองมณฑลพายัพ ร.ศ. ๑๒๘ พระยาวาสเทพไปตรวจราชการมณฑลนครราชสีมาและมณฑลปัตตานี เป็นต้น นอกจากนี้ยังทรงออกกฎข้อบังคับให้ข้าราชการในท้องถิ่นตั้งแต่ระดับอำเภอขึ้นไปหมั่นออกตรวจราชการในท้องที่ของตนเองเสมอ กล่าวคือ นอกจากจะมีพระประสงค์ที่จะรับรู้และให้คำปรึกษาแนะนำปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่นด้วยพระองค์เองแล้ว ยังทรงสนับสนุนให้ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยปฏิบัติเช่นเดียวกัน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย เช่น การปรับปรุงเขตแดนแต่ละหัวเมืองให้สะดวกแก่การปกครองและปราบปรามโจรผู้ร้าย การปรับปรุงภาษีอากรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร เป็นต้น นอกจากนี้ยังทรงจัดให้มีการประชุมเทศาภิบาลขึ้นทุกปี เพื่อให้ข้าหลวงเทศาภิบาลทุกมณฑลได้มาประชุมรับทราบนโยบายของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างข้าหลวงเทศาภิบาลด้วยกัน ทรงริเริ่มการออกหนังสือเทศาภิบาลเพื่อแจ้งข่าวสารและระเบียบปฏิบัติราชการต่าง ๆ ให้ข้าราชการในท้องถิ่นได้ทราบทั่วราชอาณาจักร ซึ่งระเบียบนี้ยังคงสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้

61

H.R.H. Prince Damrong Rajanubhap and the Reform of Local Administration

Prior to the reformation in 1892, provincial cities and towns of Siam were under a complicated system. The Northern ones were under the control of the Ministry of the Interior, the Southern ones under the Ministry of War, and the Foreign Office. Yet others had self-rules as tributary states. During this time, Siam's neighboring countries became colonized by Britain and France. Siam was squeezed between two colonial powers, and the fragmented control of provincial cities and towns was indeed problematic. In 1892, King Chulalongkorn appointed his brother, H.R.H. Prince Damrong Rajanubhap, as the first Minister of the Interior, to deal with this matter.

Prince Damrong's first mission was to reorganize provincial administration under one single

system. Adjacent cities and towns were grouped into Monthon Thesaphiban [Administrative Circles], with the pyramidal structure of monthon, towns, amphoes, tambons, and villages. Some towns were merged together, while others were split into two, according to local conditions. Those cities and towns formerly under the Ministry of War and the Foreign Office were all now under the Ministry of the Interior. Power was centralized, as the prince appointed administrative officials at every level, from the high commissioners to the nai amphoe, district chiefs.

At the same time, Prince Damrong tried to cooperate with the old local powers by giving members of the old noble families the position of changwang muang, or some of the administrative powers. Their income which formerly came from local taxation now became monthly salary received from the central government. Princes of the North, for example, retained their ruling position, but the Ministry of the Interior appointed high commissioners from Bangkok to administer power on their behalf. For the micro-level administration of tambons and villages, Prince Damrong introduced the idea of elected representatives; the people could take active part in the election of village headmen and chiefs. As such, the administrative reform was simultaneously centralized and decentralized, strengthen up the government's control while also cooperating with local powers, thereby decreasing potential conflicts or frictions in local communities.

Even though Prince Damrong managed to successfully set up the Administrative Circles, there remained many obstacles to the administrative system of the kingdom. One was the selection of personnel knowledgeable and appropriate to the positions. Frequently, the prince requested for the transfer of officials from other ministries to help with the Ministry of the Interior, but his requests were declined because other ministries needed their good men too. Apart from their own work, provincial staff of the Ministry of the Interior were also responsible for other tasks that actually belonged to other ministries such as taxation, education, justice, and public works. Another major concern was the foreign subjects who always refused to cooperate with the local government in all matters, especially taxation and corvee labor. Frictions between colonized neighbors and Siamese border towns were also another major cause of constant concern. In spite of these problems, Prince Damrong persevered, and the local administrative reform eventually went well.

Apart from being a problem-solver, Prince Damrong was also an administrator who tried to experience first-hand the actual situations, searching for new initiatives. For instance, the prince went on inspection tours of the provinces every year during his tenure as the Minister of the Interior. Senior officers were also actively encouraged to do so, for example, Phra Chatsuren inspected the Monthon of Nakhon Sawan in 1896, Phraya Sisahathep inspected Monthon Phayap in 1899, and Phraya

Vasudheb inspected the Monthons of Nakhon Si Thammarat and Pattani in 1909. Prince Damrong also set up rules forcing local officials from the Amphoe level up to conduct inspection tours of their areas regularly. These initiatives brought many benefits to the administrative system. Administrative borders were constantly adjusted for better administration and police. Taxation system was adapted to better suit with local economy and social structures. The prince also held annual meetings of the high commissioners so that they could exchange ideas and opinions, while the Ministry's policies were directly given to them. Prince Damrong also issued Thesaphiban, the ministerial periodicals, in order to circulate news and updates for local officials, which remains until today.

39M00043

การประชุมเทศาภิบาล กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๔๙

The 1906 Annual Meeting of the Ministry of the Interior's High Commissioners.

13M00127

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
H.R.H. Prince Narissara
Nuwattiwong.

๖๒

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
กับการบริหารราชการทหารเรือ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศ เป็นนายพลตรี สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนฯ ได้ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม หรือกระทรวงพระกลาโหม ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๗ ซึ่งในเวลานั้นกระทรวงกลาโหมมีกรมยุทธนาธิการ (กรมทหารบก) และกรมทหารเรือขึ้นอยู่ด้วย พระองค์จึงทรง “กำกับราชการ” หรือบังคับบัญชาทั้งสองกรมอย่างใกล้ชิด ต่อมาเมื่อพลเรือโท พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นปราบปรปักษ์ ผู้บัญชาการกรมทหารเรือ สิ้นพระชนม์ ในพ.ศ. ๒๔๔๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์ทรงรับตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงพ้นจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมและตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือ เมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๒ รวมเวลาที่พระองค์ทรงบริหารราชการทหารเรือทั้งหมด ๔ ปีเศษ ซึ่งพระกรณียกิจที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการทหารเรือของพระองค์ มีดังนี้

๑. การเสด็จไปตรวจการฝึกของทหารเรือที่ป้อมพระจุลจอมเกล้า เรือพระที่นั่งมหาจักรี และหน่วยทหารตามหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันออก

๒. ทรงดำเนินการร่างข้อบังคับสำหรับการลงโทษทหารเรือขึ้น โดยร่างข้อบังคับนี้ทำเป็นรูป “คำสั่ง” มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นับว่าเป็นข้อบังคับฉบับแรกของทหารเรือ

๓. การพัฒนากำลังทางเรือด้วยการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์มาติดตั้งในเรือที่มีอยู่แล้ว จัดหาเรือรบใหม่ และดัดแปลงเรือที่มีอยู่เป็นเรือรบ

๔. ทรงแก้ไขธงต่าง ๆ ของทหารเรือตามพระราชบัญญัติธง ร.ศ. ๑๑๐ เช่น

๔.๑ ยกเลิกธงช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่น สำหรับเรือพระที่นั่งและเรือรบหลวง และกำหนดให้มีธงเรือหลวง (The Royal Navy Flag) ขึ้นแทน

๔.๒ เปลี่ยนชื่อธงเกตุ เป็นธงฉาน (Navy Jack and the Admiral's Flag)

๔.๓ ยกเลิกธงหางแซงแซว

๔.๔ กำหนดให้มีธงนายพลเรือจัตวาขึ้น มีรูปร่างอย่างธงฉานแต่มีชายเป็นแฉกอย่างหางนกแซงแซว ใช้ชักขึ้นที่เสาใหญ่

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเป็นประมุขของทหารเรือที่ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจเป็นประโยชน์แก่ราชการกรมทหารเรือด้วยพระปรีชาสามารถอันรอบคอบ และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ พระกรณียกิจด้านทหารเรือของพระองค์จึงสมควรได้รับการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ของกองทัพเรือ เพื่อเป็นอนุสรณ์สืบต่อไป

62

H.R.H. Prince Narissara Nuwattiwong and the Administration of the Royal Siamese Navy

On December 23rd, 1894, Major General H.R.H. Prince Narissara Nuwattiwong was appointed as the Minister of War, which at that time was in charge of both the Army and the Navy. When Admiral H.H. Prince Prapporapak, the Navy Commander, passed away in 1898, King Chulalongkorn appointed Prince Narissara Nuwattiwong as the Navy Commander as well. The prince left the positions both at the Ministry and the Navy on September 2nd, 1899, so in total he spent 4 years in charge of the Royal Siamese Navy. His major accomplishments were:

1. The inspection of the Chulachomklao Fort, H.M.S. Maha Chakri, and the navy units along the Eastern coast;
2. The drafting of punishments for the Navy in the form of “command,” in English and Thai, which was actually the Navy’s first regulations;
3. The improvement of arms and artillery for the existing ships, and the procurement of new warships, as well as the turning of normal ships into men-of-war;
4. The changes in the Navy’s flag regulations after the Flag Act, R.E. 110, such as the abolition of the use of the old White Elephant Standing Flag for royal ships and warships, and the use of the new Royal Navy Flag; the replacement of the old Ket Flag with the Navy Jack and the Admiral’s Flag; the abolition of the old Swallowtail Flag, and the creation of the flag for commodores.

Prince Narissara Nuwattiwong was the leader of the Royal Siamese Navy with many accomplishments, executed with great care and consideration, with benefits for both the Navy and the nation.

29M00093

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
H.M. Queen Saowabha Bhongsri, the Queen Regent.

๒๓

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการแทน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มีพระนามเดิมว่า พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชสมภพแต่สมเด็จพระปิยมหาราชศรีพัชรินทรมاتا (เจ้าจอมมารดาเปี่ยม) เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๐๗ ทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภายหลังการสวรรคตของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ พระราชโอรสในพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี ขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร พระองค์ต่อไป และในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๘ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ออกพระนามพระราชชนนีแห่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชนั้นว่า สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี ในฐานะเป็นพระชนนีในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ พระองค์ใหม่

บทบาทหน้าที่สำคัญยิ่งของสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี คือการดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ กล่าวคือ เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ แสดงพระประสงค์ในการเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป โดยตั้งพระราชกำหนดให้มีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์และตั้งที่ปรึกษาของผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ สนองพระเดชพระคุณตามพระบรมราชประสงค์ในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตราพระราชกำหนดผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ร.ศ. ๑๑๕ โดยพระราชทานให้ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินทรงประกอบภารกิจทั้งปวงอันเป็นพระราชกิจและพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน จนกว่าจะเสด็จพระราชดำเนินกลับคืนมายังพระนคร ให้มีอำนาจถอดถอนหรือแต่งตั้งยศในราชการ มีอำนาจออกคำสั่งให้จัดการไปตามคำตัดสินหรือให้งดคำตัดสินของศาล รวมถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานราชการแผ่นดินที่สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี ดำเนินการแทนพระองค์ ซึ่งการทรงลงลายพระราชหัตถเลขาและประทับพระราชลัญจกรไว้ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก็ให้ใช้ได้เสมอเหมือนที่ได้มีพระราชหัตถเลขาและประทับพระราชลัญจกรของพระเจ้าแผ่นดิน และให้ตั้งที่ปรึกษาผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้แก่ (๑) สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดัย กรมพระจักรพรรดิพงษ์ (๒) สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช (๓) พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงศ์วโรปการ (๔) พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ (๕) เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ (โรลัง ยัคมินส์) โดยมีพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าประวิตรวัฒโนดม เป็นราชเลขาธุการผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ในเวลาต่อมา พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง การจัดทำพระราชลัญจกรในสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี ตราประจำพระองค์ ตราพระเสาวนีย์ และมีพระราชพิธีจารพระราชลัญจกร เพื่อใช้ประกอบพระราชกิจทั้งปวงแทนพระเจ้าแผ่นดิน

29M00091

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ขณะทรงดำรง
ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนยุโรป
เมื่อพ.ศ. ๒๔๔๐

*H.M. Queen Saowabha Bhongsri,
the Queen Regent, presiding over the
meeting of her Advisory Committee
during King Chulalongkorn's journey
to Europe in 1897.*

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ ๑ พร้อมคณะ โดยประทับเรือพระที่นั่งมหาจักรีออกจากท่าราชวรดิฐ เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๐ และเสด็จนิวัตพระนคร เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ รวมเวลาที่เสด็จประพาสทั้งสิ้น ๒๕๓ วัน ตลอดระยะเวลาที่พระองค์เสด็จประพาสยุโรปนั้น สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี ได้ปฏิบัติพระราชกิจแทนพระองค์ด้วยพระปรีชาสามารถรยานุวัติปฏิบัติ อันประกอบด้วยพระราชอัธยาศัยสมด้วยพระองค์เป็นขัตติยนารีนาถ และกอปรด้วยพระกรุณาพียงสรรพกิจทั้งหลายที่ได้พระราชทานปฏิบัติมาแล้วแต่เป็นเกียรติคุณแก่ประเทศสยาม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระนามาภิไธย จากสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี เป็น “สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ” ทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถพระองค์แรกในประเทศไทย

ต่อมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๖ แห่งราชวงศ์จักรี พระองค์จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบัณฑูรสุรสิงหนาทดำรงสั่งให้ประกาศเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระบรมราชชนนีว่า “สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี” แต่บางครั้งก็ออกพระนามว่า “สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง” ซึ่งเป็นคำที่ใช้สำหรับพระราชมารดาของพระมหากษัตริย์ไทย และทูลเชิญสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี เสด็จฯ มาประทับที่พระราชวังพญาไทจนกระทั่งเสด็จสวรรคตในพ.ศ. ๒๔๖๒

63

H.M. Queen Sri Bajrindra, the First Queen Regent

H.M. Queen Sri Bajrindra, the Dowager Queen, was born H.R.H. Princess Saowabha Bhongsri, a daughter of H.M. King Mongkut and Grand Concubine Piam, on January 1st, 1865. She became a consort of H.M. King Chulalongkorn. After the death of H.R.H. Prince Maha Vajirunahis, the Crown Prince, King Chulalongkorn appointed H.R.H. Prince Maha Vajiravudh as the new Crown Prince, on September 1895. At the same time, as Prince Maha Vajiravudh's mother, Queen Saowabha was elevated into H.M. Queen Saowabha Bhongsri.

One of the queen's great roles was as the Regent during King Chulalongkorn's first journey to Europe in 1897. On March 21st, 1897, the king gave a speech on his upcoming journey, specifically stating that during this absence he would appoint Queen Saowabha as the Regent; an advisory committee would also be set up to assist Her Majesty. This was promulgated in the Royal Decree on the Regent, R.E. 115, granting the Queen Regent full power and responsibility of the monarch until the king's return to Siam. The Regent would have full power to bestow or revoke titles and ranks, to issue orders and commands, to agree or disagree with court rulings, as well as other state matters that the Regent acted on his behalf. The queen's signature and seal would be as of paramount legitimacy as those of the king's. The Regent's Advisory Committee consisted of five members: H.R.H. Prince Chaturonrasmi, the Prince Chakkrabatradipong; H.R.H. Prince Bhanurangsi Savangwong, the Prince Bhanubandhu Wongvoradej; H.R.H. Prince Devan Udayawong, the Prince Devawong Varoprakar; H.R.H. Prince Tisavarakumarn, the Prince Damrong Rajanubhap; and Chaophraya Abhairaja Sayamanukulkich (Gustave Rolin-Jaequemyns). H.R.H. Prince Pravitra Vadhanodom was the Regent's secretary. At H.R.H. Prince Bidyalabh Bridhyakon's behest, a special seal was created for the Queen Regent to use in her official capacity as Regent.

On April 7th, 1897, H.M.S. Maha Chakri left the Royal Landing for Europe, with King Chulalongkorn and his entourage on board. On December 16th of the same year, the king returned to Bangkok, being away from his land and peoples for 253 days. During those days, the Queen Regent performed her duty with great effort and diligence, achieving great benefits for the kingdom. The king thus bestowed her with the new title of Somdet Phra Nang Chao Saowabha Bhongsri Praborommarachininat, the first Queen Regent in Thai history.

After her son ascended the throne and became King Vajiravudh, the king granted her with another honorary title of Queen Mother Sri Bajrindra, the Queen Regent. The queen resided at Phya Thai Palace until her death in 1919.

๖๕

สลาคน้ำหอม ของสะสมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

อัลบั้มภาพสลาคน้ำหอมที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรวบรวมสะสมและเก็บรักษาไว้ที่สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เป็นสมุดสะสมจำนวน ๒ เล่ม เล่มละ ๖๐ หน้า มีจำนวนสลาคน้ำหอม ๖๕๙ ชิ้น ปัจจุบัน เหลือเพียง ๔๕๒ ชิ้น ในปกด้านในของสมุดสะสมเล่ม ๑ มีพระปรมาภิไธย “วชิราวุธ” ในสมุดสะสมไม่มีคำอธิบายหรือหลักฐานใด ๆ ที่ทำให้ทราบแน่นอนว่าทรงสะสมช่วงเวลาใด แต่สันนิษฐานจากสลากที่มีพระบรมฉายาลักษณ์ว่าน่าจะทรงสะสมช่วงที่ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ช่วงพ.ศ. ๒๔๓๗-๒๔๕๓) มีสลาคน้ำหอมที่ผลิตจากที่ต่าง ๆ ในหลายประเทศทั่วโลก น้ำหอมที่ผลิตมีทั้งเพื่อจำหน่ายเฉพาะในประเทศนั้น ๆ และผลิตเพื่อส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ เช่น น้ำหอมของประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ รัสเซีย อิตาลี ออสเตรีย สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ฯลฯ รวมทั้งน้ำหอมประเทศไทยด้วย สลาคน้ำหอมแต่ละชิ้นมีลวดลายสีสันงดงามแตกต่างกันไปและหาได้ยาก สลาคน้ำหอมกลุ่มที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ สลาคน้ำหอมที่มีภาพพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศ์ รวมทั้งสัญลักษณ์ของประเทศไทยประดับอยู่ ซึ่งสลาคน้ำหอมเหล่านี้มีทั้งที่ผลิตในประเทศไทยและในต่างประเทศ หรือผลิตเพื่อจำหน่ายในเมืองหรือประเทศอื่น ๆ

64

King Vajiravudh's Perfume Label Collection

At the National Archives of Thailand, there are two albums of perfume labels that King Vajiravudh had collected during his lifetime. The 60-page albums used to have 659 pieces of perfume labels; now only 452 remain. Inside the front fly leaf of a volume is the king's inscription of his name, Vajiravudh. While there is no caption or any evidence, it can be surmised from the perfume labels that they were collected by the king during his years as the Crown Prince, 1895 – 1910. The perfumes and their labels came from various countries – France, Germany, England, Russia, Italy, Australia, the United States, Singapore, and Siam, among others. Some were made specifically for a country, while others were produced for export. Each label was beautifully designed and printed, with various colors and patterns. A very interesting group of labels are those printed with images of King Chulalongkorn and members of the royal family of Siam, as well as symbols of the nation.

ภาพ ๐๐๔ หวาน ๕

สลากน้ำหอมภาพราชวงศ์สยาม

Perfume labels with images of members of the royal family of the Kingdom of Siam.

ภาพ ๐๐๔ หวาน ๕

สลากน้ำหอมภาพเกี่ยวกับสยาม

Perfume labels with Siam-related images.

ภาพ ๐๐๔ หวาน ๕

สลากน้ำหอมภาพผู้นำต่างประเทศ

Perfume labels with images of foreign heads of state.

นาม เจ้าพยอมนิธ ที่ - ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

ใจความ เว้นจากขงปฏิบัตินี้เรื่องกำหนดสิ่งจากขงงานที่สวน
ลุมพินีแก่ประชาชน

ทูตเกล้าฯ ถวาย ๑๔ สิงหาคม พระราชทานมา ๑๔ สิงหาคม ๒๔๗๑
พระราชกระแส หมายเหตุ

ตกลงกันแล้วแล้ว
ข้อ ๗๗ นี้ เมื่อควร มีข้อความว่า ให้
ข้อ ๗๗ นี้ เมื่อควร มีข้อความว่า ให้
ข้อ ๗๗ นี้ เมื่อควร มีข้อความว่า ให้
ข้อ ๗๗ นี้ เมื่อควร มีข้อความว่า ให้
ข้อ ๗๗ นี้ เมื่อควร มีข้อความว่า ให้
ข้อ ๗๗ นี้ เมื่อควร มีข้อความว่า ให้

เจ้าพยอมนิธ

162

ร.๗ ม ๑๖-๑

พระราชกระแสตอบกลับ
ของพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับ
การใช้พื้นที่ในสวนลุมพินี
King Prajadhipok's
remark on the use of
Lumbhini Park lands.

๖๕

สวนลุมพินี สวนสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานโฉนดที่ดิน อันเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ ณ ตำบลศาลาแดง รวม ๙ โฉนด มีเนื้อที่ประมาณ ๓๖๐ ไร่ และพระราชทานนามว่า “สวนลุมพินี” เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๖๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานสยามรัฐพิพิธภัณฑ์ที่สวนลุมพินี เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ กำหนดจัดงานในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๖๘ เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกการจัดงานสยามรัฐพิพิธภัณฑ์ตามความเห็นของที่ประชุมเสนาบดีสภา

ต่อมา ในพ.ศ. ๒๔๗๑ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้พระยาศุภชลาศัยเสนาบดีกรมการช่างก่อสร้างสวนลุมพินี เนื้อที่ประมาณ ๔๐ ไร่ จัดเป็นสวนสนุก (Amusement Park) เป็นพื้นที่แสดงมหรสพ เล่นกีฬา มีเครื่องเล่นสำหรับเด็ก และมีการออกร้านขายของ โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีเปิดสวนสนุก เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ส่วนพื้นที่ที่เหลือให้เปิดเป็นสวนสาธารณะสำหรับประชาชนตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ ได้มีโครงการขยาย ปรับปรุงสวนลุมพินีเรื่อยมา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองและเป็นประโยชน์สูงสุดกับประชาชน

ต่อมา ในพ.ศ. ๒๔๘๕ รัฐบาลได้จัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานบริเวณด้านหน้าของสวนลุมพินี เพื่อระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ผู้ทรงให้กำเนิดสวนลุมพินี สวนสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย

ภ ๐๐๓ หวญ ๖๔/๒๒(๑-๒)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงเปิด
สวนสนุก โดยมีพระยาศุภชลาศัย
เสนาบดีกรมการช่างก่อสร้าง
ถวายรายงาน พ.ศ. ๒๔๗๒
Phraya Khathathonbodi
Siharatchabanmuang
read his address to King
Prajadhipok during the
inauguration of the
Amusement Park on
November 7th, 1929.

ฉ. ๗-๗๒๗

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ณ สวนลุมพินี

King Vajiravudh's monument at Lumbhini Park.

ภ WH ๒-๑๐๐

ภาพถ่ายทางอากาศสวนลุมพินี

Aerial view of Lumbhini Park in 1946.

65

Lumbhini Park, Thailand's First Public Park

In January 1925, King Vajiravudh gave a royal order to hold the Siamese Kingdom Exhibition, an international exhibition which was to be held at Lumbhini Park. The park was a 360-rai plot of land in Saladaeng, which was the king's private property that the king granted to the public, to be used as the exhibition venue. Scheduled to open in January 1926, works on the exhibition soon began. However, the king passed away on November 26th, 1925, so King Prajadhipok cancelled the upcoming event, after the recommendation made by the Council of Ministers.

In 1928, King Prajadhipok permitted Phraya Khathathonbodi Siharatchabanmuang to rent a part of the land, about 90-rai in size, to create Suan Sanuk, an amusement park, complete with entertainments, sports, playgrounds, and market stalls. The amusement park was opened on November 7th, 1929, the ceremony of which was presided over by the king himself, accompanied by Queen Rambhai Barni. The remaining parts of the land were opened as a public park according to King Vajiravudh's wish.

Since then the land has been developed into Lumbhini Park, with improvements and expansions through the years. In 1942, the government constructed the monument to King Vajiravudh at the front of the park, to commemorate the king who founded Thailand's first public park.

ณ-จ-๑๒๕๐๗

ภ หจช (อ)๑๓๐

ประชาชนพักผ่อนและทำกิจกรรมที่สวนลุมพินี

People using Lumbhini Park for recreation and other activities.

๖๖

สะพานชุกเฉลิม

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อสร้างสะพานพระราชทานเป็นสาธารณประโยชน์ มีพระราชดำริว่า ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาทุก ๆ ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๗ พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลด้วยการพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เจ้าพนักงานกรมโยธาธิการ กระทรวงโยธาธิการ ออกแบบและดำเนินการก่อสร้างสะพานข้ามคลองบางขุนพรหม ที่ถนนสามเสน พระราชทานนามว่า สะพานเฉลิม ๔๒ มีพิธีเปิดสะพานเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๘ เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระชนมายุครบ ๔๒ พรรษา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพระองค์พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการสร้างสะพาน มาตลอดทุกปีจนกระทั่งสิ้นรัชกาลเมื่อพ.ศ. ๒๔๕๓ โดยตั้งชื่อเรียกสะพานเฉลิมทุกสะพาน เพียงแต่เปลี่ยนตัวเลขตาม พระชนมายุในปีนั้น ๆ ภายหลังมีพระราชปรารภว่าชื่อสะพานที่มีตัวเลขกำกับนั้นยากต่อการเรียกและจดจำ จึงพระราชทาน ชื่อสะพาน ดังนี้

๑. สะพานเฉลิมศรี ๔๒ อยู่ที่ถนนสามเสน สร้างข้ามคลองบางขุนพรหม
๒. สะพานเฉลิมศักดิ์ ๔๓ อยู่ที่ถนนหัวลำโพงนอก สร้างข้ามคลองอรัชร (ริมถนนสนามม้า)
๓. สะพานเฉลิมเกียรติ ๔๔ อยู่ที่ปลายถนนสารพัดใต้ สร้างข้ามคลองหัวลำโพง
๔. สะพานเฉลิมยศ ๔๕ อยู่ที่ถนนวรจักร สร้างข้ามคลองวัดพระพิเรนทร์
๕. สะพานเฉลิมเวียง ๔๖ อยู่ที่ถนนเยาวราช สร้างข้ามคลองตรอกเต้า
๖. สะพานเฉลิมวัง ๔๗ อยู่ที่ถนนอนุสาวรีย์ สร้างข้ามคลองสะพานถ่าน
๗. สะพานเฉลิมกรุง ๔๘ อยู่ที่ถนนเจริญกรุง สร้างข้ามคลองวัดจักรวรรดิ
๘. สะพานเฉลิมเมือง ๔๙ อยู่ที่ถนนเจ้าพระยาสุรศักดิ์ สร้างข้ามคลองสาธร
๙. สะพานเฉลิมภพ ๕๐ อยู่ที่ปลายถนนสุรวงศ์ สร้างข้ามคลองหัวลำโพง
๑๐. สะพานเฉลิมพงษ์ ๕๑ อยู่ถนนเฟื่องนคร สร้างข้ามคลองสะพานถ่าน
๑๑. สะพานเฉลิมเผ่า ๕๒ อยู่ที่ถนนปทุมวัน สร้างข้ามคลองริมถนนสนามม้า
๑๒. สะพานเฉลิมพันธุ์ ๕๓ อยู่ที่ถนนเจริญกรุง สร้างข้ามคลองวัดสามจีน
๑๓. สะพานเฉลิมภาคย์ ๕๔ อยู่ที่ถนนเจริญกรุง สร้างข้ามคลองสีลม
๑๔. สะพานเฉลิมโลก ๕๕ อยู่ที่ถนนราชดำริห์ และถนนประแจจีน สร้างข้ามคลองบางกะปิ
๑๕. สะพานเฉลิมหล้า ๕๖ อยู่ที่ถนนพญาไท สร้างข้ามคลองบางกะปิ

หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตแล้ว กรมศุขาภิบาลได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสร้างสะพานเฉลิมขึ้นอีก ๒ สะพาน ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานทรัพย์ไว้ล่วงหน้า คือ

๑. สะพานเฉลิมเดช ๕๗ อยู่ที่ปลายถนนสี่พระยา สร้างข้ามคลองหัวลำโพง
๒. สะพานเฉลิมสวรรค์ ๕๘ อยู่ที่ถนนพระอาทิตย์ สร้างข้ามคลองโรงไหม

สะพานชุด “เฉลิม” ส่วนใหญ่เป็นสะพานโครงสร้างเหล็กซึ่งสั่งทำมาจากยุโรป พื้นสะพานเป็นไม้หนาและลูกกรง ราวสะพานเป็นเหล็กหล่อหรือเหล็กตัด ซึ่งสั่งทำจากยุโรปเช่นเดียวกัน ตรงกลางสะพานทุกแห่งมีแผ่นป้ายชื่อสะพานและ ตราพระปรมาภิไธยย่อ จ.ป.ร. ต่อมานับจากสะพานเฉลิม ๕๕ ถึงสะพานเฉลิม ๕๘ จึงได้ออกแบบเป็นสะพานคอนกรีต เสริมเหล็ก แบบลวดลายประดับสะพานมีลักษณะเป็นศิลปะตะวันตกผสมผสานศิลปะไทย

ปัจจุบันสะพานชุดเฉลิมส่วนใหญ่ถูกรื้อถอนไป เนื่องจากมีการถมคลองเพื่อสร้างถนน บางสะพานปรากฏร่องรอย ให้เห็นเพียงส่วนของราวสะพานที่มีชื่อสะพานจารึกอยู่ บางสะพานมีการรื้อขึ้นส่วนของสะพานไปสร้างที่ใหม่ บางสะพาน มีการบูรณะใหม่ แต่ไม่ปรากฏชื่อที่ราวสะพาน ส่วนสะพานชุดเฉลิมที่ยังคงใช้งานอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่มีการปรับปรุงและ ขยายตามความกว้างของถนน คือ สะพานเฉลิมโลก ๕๕ และสะพานเฉลิมหล้า ๕๖ หรือเรียกกันว่า สะพานหัวช้าง

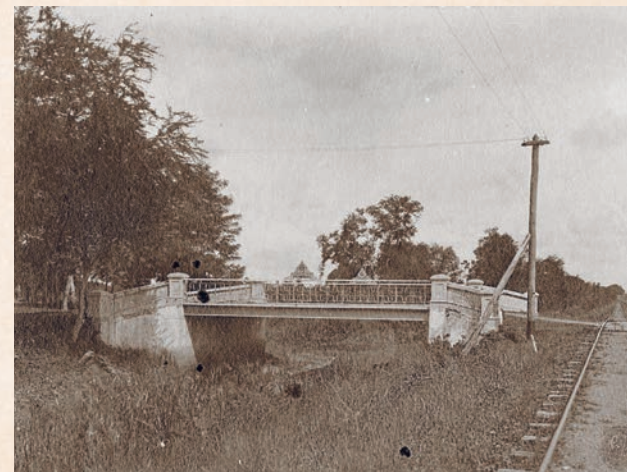
ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๖๘

สะพานเฉลิมศรี ๔๒
Chaloemsi 42 Bridge.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๖๙

สะพานเฉลิมศักดิ์ ๔๓
Chaloemsak 43 Bridge.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๕๗

สะพานเฉลิมเกียรติ ๔๔
Chaloemkiat 44 Bridge.

66

Chaloem Bridges

During his reign, King Chulalongkorn donated his personal fund to construct bridges as a gift to the people of Bangkok. Starting in 1894, the king ordered the Public Works Department to construct a bridge where Samsen Road crossed over Bang Khun Phrom Canal. The bridge was inaugurated on September 22nd, 1895, on his birthday, and was called Saphan Chaloem 42, the number 42 corresponded to the king's age that year. It thus set the tradition of the "Birthday Bridge," which continued until the end of his reign in 1910. Each bridge would be named by the king, ending with the number of his age:

1. Chaloemsri 42, at the crossing of Samsen Road and Bang Khun Phrom Canal.
2. Chaloemsak 43, at the crossing of Hualamphong Nok Road and Orachon Canal, along Racecourse Road.
3. Chaloemkiat 44, at the crossing of South Sathon Road and Hualamphong Canal.
4. Chaloemyot 45, at the crossing of Worachak Road and Wat Phra Phiren Canal.
5. Chaloemwiang 46, at the crossing of Yaowarat Road and Trok Tao Canal.
6. Chaloemwang 47, at the crossing of Unakan Road and Saphan Than Canal.
7. Chaloemkrung 48, at the crossing of Charoenkrung Road and Wat Chakkawat Canal.
8. Chaloemmuang 49, at the crossing of Chaophraya Surasak Road and Sathon Canal.
9. Chaloemphop 50, at the crossing of Surawong Road and Hualamphong Canal.
10. Chaloemphong 51, at the crossing of Fuangnakhon Road and Saphan Than Canal.
11. Chaloemphao 52, at the crossing of Pathumwan Road and the canal along Racecourse Road.
12. Chaloemphan 53, at the crossing of Charoenkrung Road and Wat Sam Chin Canal.
13. Chaloemphak 54, at the crossing of Charoenkrung Road and Silom Canal.
14. Chaloemlok 55, at the crossing of Ratchadamri Road, Prachaechin Road, and Bang Kapi Canal.
15. Chaloemla 56, at the crossing of Phya Thai Road and Bang Kapi Canal.

After the death of King Chulalongkorn, the Sanitary Department asked King Vajiravudh for the permission to build two additional bridges, using the funds that the deceased monarch had already set aside for the purpose:

1. Chaloemdet 57, at the crossing of Si Phraya Road and Hualamphong Canal.
2. Chaloemsawan 58, at the crossing of Phra Athit Road and Rong Mai Canal.

Most of these “Chaloem” bridges were iron structure imported from Europe. The bridges were paved with thick wooden planks; their railings were cast iron or wrought iron, also imported from Europe. At the center of the bridge railings, there were metal plaque, with the name of the bridge underneath the king’s insignia. The railing pattern was a mix of European and Thai styles.

When canals were filled and turned into roads, many of these “Birthday Bridges” had disappeared. For some, only the bridge railings remain. In some cases the railings were preserved, but moved to different locations, while others were restored, but with the plaque missing. Yet others, like Chaloemlok 55 Bridge and Chaloemla 56 Bridge, remain, but much widened after the widening of the roads where they stand.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๖๖

สะพานเฉลิมยศ ๔๕

Chaloemyot 45 Bridge.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๕๙

สะพานเฉลิมเวียง ๔๖

Chaloemwiang 46 Bridge.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๖๗

สะพานเฉลิมวัง ๔๗

Chaloemwang 47 Bridge.

ภ ๐๐๒ ทวญ ๕๒-๕๖

สะพานเฉลิมกรุง ๔๘
Chaloemkrung 48 Bridge.

ภ ๐๐๒ ทวญ ๕๒-๖๕

สะพานเฉลิมเมือง ๔๙
Chaloemmuang 49 Bridge.

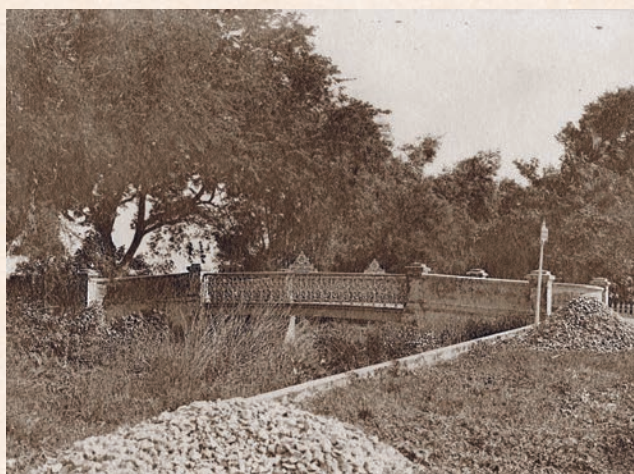
ภ ๐๐๒ ทวญ ๕๒-๖๔

สะพานเฉลิมภพ ๕๐
Chaloemphop 50 Bridge.

ภ ๐๐๒ ทวญ ๕๒-๖๑

สะพานเฉลิมพงษ์ ๕๑
Chaloemphong 51 Bridge.

ภ ๐๐๒ ทวญ ๕๒-๖๐

สะพานเฉลิมเฟ้า ๕๒
Chaloemphao 52 Bridge.

ภ ๐๐๒ ทวญ ๕๒-๖๒

สะพานเฉลิมพันธุ์ ๕๓
Chaloemphan 53 Bridge.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๖๓

สะพานเฉลิมภาศย์ ๕๔
Chaloemphak 54 Bridge.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๗๑

สะพานเฉลิมโลก ๕๕
Chaloemlok 55 Bridge.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๗๐(๓)

สะพานเฉลิมหล้า ๕๖
Chaloemla 56 Bridge.

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๕๘(๑)

สะพานเฉลิมเดช ๕๗ (สะพานไม้)
Chaloemdet 57 Bridge,
the old wooden version

ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒-๗๑

สะพานเฉลิมเดช ๕๗ (ปรับปรุง เป็นสะพานคอนกรีต)
Chaloemdet 57 Bridge,
the new one with reinforced concrete structure.

ภ สป ๔๗/๕๗๒

พิธีเปิดสะพานเฉลิมสวรรค์ ๕๘
The inauguration of
Chaloemsawan 58 Bridge.

๖๗

สะพานพระราม ๖ สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา สะพานแรกของประเทศไทย

สะพานพระราม ๖ เป็นสะพานรถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสะพานแรกของประเทศไทย เชื่อมระหว่างเขตบางซื่อกับเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สร้างขึ้นในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเชื่อมทางรถไฟฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาให้ต่อกัน โดยลงนามก่อสร้างเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕ เริ่มการก่อสร้างเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ ที่บริเวณตำบลบางซื่อน เขตดุสิต มีบริษัท เล เอตาบลิสมองด์ ไตเด แห่งประเทศฝรั่งเศส เป็นผู้รับเหมาก่อสร้างในราคา ๒,๗๑๔,๑๑๓.๓๐ บาท พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ทรงเป็นองค์ประธานวางทาบพระฤกษ์ เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๖ สะพานก่อสร้างแล้วเสร็จในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๙

ภ ๐๐๒ ทวญ ๕๒-๗๖

สะพานพระราม ๖
Rama VI Bridge.

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๙-๑(๑)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน
เสด็จวางศิลาฤกษ์ก่อสร้าง
สะพานพระราม ๖
H.R.H. Prince Purachatra,
Prince of Kamphaengphet,
laid the foundation stone
for Rama VI Bridge.

สะพานแห่งนี้เป็นอนุสรณ์แห่งพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการทำนุบำรุง การคมนาคมโดยเส้นทางรถไฟให้เชื่อมต่อถึงกันเพื่อความสะดวกในด้านการขนส่งสินค้าต่าง ๆ ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระปรมาภิไธยย่อ คือ “ราม ๖” ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มาพระราชทานชื่อสะพานแห่งนี้ว่า “สะพานพระราม ๖” และเสด็จพระราชดำเนินไปทรง ประกอบพิธีเปิดสะพานโดยให้ขบวนรถไฟเดินผ่านข้ามเป็นปฐมฤกษ์ สะพานรถไฟแห่งนี้เริ่มใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙ (นับอย่างปัจจุบัน คือ พ.ศ. ๒๔๗๐) อันเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยใช้รถจักรไอน้ำบอลด์วิน ล้อแบบแปซิฟิก หมายเลข ๒๒๖ ทำขบวนเสด็จ

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ สะพานถูกเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดจึงทำให้ได้รับความเสียหายอย่างหนัก เมื่อเข้าสู่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงได้มีการซ่อมสะพาน ขึ้นใหม่ในพ.ศ. ๒๔๙๓ โดยว่าจ้างบริษัท คลีฟแลนด์บริดจ์ แอนด์ เอนจิเนียริง จำกัด แห่งประเทศอังกฤษ ดำเนินการ ก่อสร้าง ใช้งบประมาณ ๒๕,๕๖๑,๓๑๒.๗๖ บาท นอกจากบริษัทคลีฟแลนด์บริดจ์ฯ ซึ่งเป็นคู่สัญญารับจ้างทำการก่อสร้าง โดยตรงแล้ว ยังมีบริษัทรับเหมาช่วงอีก ๒ บริษัท ที่เข้ามาร่วมงานด้วย ได้แก่ บริษัท ดอร์แมนลอง จำกัด แห่งประเทศ อังกฤษ และบริษัท คริสเตียนีและนีลเสน (ไทย) จำกัด กรุงเทพฯ สร้างเสร็จเรียบร้อยเมื่อพ.ศ. ๒๔๙๖

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปทรง ประกอบพิธีเปิดสะพาน เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ โดยใช้รถจักรดีเซลไฟฟ้า ซูลเซอร์ หมายเลข ๕๖๒ ทรงขับ ด้วยพระองค์เอง ข้ามสะพานพระราม ๖ เพื่อเป็นปฐมฤกษ์เปิดสะพาน

67

Rama VI Bridge: The First Railway Bridge in Thailand

Rama VI Bridge is Thailand's first railway bridge to cross the Chao Phraya river, linking Bang Sue with Bang Phlat. Construction began during the final years of King Vajiravudh's reign, to link railway networks west and east of the river. Construction contract was signed in April 1922, and construction began in December of that year at Bang Son. The main contractor was the French company of Etablissement Daydé, with the construction budget of 2,714,113.30 baht. H.R.H. Prince Purachatra, Prince of Kamphaengphet, presided over the ceremonial laying of the bridge's foundation on April 6th, 1923. The bridge was completed in December 1926.

Rama VI Bridge stands as a memento to King Vajiravudh's policy to improve national transportation and logistics. King Prajadhipok thus named it Saphan Phraram 6, Rama VI Bridge. The king also presided over the formal opening of the bridge on January 1st, 1927, which corresponded to King Vajiravudh's birthday. On that day, the king went aboard the Baldwin steam locomotives No.226, which crossed over the new bridge in its inaugural ride.

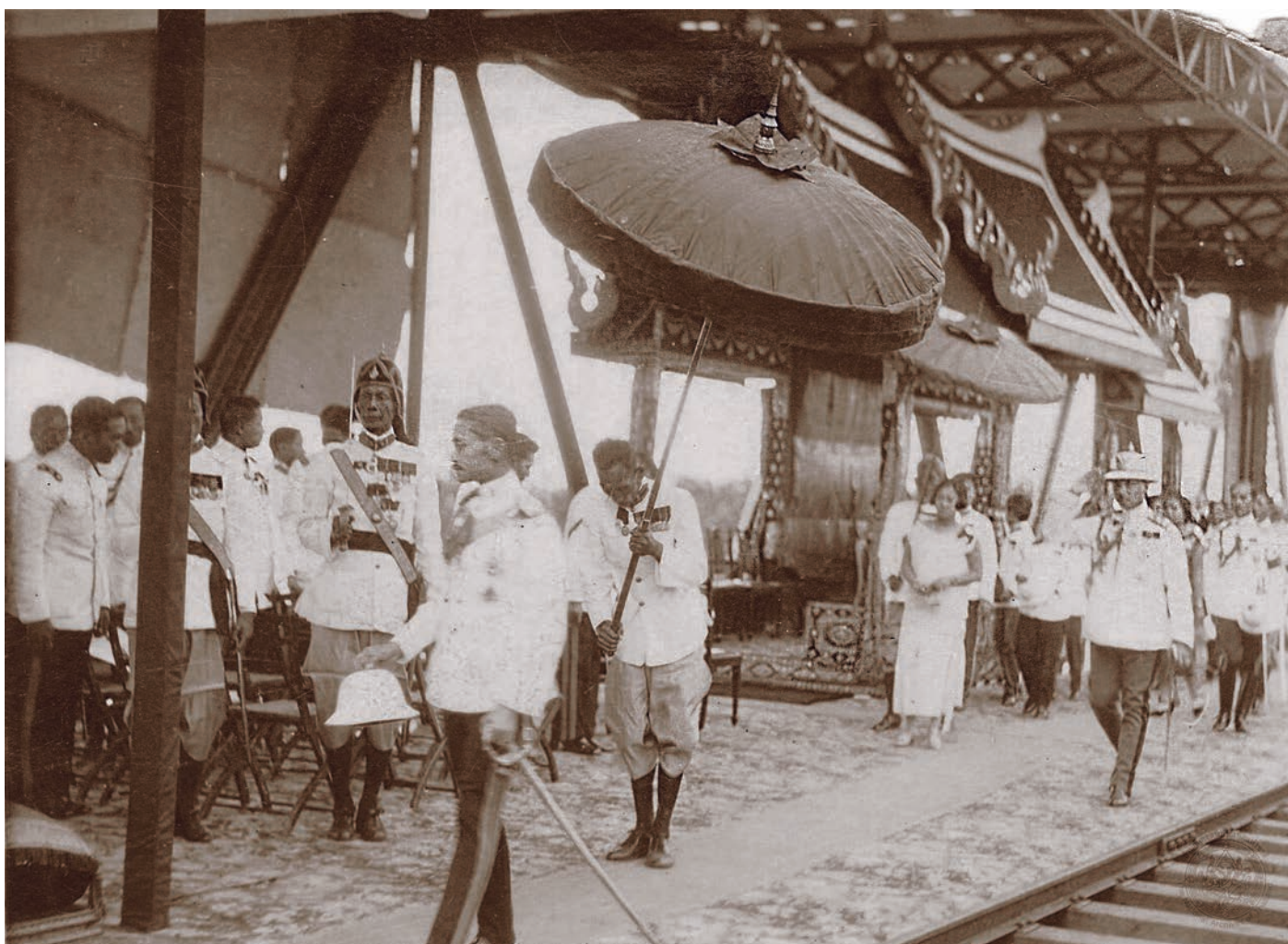
ภ ๐๐๓ ทวญ ๗๙-๒(๕)

พิธีเปิดสะพานพระราม ๖

เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙

The opening of Rama VI

Bridge on January 1st, 1927.

ภ ๐๐๓ หวญ ๗๙-๒(๑)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดสะพานพระราม ๖ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙

King Prajadhipok and Queen Rambhai Barni presided over the opening of Rama VI Bridge on January 1st, 1927.

During the Second World War, Rama VI Bridge was heavily destroyed by the Allied Forces' bombings. In 1950, during the reign of King Bhumibol, the bridge was restored with the restoration budget of 25,561,312.76 baht. The British firm of Cleveland Bridge and Engineering Company was the main contractor, with Dorman Long Co. and Christiani & Nielsen (Thailand) as sub-contractors. Restoration of the bridge was completed in 1953. On December 16th, 1953, King Bhumibol presided over the opening of the bridge, driving diesel-powered Electric Sulzer locomotives No.562 by himself, crossing the Chao Phraya River.

42M00006

ศาลาสหทัยสมาคม
(หอคองคอคอดเคียว) สร้างตามแบบ
ที่ปัตตาเวีย
Sala Sahathai Samakhom,
or Ho Concordia, was built
after the officers' club in
Batavia.

๖๘

หอคองคอคอดเคียว ต้นกำเนิดพิพิธภัณฑไทย

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสต่างประเทศ ทรงนำแนวความคิดแบบอย่างการจัดตั้งพิพิธภัณฑสำหรับประชาชนมาจัดตั้งขึ้นในประเทศไทย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอาคารสโมสรทหารมหาดเล็กตามอย่างคลับคองคอคอดเคียวซึ่งเป็นสโมสรทหารบกในเมืองปัตตาเวีย เรียกว่า “หอคองคอคอดเคียว” ในงานเฉลิมพระชนมายุครบ ๒๐ พรรษา และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “หอมิวเซียม” ณ หอคองคอคอดเคียว โดยมีพิธีเปิดหอมิวเซียม เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๑๗ กรมศิลปากรจึงถือว่าวันนี้เป็นวันกำเนิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งแรกของราชอาณาจักรไทย ต่อมารัฐบาลได้ประกาศให้วันที่ ๑๙ กันยายน ของทุกปี เป็น “วันพิพิธภัณฑไทย” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงเป็นพิเศษเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของทุกปี ต่อมา พ.ศ. ๒๔๒๘ กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ซึ่งดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) พระองค์สุดท้ายแห่งกรุงรัตนโกสินทร์เสด็จทิวงคต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราชโองการประกาศยุบเลิกตำแหน่งพระมหากุปราชหรือกรมพระราชวังบวรสถานมงคล พ.ศ. ๒๔๓๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายหอมิวเซียมจากหอคองคอคอดเคียวไปไว้ในพระที่นั่งตอนหน้าของพระราชวังบวรสถานมงคล เรียกกันว่า “พิพิธภัณฑวังหน้า” หรือ “มิวเซียมหลวงที่วังหน้า” พ.ศ. ๒๔๓๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โอนมิวเซียมหลวงมาสังกัดกรมศึกษาธิการ และในพ.ศ. ๒๔๔๔ ตั้งเป็น “กรมพิพิธภัณฑ” ในสังกัดกระทรวงธรรมการ โดยมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต ทรงดำรงตำแหน่งผู้ว่าการมิวเซียมหลวง และตำแหน่งอธิบดีกรมพิพิธภัณฑพระองค์แรก นับเป็นครั้งแรกที่ได้เปิดพิพิธภัณฑให้สาธารณชนเข้าชม

68

Ho Concordia: The Origin of Thai Museums

After visiting public museums in foreign countries, King Chulalongkorn brought the idea of establishing museums as a cultural institution for the people to Siam. Inside the Grand Palace, the king constructed a clubhouse for the King's Bodyguards after Concordia Club, the army club in Batavia, Dutch Java. The new building was thus called Ho Concordia, Concordia Hall, which was opened on the occasion of King Chulalongkorn's

(๒) ภา ๐๐๒ ทวญ ๓/๑

บริเวณวังหน้า ปัจจุบันคือ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
*The Front Palace, which at
present is the National Museum
Bangkok.*

(๒) ภา ๐๐๒ หวญ ๓/๒

พระที่นั่งคิ่วโมกข์พิมานและพระที่นั่งพุทไธสวรรย์
ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
*Siwamokephiman and Phutthaisawan Throne Halls,
National Museum Bangkok.*

(๒) ภา ๐๐๒ หวญ ๓/๔

โบราณวัตถุที่จัดแสดงบริเวณเฉลียงพระวิมานด้านใต้
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
*Archeological objects on display at the National
Museum Bangkok.*

20th birthday. Later on, on September 19th, 1874, the king opened the “Ho Museum” at Concordia Hall. King Chulalongkorn thus began the tradition of opening the museum at Concordia Hall to the public every year on his birthday.

In 1885, H.R.H. Prince Yodyingyot, who was the Kromphraratchawangbowonwichaichan, the uparaj, passed away. King Chulalongkorn thus decided to abolish the uparaj position, so his official residence, the Front Palace, became vacant. In 1887, King Chulalongkorn ordered the removal of the Ho Museum from Concordia Hall to the outer throne halls of the Front Palace; the museum was thus called Wang Na Museum [The Museum at the Front Palace, or Museum Luang at Wang Na. In 1890, the Royal Museum was put under the aegis of the Education Department; in 1900, it became the Department of Museum, under the Ministry of Public Instructions. H.R.H. Prince Chaianuchit was the first director of the Department, and the museum has since been open to the public. The Fine Arts Department thus considered September 19th, 1874, the birth of Thailand’s first national museum; September 19th becomes Thai Museum Day.

๖๕

เหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยจากคลื่นสึนามิ

เหตุการณ์มหันตภัยจากคลื่นสึนามิที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ณ บริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันของไทย เป็นภัยธรรมชาติที่สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่จังหวัดอาเซห์ ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย ทำให้เกิดความเสียหายเป็นบริเวณกว้าง ตั้งแต่จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล รวม ๖ จังหวัด เป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญที่ต้องบันทึกไว้ให้คนรุ่นหลังได้รับรู้เรื่องราวความเป็นไปของเหตุการณ์ และเตรียมพร้อมเพื่อรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติมอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากร สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ จัดทำจดหมายเหตุเหตุการณ์มหันตภัยจากคลื่นสึนามิ ไว้เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ โดยสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้รับมอบเอกสารประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์มหันตภัยจากคลื่นสึนามิจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และส่วนบุคคล มาเก็บรวบรวมไว้เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงและใช้ประกอบการเรียบเรียงต้นฉบับหนังสือจดหมายเหตุ

การจัดทำจดหมายเหตุจากเหตุการณ์มหันตภัยจากคลื่นสึนามิเป็นภารกิจสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนทุกคนที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ในการรวบรวมเอกสารข้อมูลและการบันทึกเป็นจดหมายเหตุของชาติ เพื่อให้การจัดทำจดหมายเหตุเหตุการณ์มหันตภัยจากคลื่นสึนามิ มีเนื้อหาและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยละเอียด ครบถ้วน สมบูรณ์มากที่สุด และมุ่งหวังให้เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ของชาติที่มีคุณค่าและอำนวยประโยชน์แก่สาธารณชนในการศึกษาค้นคว้าอ้างอิงเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

69

The Great Geohazard Caused by the Tsunami

December 26th, 2004, a great disaster of unprecedented magnitude occurred on Thailand's coastal area on Andaman Sea. The origin was a gigantic earthquake at Aceh, in the northern part of Sumatra, Indonesia, which caused a sweeping tsunami in the Indian Ocean, with disastrous and widespread effects on Ranong, Phang-nga, Phuket, Krabi, Trang, and Satun. In order to record this important event for posterity, so that future generations could learn the lessons and be better prepared, on January 4th, 2005, the cabinet assigned the National Archives of Thailand, Fine Arts Department, Ministry of Culture, to compile an archival record of the great geohazard caused by the 2004 Tsunami. The National Archives of Thailand collected various types of documents pertaining to the event, from public and private sectors, as well as personal papers, and compiled them all into the data that could be used in the publication on the event. The compilation of archival data needed cooperation from all parties involved, in order to make the database as complete and detailed as possible.

๓๐

อนุสัญญาเจนีวา

อนุสัญญาเจนีวา (Geneva Conventions) เป็นการกำหนดข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศ ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (The International Committee of the Red Cross-ICRC) เพื่อคุ้มครองชีวิตและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในยามสงคราม อนุสัญญาเจนีวาเริ่มจัดทำในพ.ศ. ๒๔๐๗ ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อให้ครอบคลุมถึงสภาพความเป็นจริงของสงครามในสถานการณ์ต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยได้สนับสนุนหลักการแห่งอนุสัญญาเจนีวาทั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามได้รับรองที่จะปฏิบัติตามหลักการแห่งอนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ ๑ ค.ศ. ๑๘๖๔ (พ.ศ. ๒๔๐๗) ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ สยามมีบทบาทในสงครามและได้ควบคุมเชลย สงครามครั้งนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอนุสัญญาระหว่างประเทศที่สยามร่วมลงนามในสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยเฉพาะอนุสัญญาเจนีวา ทำให้รัฐบาลสยามต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในสนธิสัญญา สยามจึงมีสัมพันธ์อันดีกับคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศนับแต่นั้นมา ในพ.ศ. ๒๔๖๕ มีการประชุมสภากาชาดสากลที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ถึงวันที่ ๗ ธันวาคม ณ ศาลาสหทัยสมาคม พระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นการประชุมระหว่างประเทศโดยประเทศไทยเป็นเจ้าภาพครั้งแรก ๆ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงเป็นเวลา ๔ ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ อนุสัญญาเจนีวาได้มีการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นทางการ ประกอบไปด้วยอนุสัญญา ๔ ฉบับ คือ อนุสัญญาฉบับที่ ๑ ว่าด้วยการคุ้มครองทหารที่บาดเจ็บ หรือเจ็บป่วยในการสงครามภาคพื้นดิน อนุสัญญาฉบับที่ ๒ ว่าด้วยการคุ้มครองทหารที่บาดเจ็บ หรือเจ็บป่วยในภาวะสงครามทางน้ำ อนุสัญญาฉบับที่ ๓ กล่าวถึงการคุ้มครองเชลยสงคราม ระบุให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการดูแลอย่างมีมนุษยธรรม อนุสัญญาฉบับที่ ๔ ให้ความคุ้มครองพลเรือน โดยเฉพาะพลเรือนที่อยู่ในพื้นที่ของฝ่ายตรงข้าม พลเรือนเหล่านี้ต้องได้รับการดูแลอย่างมีมนุษยธรรม และกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ ในการเข้าเยี่ยมเพื่อมอบความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมให้กับพลเรือนที่เดือดร้อน ซึ่งประเทศไทยได้ประกาศเข้าร่วมอนุสัญญาเจนีวาเมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ และมีความสัมพันธ์อันดีเสมอมา

70

The Geneva Conventions

The Geneva Conventions is an international agreement that was created by the International Committee of the Red Cross (ICRC). There were actually 4 treaties and subsequent protocols on the humanitarian treatment of war, to protect lives as well as human dignity. The first treaty was done in 1864. During the reign of King Chulalongkorn, Siam ratified the treaty, effectively joining the ICRC and its conventions.

During the reign of King Vajiravudh, Siam joined the First World War, and the treatment of prisoners of war was conducted on the principles of the Geneva Conventions, so Siam's relationship with the ICRC became stronger. In 1922, Siam hosted an international conference of the ICRC in Bangkok, from November 29th to December 7th, at Sala Sahathai Samakhom in the Grand Palace. It was one of the first international conferences that was hosted by Siam.

Four years after the Second World War ended, in 1949, the Geneva Conventions were formally revised. There were now four distinct conventions: the First Geneva Convention was on the amelioration of the condition of the wounded and sick in armed forces in the field; the Second Geneva Convention was for the amelioration of the condition of wounded, sick and shipwrecked members of armed forces at sea; the Third Geneva Convention was on the treatment of prisoners of war, and the Fourth Geneva Convention was on the protection of civilian persons in time of war, as well as the role of the ICRC in offering humanitarian aid to civilian casualties of war. On December 29th, 1954, Thailand gave her ratification to the revised Geneva Conventions, and has since maintained cordial relationship with the International Red Cross.

บรรณานุกรม

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ก่อร่างสร้างจดหมายเหตุของชาติ. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๖๑.

..... จดหมายเหตุพระราชพิธีกาญจนาภิเษก. กรุงเทพฯ : ศุภสภาคัดพร้าว, ๒๕๔๕.

..... รายงานประจำปี ๒๕๕๘ ของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๙.

..... รายงานประจำปี ๒๕๖๔ ของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง, ๒๕๖๕.

เรื่องที่ ๑

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๙๙/๓๒ เรื่องทางเดินกระบวนแห่
รถยนต์ (๑๒ พ.ย. ๑๒๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๑๖/๗ เรื่อง กระบวนแห่รถยนต์
สมโภชพระบรมรูปทรงม้า (๒๓ เม.ย.-๒๕ พ.ย. ๑๒๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๔๘.๑/๕๐ เรื่อง นำรถโมเตอร์คาร์ประชุม
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่สวนดุสิต (๒๙ เม.ย. ๑๒๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงวัง ร.๕ ว ๓๒.๒/๓ เรื่อง รถมอเตอคา (๓๑ มี.ค. ๑๒๓-๒๐
ก.ย. ๑๒๙)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๓/๑๙, ๒๐, ๒๒, ๒๔ พระราชพิธีรัชชมงคลและ
พระราชพิธีรัชชมงคลภิเษก รัชกาลที่ ๕ (ร.ศ. ๑๒๖-๑๒๗)

เรื่องที่ ๒

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๘.๒ ค/๑ เรื่อง ต้นไม้ถนนราชดำเนินและ
ถนนต่าง ๆ (๒๓ เม.ย. ๑๒๐-๑๔ ก.ย. ๑๒๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๑๘.๑ ข/๓๕ เรื่อง เกี่ยวกับการจัดซื้อที่ดินของ
หลวงอภัยพิทักษ์ ซึ่งถูกตัดถนนราชดำเนิน (๒๑ พ.ย. ๑๒๐-๒๗ ก.พ. ๑๒๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๑๘.๒/๒๑๑ เรื่อง จมื่นสิทธิแสนรักษ์
จะขายที่ดินถนนราชดำเนินกลางให้แก่ขุนบำเหน็จวรญาณ ซึ่งเป็นที่ดินหลวงเหลือจากตัดถนนราชดำเนิน (๑๐ พ.ย. ๑๒๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ร.๕ ค ๔/๓ เรื่อง ที่ดินริมถนนราชดำเนิน
(๒๖ ก.พ. ๑๒๙-๔ ก.ค. ๑๒๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ร.๕ ค ๒๗/๑๖๒ เรื่อง จ่ายเงิน
ค่าสร้างถนนราชดำเนินกลาง (๒๗ ต.ค. ๑๒๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ ร.๕ ยธ ๙/๔๑ เรื่อง สร้างถนนราชดำเนินนอก
และประกาศสร้างถนนเทวียุรยาตร และตัดถนนข้าวสาร (๔ ก.ค. ๑๑๘-๑ พ.ย. ๑๒๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ ร.๕ ยธ ๙/๘๓ เรื่อง ชื่อคลองและถนน

..... แผนที่แยกจากเอกสารลายลักษณ์ กรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ ผจ ร.๗ ม/๖๙ แผนที่บริเวณที่จะจัดซื้อที่ดิน
และอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นเพื่อตัดถนนวิสุทธิกษัตริย์จากถนนราชดำเนินนอกถึงถนนสามเสน กรุงเทพฯ

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (ฟิล์มกระจก) หวญ ๒๖/๑๔ เรื่อง รถยนต์แล่นอยู่บนสะพานผ่านพิภพลีลา
ถนนราชดำเนินกลาง

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๓๑/๖ เรื่อง ขบวนแห่โกศศพเจ้าคุณจอมมารดาเปี่ยม
จากถนนราชดำเนินนอก ข้ามสะพานมฆวานรังสรรค์

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (สถานที่) ภ ๐๐๒ หวญ ๓๖/๓๑ เรื่อง โรงเรียนนายร้อยมัธยม
ถนนราชดำเนินนอก

..... ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกฉีกบนกระดาซแข็ง (ภาพเม้าท์) 49M00009 ป้อมเผด็จดัสกร

เรื่องที่ ๓

กรมศิลปากร. จดหมายเหตุงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่วันพระบรมราชสมภพ
ครบ ๒๐๐ ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘.

..... ประชุมจดหมายเหตุ เรื่องสุริยุปราคาในรัชกาลที่ ๔ และเรื่องรัชกาลที่ ๔ ประชวรและสวรรคต. พิมพ์เป็นอนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพนายเทพ เสมถิติ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๒.
พระนคร : โรงพิมพ์สหภาพการพิมพ์, ๒๕๑๒.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๒/๑-๑๗ ชุดรัชกาลที่ ๔ แสดงทอดพระเนตร
สุริยุปราคาที่หัวากอ

เรื่องที่ ๔

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๑๕.๑๓.๒/๓
เรื่อง แจ้งเจ้าหน้าที่ของกระทรวงธรรมการเกี่ยวกับงานฉลองวันชาติ และสนธิสัญญาใหม่ (๑๙ เม.ย.-๑๒ ก.ค. ๒๔๘๒)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร ๐๒๐๑.๒๘/๘ เรื่อง นายปิตุกัน
คิดว่าจะแต่งหนังสือลงพิมพ์ชักชวนให้ประเทศตะวันตกเห็นด้วยในการที่กรุงสยามคิดจะแก้สัญญาเก่า (พ.ศ. ๒๔๖๑-๒๔๖๒)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร ๐๒๐๑.๒๘/๑๐
เรื่อง หนังสือมอบอำนาจทำสัญญาใหม่กับนานาประเทศ (พ.ศ. ๒๔๖๒-๒๔๖๔)

เรื่องที่ ๕

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (ทั่วไป) **ฉ/ท/๔๓๔ (๑๕๑๓)-(๑๕๑๕)** ภาพสภาพคลองผดุงกรุงเกษม
_____. ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หोजดหมายเหตุแห่งชาติ) **ฉ/จ/๑๓๐๖๓** ภาพคลองผดุงกรุงเกษม
_____. เอกสารบันทึกเหตุการณ์และจดหมายเหตุ **จ/๒๔๙๖/๒** เรื่อง การขุดลอกคลองผดุงกรุงเกษม (พ.ศ. ๒๔๙๖)

เรื่องที่ ๖

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารส่วนบุคคล นายเอก วิสกุล **สบ ๙.๒.๑/๑** เรื่อง หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร เย็บเล่มรวม
สยามนิกร ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ วันเสาร์ที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ หน้าที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐)
เอนก นาวิกมูล. **โฆษณาไทยสมัยแรก**. กรุงเทพฯ : แสงแดด, ๒๕๓๕.

เรื่องที่ ๗

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด **ร.๖ บ ๑๖/๑๘** เรื่อง ตั้งกองเสือป่าและลูกเสือมณฑล
(๙ ก.ย. ๒๔๕๔-๒๔ เม.ย. ๒๔๕๖)
_____. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด **ร.๖ บ ๑๖.๑/๑๐** เรื่อง คำสั่งขนานนามกรมกองเสือป่า
ต่าง ๆ (๒ ส.ค. ๒๔๕๔-๒๙ ธ.ค. ๒๔๕๙)
_____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ **ศธ ๓๗/๕**
เรื่อง ตั้งกองเสือป่ามณฑลและกองเกิน (๙ ม.ค. ๒๔๕๔-๒๑ พ.ย. ๒๔๕๔)
_____. ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนกระดาศแข็ง (ภาพเมาท์) **24M00012** เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)
แต่งเครื่องแบบปกติแห่งกรมเสือป่าราบหลวงรักษาพระองค์ฯ สันนิษฐานว่าจะฉายราว ๆ ปี พ.ศ. ๒๔๖๑ (โปรดเกล้าฯ
ให้เสือป่าใช้หมวกหนีบสีกากีได้)
_____. ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนกระดาศแข็ง (ภาพเมาท์) **22M00008** พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ กับข้าราชการเสือป่า
_____. ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนกระดาศแข็ง (ภาพเมาท์) **22M00016** พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ กับข้าราชการเสือป่า
_____. ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนกระดาศแข็ง (ภาพเมาท์) **87M00005** กองเสือป่า

เรื่องที่ ๘

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ **ร.๕ ต ๔๔/๑๐** เรื่อง สภาอุณาโลมแดง
กรุงสยามและเหรียญจุฬาลงกรณ์ (๑๓ เม.ย. ๑๑๒-๒๓ เม.ย. ๑๑๔)
_____. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ **ร.๕ ต ๔๔/๑๑** เรื่อง ร่างกฎข้อบังคับสภา
อุณาโลมแดงในกรุงสยาม (๑๗ มิ.ย. ๑๑๘)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๔๔/๑๒ เรื่อง สยามสภาอุณาโลม
(๒ ธ.ค. ๑๒๔-๑๘ ก.ค. ๑๒๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ร.๕ ค ๔.๑ (ค)/๘ เรื่อง
จะจัดที่วังกรมหมื่นมเหศวรเป็นโรงพยาบาลสำหรับสภาอุณาโลมแดง (๑๔ มิ.ย. ๑๑๒-๑๖ ก.พ. ๑๑๓)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๙/๓ เรื่อง ที่ดินที่จะสร้างสภาอุณาโลมแดง
(พ.ศ. ๒๔๕๓)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๙/๕ เรื่อง ตั้งผู้อำนวยการของสภาภาษาสยาม
หรือโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ มีเรื่องตลอดถึงการเปิดโรงพยาบาล (๒๕ มี.ค. ๒๔๕๖-๒๘ ก.ค. ๒๔๖๓)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๙/๑๒ เรื่อง สภาภาษาสยามเข้าร่วมสากลสมาคม
(๗ ก.พ. ๒๔๖๑-๒๗ พ.ย. ๒๔๖๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๙/๑๕ เรื่อง ประชุมสันนิบาตภาษา
นานาชาติ (๒๐ ก.ย. ๒๔๖๔-๒๗ ก.พ. ๒๔๖๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๙/๒๒ เรื่อง การประชุมสภาภาษา
และพิพิธภัณฑ์สาธารณสุข และเรื่องจัดการสภาภาษา (๒๒ ก.ย.-๒๖ ก.พ. ๒๔๖๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ เบ็ดเตล็ด ร.๗ บ ๙/๘ เรื่อง สภาภาษาขอเหรียญตราของสภา
อุณาโลมแดง และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ของสภาภาษา (๒๙ พ.ค.-๑๒ มิ.ย. ๒๔๗๑)

..... เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กต ๗๙.๒/๒ เรื่อง สภาอุณาโลมแดงแห่งสยาม (พ.ศ. ๒๔๓๖)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศธ ๘.๕/๑ เรื่อง จัดตั้งสภา
อุณาโลมแดง (๑๙ พ.ค.-๒๙ ก.ค. ๒๔๓๖)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศธ ๘.๕/๔ เรื่อง ให้กรมพยาบาล
จัดการโรงพยาบาลของสภาอุณาโลมแดง (๒๖ มี.ค. ๒๔๓๖-๓ เม.ย. ๒๔๓๗)

..... ภาพกองจดหมายเหตุรวบรวมจากแหล่งอื่น ๆ (สถานที่) ภ ๐๐๒ กจข(อ) ๕/๑๕ ภาพสภาภาษาหรือสภา
อุณาโลมแดงแห่งชาติสยาม เดิมคืออาคารกรมแผนที่ทหาร

เรื่องที่ ๙

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มท ๐๒๐๑.๒.๑/๖๑๒
เรื่อง การเปลี่ยนชื่อและปรับปรุงอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ (พ.ศ. ๒๔๙๘)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๒๖/๒๒๒๖
เรื่อง การรัฐพิธีวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ (๑๘-๒๑ มิ.ย. ๒๔๘๔)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๓.๖.๙/๔ เรื่อง การสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ
(๕ เม.ย. ๒๔๘๔-๑๔ มิ.ย. ๒๔๙๒)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๑/๑๙(๒) พิธีเปิดแผ่นจารึกชื่อ
ผู้สละชีพเพื่อชาติ (๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๖)

..... ภาพถ่ายทางอากาศ William Hunt ภ WH ๒-๔(๒) อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิฯ

เรื่องที่ ๑๐

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พุทธศักราช ๒๔๘๔. วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๘๔ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๘ หน้า ๑๓๘๕-๑๓๙๐.

สำนักหอสมุดแห่งชาติ. ทำเนียบราชทินนามและครุชนิพนธ์นางไทย. กรุงเทพฯ : ต้นฉบับ, ๒๕๕๙.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๒๔/๒ เรื่อง การถวายบังคมลาออกจากบรรดาศักดิ์ และใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล (๒๖ พ.ย. ๒๔๘๔-๒๑ พ.ค. ๒๔๘๕)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๒๖/๔๑๔ เรื่อง การขอใช้ราชทินนามเป็นชื่อตัวหรือชื่อสกุล (๒๙-๓๑ ก.ค. ๒๔๘๕)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๔๖.๒/๙ เรื่อง หนังสือนำขอพระบรมราชานุมัติ และประกาศการออกจากบรรดาศักดิ์ และใช้พระราชทินนาม (๑๗ เม.ย. ๒๔๘๔-๙ พ.ค. ๒๔๘๕)

เรื่องที่ ๑๑

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรวงวัง ร.๗ ว ๕.๒/๓๙ พิธิยกยอพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท (๒๐ ก.พ. ๒๔๗๔-๑๑ มี.ค. ๒๔๗๔)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๑.๒.๑/๑๙ การซ่อมแซมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท (๘ ก.ย. ๒๔๖๙-๓๐ มี.ค. ๒๔๗๖)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๑.๒/๓๓ การนำเครื่องประดับยอพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทให้แก่พิพิธภัณฑ์สถานเพื่อเก็บรักษา (๑๓ มี.ค. ๒๔๗๔-๑๕ เม.ย. ๒๔๗๕)

..... ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ-๔๘๘ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ภายหลังการบูรณะซ่อมแซม

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๓ พิธิยกยอพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท (๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๓๓/๗/๑๕ ภาพการตั้งนั่งร้านเพื่อบูรณะซ่อมแซมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) P004039 ชิ้นส่วนนาคปักที่ศิลปากรสถานได้จัดทำขึ้นใหม่วางเปรียบเทียบกับของเดิม

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) P005977 พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทก่อนการบูรณะซ่อมแซม

เรื่องที่ ๑๒

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๓-๔ ร.๔.๑ก/๘ เรื่องที่ ๒๙ วันขึ้นปีใหม่ของไทย วันสงกรานต์ (ร.ศ. ๘๐-๘๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๕/๓ เรื่อง ประกาศให้ใช้วันอย่างใหม่ (๕ ก.ค. ๑๐๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กรมราชเลขาธิการ ร.๖ รล ๒/๘ เรื่อง ประกาศเปลี่ยนรัตนโกสินทรศก ใช้พุทธศักราช (๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕)

เรื่องที่ ๑๓

กรมศิลปากร. ประเพณีการยิงสลุต. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๐.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑.๙/๑๔ เรื่อง ทรงสั่งให้ยิงสลุตในวันที่ ๑ มกราคม ซึ่งเป็นวันประสูติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯมกุฎราชกุมาร (๑-๔ เม.ย. ๑๑๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๗/๑๐ เรื่อง ข้อบังคับการชักธงและการเคารพอันมีข้อความทั่วถึงการยิงสลุต (๒๘ มี.ค. ๒๔๕๔-๔ เม.ย. ๒๔๕๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรงวัง ร.๖ ว ๑๙/๓ เรื่อง ยิงสลุตคำนับพระศพ (๑๘ มิ.ย. ๒๔๖๓)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรงวัง ร.๗ ก ๔/๑๕ เรื่อง ยิงสลุต (๑๕-๑๗ ก.ย. ๒๔๖๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรงวัง ร.๗ ต ๓๗/๔ เรื่อง อังกฤษถามเรื่องการพระราชพิธีที่มียิงสลุต (๑๕-๑๗ ก.ย. ๒๔๖๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรงวัง ร.๗ ว ๕.๒/๑๖ เรื่อง การพระราชพิธีที่มียิงสลุต (๑๔-๑๗ ก.ย. ๒๔๖๙)

..... ภาพกรรมแผนที่ทหาร ภ ผท ๘/๓๕๔ กองทหารปืนใหญ่ที่ท้องสนามหลวงด้านทิศเหนือ

..... ภาพกรรมแผนที่ทหาร ภ ผท ๓/๓๙ ยิงปืนใหญ่สลุตที่ท้องสนามหลวง

เรื่องที่ ๑๔

กรมศิลปากร. ว่าวไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

พระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร). ตำนานว่าวพนัน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๐.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๙๙/๒๙ เรื่อง ว่าว (๑๕ เม.ย.-๒๓ พ.ค. ๑๒๕)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๒๙/๕ เรื่อง การแข่งขันว่าว (๒ มี.ค. ๒๔๗๖-๑๔ มี.ค. ๒๔๙๖)

..... ภาพชุดหอยพระสมุทวชิรญาณ (เบ็ดเตล็ด) ภ ๐๐๔ หวญ ๓๐/๒ เรื่อง การแข่งขันว่าว

เรื่องที่ ๑๕

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย มท ๕.๙/๑๔๕ เรื่อง ตั้งองค์การส่งเสริมการสมรสส่วนภูมิภาคขึ้นทุกจังหวัด (พ.ศ. ๒๔๘๖)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๒๙/๒๗ เรื่อง การสนับสนุนให้ข้าราชการ ทำการสมรสหมู่สมัยจอมพล แปลก เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๙๒)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๒๙/๒๘ เรื่อง กำหนดการพิธีสมรสของคนไทย (พ.ศ. ๒๔๘๖)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๓๐/๙ เรื่อง องค์การส่งเสริมการสมรส (๑๙ ส.ค. ๒๔๘๕-๑๕ พ.ย. ๒๔๘๗)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๓๐/๑๐ เรื่อง การสมรสหมู่ (๒๒ มี.ค. ๒๔๘๖-๓ ม.ค. ๒๔๘๗)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) (๒) ภ ๐๐๓ หวญ ๒/๑-๘ พิธีสมรสหมู่

เรื่องที่ ๑๖

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๖๗.๒/๒ เรื่อง สร้างท่าเรือกรุงเทพ (๓๐ พ.ย. ๒๔๗๙-๑๐ ต.ค. ๒๔๙๒)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๖๗.๒/๔ เรื่อง กรรมการจัดสร้างท่าเรือกรุงเทพฯ และกรรมการที่ปรึกษา (๘ เม.ย.-๑ ม.ค. ๒๔๘๐)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๖๗.๒/๖ เรื่อง กรรมการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างท่าเรือกรุงเทพฯ (๒๐ ส.ค. ๒๔๘๐-๑๑ ต.ค. ๒๔๘๔)

เรื่องที่ ๑๗

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๗๒/๑๒ เรื่อง ระยะทางเสด็จประพาส กาญจนบุรีและเพชรบุรี ร.ศ. ๑๒๘ (๓๑ ก.ค. ๑๒๓-๑๔ ส.ค. ๑๒๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๗๒/๑๓ เรื่อง เสด็จประพาส ทางฝ่ายเหนือ (๑๖ มี.ค. ๑๒๓-๑๐ พ.ค. ๑๒๕)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๘ รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสจังหวัดต่าง ๆ

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๘/๒๒ ภาพฉายพระรูป ณ ที่ประทับแรม ไร่บางแคม เมืองกำแพงเพชร ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ หวญ ๓๒/๔ ภาพราษฎรเข้าเฝ้าฯ ทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บริเวณดงตาล เมืองปทุมธานี เมื่อคราวเสด็จประพาสต้นครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๙

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ หวญ ๓๒/๖ ภาพราษฎรเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ท่าเจ้าสนุก กรุงเก่า เมื่อคราวเสด็จประพาสต้นครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๙

- ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ **หวญ ๓๒/๑๘** ภาพราษฎรเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บริเวณตลาดเมืองอ่างทอง เมื่อคราวเสด็จประพาสต้นครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙
- ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ **หวญ ๓๒/๓๗** ภาพทหารเมืองชัยนาทเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ โรงทหาร เมืองชัยนาท เมื่อคราวเสด็จประพาสต้นครั้งที่ ๒ วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙
- ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ **หวญ ๓๓/๑๑** ภาพราษฎรชาวไทย และพ่อค้าชาวไทยใหญ่ เมืองกำแพงเพชร จัดโต๊ะเครื่องบูชารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อคราวเสด็จประพาสต้นครั้งที่ ๒ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙
- ภาพที่ตัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดาดแข็ง (ภาพเม้าท์) **60M00010** ภาพทรงหยุดพักเสวยพระกระยาหารร่วมกับผู้ตามเสด็จ
- ภาพที่ตัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดาดแข็ง (ภาพเม้าท์) **60M00022** ภาพเมืองกำแพงเพชร
- ภาพที่ตัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดาดแข็ง (ภาพเม้าท์) **60M00040** ภาพโรงสุราเมืองกำแพงเพชร ถ่ายมาพระราชทานเสนาบดีกระทรวงคลัง ให้เห็นว่าโทรมอย่างไร
- ภาพที่ตัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดาดแข็ง (ภาพเม้าท์) **60M00071** ภาพเมืองกำแพงเพชร หัวหาดแม่ลาด
- ภาพที่ตัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดาดแข็ง (ภาพเม้าท์) **61M00047** ภาพเรือพระที่นั่งสุวรรณวิจิตรและเรือชลำไ้
- ภาพที่ตัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดาดแข็ง (ภาพเม้าท์) **61M00066** ภาพเมืองพระนครศรีอยุธยา ครอบครัวมื่นปฏิพัทธภูวนารถ (ข้าง)
- ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ **หวญ ๓๒/๑๗** ภาพราษฎรเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ วัดป่าโมกษ์ เมืองอ่างทอง เมื่อคราวเสด็จประพาสต้นครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙

เรื่องที่ ๑๘

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ **ร.๕ ต ๒.๓/๑** เรื่อง กรมทำราชการฝ่ายประเทศรัสเซีย เรื่องซารวิตส์เข้ามากรุงเทพฯ (๓ ต.ค. ๑๐๙-๒๗ เม.ย. ๑๑๐)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ **ร.๕ ต ๒.๓/๒** เรื่อง กำหนดการรับอิสอิมปิเรียล ไฮเนส แกรนด์ดุก ซารวิตส์ กรุงรัสเซีย (๑๗-๑๘ มี.ค. ๑๐๙)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ **ร.๕ ต ๒.๓/๓** เรื่อง กำหนดการรับอิสอิมปิเรียล ไฮเนส แกรนด์ดุก ซารวิตส์ กรุงรัสเซีย (๑๘-๒๓ มี.ค. ๑๐๙)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ **ร.๕ ต ๒.๓/๕** เรื่อง ซารวิตส์แห่งรัสเซีย จะเข้ามากรุงเทพฯ (๒๙ มี.ย. ๑๑๐-๕ พ.ย. ๑๑๙)
- ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) **ภ ๐๐๓ หวญ ๒๕/๒(๑)** การคล้องช้างที่อยุธยา เพื่อรับเสด็จซาเรวิชกุฎราชกุมารแห่งรัสเซีย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เดือนมีนาคม ร.ศ. ๑๐๙
- ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุทวชิรญาณ **ภ หวญ ๕๕๓/๐๐๘(๑)** พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายพระรูปร่วมกับซาเรวิชแห่งรัสเซีย ณ พระราชวังปีเตอร์ฮอฟ นอกนครเซ็นต์ปีเตอร์สเบิร์ก ในคราวเสด็จประพาสยุโรป ครั้งที่ ๑ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๐

เรื่องที่ ๑๙

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๙.๕.๑/๕๕ เรื่อง รัฐบาลเบลเยียมเชิญประเทศไทย
เข้าร่วมในงานแสดงสากลระหว่างชาติ (พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๕๐๑)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๙.๕.๑/๙๕ เรื่อง การแสดงสากลระหว่างประเทศ
ณ กรุงบรัสเซล ปี ๒๕๐๑ (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๑)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๙.๕.๑/๑๐๔ เรื่อง ข่าวนั่งสื่อบันทึกเกี่ยวกับการแสดง
ของไทยในงานแสดงสากลระหว่างชาติ ณ กรุงบรัสเซล (พ.ศ. ๒๕๐๑)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๙.๕.๑/๑๐๖ เรื่อง การแลกเปลี่ยนเครื่องราช
อิสริยาภรณ์ เนื่องในการแสดงสากลระหว่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซล (พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๒)

เรื่องที่ ๒๐

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงศึกษาธิการ ร.๕ ศ ๖(บ)/๕๕ เรื่อง รายการพระราชกุศล
วัดเบญจมบพิตรและตำนานพระพุทธชินราช (ร.ศ. ๑๑๘-๑๓ มี.ค. ๑๒๐)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงศึกษาธิการ ร.๕ ศ ๖(บ)/๘๖ เรื่อง พระพุทธชินราช
(๓ ส.ค. ๑๒๐-๒ ส.ค. ๑๒๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงศึกษาธิการ ร.๕ ศ ๑๓/๒๒ เรื่อง หล่อพระพุทธชินราช
ที่เมืองพิษณุโลก มีจัดการปั้นหุ่นหล่อทอง (๑๔ ต.ค.-พ.ย. ๑๑๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงศึกษาธิการ ร.๕ ศ ๑๓/๒๔ เรื่อง พระพุทธชินราชจำลอง
(๑๒ ก.พ. ๑๑๙-๑๒ เม.ย. ๑๒๑)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑.๑/๑๔ เรื่อง เสด็จประพาสเมืองเหนือ
(๔ ส.ค.-๑๑ พ.ย. ๑๒๐)

..... ภาพชุดหล่อพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๙๒/๖, ๑๐, ๑๒ เรื่อง พระราชพิธี
หล่อพระพุทธชินราช จ.พิษณุโลก

เรื่องที่ ๒๑

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. ๑๒๐ ปี ศิริราช : 120 Years of Achievements /
คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : แพลนพรีนซ์ติ้ง, ๒๕๕๑.

จินตนา ศิรินาวิน, ประเสริฐ ทองเจริญ และศุภชัย รัตนมณีฉัตร. ศิริราชร้อยปี : ประวัติและวิวัฒนาการ. กรุงเทพฯ :
วิคตอรีเพาเวอร์พอยท์, ๒๕๓๑.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารเย็บเล่มชุดหนังสือกราบบังคมทูล ร.๕ นก ๓๓/๒๒๕ เรื่อง กรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์กราบบังคมทูล
รายงานเรื่องโรคหิวตักโรค และถวายความเห็นที่จะทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงหมอ เห็นควรตั้งเป็นโรงใหญ่
ที่ทุ่งวัดปลับปลาไชย (จ.ศ. ๑๒๔๕-๑๒๔๖)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงศึกษาธิการ ร.๖ ศ ๔/๖๙ เรื่อง โรงเรียนราชแพทยาลัยและ
โรงพยาบาลศิริราช (๑๔ พ.ย. ๒๔๕๙-๗ ธ.ค. ๒๔๕๙)

..... เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์สิ้นพระชนม์ (๔ มิ.ย. ๒๔๓๐)
..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (สถานที่) ภ ๐๐๒ หวญ ๓๖/๒๖ โรงเรียนแพทย์ พ.ศ.๒๔๓๒-๒๔๔๕
..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (สถานที่) ภ ๐๐๒ หวญ ๓๖/๒๙ โรงพยาบาลศิริราช
..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (สถานที่) ภ ๐๐๒ หวญ ๓๖/๓๐ ตึกและอาคารต่าง ๆ
ภายในโรงพยาบาลศิริราช

เรื่องที่ ๒๒

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒.๒/๑๘๐ เรื่อง มิสเตอร์โฮมัน
วันเดอไฮเด (๙-๒๐ ส.ค. ๑๒๘)

..... เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มท ๐๒๐๑.๒.๑.๒๘/๖๙
เรื่อง รัฐพิธีเปิดเชื่อนเจ้าพระยา (พ.ศ. ๒๕๐๐)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๓๐.๑/๒
เรื่อง การออกแบบรายละเอียดเชื่อนเจ้าพระยา (๕ ก.ย. ๒๔๙๓-๖ ม.ค. ๒๔๙๗)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๓๐.๑/๙
เรื่อง พิธีเปิดเชื่อนเจ้าพระยา (๑๗ ส.ค. ๒๔๙๙-๔ ก.พ. ๒๕๐๐)

..... ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (ทั่วไป) ฉ/ท/๓๑๘, ๓๔๓ ภาพพิธีวางศิลาฤกษ์สร้างเชื่อนเจ้าพระยา

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. ภาพกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
(กรมชลประทาน) ภ หจภ (๓) กษ ๑.๑/๑, ๖๕ ภาพเชื่อนเจ้าพระยา

..... ภาพกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมชลประทาน) ภ หจภ (๓) กษ ๑.๒/๑, ๓ ภาพเชื่อนเจ้าพระยา

..... ฟิล์มส่วนบุคคล นายสุทัศน์ พัฒนสิงห์ พ หจภ สบ ๑.๑/๘๔๒ ภาพเชื่อนเจ้าพระยา

เรื่องที่ ๒๓

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงเกษตรธิการ ร.๕ กษ ๙.๒/๑๐ เรื่อง หลวงปฏิบัติ
แจ้งเรื่องขุดคลองรังสิตไม่ตรงมาแต่เดิม (๑๐-๑๒ พ.ย. ๑๑๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงเกษตรธิการ ร.๕ กษ ๙.๒/๑๓ เรื่อง จัดการรับเสด็จเปิด
คลองรังสิต (๑๓ พ.ย. ๑๑๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงเกษตรธิการ ร.๕ กษ ๙.๔/๑ เรื่อง บริษัทขุดคลองและ
คูนาศยาม (พ.ย. ๑๐๗-๔ ธ.ค. ๑๑๘)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ หวญ ๔๓/๑๖ บ้านเรือนราษฎรบริเวณคลองรังสิต

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ หวญ ๔๓/๒๒ เรือกระแซงคลองรังสิต

..... ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุดวชิรญาณ ภ หวญ ๗๐๗/๖๓ ข้าราชการตรวจงานที่คลองรังสิต

เรื่องที่ ๒๔

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงนครบาล ร.๖ น ๒/๓๐ เรื่อง พระราชบัญญัติคลังออมสิน
กฎข้อบังคับคลังออมสิน (พ.ศ. ๒๔๕๖)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ร.๖ ค ๑๕.๑/๑
เรื่อง จัดตั้งคลังออมสิน (๒๐ ม.ค.-๑๒ มี.ค. ๒๔๕๕)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ร.๖ ค ๑๕.๑/๒
เรื่อง พระราชบัญญัติคลังออมสิน พ.ศ. ๒๔๕๖ (๑๕ มี.ค. ๒๔๕๕-๑ เม.ย. ๒๔๕๖)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ร.๖ ค ๑๕.๑/๓ เรื่อง รายงานเรื่อง
มีผู้นำเงินฝากและตั้งสาขาล้างออมสิน และคิดจะให้เด็กนักเรียนมีโอกาสฝากเงินได้ โดยใช้วิธีฝากด้วยตัวตราไปรษณีย์
ที่ละเล็กน้อย เพื่อหัดให้มีนิสัยมัธยัสถ์ในการใช้จ่าย (๒๖ พ.ค. ๒๔๕๖-๒๐ มิ.ย. ๒๔๕๗)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ร.๖ ค ๑๕.๑/๑๗
เรื่อง รายงานคลังออมสินประจำปี พ.ศ. ๒๔๖๖ (๑๓-๒๘ มีนาคม ๒๔๖๗)

..... . เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศธ ๑/๑๓๓
เรื่อง กระทรวงพระคลังฯ จัดตั้งคลังออมสิน (๑๖ เม.ย.-๒๓ มี.ค. ๒๔๕๖)

เรื่องที่ ๒๕

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จ กรมพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๕. กรุงเทพฯ :
องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๔.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงศึกษาธิการ ร.๕ ศ ๒๗/๑๓ เรื่อง บำเพ็ญ
พระราชกุศลเฉลิมสิริราชสมบัติเสมอราชสมบัติรัชกาลที่ ๔ มีพระธรรมเทศนาเครื่องกัณฑ์กระเจาดใหญ่ (ม.ท.)

..... . ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๔๓/๙ เรื่อง งานทรงผนวชสามเณร
พระบรมโอรสาธิราช ร.ศ. ๑๑๐

เรื่องที่ ๒๖

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรวงมหาดไทย ร.๗ ม ๑/๕๐ เรื่อง ให้ข้าราชการ
กรมพระนครบาลจัดเทียนหรือโคมไปจุดบูชาพระรัตนตรัยที่พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันวิสาขบูชา
(๑๑ พ.ค. ๒๔๗๐-๑๘ พ.ค. ๒๔๗๒)

..... . เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มท ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๕
เรื่อง การจัดทำโคมหรือเทียนไปจุดในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญกุศลวิสาขบูชา (พ.ศ. ๒๔๙๑)

..... . เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มท ๐๒๐๑.๒.๓๒/๑๐๑
เรื่อง การจัดโคมตราหรือทำเทียนไปจุดเป็นพุทธบูชา โดยเสด็จพระราชกุศลวิสาขบูชา ปีพ.ศ. ๒๕๐๘ (พ.ศ. ๒๕๐๘)

..... . เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๒๖/๒๒๓๖
เรื่อง การจัดโคมและเทียนโดยเสด็จการพระราชกุศลวิสาขบูชา (๒๓ พ.ค. ๒๔๘๗)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๒.๒/๑๖ เรื่อง การออกแบบโคมวิสาขบูชาสำหรับ
คณะรัฐมนตรี เพื่อจุดเป็นพุทธรูปโดยเสด็จพระราชกุศล ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (๒๔ เม.ย.-๒๔ พ.ค. ๒๔๙๗)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๒.๒/๒๔๑ เรื่อง การจัดทำโคมไฟสำหรับจุดเป็นพุทธรูป
ในวัดพระศรีรัตนศาสดารามของกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องในงานพระราชพิธีวิสาขบูชา (๖ ส.ค. ๒๕๑๒-๑๘ พ.ค. ๒๕๑๓)

..... ภาพหอพระสมุทวชิรญาณ ภ ๐๐๔ หวญ ๘/๓ โคมต่าง ๆ ที่ศาลารายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วิสาขบูชา

เรื่องที่ ๒๗

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๒๓.๒/๑ เรื่อง ส่งรายการกรรมการตกลงกำหนด
งานฉลองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๗๗)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๖๖.๑/๑
เรื่อง กรรมการจัดการมหรหรรณในงานฉลองรัฐธรรมนูญ (๒๔ พ.ย. ๒๔๗๕-๙ มี.ค. ๒๔๙๖)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๖๖.๑/๒
ประกาศข่าวการพระราชทานรัฐธรรมนูญ (๓๐ พ.ย.-๑๐ ธ.ค. ๒๔๗๕)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๖๖.๑/๕ เรื่อง
ถวายไชยและอวยไชยในงานพระราชทานรัฐธรรมนูญฯ และฉลองรัฐธรรมนูญประจำปี (๑๐ ธ.ค. ๒๔๗๕-๑๖ ส.ค. ๒๔๙๔)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๖๖.๑/๖
รายงานเรื่องการฉลองรัฐธรรมนูญ (๓๑ ธ.ค. ๒๔๗๕-๑๙ ธ.ค. ๒๔๘๘)

..... ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๙๑/๘ พิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕
งานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๐

เรื่องที่ ๒๘

จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. เกิดวังปารุสก์ ฉบับสมบูรณ์ สมัยสมบูรณ์าณาสัทธาธิราช สมัยประชาธิปไตย.
กรุงเทพฯ : รีเวอร์ บุ๊คส์, ๒๕๔๗.

พูนพิศมัย ดิศกุล. สารคดีที่น่ารู้. กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๒๑.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๑.๑/๒๒๘ เรื่อง ยอยากทราบว่
การเล่นต่าง ๆ ในงานไหว้พระวัดเบญจมบพิตร ศก ๑๒๔ นี้จะเล่นอะไรได้บ้าง ขอให้ทราบเพื่อจะได้จัดการให้เป็นที่น่าเรียบร้อย
(๓ ม.ค.-๒๒ ธ.ค. ๑๒๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงนครบาล ร.๖ น ๑๗.๑๕/๓ เรื่อง เชิญออกร้าน
ในงานฤดูหนาว (๕-๒๑ ธ.ค. ๒๔๖๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงนครบาล ร.๖ น ๙๙/๘๕ เรื่อง นำสิ่งของน้อมเกล้าถวาย
ร้านหลวงในงานฤดูหนาว (๑๕ ธ.ค.-๑๕ ม.ค. ๒๔๖๓)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๑๖/๙๐ เรื่อง เสือป่าออกร้านงานฤดูหนาว
(๒๓ พ.ค. ๒๔๖๑-๒๑ ธ.ค. ๒๔๖๔)

..... ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๑๔.๒/๔๐ ร้านงานสวนสราญรมย์

..... ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๖๗/๑ ร้านรถไฟหลวง ในงานฤดูหนาวที่อุทยานสราญรมย์

..... ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนกระดาษแข็ง (ภาพเม้าท์) 6M000127 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว พระบรมรูปทรงฉายพร้อมกับเจ้านายและข้าราชการในงานวัดเบญจมบพิตร พระบรมรูปฉายที่ร้านถ่ายภาพหลวง
เนื่องในงานประจำปี พ.ศ. ๒๔๔๖

เรื่องที่ ๒๙

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงต่างประเทศ ร.๖ ต ๙/๒๗ เรื่อง แสดงพิพิธภัณฑ์ประเภทสิ่งของ
หรือกำเนิดแห่งของอันมีอยู่ในประเทศสยาม (สยามรัฐพิพิธภัณฑ์) (๑๕ ม.ค. ๒๔๖๗-๑๑ พ.ย. ๒๔๖๘)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๑๑/๘ เรื่อง ถอดเตอริ์สยามรัฐพิพิธภัณฑ์
(๑๘-๒๑ ธ.ค. ๒๔๖๘)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรวงมหาดไทย ร.๗ ม ๑๖/๑ เรื่อง สวนลุมพินีและงานสยามรัฐ
พิพิธภัณฑ์ (๓ ต.ค. ๒๔๖๒-๑๘ ส.ค. ๒๔๗๑)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๖/๒๐๑ เรื่อง รูปการซึ่งหอพระสมุทวชิรญาณ
จัดแสดงในสยามรัฐพิพิธภัณฑ์ (พ.ศ. ๒๔๖๔-๒๔๖๘)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๗.๒/๙ เรื่อง สมุดแสดงภาพที่ระลึก
สยามรัฐพิพิธภัณฑ์ (พ.ศ. ๒๔๖๙)

..... เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สบ ๒.๒๖/๑ เรื่อง ร่างประกาศยกเลิกสยามรัฐ
พิพิธภัณฑ์สวนลุมพินี พ.ศ. ๒๔๖๘ (๒๔ ธ.ค. ๒๔๖๘)

..... แผนที่ แผนผัง แบบแปลน ส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้า ฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
ผ สบ ๘/๑๗ เรื่อง แบบเหรียญรางวัล สยามรัฐพิพิธภัณฑ์

เรื่องที่ ๓๐

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒/๖ เรื่อง จ้าง มร. ยัคมินส์
(เจ้าพระยาอภัยราชา) มารับราชการในเมืองไทย (๒๘ ก.พ. ๑๑๐-๑๑ พ.ย. ๑๑๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒/๘ เรื่อง หนังสือมีไปมาระหว่าง
เจ้าพระยาอภัยราชา (๑๑ ต.ค. ๑๑๔-๑๐ มิ.ย. ๑๑๘)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒/๙ เรื่อง มร.ยัคมินส์
แลพระราชหัตถ์ตอบ ศก ๑๑๕ (๓ เม.ย. ๑๑๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒/๑๑ เรื่อง หนังสือเจ้าพระยาอภัยราชา
แลมร. ริเวตคาร์แนคทูลเกล้าฯ ถวาย แลพระราชหัตถ์ตอบด้วยข้อราชการต่าง ๆ (๒๙ พ.ค. ๑๑๗-๑๒ พ.ย. ๑๒๐)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒/๑๓ เรื่อง หนังสือเจ้าพระยา
อภัยราชาแลมร. ริเวตคาร์แนคทูลเกล้าฯ ถวายแลพระราชหัตถ์ตอบด้วยข้อราชการต่าง ๆ (๙ มิ.ย. ๑๑๘-๑๒ พ.ย. ๑๑๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒/๑๖ เรื่อง ร่างพระราชหัตถ์ถึง
เจ้าพระยาอภัยราชา (๓๑ ธ.ค. ๑๑๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒/๑๗ เรื่อง เจ้าพระยาอภัยราชาและ
เลดีเจ้าพระยาอภัยราชา (๓๑ มี.ค. ๑๑๙-๑๓ พ.ค. ๑๒๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒/๑๘ เรื่อง เจ้าพระยาอภัยราชาและ
เลดีเจ้าพระยาอภัยราชา (๒๓ ม.ค. ๑๒๔-๑๐ ต.ค. ๑๓๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ร.๕ ศ ๑๙/๑๑๘ เงินเลี้ยงชีพภรรยา
เจ้าพระยาอภัยราชา (๑๐ เม.ย. ๑๒๐-๒๗ ก.ย. ๑๒๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมูรธาธร ร.๕ อ ๑/๖ เรื่อง ความเห็น ยัคมินส์
จัดราชการต่าง ๆ และตั้งที่ประชุมปรึกษากฎหมาย ศก ๑๑๓ (๑ ก.ย.-๑๐ ก.พ. ร.ศ. ๑๑๓)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมูรธาธร ร.๕ อ ๑๗/๙ เรื่อง คิดตั้งชื่อ ม. ยัคมินส์
เป็นเจ้าพระยาอภัยราชา (ม.ท.)

..... เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ สบ ๑๖.๔.๓.๑/๘ เรื่อง คำแนะนำของ
ม.ยัคมินส์ ในการดำเนินราชการหลังเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ (๒๗ ก.ค. ๒๔๗๓)

..... ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุดวชิรญาณ ภ หวญ ๕๔๕/๙ เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ

เรื่องที่ ๓๑

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๔๒.๒/๑ เรื่องตราประจำจังหวัด (พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๙)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๔๒.๒/๒ เรื่อง เครื่องหมายประจำจังหวัดต่าง ๆ
(พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๙)

..... แผนที่ แผนที่แบบแปลน กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร (๓) ผ กทศ.๑ ภาพตราประจำจังหวัด

เรื่องที่ ๓๒

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรุงเทพมหานคร กทม ๔.๘.๑.๑/๑๐ เรื่อง การประชุมคณะกรรมการควบคุมการจัดตลาดนัด
กรุงเทพมหานคร ครั้งที่ ๖/๒๕๒๒-ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๒ (๒๗ มี.ย.-๒๐ ธ.ค. ๒๕๒๒)

..... เอกสารกรุงเทพมหานคร กทม ๔.๑๔.๑/๑๓ เรื่อง การย้ายตลาดนัดสนามหลวง (๒๗ ก.พ. ๒๕๒๑-๒๕
มี.ย. ๒๕๒๓)

..... แผนที่ที่จัดแยกจากเอกสารจดหมายเหตุ กรุงเทพมหานคร ผจ กทม/๑๖๖ ตลาดนัดสนามหลวง

เรื่องที่ ๓๓

กระทรวงโยธาธิการ. **สำเนาคำประกาศแลหนังสือสัญญาเซอร์เวทำทางรถไฟ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หลวง, จ.ศ. ๑๒๔๙ (กจข.น.ร.๕ ยธ/๑๒)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ **ร.๕ ยธ ๕.๖/๑** เรื่อง รถไฟสายนครราชสีมา (๑๒ ก.ย. ๑๐๗-๒๕ ส.ค. ๑๑๙)

_____. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ **ร.๕ ยธ ๕.๖/๔** เรื่อง ร่างประกาศสร้างทางรถไฟ แต่กรุงเทพฯ ถึงนครราชสีมา (๑ มี.ค.-๑๙ ตค. ๑๐๙)

_____. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ **ร.๕ ยธ ๕.๖/๑๖** เรื่อง เปิดทางรถไฟสาย นครราชสีมา (๑๕ พ.ย. ๑๑๒-๒๑ ธ.ค. ๑๑๙)

_____. ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๘/๙ พิธีเปิดเส้นทางรถไฟสายเหนือ (สายนครราชสีมา)

_____. ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๘/๑๐ เส้นทางรถไฟสายเหนือ (สายนครราชสีมา)

เรื่องที่ ๓๔

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงเกษตรธิการ **ร.๕ กษ ๙.๓/๒๕** เรื่อง ประตูน้ำพญาไท (๒๘-๓๐ ธันวาคม ๑๒๘)

_____. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ **ร.๕ ยธ ๘.๑/๓๒** เรื่อง ก่อสร้าง แลเพาะปลูกต่าง ๆ ในบริเวณพญาไท (๙ เม.ย. ๑๒๘-๒๙ มิ.ย. ๑๒๙)

_____. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ **ร.๕ ยธ ๘.๑/๓๔** เรื่อง ก่อสร้าง แลเพาะปลูกต่าง ๆ ในบริเวณพญาไท (๒ ก.ค.-๒๘ ก.ย. ๑๒๙)

_____. ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดาดแข็ง (ภาพเม้าท์) **73M00006, 10, 28** เจ้านายท่านที่ทุ่งพญาไท

เรื่องที่ ๓๕

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงมหาดไทย **ร.๖ ม ๓.๔/๑๕** เรื่อง อุทกภัย ในจังหวัดต่าง ๆ พ.ศ. ๒๔๖๐ (๙ ต.ค. ๒๕๖๐-๒๐ ม.ค. ๒๔๖๑)

_____. เอกสารกระทรวงมหาดไทย **มท ๒.๒/๒๓๒** เรื่อง ประกาศห้ามมิให้นำเรือยนต์ เรือเครื่องติดท้าย หรือเรือซึ่งเดินด้วยเครื่องกลไกเดินในท้องถนนที่น้ำท่วม (พ.ศ. ๒๔๘๕)

_____. เอกสารกระทรวงมหาดไทย **มท ๒.๒/๓๐๓** เรื่อง อนุมัติให้ข้าราชการผู้มีความประสงค์จะอาศัยนอนค้าง ณ สถานที่ทำการได้ เนื่องจากน้ำท่วมถนนหนทางในพระนครทั่วไป (พ.ศ. ๒๔๘๕)

_____. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี **สร ๐๒๐๑.๒/๑๐** เรื่อง อุทกภัย พ.ศ. ๒๔๘๕ (๒๔๘๕)

_____. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี **สร ๐๒๐๑.๒/๑๑** เรื่อง อุทกภัย พ.ศ. ๒๔๘๕ (๒๔๘๕-๒๔๘๖)

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๖๔ เหตุการณ์น้ำท่วมกรุงเทพ พ.ศ. ๒๔๖๐

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ สบ ๒.๑/๑(๕) เหตุการณ์น้ำท่วม พ.ศ. ๒๔๘๕

เรื่องที่ ๓๖

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๑

เรื่อง เปิดเสรีงานรื่นเริงปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๘๑ ถึง ๒๔๘๔ (๑๖ มี.ค.-๒๙ เม.ย. ๒๔๘๔)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗/๑๓

เรื่อง ปรับปรุงพระราชพิธีเกี่ยวกับปีใหม่ (๒๒ มิ.ย.-๑๑ ก.ค. ๒๔๘๓)

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เบ็ดเตล็ด) ภ ๐๐๔ หวญ ๑๑ บัตรอวยพรปีใหม่ (พุทธศักราช ๒๔๓๙-๒๔๖๘)

..... . ภาพอัลบั้ม (เบ็ดเตล็ด) ภอ ๐๐๔ หวญ ๓ บัตรอวยพรวิสาขบูชา

เรื่องที่ ๓๗

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงวัง ร.๖ ว ๑๗/๑๔ พระราชพิธีตรุษแลสงกรานต์

(๑๒ มี.ค. ๒๔๕๔-๒๐ มี.ค. ๒๔๖๗)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงวัง ร.๖ ว ๑๗/๑๕ หมายขึ้นปีใหม่

(๓๐ มี.ค. ๒๔๕๔-เม.ย. ๒๔๕๕)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงวัง ร.๖ ว ๑๗/๔๘ ประดิทินกำหนดวันงานพิธีต่าง ๆ

(๑๘ ม.ค. ๒๔๖๖-๑๗ ต.ค. ๒๔๖๗)

..... . เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระยาตำราญราชานุภาพ สบ ๒.๔๙/๑๐ ปฏิทิน ร.ศ. ๘๗ (พ.ศ. ๒๔๑๑)

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เบ็ดเตล็ด) ภ ๐๐๔ หวญ ๑๑ บัตรอวยพรปีใหม่ (พุทธศักราช ๒๔๓๙-๒๔๖๘)

..... . ปฏิทินส่วนราชการ ปท ๑-๗ (พ.ศ. ๒๕๓๗)

..... . ปฏิทินส่วนบุคคล นางสาวสุมิตรา ชันตยลงกต ปท สบ ๑-๘ (พ.ศ. ๒๕๕๙)

เรื่องที่ ๓๘

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๓/๑ เรื่อง พระราชบัญญัติว่าด้วยแบบธง

ร.ศ. ๑๐๙ (๑๖ มี.ค. ๑๐๙-๒๕ มี.ค. ๑๑๐)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๓/๒ เรื่อง พระราชบัญญัติแบบธงต่าง ๆ

ร.ศ. ๑๑๓ (๑๕ มี.ค. ๑๑๓-๒๒ ธ.ค. ๑๑๔)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๓/๖ เรื่อง แก้วพระราชบัญญัติธง ร.ศ. ๑๑๖

(๕-๖ เม.ย. ๑๑๖)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๓/๑๕ เรื่อง คำอธิบายเรื่องธง (ม.ท.)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๓/๑๗ เรื่อง พระราชบัญญัติว่าด้วยแบบอย่าง
ธงสยาม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ (๒๕ มี.ค. ๑๑๐)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๗/๓ เรื่อง แก้ไขพระราชบัญญัติธง ร.ศ. ๑๑๘
(๑ ก.พ. ๒๔๕๓-๒๒ ก.พ. ๒๔๖๐)

..... เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มท ๐๒๐๑.๒.๑.๓/๒๑
เรื่อง เคารพธงชาติ (พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๙๖)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๒๖/๑๒๕๕
เรื่อง ให้กระทำความเคารพธงชาติในเวลา ๘.๐๐ น. และระเบียบชกธงของสถานที่ราชการ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี)
(๔ ก.ย. ๒๔๘๕-๒๗ ม.ค. ๒๔๘๖)

..... เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สบ ๒.๑๓/๑๑ เรื่อง ดำเนินงานธงไทย
(๒๐ มี.ค. ๒๔๗๑)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๑/๑๙ เรื่อง ฉลองปีใหม่ ๒๔๘๖ สนามหลวง

..... ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกบนกระดานแข็ง (ภาพเฝ้าท์) 58M00053 เรื่อง รัชกาลที่ ๕
เสด็จประพาสสมุทรสาคร ร.ศ. ๑๒๔

เรื่องที่ ๓๙

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๘/๓ เรื่อง โรงพิมพ์หลวง
(๑๗ ก.พ. ๑๑๕-๙ ส.ค. ๑๑๗)

..... เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กต ๙๖.๔.๑๒/๑ เรื่อง สั่งทำตัวตราไปรษณีย์และไปรษณียบัตร
ครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๒๘-๒๔๒๙)

..... เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กต ๙๖.๔.๑๒/๒ เรื่อง ทำตัวตราไปรษณีย์และไปรษณียบัตร
ครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๓๑-๒๔๓๔)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เบ็ดเตล็ด) ภ ๐๐๔ หวญ ๓๓ เรื่อง ไปรษณียบัตรต่าง ๆ

..... ภาพส่วนบุคคล นายแฮมิลตัน คิง ภ สบ ๓๓/๕๐ เรื่อง ไปรษณียบัตร

เรื่องที่ ๔๐

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย มท ๒.๒.๑๑/๙ เรื่อง กรมโฆษณาการขอความร่วมมือช่วยเผยแพร่พจนานุกรม
ตัวสกดแบบใหม่ (พ.ศ. ๒๔๘๕)

..... เอกสารกระทรวงมหาดไทย มท ๕.๙/๑๒๐ เรื่อง การปรับปรุงตัวอักษรไทย จังหวัดพระนคร
และธนบุรี (พ.ศ. ๒๔๘๕)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๒๙/๘ เรื่อง สำนักนายกรัฐมนตรี
ป. พิบูลสงคราม ประกาศระเบียบเป็นรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๒-๒๔๙๓)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๕๕/๑๗
เรื่อง พจนานุกรมตัวสกดแบบใหม่ (๑ ก.ค.-๑๓ ส.ค. ๒๔๘๕)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๕๕/๑๘
เรื่อง ให้วรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทยเป็นผู้ตรวจคำที่จะนำมาใช้ในภาษาไทย (๑๒-๑๔ ก.ค. ๒๔๘๕)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๕๕/๒๖
เรื่อง วรรณคดีสมาคม (๒๒ ธ.ค. ๒๔๘๕-๒๖ มิ.ย. ๒๔๘๖)

..... เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๓) สร ๐๒๐๑.๖๒/๑๘
เรื่อง โครงการและการปฏิบัติราชการของสภาวัฒนธรรม (๒๐ พ.ค. ๒๔๘๖-๙ ก.ย. ๒๔๙๖)

เรื่องที่ ๔๑

กองบัญชาการทหารสูงสุด. พระคทาจอมพล. ม.ป.ท. : ๒๕๔๐.
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารบันทึกเหตุการณ์ จ/๒๕๔๐/๘ (จำนวน ๖ ปีก) เรื่อง การจัดสร้างพระคทาจอมพล (พ.ศ. ๒๕๔๐)

เรื่องที่ ๔๒

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๒/๒๕ เรื่อง พระราชพิธี
รัชม้งคลาภิเศก (๑๐ มี.ค. ๑๒๕-๑๙ ธ.ค. ๑๒๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๒/๒๖ เรื่อง สมโภชพระบรมรูปทรงม้า
(ถอนเรื่องเก็บพระบรมรูปทรงม้า เลข ๕/๒๒๖) (๑๐ พ.ย. ๑๒๘)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๗.๑๐/๘ เรื่อง บัญชีรายชื่อผู้ออกเงินเรียไร
สร้างพระบรมรูป กรมแผนกจีน (ร.ศ. ๑๒๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๔๘.๒๒/๑๒ เรื่อง สมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชฯ มีพระราชดำรัสตอบ (๑๗ พ.ย. ๑๒๖)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ ร.๕ ยธ ๘.๒/๘ เรื่อง พระบรมรูปทรงม้า
(๕ ธ.ค. ๑๒๖-๑๔ ก.ย. ๑๒๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ ร.๕ ยธ ๘.๒/๙ เรื่อง ประดิษฐานพระบรมรูป
และพระบรมรูปหล่อองค์เล็ก (๒๒ พ.ค.-๑ ส.ค. ๑๒๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงวัง ร.๕ ว ๒๑/๑๓ เรื่อง พระราชดำรัสเปิดพระบรมรูปทรงม้า
(ร.ศ. ๑๒๗)

..... เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กต ๙.๙/๑ เรื่อง พระราชพิธีรัชม้งคลาภิเศก (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๒)

..... ภาพอัลบั้มชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภอ ๐๐๓ หวญ ๓ พระราชพิธีรัชม้งคลและพระราชพิธี
รัชม้งคลาภิเศก รัชกาลที่ ๕ (ร.ศ. ๑๒๖-๑๒๗)

..... ภาพอัลบั้ม กระทรวงการต่างประเทศ ภอ กต ๓ การหล่อพระบรมรูปทรงม้าที่กรุงปารีส

เรื่องที่ ๔๓

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๑๑.๑/๒ เรื่อง เริ่มการเสด็จยุโรป
ศก ๑๑๖ (๒๕ ธ.ค.-๑๙ มี.ค. ๑๑๖)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๑๑.๑/๕ เรื่อง รายงานการประชุม
เสนาบดีเริ่มในการที่จะเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป และประกาศตั้งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ร.ศ. ๑๑๕ (๑๕-๒๑ มี.ค. ๑๑๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๑๑.๑/๖ เรื่อง เสด็จพระราชดำเนิน
ประพาสประเทศยุโรป ร.ศ. ๑๑๖ (๑๕ มี.ค. ๑๑๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๑๑.๑/๗ เรื่อง หนังสือราชการเรื่อง
เสด็จพระราชดำเนินประพาสประเทศยุโรป เล่ม ๑ ประกาศและพระบรมราโชวาท (๒๐ มี.ค. ๑๑๕-๒๗ ส.ค. ๑๑๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๑๑.๑/๘
เรื่อง หนังสือราชการเรื่องเสด็จพระราชดำเนินประพาสประเทศยุโรป เล่ม ๒ (๒๙ มี.ค. ๑๑๕-๒๒ พ.ค. ๑๑๖)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๑๑.๑/๑๑ เรื่อง พระราชโทรเลขและ
โทรเลขมิไปมาคราวเสด็จยุโรป ศก ๑๑๖ (๒ เม.ย.-๒๑ พ.ย. ๑๑๖)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๑๑.๑/๑๓ เรื่อง ลายพระหัตถ์ถึงสมเด็จพระ
พระบรมราชินีนาถ (๗ เม.ย.-๑๗ พ.ค. ๑๑๖)

..... เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กต ๗.๑.๔/๔ เรื่อง เสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป (พ.ศ. ๒๔๓๙)

..... เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กต ๗.๑.๔/๕ เรื่อง เสด็จประพาสยุโรป (พ.ศ. ๒๔๓๙)

..... เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กต ๗.๑.๔/๖ เรื่อง เสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป (ตอน ๒)
(พ.ศ. ๒๔๓๙-๒๔๔๐)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๖ รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสยุโรป ร.ศ. ๑๑๖

เรื่องที่ ๔๔

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงต่างประเทศ ร.๕ ต ๒.๙/๖ เรื่อง พระราชบัญญัติแต่งงาน
คนต่างประเทศ (๗ ม.ค.-๑๕ มี.ค. ๑๑๖)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๒/๓๑ เรื่อง ต้นพระราชบัญญัติแต่งงาน
คนต่างประเทศ ร.ศ. ๑๑๖ (๙ ม.ค. ๑๑๖)

..... เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กต ๓๔.๑/๕ เรื่อง ปัญหาเรื่องคนไทยกับอังกฤษเป็นสามีมรยาภัยกัน (พ.ศ. ๒๔๒๘)

เรื่องที่ ๔๕

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงวัง ร.๕ ว ๙/๕ เรื่อง การพิธีตรียัมปาวาย
ครั้งพระยาศรีสุทเทพะ (๒๗ ธ.ค. ๑๑๒-๑๙ ธ.ค. ๑๑๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงวัง ร.๕ ว ๙/๑๘ เรื่อง ตรียัมปาวายและตรีปาวาย
(๒ ธ.ค. ๑๒๑)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงวัง ร.๕ ว ๙/๒๗ เรื่อง พิธียื่นชิงช้า
(๒๘ พ.ย.-๕ ธ.ค. ๑๒๘)

..... ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๖๒ งานพิธีโล้ชิงช้าปีต่าง ๆ

..... ภาพอัลบั้ม กระทรวงการต่างประเทศ เล่ม ๑ ภอ กต ๒ เล่ม ๑ (๕๓) กระบวนแห่พิธีโล้ชิงช้า

เรื่องที่ ๔๖

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กรมราชเลขาธิการ ร.๗ รล ๑๙/๑๗ หนังสือพิมพ์ต่างประเทศ
รับจะลงข่าวโฆษณางานสมโภชพระนครครบ ๑๕๐ ปี (๘-๑๗ ส.ค. ๒๔๗๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ เบ็ดเตล็ด ร.๗ บ ๕/๑-๒๘ เรื่อง งานฉลองพระนครครบ ๑๕๐ ปี
(พ.ศ. ๒๔๖๙-๒๔๗๕)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๗.๓.๑.๔/๒ เรื่อง สร้างปฐมบรมราชานุสรณ์
และสมโภชพระนครครบร้อยห้าสิบปี (รวมงานสมโภชพระนครครบ ๑๐๐ ปี ไว้ด้วย) (พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๘๕)

..... เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สบ ๒.๔๗/๒๑๘ เรื่อง บันทึกเรื่องกำหนดการ
สมโภชพระนคร พ.ศ. ๒๔๗๕ (๑๘ มี.ค. ๒๔๗๓-๑๖ พ.ค. ๒๔๗๔)

..... ภาพอัลบั้มชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภอ ๐๐๓ หวญ ๙๕ สมุดภาพงานฉลองกรุงเทพมหานคร
ครบ ๑๕๐ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕

..... ภาพส่วนบุคคลเจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ ภอ สบ ๑๙.๓.๕/๑๒ เรื่อง เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ
ปี พ.ศ. ๒๔๗๕-พ.ศ. ๒๔๗๗

..... ภาพอัลบั้มชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภอ ๐๐๓ หวญ ๘๐/๕ พิธีเปิดปฐมบรมราชานุสรณ์
ในการสมโภชพระนคร ๑๕๐ ปี

เรื่องที่ ๔๗

กรมศิลปากร. จดหมายเหตุงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๔๕.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๖) ศธ ๒.๑.๒.๑/๒๒ เรื่อง สุจิตร์งานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์
๒๐๐ ปี (๑-๓๑ ม.ค. ๒๕๒๕)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๖) ศธ ๒.๑.๒.๑/๓๔ เรื่อง คำประกาศงานสมโภช
กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ได้จัดพิมพ์ (๒๐-๒๑ เม.ย. ๒๕๒๕)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๔.๖.๑/๑ เรื่อง การเตรียมงานโครงการ
สมโภชกรุงเทพมหานคร ครบ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕ (๙ ก.พ. ๒๕๒๐-๑๖ ก.พ. ๒๕๒๑)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๔.๖.๑/๒ เรื่อง การประชุมคณะกรรมการ
จัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี (๒๐ ม.ค. ๒๕๒๓-๒๙ ธ.ค. ๒๕๒๕)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๔.๖.๑/๓ เรื่อง สรุปผลการดำเนินงาน
ของคณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี (๒๙ ก.ค. ๒๕๒๓-๒๗ ก.พ. ๒๕๒๔)

- เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๔.๖.๑.๓/๓ เรื่อง สรุปความเป็นมาของโครงการสมโภช
พระนครครบ ๒๐๐ ปี (๒๔ ส.ค. ๒๕๒๓-๑ ก.ค. ๒๕๒๔)
- เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๔.๖.๓./๑ เรื่อง การประชุมคณะอนุกรรมการบันทึก
เหตุการณ์และประชาสัมพันธ์งานบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (๘ ก.ย. ๒๕๒๑-๖ ก.พ. ๒๕๒๓)
- ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ/๘๔๕๒-๘๔๙๘ การเตรียมการเพื่องาน
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
- ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ/๘๕๓๖-๘๕๕๒ เรื่อง พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์
ในพระราชพิธีวันพระสถิตมหาจักกรี ถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (๖ เม.ย. ๒๕๒๕)
- ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ/๘๕๙๑-๘๖๑๔ เรื่อง พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ในการพระราชพิธีสมโภช
หลักเมือง เพื่อสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี (๒๑ เม.ย. ๒๕๒๕)
- ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ/๘๖๑๕-๘๖๔๘ เรื่อง กระบวนอิสริยยศ
เชิญพระชัยหลังช้างจากตำราชวรดิฐสู่พลับพลาพระราชพิธีและพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ
ท้องสนามหลวง (๕ เม.ย. ๒๕๒๕)
- ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ/๘๖๖๑-๘๖๗๘ เรื่อง การพระราชกุศล
ทักษิณานุปทานในการพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย (๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕)
- ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ/๘๖๗๙-๘๖๙๖ เรื่อง พระราชพิธีบวงสรวง
พระสยามเทวาธิราช ณ ลานด้านหน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท (๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕)

เรื่องที่ ๔๘

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มท ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๔๒
เรื่อง พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ (พ.ศ. ๒๕๐๒)
- เอกสารบันทึกเหตุการณ์และจดหมายเหตุ จ/๒๕๐๒/๔๐ เรื่อง พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ
พระเศวตอดุลยเดชพาหนฯ ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๒ (๑๐-๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๒)
- ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ/๑๕๘๗ ภาพช้างสำคัญ
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. ภาพชุดพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ ภ หจภ อ ๒/๗๘(๑) ภาพพระเศวตอดุลยเดชพาหนฯ
- ภาพชุดสำนักพระราชวัง ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ภ หจภ พว ๒.๑.๒/๑๓๐(๑)
ภาพพระเศวตอดุลยเดชพาหนฯ
- ภาพส่วนบุคคล ชุด นางเต็มทรัพย์ จามรกุล ภ หจภ สบ ๒.๓/๑๑(๑) ภาพพระเศวตอดุลยเดชพาหนฯ

เรื่องที่ ๔๙

นั้นทวัน สวานายน. ประเพณีการไว้จุกและการโกนจุกของเด็กไทย. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์กรมศิลปากร, ๒๕๔๑.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๒/๑๓
เรื่อง พระราชพิธีเกษากันต์ (๒๕ ก.ย. ๑๑๗)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงวัง ร.๕ ว ๙/๑๕ เรื่อง โสกันต์ เกษากันต์
(๑๘ ม.ค. ๑๒๐-๒๒ เม.ย. ๑๒๙)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑.๖/๑ เรื่อง พระราชนิพนธ์
ธรรมเนียมราชตระกูลในกรุงสยามและประกาศว่าด้วยธรรมเนียมลงสรงโสกันต์ พ.ศ. ๒๔๒๑
(๒๔ ธ.ค. ๘๔-๒๗ เม.ย. ๙๗)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๐/๓๒ เรื่อง ๑. พระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ
ใน ร.๕ ๒. คำนำพระนาม และพระบรมวงศานุวงศ์ ๓. ยกพระวรวงค์เธอเป็นพระเจ้าวรวงค์เธอ (ม.ท.)

..... . ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกบนกระดาดขี้ผึ้ง (ภาพแม่ทัพ) 55M000025 ภาพพิธีเกษากันต์

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๔๖ก/๒/๕ ภาพสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนเทพทวารวดี
พ.ศ. ๒๔๓๕

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๔๖ก/๕/๖ ภาพสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนพินิต
ประชานาถ (ร.๕) โสกันต์

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๔๖ก/๙/๑๖ ภาพสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิล
กทรงสร้งน้าบนเขา

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๖(๑) ภาพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวจุ่งพระกรพระวรวงค์เธอ พระองค์เจ้าหญิงอินทุรัตนา ในพิธีโสกันต์ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๔๗๔

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๖(๓) ภาพพระวรวงค์เธอ พระองค์เจ้าหญิง
อินทุรัตนา ประทับบนพระเสลี่ยงในพิธีโสกันต์ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๔๗๔

..... . ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุทวชิรญาณ ภ หวญ ๙/๕๑ ภาพสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าอัษฎางค์
เดชาวัธ กรมหลวงนครราชสีมา ในฉลองพระองค์เมื่อคราวไปเสด็จสมโภชเวียนเทียน ในพระราชพิธีโสกันต์

..... . ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุทวชิรญาณ ภ หวญ ๙/๕๔ ภาพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ฉลองพระองค์ในพระราชพิธีโสกันต์

..... . ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุทวชิรญาณ ภ หวญ ๙/๕๖ ภาพสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิภานภดล
กรมขุนอุทองเขตขัตติยนารี ทรงเครื่องต้นพระราชพิธีโสกันต์ พ.ศ. ๒๔๔๑

..... . ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุทวชิรญาณ ภ หวญ ๕๓๗/๙ ภาพสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์
กรมหลวงเพ็ชรบุรีราชสิรินธร ทรงเครื่องต้นพระราชพิธีโสกันต์

..... . ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุทวชิรญาณ ภ หวญ ๕๓๗/๑๐ ภาพสมเด็จพระเจ้าฟ้ามลีนินพดารา กรมขุน
ศรีสัชนาลัยสุรศักยญา ทรงเครื่องต้นพระราชพิธีโสกันต์

..... ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุทวชิรญาณ ภ หวญ ๕๓๗/๑๙ ภาพสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
อาทิพยนิภา ฉลองพระองค์ในพระราชพิธีโสกันต์

..... ภาพฟิล์มกระจก ชุดหอพระสมุทวชิรญาณ ภ หวญ ๖๒๖/๒๒ ภาพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวงศ์
รัชสมโภช ฉลองพระองค์พระราชพิธีโสกันต์

เรื่องที่ ๕๐

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๓/๗ เรื่อง พระราชปรารภรัชกาลที่ ๕
(๒๓ พ.ค. ๑๑๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๓/๘ เรื่อง พระราชปรารภรัชกาลที่ ๕
(สำเนา) (๒๓ พ.ค. ๑๑๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กรมราชเลขาธิการ ร.๕ รล ๓/๑๓ เรื่อง พระราชประสงค์กาลอนาคต
หรือพระราชปณิกรรม รัชกาลที่ ๕ (๒๒ ธ.ค. ๑๑๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑.๓/๖ เรื่อง พระราชหัตถเลขา พระราชปณิกรรม
(พ.ย. ๑๐๔)

เรื่องที่ ๕๑

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ เบ็ดเตล็ด ร.๗ บ ๑.๔/๑๗ เรื่อง เสด็จเยี่ยมมณฑลฝ่ายเหนือ
พ.ศ. ๒๔๖๙ (๒๑ พ.ค. ๒๔๖๙-๒๕ มิ.ย. ๒๔๗๐)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรวงมหาดไทย ร.๗ ม ๕/๑ เรื่อง ข้างเผือกจังหวัดเชียงใหม่
(เป็นพระเสวตศขเดชนดิลก) (๔ ธ.ค. ๒๔๖๙-๓๑ ก.ค. ๒๔๗๒)

..... ภาพถ่ายหอพระสมุทวชิรญาณ ภ ๐๐๓ หวญ ๖๑ เรื่อง ภาพชุดพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างเผือก
ในรัชกาลที่ ๗ (เชียงใหม่-กรุงเทพฯ).

เรื่องที่ ๕๒

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย มท ๕.๙/๓๐ เรื่อง การสวมหมวกและการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ
จังหวัดชลบุรี (พ.ศ. ๒๔๘๔)

..... เอกสารกระทรวงมหาดไทย มท ๕.๙/๑๓๐ เรื่อง การส่งเสริมการสวมหมวก จังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. ๒๔๘๕)

..... เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มท ๐๒๐๑.๖.๑/๗๖
เรื่อง อนุมัติให้ข้าราชการสวมหมวก (พ.ศ. ๒๔๘๔)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๑๕.๒.๑/๑๔ เรื่อง
ให้ข้าราชการสวมหมวก (๑๖ มิ.ย.-๘ ส.ค. ๒๔๘๔)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๑๕.๒.๑/๑๗ เรื่อง
ขอความร่วมมือในเรื่องการสวมหมวกของสตรี (ที่แจ้งไปทุก ๆ กรมแล้ว) (๑๒ ส.ค.-๒๖ พ.ย. ๒๔๘๔)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ ๑๕.๒.๑/๒๔ เรื่อง
ให้กวดขันการสวมหมวก (๒๕ มี.ค.-๑๑ เม.ย. ๒๔๘๕)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒) ศธ.๒๖/๒๐๐๓ เรื่อง
ข้าราชการบกพร่องไม่พยายามปฏิบัติภารกิจให้เป็นไปตามคำสั่งเรื่องการสวมหมวก (๑๗-๒๔ มี.ค. ๒๕๘๕)

..... ภาพกองจดหมายเหตุรวบรวมจากแหล่งอื่น ๆ (เบ็ดเตล็ด) ภ ๐๐๔ กจข(อ) ๑-๓๖ ชาย หญิง และเด็กแต่งกาย
สวมหมวกตามรัฐนิยม

..... ภาพกองจดหมายเหตุรวบรวมจากแหล่งอื่นๆ (เบ็ดเตล็ด) ภ ๐๐๔ กจข(อ) ๑-๕๘ การแต่งกายตามรัฐนิยม
ของสตรีอำเภอลีล จังหวัดนครศรีธรรมราช

..... ภาพแยกจากเอกสารจดหมายเหตุ ชุดกระทรวงมหาดไทย ภจ มท/๑ การแต่งกายตามรัฐนิยมของสตรีอำเภอลีล
จังหวัดนครศรีธรรมราช

เรื่องที่ ๕๓

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาพิรมหาราช ภาพ สบ ๒.๔๒/๓๗๘ กล้อง ๕๔ เรื่อง ร่างพระราช
บัญญัติเก็บภาษีไม้ซัดไฟในพระราชอาณาเขต (๒๕ ก.พ. ๒๔๗๔)

..... ภาพอัลบั้ม ชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เบ็ดเตล็ด) ภอ ๐๐๔ หวญ ๒๘, ๒๙, ๓๐ เรื่อง ตราหลักไม้ซัดไฟ
เล่ม ๑-๓

เรื่องที่ ๕๔

กรมศิลปากร. จดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเลียบมณฑลฝ่ายเหนือและนครเชียงใหม่. พ.ศ. ๒๔๖๙.
กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล, ๒๕๑๐.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ เบ็ดเตล็ด ร.๗ บ ๑.๔/๑๗ เรื่อง เสด็จเลียบมณฑลฝ่ายเหนือ
พ.ศ. ๒๔๖๙ (๒๑ พ.ค. ๒๔๖๙-๒๕ มี.ย. ๒๔๗๐)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ เบ็ดเตล็ด ร.๗ บ ๑.๔/๑๘ เรื่อง น.ส.พ. รายงาน ข้าหลวงเสด็จประพาส
มณฑลพายัพ (๒๒ ม.ค.-๔ ก.พ. ๒๔๖๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ เบ็ดเตล็ด ร.๗ บ ๑.๔/๒๐ เรื่อง เสด็จเลียบมณฑลพิษณุโลก
และพายัพ (๗ ม.ค. ๒๔๖๙-๗ พ.ค. ๒๔๗๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ เบ็ดเตล็ด ร.๗ บ ๑.๔/๑๗ เรื่อง เสด็จเลียบมณฑลฝ่ายเหนือ
พ.ศ. ๒๔๖๙ (๒๑ พ.ค. ๒๔๖๙-๒๕ มี.ย. ๒๔๗๐)

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๑๘-๑๙ รัชกาลที่ ๗ เสด็จพระราชดำเนิน
เลียบมณฑลฝ่ายเหนือ พ.ศ. ๒๔๖๙

..... ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๖๑ พิธีสมโภชขึ้นระวางช้างเผือกในรัชกาลที่ ๗
(เชียงใหม่-กรุงเทพฯ)

เรื่องที่ ๕๕

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๑
เปิดเสรีงานรื่นเริงปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๔ (๑๖ มี.ค. ๒๔๗๖-๒๙ เม.ย. ๒๔๘๔)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๒
เปิดเสรีจัดงานปีใหม่ (๔ เม.ย. ๒๔๗๗-๒๙ ธ.ค. ๒๔๘๕)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๓
เปิดเสรีงานรื่นเริงปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๘๕-๘๖-๘๗-๘๘-๘๙-๙๐-๙๑-๙๒-๙๓ (๗ ส.ค. ๒๔๘๔-๕ ม.ค. ๒๔๙๓)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๔
เปิดเสรีงานรื่นเริงปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๙๔-๙๕-๙๖-๙๗ (๑๒ ธ.ค. ๒๔๙๓-๓ ม.ค. ๒๔๙๖)

..... . ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (ทั่วไป) ฉ/ท/๗๑๓ งานรื่นเริงฉลองวันปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๙๗

..... . ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (ทั่วไป) ฉ/ท/๗๒๐ ประชาชนร่วมใส่บาตร เนื่องในงานรื่นเริง
ฉลองวันปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๙๗

..... . ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ (ทั่วไป) ฉ/ท/๗๒๕ ประชาชนที่มาร่วมงานรื่นเริงฉลองวันปีใหม่
พ.ศ. ๒๔๙๗

..... . ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๑ ประมวลรูปภาพเหตุการณ์
ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖

..... . ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๗๑/๑๙ เรื่อง ฉลองปีใหม่ ๒๔๘๖ สนามหลวง

..... . ภาพอัลบั้มกองโบราณคดี ภอ ๐๐๓ กบค ๑๕ งานวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๘๒-พ.ศ. ๒๔๘๔

..... . แผนผังสำนักนายกรัฐมนตรี ผจ (๒) สร ๐๒๐๑/๑๔ แผนผังแสดงทางพระรับบิณฑบาต
ณ ท้องสนามหลวง (พ.ศ. ๒๔๘๔)

เรื่องที่ ๕๖

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร. จดหมายเหตุพระราชพิธีกาญจนาภิเษก. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

..... . กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร (๒) ผ กทศ.๕/๑ แบบแปลนครุฑหัวเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ
(ด้านข้าง) (พ.ศ. ๒๕๓๘)

..... . กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร (๒) ผ กทศ.๕/๒ แบบแปลนครุฑหัวเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ
(ด้านหน้า) (พ.ศ. ๒๕๓๘)

..... . กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร (๒) ผ กทศ.๕/๓ แบบแปลนพระแท่นกัญญาประกอบเรือพระที่นั่งนารายณ์
ทรงสุบรรณ (พ.ศ. ๒๕๓๘)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. เอกสารรวบรวมเนื่องในวาระพิเศษ
พระราชพิธีกาญจนาภิเษก หจภ พ ๓.๒/๑ เรื่อง คณะอนุกรรมการดำเนินการจัดสร้างเรือพระราชพิธีประสานงาน
กับกรมศิลปากร เข้าร่วมเป็นผู้ควบคุมงานกรรมการตรวจรับพัสดุและร่วมเป็นคณะกรรมการจัดสร้างเรือพระราชพิธี
(๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗-๖ มีนาคม ๒๕๓๘)

- เอกสารรวบรวมเรื่องในวาระพิเศษ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก หจก พ ๓.๒/๒ เรื่อง กองทัพเรือมีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการพิจารณาความเป็นไปได้ในการซ่อม และสร้างเรือพระราชพิธี (๔ เมษายน-๒ กันยายน ๒๕๓๗)
- เอกสารรวบรวมเรื่องในวาระพิเศษ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก หจก พ ๓.๒/๖ เรื่อง พิธีวางกระดูกงู เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ (๒๒ สิงหาคม-๕ กันยายน ๒๕๓๗)
- เอกสารรวบรวมเรื่องในวาระพิเศษ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก หจก พ ๓.๒/๑๔ เรื่อง กองทัพเรือ แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการเตรียมการรับเสด็จฯ ในพิธีน้อมเกล้าฯ ถวายเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ (๒๙ มกราคม-๑๙ มีนาคม ๒๕๓๙)
- เอกสารรวบรวมเรื่องในวาระพิเศษ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก หจก พ ๓.๒/๒๐ เรื่อง ต้นฉบับหนังสือ เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ (ม.ท.)
- ภาพชุดสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ) ภ หจก(๒) นร ๑๔.๑/๕๐ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปในพิธีน้อมเกล้าฯ ถวายเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ณ พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย กรุงเทพมหานคร (๙ พฤษภาคม ๒๕๓๙)
- ภาพชุดสำนักพระราชวัง (ฝ่ายช่างภาพส่วนพระองค์) ภ หจก(๒) พว ๑.๗/๘๗(๒๖) เรือพระที่นั่งนารายณ์ ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ เคลื่อนมาถึงด้านหน้าอาคารราชนาวิกสภา ในการพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี (๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๙)

เรื่องที่ ๕๗

- หอยจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงนครบาล ร.๖ น ๗.๕/๑๔ เรื่อง แจกจ่ายยาให้แก่ผู้ป่วย เป็นไข้หวัด “อินฟลูเอนซา” (๒๖ ต.ค.-๓ มี.ค. ๒๔๖๑)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงนครบาล ร.๖ น ๗.๑๑/๒ เรื่อง ไข้หวัด (อินฟลูเอนซา) มีเรื่องแจกยา (๒๖ ต.ค.-มี.ค. ๒๔๖๑)
- หนังสือพิมพ์บางกอกไทมส์ ฉบับวันจันทร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๑ หัวข้อ “Siamese Medicine”
- Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Immunization and Respiratory Diseases (NCIRD). 1918 Pandemic (H1N1 virus). เข้าถึงจาก <https://www.cdc.gov/flu/pandemic-resources/1918-pandemic-h1n1.html>

เรื่องที่ ๕๘

- เอกสารการรถไฟแห่งประเทศไทย กรมรถไฟหลวง รฟท ๑/๙ เรื่อง งานพิมพ์ สมุดเชิญเที่ยวหัวหิน (พ.ศ. ๒๔๘๔)
- เอกสารการรถไฟแห่งประเทศไทย กรมรถไฟหลวง รฟท ๒/๔ เรื่อง จดหมายเหตุของสภา เฝยแพร่พาณิชย์ ฉบับที่ ๘-๑๐ (พ.ศ. ๒๔๖๖)
- ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รฟท ๒-๑๐ โรงแรมรถไฟหัวหิน

เรื่องที่ ๕๙

จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ เบ็ดเตล็ด ร.๖ บ ๑๔/๑ เรื่อง ภาพยนตร์หรือหนังฉาย (๒๗ พ.ย. ๒๔๕๓-๒๕ ก.ค. ๒๔๖๘)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กรมราชเลขาธิการ ร.๗ รล ๑๘/๑๙ เรื่อง บริษัทถ่ายภาพยนตร์ไทย (รายหลวงสุนทรอัศวราช) (๒๘ ม.ค. ๒๔๖๙-๒๐ ต.ค. ๒๔๗๑)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กรมราชเลขาธิการ ร.๗ รล ๑๘/๔๘ เรื่อง สยามภาพยนตร์บริษัท หรือกรุงเทพฯ ภาพยนตร์บริษัท (รายหลวงเสนอ, นายชวงอ้วนฯ) (๑๑ ก.พ. ๒๔๖๙-๗ ก.ค. ๒๔๗๐)

..... . เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๖/๓๐๖ เรื่อง ภาพยนตร์เรื่องนางสาวสุวรรณ ที่ชาวอเมริกันมาขอถ่ายรูป ณ หอพระสมุด (ม.ท.)

..... . เอกสารสยามสมาคม ม-สยามสมาคม ม้วนที่ ๑ เรื่อง หนังสือพิมพ์บางกอกไทมส์ ปี ๑๘๙๗

..... . ภาพกองจดหมายเหตุแห่งชาติรวบรวมจากแหล่งอื่น ๆ (เบ็ดเตล็ด) ภ ๐๐๔ กข(อ) ๔/๕ ภาพจากภาพยนตร์ เรื่อง “โชคสองชั้น” ของกรุงเทพภาพยนตร์บริษัท (ต่อมาเป็นศรีกรุง) ซึ่งเป็นภาพยนตร์เรื่องแรก ที่สร้างโดยคนไทย พ.ศ. ๒๔๗๐

เรื่องที่ ๖๐

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สบ ๒.๔๐/๑๐ เรื่อง สมาคมสนามกอล์ฟหลวง สวนจิตรลดา (๑ มี.ค. ๒๔๗๓)

..... . เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สบ ๒.๔๙/๙๒ เรื่อง โปรดเกล้าฯ ให้เสด็จ ไปทรงกอล์ฟ ณ สนามหลวงจิตรลดา (๒๗ ม.ค. ๒๔๗๐-๒๕ มิ.ย. ๒๔๗๑)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร ๐๒๐๑.๒๙/๑๐ เรื่อง สนามกอล์ฟหลวง สวนจิตรลดา (๒๘ ส.ค. ๒๔๘๐-๑๑ ต.ค. ๒๔๘๗)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี (๒) สร๐๒๐๑.๒๙/๑๑ เรื่อง การแข่งขันกอล์ฟ ณ สนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดา (๑๘ ม.ค. ๒๔๘๒-๑๖ ส.ค. ๒๔๘๖)

เรื่องที่ ๖๑

สถาบันดำรงราชานุภาพ. การเสด็จตรวจราชการหัวเมืองของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. กรุงเทพฯ , ม.ป.ป.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๑/๓ เรื่อง ตั้งกรมหมื่นดำรงฯ เป็นเสนาบดีมหาดไทยฯ (๒๙ มี.ค. ๑๑๐)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๑/๘ เรื่อง กรมหมื่นดำรงทรงจัดราชการ กระทรวงมหาดไทย (๑๒ ส.ค. ๑๑๔)

- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๑/๒๘ เรื่อง ออกหนังสือพิมพ์เทศา
(๑๘ ก.พ. ๑๒๔-๒๔ มี.ค. ๑๒๕)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๑.๓/๗ เรื่อง ประกาศเปลี่ยนชื่อมณฑล
ขึ้นนอก (๕-๖ มี.ย. ๑๑๘)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑/๒ เรื่อง รายชื่อมณฑลและเมือง
ที่แบ่งปกครอง (ร.ศ. ๑๒๖)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑/๓ เรื่อง รวมเมืองชุมพร, ไชย,
หลังสวน, กาญจนดิฐ, กำหนดนพคุณเป็นมณฑลชุมพร (๒๖ ก.ย. ๑๑๕-๕ เม.ย. ๑๑๙)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑/๘ เรื่อง แบ่งหัวเมืองในมณฑลอุดร
และมณฑลพายัพออกเป็นบริเวณ (๓๑ ธ.ค.-๑๒ มี.ค. ๑๑๙)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑/๒๕ เรื่อง ราชการเมืองสิงห์บุรี
รวมเมืองพรหม, เมืองอินทร, เมืองสิงห์ เข้าเป็นเมืองสิงห์ (๒๗ ส.ค.-๑๕ ธ.ค. ๑๑๕)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑/๓๔ เรื่อง ยกเมืองพนัสนิคม,
เมืองชลบุรี, เมืองละมุง ไปขึ้นมณฑลปราจีน (๒๘-๓๑ ธ.ค. ๑๑๓)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑๑/๑ เรื่อง ประชุมเทศาภิบาล
ร.ศ. ๑๑๕ (๑๒ ต.ค. ๑๑๔-๑๙ ก.ย. ๑๑๙)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑๔/๑๗ เรื่อง กรมหลวงดำรง
ราชานุภาพไปตรวจราชการมณฑลนครราชสีมาและมณฑลอุดรอีสาน (๒๑ ม.ค. ๑๒๑-๗ ก.พ. ๑๒๕)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑๔/๒๓ เรื่อง พระยาवासเทพ
ตรวจราชการมณฑลนครศรีธรรมราชและมณฑลปัตตานี (๒๖-๒๗ ส.ค. ๑๒๘)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑๔/๒๖ เรื่อง พระชาติสุเรนทร์
ไปตรวจราชการในมณฑลเมืองนครสวรรค์ (๒-๑๘ ส.ค. ๑๑๕)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงมหาดไทย ร.๕ ม ๒.๑๔/๔๓ เรื่อง พระยาศรีสหเทพ
ไปตรวจราชการในหัวเมืองมณฑลพายัพ (๑๙ เม.ย.-๒๙ พ.ย. ๑๑๘)
- ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกนิกบ่นกระดาศแข็ง (ภาพเมาท์) 22M00076 การประชุมเทศาภิบาล
กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๕๐
- ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกนิกบ่นกระดาศแข็ง (ภาพเมาท์) 39M00043 การประชุมเทศาภิบาล
กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๔๙
- ภาพอัลบั้มชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภอ หวญ ๐๐๓/๓๘ เรื่อง สมเด็จพระพรยาจารย์
เสด็จจังหวัดลพบุรีและหัวหิน พ.ศ. ๒๔๗๓
- ภาพอัลบั้มชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (สถานที่) ภอ หวญ ๐๐๒/๑๖ เรื่อง สถานที่ในจังหวัดต่าง ๆ
ทางภาคอีสาน ที่สมเด็จพระพรยาจารย์ เสด็จตรวจราชการ
- ภาพอัลบั้มชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (สถานที่) ภอ หวญ ๐๐๒/๑๗ เรื่อง สถานที่ในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคใต้
และภาคอีสาน ที่สมเด็จพระพรยาจารย์ เสด็จตรวจราชการ

..... ภาพอัลบั้มชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภอ หวณ ๐๐๓/๔๙ เรื่อง สมเด็จพระพระยาดำรงฯ
เสด็จตรวจราชการภาคอีสาน (อัลบั้มภาพชุดที่ประกอบด้วยสถานที่ต่าง ๆ การแต่งกาย และชีวิตความเป็นอยู่ของ
ชนพื้นเมืองอีสาน)

เรื่องที่ ๖๒

ดวงจิตร จิตรพงศ์, หม่อมเจ้า. พระประวัติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๖.

มูลนิธินิริศรานุวัดติวงศ์. พระมหาราชผู้ทรงสร้างสรรค์นาวิกานุภาพและสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
ทรงบริหารราชการทหารเรือ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิวัฒน์ชัย, ๒๕๓๓.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงกลาโหม ร.๕ ก ๑๔/๔ เรื่อง สร้างป้อมต่าง ๆ
และเรื่องซื้ออาวุธปืน กับสร้างสายโทรศัพท์สำหรับป้อม (๑๐ เม.ย. ๑๑๒-๙ ต.ค. ๑๑๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงกลาโหม ร.๕ ก ๑๔/๑๐ เรื่องราวทหารเรือ ร้องทุกข์ต่าง ๆ
(๑๑ พ.ย. ๑๑๒-๙ พ.ย. ๑๑๗)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงกลาโหม ร.๕ ก ๑๔/๒๔ เรื่อง ข้อมรบทหารเรือและตรวจ
ที่פקทหารในหัวเมืองชายทะเล (๒๗ ม.ค.-๑๐ ก.พ. ๑๑๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงกลาโหม ร.๕ ก ๑๔/๒๕ เรื่อง คิดสร้างเรือรบ ซื้อเรือรบ
(๓๐ ม.ค. ๑๑๔-๘ ส.ค. ๑๑๘)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงกลาโหม ร.๕ ก ๑๔/๓๒ เรื่อง ขอบังคับเจ้าพนักงาน
ทหารเรือ (๕-๗ มี.ค. ๑๑๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๓/๑ เรื่อง พระราชบัญญัติว่าด้วยแบบธง
(๑๖ มี.ค. ๑๐๙-๒๕ มี.ค. ๑๑๐)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๓/๒ เรื่อง พระราชบัญญัติแบบธงต่าง ๆ
(๑๕ มี.ค. ๑๑๓-๒๒ ธ.ค. ๑๑๘)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๓/๖ เรื่อง แก้วพระราชบัญญัติว่าด้วยแบบธง
(๕-๖ เม.ย. ๑๑๖)

..... ภาพที่ตัดจากฟิล์มกระจกฉีกบนกระดาดแข็ง (ภาพเมาท์) 13M00127 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

เรื่องที่ ๖๓

กรมศิลปากร. จดหมายเหตุงานฉลอง ๑๕๐ ปี วันพระราชสมภพ สมเด็จพระศรีพัชรินทรา บรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ :
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๙.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ ร.๕ ยธ ๕.๖/๑๖ เรื่อง เปิดทางรถไฟสาย
นครราชสีมา (๑๕ พ.ย. ๑๑๒-๒๑ ธ.ค. ๑๑๙)

- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เอกสารกระทรวงวัง ร.๕ ว ๓/๔ เรื่อง รายงานสมเด็จพระ
พระบรมราชเทวีเสด็จประพาสมณฑลนครศรีธรรมราชและตามเกาะต่างๆ (๙ มิ.ย. ๑๑๖-๒๗ ก.พ. ๑๑๘)
- เอกสารราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เอกสารกระทรวงวัง ร.๕ ว ๖.๑/๕ เรื่อง ตราประจำชาติต่าง ๆ
และตราพระราชเสาวนีย์ และตราอื่น ๆ พระราชลัญจกร ตรา ๑๒ กระทรวง (๑ พ.ค. ๑๑๑-๑๔ มี.ค. ๑๑๙)
- เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๗/๑ เรื่อง พระราชเสาวนีย์ พระบรมราโชวาท
และพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ (ร.ศ. ๑๑๖)
- เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ สบ ๒.๔๓/๒ เรื่อง เกี่ยวกับเรื่องจะเสด็จประพาส
ยุโรป ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙)
- เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ สบ ๑๖.๑๑/๕๖ เรื่อง สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ (๑ เม.ย. ๑๑๖-๑ พ.ค. ๒๔๓๕)
- ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดานแข็ง (ภาพเม้าท์) 29M00007 สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงฉลองพระองค์รับแขกเมือง
- ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดานแข็ง (ภาพเม้าท์) 29M00019 สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ฉายพระรูปกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดานแข็ง (ภาพเม้าท์) 29M00039 สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
- ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดานแข็ง (ภาพเม้าท์) 29M00041 สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
- ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดานแข็ง (ภาพเม้าท์) 29M00091 สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ระหว่างที่รัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศยุโรป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐
- ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกฉนวนบนกระดานแข็ง (ภาพเม้าท์) 29M00093 สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พ.ศ. ๒๔๔๐

เรื่องที่ ๖๔

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. **ประวัติน้ำหอมตะวันตก**. สืบค้นเมื่อ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ เข้าถึงได้จาก
<http://tkapp.tkpark.or.th/stocks/content/TreasuresOfTheKingdom2015/14/document1.html>
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ภาพอัลบั้มชุดหอยพระสมุทวชิรญาณ (เบ็ดเตล็ด) ภอ ๐๐๔ หวญ ๕ เรื่อง ทราน้ำหอมยี่ห้อต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงรวบรวมไว้

เรื่องที่ ๖๕

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กรมราชเลขาการ ร.๗ รล ๑/๗๐ บริษัทสวนสนุกที่สวนลุมพินี (๑๕ ต.ค. ๒๔๗๒-๒๓ ธ.ค. ๒๔๗๓)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรวงมหาดไทย ร.๗ ม ๑๖/๑ สวนลุมพินีและงานสยามรัฐ พิพิธภัณท์ (๓ ต.ค. ๒๔๖๒-๑๘ ส.ค. ๒๔๗๑)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรวงมหาดไทย ร.๗ ม ๑๖/๒ จะจัดสวนลุมพินีเป็น สวนพรรณพฤกษ (๑๗ พ.ค. ๒๔๖๙-๕ ก.ค. ๒๔๗๐)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรวงมหาดไทย ร.๗ ม ๒๖.๕/๑๒๒ พระเจ้าอยู่หัว ทรงพระบรมราชูปการแก่สวนสนุก (สวนลุมพินี) (๘ ม.ค. ๒๔๗๑)

..... . เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร (๔) ศธ ๒.๓.๖.๙/๑ การก่อสร้างอนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่สวนลุมพินี (๒๙ ส.ค. ๒๔๗๑-๒๗ ก.ค. ๒๔๘๕)

..... . เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๒๖.๓/๖ สัญญาก่อสร้างและเครื่องประดับอนุสาวรีย์ พระมงกุฎเกล้าฯ ณ สวนลุมพินี (พ.ศ. ๒๔๘๓)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร ๐๒๐๑.๓๑/๒ ก่อสร้างสวนลุมพินี ให้เป็นวนะสาธารณะสำหรับประชาชน (พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๙๕)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร ๐๒๐๑.๓๑/๓ เทศบาล นครกรุงเทพ ขอรับโอนสวนลุมพินีจากกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. ๒๔๘๑)

..... . เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร ๐๒๐๑.๓๑/๔ การจัดสวนพฤกษศาสตร์และสวนสัตว์ที่สวนลุมพินี (พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๙๖)

..... . กรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ กระทรวงมหาดไทย ผ ร.๗ ม ๓๐ แผนผังแปลนสวนลุมพินี ต. พุ่ศาลาแดง กรุงเทพฯ เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

..... . ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (เหตุการณ์) ภ ๐๐๓ หวญ ๖๙/๒๒(๑-๒) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเปิดสวนสนุก พระยาควาทรเป็นผู้กราบบังคมทูลรายงาน พ.ศ. ๒๔๗๒

..... . ภาพถ่ายทางอากาศ Williams Hunt ภ WH ๒-๑๐๐ ภาพสวนลุมพินี

..... . ภาพหोजดหมายเหตุแห่งชาติรวบรวมจากแหล่งอื่น ๆ ภ หจข(อ) ๑๓๐ ภาพปิกนิกที่สวนลุมพินี

..... . ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์ (หोजดหมายเหตุแห่งชาติ) ฉ/จ/๑๒๙๐๗ สวนลุมพินี

..... . ภาพจดหมายเหตุเหตุการณ์ (ทั่วไป) ฉ/ท/๗๒๗ พระบรมรูป ร.๖ สวนลุมพินี

เรื่องที่ ๖๖

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ ร.๕ ยธ ๙/๗ เรื่อง สะพานเฉลิม ๔๒-๔๓-๔๔-๔๕-๔๖ (๒๑ ก.ย. ๑๑๓-๑๕ พ.ย. ๑๑๗)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ ร.๕ ยธ ๙/๑๓ เรื่อง สะพานเฉลิม ๔๓ ทรุค (๑๔ ต.ค. ๑๑๔-๑๗ ต.ค. ๑๑๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ ร.๕ ยธ ๙/๔๐ เรื่อง ตะพาน (สะพาน) เณลิ้ม (๒๙ เม.ย.-๑๕ ก.พ. ๑๑๘)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๔๖.๔/๓๕ เรื่อง กรมหมื่นพิทยลาภฯ ว่า พระเจ้าอยู่หัวจะทรงเปิดสะพานเณลิ้ม ๔๓ ถนนวัวลำพองมีกลิ่นโสโครกมากขอให้ห้าม (๑๓-๑๘ ก.ย. ๑๑๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๔๖.๔/๔๕ เรื่อง ส่งการ์ดเชิญในการเปิด สะพานเณลิ้ม ๕๐ สำหรับข้าราชการในกระทรวงนครบาลเฝ้าพูลละอองธุลีพระบาท (๑๑-๑๒ พ.ย. ๑๒๒)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๔๖.๔/๔๖ เรื่อง ส่งการ์ดเชิญข้าราชการ กระทรวงนครบาล ๔๐ ฉบับ ในการเปิดสะพานเณลิ้ม ๕๑ ขอส่งรายชื่อไปยังกระทรวงโยธาฯ (๘-๑๒ พ.ย. ๑๒๓)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๔๖.๔/๔๗ เรื่อง ส่งการ์ดเชิญในการเปิด สะพานเณลิ้ม ๕๒ ขอให้ส่งรายชื่อข้าราชการไปยังกระทรวงโยธาธิการด้วย (๑๐-๑๔ พ.ย. ๑๒๔)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงนครบาล ร.๕ น ๔๖.๔/๔๙ เรื่อง ส่งการ์ดเชิญในการเปิด สะพานเณลิ้ม ๕๔ มายังกระทรวงนครบาลรวม ๓๐ ฉบับ กับขอให้กองตระเวนห้ามรถม้าอย่าให้เดินไปมา และแจ้งให้แก่บริษัท หยุดเดินรถรางด้วย (๖-๑๓ พ.ย. ๑๒๖)

..... ภาพชุดหอพระสมุทวชิรญาณ (สถานที่) ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒/๕๖-๗๑ ภาพชุดสะพาน

..... ภาพส่วนพระองค์ พลเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ภ สบ ๔๗/๕๗๒ พิธีเปิดสะพานเณลิ้มสวรรค์ ๕๘

เรื่องที่ ๖๗

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มท ๐๒๐๑.๒.๑.๒๘/๔๓ เรื่อง เสด็จเปิดสะพานพระราม ๖ (พ.ศ. ๒๔๙๖)

..... เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศธ ๐๗๐๑.๙/๓๑๙ เรื่อง รัฐพิธีเปิดสะพานพระราม ๖ (พ.ศ. ๒๔๙๖)

..... เอกสารบันทึกเหตุการณ์และจดหมายเหตุ จ/๒๔๙๖/๑๓ เรื่อง รัฐพิธีเปิดสะพานพระราม ๖ ๑๒ ธันวาคม ๒๔๙๖

..... เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สบ ๒.๒๔/๙ เรื่อง คำกราบบังคมทูล ในพระราชพิธีเปิดสะพานพระราม ๖ และพระราชดำรัส (๘ พ.ย. ๒๔๖๗-๑ ม.ค. ๒๔๖๙)

..... ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๓๐/๑-๑๑ การก่อสร้างสะพานพระรามหก ในสมัยรัชกาลที่ ๗

..... ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๔๙/๑-๙ การก่อสร้างสะพานพระรามหก ในสมัยรัชกาลที่ ๗ (สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา)

..... ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๕๘/๑-๑๒ การก่อสร้างสะพานพระรามหก ในสมัยรัชกาลที่ ๗ (เครื่องมือ เครื่องจักร รางรถไฟ)

..... ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๗๙/๑-๑๑ การก่อสร้างสะพานพระรามหก ในสมัยรัชกาลที่ ๗ (การขึ้นโครงสะพาน)

..... . ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๘๐/๙ รัชกาลที่ ๗ และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
เสด็จฯ ดูงานการสร้างสะพานพระราม ๖

..... . ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๘๕/๑-๖ การก่อสร้างสะพานพระรามหก ในสมัยรัชกาลที่ ๗

..... . ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๙๔/๑-๘ การก่อสร้างสะพานพระรามหก ในสมัยรัชกาลที่ ๗

..... . ภาพชุดการรถไฟแห่งประเทศไทย ภ รพท ๑๒๔/๑-๑๔ การก่อสร้างสะพานพระรามหก
ในสมัยรัชกาลที่ ๗ (ช่วงต่อม่อและสร้างสะพานกลางแม่น้ำเจ้าพระยา)

..... . ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ ภ ๐๐๓ หวญ ๗๙/๑-๒ การประกอบพระราชพิธีวางศิลาฤกษ์
และพิธีเปิดสะพานพระราม ๖

เรื่องที่ ๖๘

กรมศิลปากร. ๑๔๙ ปี **ราชพิพิธภัณฑ**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พุทธศักราช ๒๕๔๙, ๒๕๕๑.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๑/๑๐ เรื่อง พิพิธภัณฑต่าง ๆ
ในกรุงสยาม (๔ ก.พ. ๑๑๑-๓ ต.ค. ๑๑๗)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๑/๑๒ เรื่อง การศึกษาราชการในมิวเซียม
(๒๙ พ.ย. ๑๐๘-๑๘ พ.ย. ๑๑๑)

..... . เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ เบ็ดเตล็ด ร.๕ บ ๑๑/๑๖ เรื่อง พิพิธภัณฑสยาม
(๑๔ ส.ค. ๑๒๐-๒๐ มี.ค. ๑๒๐)

..... . ภาพชุดหอพระสมุดวชิรญาณ (สถานที่) (๒) ภ ๐๐๒ หวญ ๓/๑-๔ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

..... . ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนกระดาดแข็ง (ภาพม้วน) 42M00006 ศาลาสหทัยสมาคม
(หอคลองคอกเตี้ย) สร้างตามแบบที่สิงคโปร์

..... . ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนกระดาดแข็ง (ภาพม้วน) 18M00009 พระองค์เจ้าชายไชยานุชิต
กรมหมื่นพงศาติศรมหิป (๒๔๐๔-๒๔๗๘) ในรัชกาลที่ ๔-๗ ในเจ้าจอมมารดาเที่ยง ต้นสกุล ชยางกูร

..... . ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนกระดาดแข็ง (ภาพม้วน) 14M00003 กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ

เรื่องที่ ๖๙

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร. **เหตุการณ์ธรณีพิบัติจากคลื่นสึนามิ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗**. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม,
๒๕๔๘.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรวบรวมเนื่องในวาระพิเศษ เหตุการณ์มหันตภัยสึนามิ พ ๓ (๒๖ ธ.ค. ๒๕๔๗-๒ ม.ค. ๒๕๔๙)

..... . เอกสารส่วนบุคคล ศาสตราจารย์ ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต สบ ๒๓.๒.๒/๑๕ เรื่อง แผนการฟื้นฟูและ
พัฒนาคน ชุมชนและวิถีชีวิตผู้ประสบมหันตภัยคลื่นยักษ์สึนามิ จังหวัดระนอง (๒๓ ม.ค. ๒๕๔๘-๕ ส.ค. ๒๕๔๘)

..... เอกสารส่วนบุคคล ศาสตราจารย์ ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต สบ ๒๓.๒.๑๓/๓ เรื่อง แผนงานโครงการเพื่อการฟื้นฟูระบบชุมชน-สังคม-นิเวศ หลังพิบัติภัยสึนามิ เสนอโดยเครือข่ายประชาสังคม ภาคใต้ เครือข่ายองค์กรชุมชน ๖ จังหวัด (๑๑ ก.พ. ๒๕๔๘)

เรื่องที่ ๗๐

คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ สำนักงานภูมิภาคกรุงเทพฯ. อนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ ๑๒ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๙. สืบค้นเมื่อ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๕. เข้าถึงได้จาก https://blogs.icrc.org/th/wp-content/uploads/sites/104/2017/06/GenevaConventions_2017_Final1.pdf

หอดูดาวแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงต่างประเทศ ร.๖ ต ๑๖/๕ เรื่อง หนังสือพิมพ์ตัดเรื่องการละเมิดธรรมะและกฎหมายนานาประเทศในงานมหาสงคราม ณ ยุโรป (๖ เม.ย. ๒๔๕๕-๒๙ มิ.ย. ๒๔๕๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงต่างประเทศ ร.๖ ต ๑๖.๘/๑ เรื่อง สัญญานานาประเทศที่เมืองเยนีวา ว่าด้วยการพยาบาลทหารที่ถูกบาดเจ็บในเวลาทำสงคราม (๑๐ ก.พ. ๒๔๕๓-๑๐ พ.ย. ๒๔๕๙)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงต่างประเทศ ร.๖ ต ๒๘/๑ เรื่อง รัฐบาลนอร์เวย์ออกกฎหมายประมวลอาญาทหารที่ทำผิดตามสัญญาเมืองเยนีวา (๒๙ มิ.ย. ๒๔๕๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงต่างประเทศ ร.๖ ต ๒๙/๓ เรื่อง ประเทศเบลเยียมออกกฎหมายสำหรับการกระทำผิดตามสัญญาเยนีวา (๖ เม.ย. -๒๙ มิ.ย. ๒๔๕๕)

..... เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงต่างประเทศ ร.๖ ต ๓๕/๓ เรื่อง ประเทศออสเตรียยังการได้ให้อำนาจแก่สภาชาตต่าง ๆ มีอำนาจช่วยกองพยาบาลทหารออสเตรีย ยังการี (๒๗ พ.ค.-๓ มิ.ย. ๒๔๕๗)

..... เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี สบ ๒.๓๖/๓ เรื่อง การประชุมสภาชาตสากลที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ ๒๙ พ.ย.-๗ ธ.ค. ๑๙๖๒ (๒๙ พ.ย. -๗ ธ.ค. ๒๕๖๕)

..... फिल्मเนกาตีฟ ชุด สำนักนายกรัฐมนตรี พ สร ๓.๑/๑๒๗๘ ประธานกรรมการกาชาดระหว่างประเทศแห่งกรุงเจนีวาเข้าเยี่ยมคำนับที่ทำเนียบ (๑๒ พ.ค. ๒๕๐๘)

Bibliography

No.1

National Archives of Thailand, ๕.๕ ๕๗/๓๒ The Automobile Procession.

_____, **ร.๕ น ๑๖/๗** The Automobile Procession and the Celebration of the Equestrian Statue.

ร.๕ น ๔๘.๑/๕๐ To Bring the Motor Cars to the Royal Audience at Suan Dusit.

5.47 a 82.2/83 The Motor Cars.

..... ๑๐๓ วรรณ ๓/๑๙, ๒๐, ๒๒, ๒๔ The Jubilee Celebrations of King Rama V.

No.2

National Archives of Thailand, ร.๕ รฐ ๘.๒ ก/๑ Trees on Ratchadamnoen Avenue and Other Roads.

_____, ร.๕ ข ๑๘.๑ ข/๓๕ The Purchase of Luang Aphaiphithak's Land, Which Was Reclaimed for Ratchadamnoen Avenue.

_____ , ร.๕ น ๑๘.๒/๒๑๑ Chamun Sitthisaenyarak Would Like to Sell His Ratchadamnoen Klang Avenue Land to Khun Bamnetworayan, a Land Leftover from the Construction of Ratchadamnoen Avenue.

5.๕ ๗ ๔/๓ Lands along Ratchadamnoen Avenue.

5.5 A ๒๗/๑๖๒ Construction Budget for Ratchadamnoen Klang Avenue.

_____, **ร.๕ ยศ ๗/๔๑** The Construction of Ratchadamnoen Nok Avenue; Proclamation on the Construction of Thewi Yurayat Avenue and Khaosan Road.

૧.૬ પવિત્ર નામોનાં કાલ અને રોડોનાં નામો. On the Names of Canals and Roads.

_____, พ.ศ. ๒๕๖๔ Map of the Lands and other Immoveable Properties Purchased for the Construction of Wisutkasat Road, from Ratchadamnoen Nok Avenue to Samsen Road.

_____ , วิทย ๒๖/๑๔ A Motor Car Crossing over Phanphiphop Lila Bridge, Ratchadamnoen Klang Avenue.

_____, ๑๐๓ วิทย ๓๔/๖ The Cortège of Chaokhunchommanda Piam on Ratchadamnoen
Nok Avenue, Crossing over Makkhawan Rangsan Bridge.

๑๐๒ วิทยาลัย ๓๖/๓๑ The Military Cadet College, Ratchadamnoen Nok Avenue

49M00009 Phadet Datsakon Fort.

No.3

Fine Arts Department, Chotmai het ngan chaloemphrakiat Phrabat Somdet Phrachomklao Chaoyuhua nai okat thi wan phraborommaratchasomphop khrop 200 pi. (Bangkok: Khurusabha Latphrao, 2005).

_____, Prachum chotmai het ruang suriyupparakha nai ratchakan thi 4 lae ruang ratchakan thi 4 prachuan lae sawannakhot. (Bangkok: Sahaphap kanphim, 1969).

National Archives of Thailand, ๓ ๐๐๓ ๗๖๗ ๒/๑-๑๗ King Mongkut's Expedition to See the Total Solar Eclipse at Wa Ko.

No.4

National Archives of Thailand, (๒) ศธ ๑๕.๑๓.๒/๓ Notice to the Officials of the Ministry of Public Instruction on the National Day Celebration and the New Treaties.

_____, ศธ ๐๒๐๑.๒๘/๘ Mr. Pitkin Proposes to Publish Letters on Newspapers Enticing Western Nations to Agree with Siam's Plan to Revise Treaties.

_____, ศธ ๐๒๐๑.๒๘/๑๐ Letter of Authorization to Make New Treaties with Various Nations.

No.5

National Archives of Thailand, ฎ/๗/๔๓๔ (๑๕๑๓)-(๑๕๑๕) Photographs of Khlong Phadung Krung Kasem.

_____, ฎ/๗/๑๓๐๖๓ Photographs of Khlong Phadung Krung Kasem.

_____, ฎ/๒๔๙๖/๒ The Dredging of Khlong Phadung Krung Kasem.

No.6

National Archives of Thailand, ศป ๙.๒.๑/๑ Bound Volume of First-Issue Newspapers and Magazines.

Anake Navikamune, **Khosana Thai samai raek**. (Bangkok: Saengdaed, 1992).

No.7

National Archives of Thailand, ๙.๖ ๒ ๑๖/๑๘ On the Establishment of Wild Tiger Corps and Monthon Scouts.

_____, ๙.๖ ๒ ๑๖.๑/๑๐ On the Naming of Various Wild Tiger Corps Departments.

_____, ศธ ๓๗/๕ On the Establishment of Monthon Wild Tiger Corps and Reserved Forces.

_____, 24M00012 Chaophraya Yommarat (Pan Sukhum) in the Wild Tiger Corps Uniform.

_____, 22M00008 King Vajiravudh and the Wild Tiger Corps.

_____, 22M00016 King Vajiravudh and the Wild Tiger Corps.

_____, 87M00005 The Wild Tiger Corps.

No.8

National Archives of Thailand, ร.๕ ท ๔๔/๑๐ On the Red Unalom Society of Siam and the Chulalongkorn Medal.

_____, ร.๕ ท ๔๔/๑๑ The Regulations of the Red Unalom Society of Siam.

_____, ร.๕ ท ๔๔/๑๒ The Unalom Society of Siam.

_____, ร.๕ ท ๔.๑ (ก)/๘ On the Conversion of Prince Mahesuan's Palace into the Hospital for the Red Unalom Society.

_____, ร.๖ บ ๙/๓ Land for the Construction of the Red Unalom Society.

_____, ร.๖ บ ๙/๕ The Director of the Siamese Red Cross Society and King Chulalongkorn Memorial Hospital, as well as the Inauguration of the Hospital.

_____, ร.๖ บ ๙/๑๒ Siamese Red Cross Joining with International Red Cross Society.

_____, ร.๖ บ ๙/๑๕ League of the Red Cross Societies, Far Eastern Conference.

_____, ร.๖ บ ๙/๒๒ League of the Red Cross Societies, Far Eastern Conference; Public Health Museum, and the Organization of the Red Cross Society.

_____, ร.๗ บ ๙/๘ The Red Cross Society Requested to Keep the Red Unalom Society's Medals and Relevant Papers for Its Museum.

_____, กท ๗๙.๒/๒ The Red Unalom Society of Siam.

_____, ศธ ๘.๕/๑ The Establishment of the Red Unalom Society.

_____, ศธ ๘.๕/๔ On the Managing of the Red Unalom Society's Hospital by the Department of Nursing.

_____, ก ๐๐๒ กจข(อ) ๕/๑๕ The Red Cross, or the Red Unalom Society Building, Which Used to be the Survey Department.

No.9

National Archives of Thailand, มท ๐๒๐๑.๒.๑/๖๑๒ The Renaming and Renovation of the Victory Monument.

_____, (๒) ศธ ๒๖/๒๒๒๖ The Ceremony of the Laying of the Foundation Stone for the Victory Monument.

_____, (๔) ศธ ๒.๓.๖.๙/๔ Construction of the Victory Monument.

_____, ก ๐๐๓ ทวญ ๗๑/๑๙(๒) The Unveiling of the Inscription of the Names of Those Who Lost Their Lives for the Nation.

_____, ก WH ๒-๔(๒) The Victory Monument.

No. 10

Ratchakitchanubeksa. **The Naming of Persons Act, B.E. 2484.** October 14th, 1941, Vol. 58, 1385 – 1390.

National Library of Thailand, **Thamniap ratchathinnanam lae datchani khunnang Thai.** (Bangkok: Tonchabap, 2016).

National Archives of Thailand, (๒) ศธ ๒๔/๒ On the Giving Up of Court Titles, and the Use of Court Titles as Surnames.

_____, (๒) ศธ ๒๖/๔๑๔ Requests to Use Court Titles as Names or Surnames.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๔๖.๒/๙ Cover Letter Asking the Royal Permission and the Announcement on the Giving Up of Court Titles, and the Use of Court Titles.

No.11

National Archives of Thailand, ร.๗ ๖ ๕.๒/๓๙ The Ceremony for the Raising of the Spire, Chakri Throne Hall.

_____, (๔) ศธ ๒.๑.๒.๑/๑๙ Renovation of the Chakri Throne Hall.

_____, (๔) ศธ ๒.๑.๒/๓๓ Giving the Roof Decorative Elements of the Chakri Throne Hall to the Museum for Safekeeping.

_____, จ/จ-๔๘๘ Chakri Throne Hall after Renovation.

_____, ๓ ๐๐๓ ๗๖๖ ๗๐/๓๓ The Ceremony for the Raising of the Spire, Chakri Throne Hall.

_____, ๓ ๐๐๓ ๗๖๖ ๓๓/๗/๑๕ Setting Up the Scaffolding for the Renovation of the Chakri Throne Hall.

_____, P004039 Roof Decorative Elements, New and Old.

_____, P005977 Chakri Throne Hall before Renovation.

No.12

National Archives of Thailand, ร.๔.๑๓/๘ No.29 Thai New Year's Day; Songkran Day.

_____, ร.๕ รธ ๕/๓ Proclamation on the New Counting of Days.

_____, ร.๖ รธ ๒/๘ Proclamation on the Use of Buddhist Era instead of Rattanakosin Era.

No.13

Fine Arts Department, **Prapheni kan yingsalut.** (Bangkok: Fine Arts Department, 1977).

National Archives of Thailand, ร.๕ ป ๑.๙/๑๔ The King Ordering the Firing of Gun Salutes on January 1st, the Crown Prince’s Birthday.

- _____, ร.๖ ป ๗/๑๐ Regulations on Flag-Flying, with Reference to Gun Salutes.
- _____, ร.๖ ๖ ๑๙/๓ Gun Salutes for Deceased Royals.
- _____, ร.๗ ก ๔/๑๕ Gun Salutes.
- _____, ร.๗ ต ๓๗/๔ British Inquiry on State Ceremonies with Gun Salutes.
- _____, ร.๗ ๖ ๕.๒/๑๖ State Ceremonies with Gun Salutes.
- _____, ก ๗๗ ๘/๓๕๔ Artillery Corps at the Northern Side of Sanam Luang.
- _____, ก ๗๗ ๓/๓๙ Artillery Salutes at Sanam Luang.

No.14

Fine Arts Department, **Wao Thai.** (Bangkok: Amarin Printing, 1986).

Phraya Bhirombhakdi, **Tamnan wao phanan.** (Bangkok: Watthana Phanit, 1977).

National Archives of Thailand, ร.๕ รก ๙๙/๒๙ Kites.

- _____, (๒) สร ๐๒๐๑.๒๙/๕ Kite Competitions.
- _____, ก ๐๐๔ ๗๖๖ ๓๐/๒ Kite Competitions.

No.15

National Archives of Thailand, มท ๕.๙/๑๔๕ The Establishment of Organization to Promote Marriages in Every Province.

- _____, ศธ ๐๗๐๑.๒๙/๒๗ Encouraging Officials to Wed during the Premiership of Field Marshal Plaek.
- _____, ศธ ๐๗๐๑.๒๙/๒๘ On Weddings of the Thais.
- _____, (๒) สร ๐๒๐๑.๓๐/๙ The Organization to Promote Marriages.
- _____, (๒) สร ๐๒๐๑.๓๐/๑๐ Mass Weddings.
- _____, (๒) ก ๐๐๓ ๗๖๖ ๒/๑-๘ Mass Wedding Ceremony.

No.16

National Archives of Thailand, (๒) สร ๐๒๐๑.๖๗.๒/๒ Construction of the Port of Bangkok.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๖๗.๒/๔ Committee on the Construction of the Port of Bangkok and Its
Advisorial Committee.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๖๗.๒/๖ Committee on the Expropriation of Land for the Construction
of the Port of Bangkok.

No.17

National Archives of Thailand, ร.๕ ม ๗๒/๑๒ The Royal Sojourn to Kanchanaburi and Phetchaburi R.E. 128.

_____, ร.๕ ม ๗๒/๑๓ On the Royal Visit to the Northern Provinces.

_____, ภา ๐๐๓ หมาย ๘ King Chulalongkorn Visiting Various Provinces.

_____, ภา ๐๐๓ หมาย ๘/๒๗ The King at His Residence at Rai Bon, Kamphaengphet,
August 19th, 2449.

_____, หมาย ๓๒/๔ The People Awaiting King Chulalongkorn's Visit at Dong Tan, Pathum
Thani, during His 2nd Incognito Trip, on July 28th, 2449.

_____, หมาย ๓๒/๖ The People Awaiting King Chulalongkorn's Visit at Tha Chao Sanuk,
Ayutthaya, during His 2nd Incognito Trip, on July 31st, 2449.

_____, หมาย ๓๒/๑๘ The People Awaiting King Chulalongkorn's Visit at Ang Thong
Market during His 2nd Incognito Trip, on August 5th, 2449.

_____, หมาย ๓๒/๓๗ Soldiers of Chainat Awaiting King Chulalongkorn's Visit at Their
Bareacks on August 8th, 2449.

_____, หมาย ๓๓/๑๑ Siamese Subjects and Shan Merchants Awaiting King
Chulalongkorn's Visit at Kamphaengphet in August 2449.

_____, 60M00010 King Chulalongkorn Rested for Lunch with His Entourage.

_____, 60M00022 Kamphaengphet

_____, 60M00040 The Distillery at Kamphaengphet Taken by King Chulalongkorn,
In Order to Show Its Dilapidated Conditions to the Minister of the Treasury.

_____, 60M00071 Mae Lat Beach, Kamphaengphet

_____, 61M00047 The Boats Used by King Chulalongkorn during His 2nd Incognito Journey.

_____, 61M00066 The Family of Mun Patiphatphuwanat (Chang), Ayutthaya.

_____, หมาย ๓๒/๑๗ The People Awaiting King Chulalongkorn's Visit at Wat Pa Moke,
Ang Thong, during His 2nd Incognito Trip, on August 5th, 2449.

No.18

National Archives of Thailand, ร.๕ ศ ๒.๓/๑ Foreign Office, Russian Affairs; On the Tsarevitch's Visit to Bangkok.

_____, ১৫ ৩ ১৩/৩ Programme for the Reception of His Imperial Highness Grand Duke
Tsarevitch of Russia.

_____, ১.৫.১২.১৩/১৩ Programme for the Reception of His Imperial Highness Grand Duke
Tsarevitch of Russia.

১.৫ দি ১২.৩/৫ On the Tsarevitch's Visit to Bangkok.

_____ , ๑๐๓ หมายเหตุ ๒๕/๒(๑) Elephant Round-Up at Ayutthaya for the Tsarevitch of Russia
in March B.E. 109.

_____, ภา ทยู ๕๕๓/๐๐๘(๑) King Chulalongkorn and the Tsarevitch of Russia at Peterhof Palace, outside St.Petersburg, during the King's First European Journey in July B.E. 2440.

No.19

National Archives of Thailand, ๓๖ ๐๗๐๑.๙.๕.๑/๕๕ The Belgian Government Invites Thailand to Join the International Exposition.

අයි 0෩0෧.ඒ.ඊ.෧/෧෪ International Exposition in Brussels, B.E. 2501.

_____, ปี ๑๓๐๑.ศ.๕.๑/๑๐๕ News Clippings on Thailand Pavilion at the Brussels International Exposition.

_____, ၂၅ ၀၈၀၁.၇.၆.၁/၁၀၁၁ The Exchange of Royal Orders on the Occasion of the Brussels International Exposition.

No.20

National Archives of Thailand, ร.๕ ศ ๖(ป)/๕๕ On the Royal Merit-Making at Wat Benchamabophit, and the Story of Phra Phutthachinnarat.

រ.៥ ក ៦(ប)/៨៦ On Phra Phutthachinnarat.

_____, ๕๕ ศ ๑๓/๒๒ The Casting of Phra Phutthachinnarat at Phitsanulok, Including the Making of Mold and Casting.

5.๕ ศ ๑๓/๒๔ The Phra Phutthachinnarat Replica.

5.5 ౪ ౧.౧/౧౬ The Royal Visit to the North.

_____ , ๑๐๓ ทรัพย์สิน ๙๒/๖, ๑๐, ๑๒ The Royal Ceremony of Casting Phra Phutthachinnarat
at Phitsanulok.

No.21

Faculty of Medicine, Mahidol University, **120 Years of Achievements**. (Bangkok: Plan Printing, 2008).

Chintana Sirinawin, Prasert Thongcharoen, and Supphachai Rattanamanichat, **Sirirat roi pi: Prawat lae wiwatthanakan**. (Bangkok: Victory Power Point, 1988).

National Archives of Thailand, ร.๕ นก ๓๓/๒๒๕ Prince Phutharet Thamrongsak Reported to the King about Cholera; His Opinion on the Establishment of a Hospital, that There Should Be only a Large One at Wat Phlapphlachai.

- _____, ร.๖ ศ ๔/๖๙ The Royal Medical College and Siriraj Hospital.
- _____, สป ๑๖.๑๐/๒๕ Letter to the King on the Demise of Prince Siriraj.
- _____, ภ ๐๐๒ ฬวญ ๓๖/๒๖ The Medical College, B.E. 2432 – 2445.
- _____, ภ ๐๐๒ ฬวญ ๓๖/๒๙ Siriraj Hospital.
- _____, ภ ๐๐๒ ฬวญ ๓๖/๓๐ Buildings at Siriraj Hospital.

No.22

National Archives of Thailand, ร.๕ ต ๒.๒/๑๘๐ Mr. J. Homann Van der Heide.

- _____, มท ๐๒๐๑.๒.๑.๒๘/๖๙ The Inauguration of Chao Phraya Dam, B.E. 2500.
- _____, (๓) สร ๐๒๐๑.๓๐.๑/๒ The Detail Design of Chao Phraya Dam.
- _____, (๓) สร ๐๒๐๑.๓๐.๑/๙ The Inauguration of Chao Phraya Dam.
- _____, ฉ/ท/๓๑๘, ๓๔๓ Laying the Foundation Stone of Chao Phraya Dam.

National Archives in Honour of His Majesty King Bhumibhol Adulyadej, ภ ฬจภ (๓) ภษ ๑.๑/๑, ๖๕ Chao Phraya Dam.

- _____, ภ ฬจภ (๓) ภษ ๑.๒/๑, ๓ Chao Phraya Dam.
- _____, พ ฬจภ สบ ๑.๑/๘๔๒ Chao Phraya Dam.

No.23

National Archives of Thailand, ร.๕ ภษ ๙.๒/๑๐ Luang Patibat Informed that Rangsit Canal Was Not Straight since Its Beginning.

- _____, ร.๕ ภษ ๙.๒/๑๓ Preparation for the King's Inauguration of Rangsarit Canal.
- _____, ร.๕ ภษ ๙.๔/๑ Siam Canals, Lands and Irrigation Company.
- _____, ฬวญ ๔๓/๑๖ Village near Rangsit Canal.
- _____, ฬวญ ๔๓/๒๒ Boats on Rangsit Canal.
- _____, ภ ฬวญ ๗๐๗/๖ภ Officials Inspection Rangsit Canal.

No.24

National Archives of Thailand, ร.บ น ๒/๓๐ The Royal Act on Savings Bank; Regulations of the Savings Bank.

_____, ร.บ ก ๑๕.๑/๑ The Establishment of the Savings Bank.

_____, ร.บ ก ๑๕.๑/๒ The Royal Act on Savings Bank B.E. 2456.

_____, ร.บ ก ๑๕.๑/๓ A Report on Perssons Depositing Money and the Establishment of Savings Bank; the Idea of Giving Students Opportunities to Save by Postage Stamps, in Order to Inculcate the Value of Thrift.

_____, ร.บ ก ๑๕.๑/๑๗ Savings Bank Annual Report B.E. 2466.

_____, ศธ ๑/๑๓๓ Ministry of the Treasury's Establishment of the Savings Bank.

No.25

Damrong Rajanubhap, Prince, **Phraratchaphongsawadan krung rattanakosin ratchakan thi 5.**
(Bangkok: Khurusapha, 1961).

National Archives of Thailand, ร.๕ ศ ๒๗/๑๓ The Royal Merit-Making on the Occasion of the King's Reign Equal to That of King Mongkut, with Sermon and the Big-Basket Offerings.

_____, ภา ๐๐๓ ๗๖๖ ๔๓/๙ The Royal Ceremony Pertaining to the Crown Prince's Novitiate R.E. 110.

No.26

National Archives of Thailand, ร.๗ ม ๑/๕๐ Officials of the Ministry of Local Government Should Take Candles or Lanterns to Lit in Respect of the Three Gems at the Ordination Hall, Temple of the Emerald Buddha, on Visakha Puja Day.

_____, มท ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๕ The Preparation of Candles or Lanterns to Lit in Respect of the Buddha on Visakha Puja Day.

_____, มท ๐๒๐๑.๒.๓๒/๑๐๑ The Preparation of Lanterns or Candles to Lit as Offerings to the Buddha on Visakha Puja Day, B.E. 2508.

_____, (๒) ศธ ๒๖/๒๒๓๖ The Preparation of Lanterns or Candles to Lit as Offerings to the Buddha on Visakha Puja Day.

_____, (๔) ศธ ๒.๒.๒/๑๖ The Design of Visakha Puja Lanterns for the Cabinet to Lit as Offerings to the Buddha at the Temple of the Emerald Buddha.

_____, (๔) ศธ ๒.๒.๒/๒๔๑ The Making of Visakha Puja Lanterns to Lit as Offerings to the Buddha at the Temple of the Emerald Buddha by the Ministry of Education for the Royal Visakha Puja Ceremony.

_____ , ภา ๐๐๔ ฬวญญ ๘/๓ Visakha Puja Lanterns at the Corner Salas at the Temple of the Emerald Buddha.

No.27

National Archives of Thailand, ฝฐ ๐๗๐๑.๒๓.๒/๑ The Programme of the Constitution of the Kingdom of Siam, as Approved by the Committee.

_____ , (๓) ฝฐ ๐๒๐๑.๖๖.๑/๑ Committee on the Festivities of the Constitution Celebrations.

_____ , (๓) ฝฐ ๐๒๐๑.๖๖.๑/๒ Announcement on the King’s Granting of the Constitution.

_____ , (๓) ฝฐ ๐๒๐๑.๖๖.๑/๕ Felicitations on the Ceremony of the King’s Granting the Constitution, and the Annual Celebration of the Constitution.

_____ , (๓) ฝฐ ๐๒๐๑.๖๖.๑/๖ Report on the Constitution Celebrations.

_____ , ภา ๐๐๓ ฬวญญ ๙๑/๘ The Ceremony of the King’s Granting the Constitution, B.E. 2475, and the Celebration of the Constitution, B.E. 2480.

No.28

Chulachakrabhongse, Prince, **Koet Wang Parusk chabap sombun samai somburanayasitthirat samai prachathipatai.** (Bangkok: River Books, 2004).

Phunphisamai Diskul, **Sarakhadi thi na ru.** (Bangkok: Sermwit Bannakhan, 1978).

National Archives of Thailand, ฝ.๕ ฝ ๑.๑/๒๒๘ An Inquiry on the Types of Amusements Allowed for the Wat Benchamabophit Fair R.E. 124.

_____ , ฝ.๖ ฝ ๑๗.๑๕/๓ Invitation to Have a Kiosk at the Winter Fair.

_____ , ฝ.๖ ฝ ๙๙/๘๕ On Gifts Presented to the King’s Kiosk at the Winter Fair.

_____ , ฝ.๖ ฝ ๑๖/๙๐ The Wild Tiger Corps and Its Kiosk at the Winter Fair.

_____ , ภา ฝฝท ๑๔.๒/๔๐ Kiosks at Saranrom Gardens Fair.

_____ , ภา ฝฝท ๖๗/๑ The Royal Siamese Railway’s Kiosk at the Winter Fair, Saranrom Gardens.

_____ , 6M000127 King Chulalongkorn Photographed with Royals and Officials at the Royal Photographic Studio, Wat Benchamabophit Fair, B.E. 2446.

No.29

National Archives of Thailand, ร.๖ ศ ๙/๒๗ Exhibition of Objects or Source of Objects which Originated in Siam (Siamese Kingdom Exhibition).

- _____, ร.๖ ป ๑๑/๘ Siamese Kingdom Exhibition Lottery.
- _____, ร.๗ ม ๑๖/๑ Lumbhini Park and the Siamese Kingdom Exhibition.
- _____, ศธ ๐๗๐๑.๖/๒๐๑ The Royal Vajiranana Library and Its Plan to Exhibit in the Siamese Kingdom Exhibition.
- _____, ศธ ๐๗๐๑.๗.๒/๙ Siamese Kingdom Exhibition Souvenir Album.
- _____, สป ๒.๒๖/๑ Draft of an Announcement to Cancel the Siamese Kingdom Exhibition.
- _____, พ สป ๘/๑๗ Design for Prize Medal, Siamese Kingdom Exhibition.

No.30

National Archives of Thailand, ร.๕ ศ ๒/๖ Employing Mr. Jaequemyns (Chaophraya Abhairaja) to Serve in Siam.

- _____, ร.๕ ศ ๒/๘ Correspondence with Chaophraya Abhairaja.
- _____, ร.๕ ศ ๒/๙ Mr. Jaequemyns and the King's Response, R.E. 115.
- _____, ร.๕ ศ ๒/๑๑ Letters from Chaophraya Abhairaja and Mr. Rivet-Carnac, and the King's Response on Various Matters.
- _____, ร.๕ ศ ๒/๑๓ Letters from Chaophraya Abhairaja and Mr. Rivet-Carnac, and the King's Response on Various Matters.
- _____, ร.๕ ศ ๒/๑๖ Draft of His Majesty's Reply to Chaophraya Abhairaja.
- _____, ร.๕ ศ ๒/๑๗ Chaophraya Abhairaja and Lady Abhairaja.
- _____, ร.๕ ศ ๒/๑๘ Chaophraya Abhairaja and Lady Abhairaja.
- _____, ร.๕ ศ ๑๙/๑๑๘ Stipend for Lady Abhairaja.
- _____, ร.๕ อ ๑/๖ Mr. Jaequemyns' Opinion on the Reorganization of the Bureaucracy, and the Setting-Up of Legal Advisorial Committee R.E. 113.
- _____, ร.๕ อ ๑๗/๙ (Foreign) On Bestowing Mr. Jaequemyns with the Title of Chaophraya Abhairaja.
- _____, สป ๑๖.๔.๓.๑/๘ Mr. Jaequemyns' Advice on State Affairs after the R.E. 112 Incident.
- _____, ภาวญ ๕๔๕/๙ Chaophraya Abhairaja.

No.31

National Archives of Thailand, ศธ ๐๗๐๑.๔๒.๒/๑ On Provincial Emblems.

_____, ศธ ๐๗๐๑.๔๒.๒/๒ On Provincial Emblems.

_____, (๓) ผ กทศ.๑ Provincial Emblems.

No.32

National Archives of Thailand, กทม ๔.๘.๑.๑/๑๐ Committee Administering Bangkok Markets 6/2522.

_____, กทม ๔.๑๔.๑/๑๓ Moving Sanam Luang Market.

_____, ผจ กทม/๑๖๖ Sanam Luang Market.

No.33

Ministry of Public Works, Samnao kham prakat lae nangsu sanya serwe tham thangrotfai. (Bangkok: Rongphim Luang, 1887) (กจช.น.ร.๕ ยธ/๑๒)

National Archives of Thailand, ร.๕ ยธ ๕.๖/๑ Khorat Railways.

_____, ร.๕ ยธ ๕.๖/๔ Draft of an Announcement on the Construction of Railways from Bangkok to Nakhon Ratchasima.

_____, ร.๕ ยธ ๕.๖/๑๖ Inauguration of Khorat Railways.

_____, ภา ๐๐๓ ทวญ ๗๘/๙ Inauguration of the Northern Line (Khorat Railways).

_____, ภา ๐๐๓ ทวญ ๗๘/๑๐ The Northern Line (Khorat Railways).

No.34

National Archives of Thailand, ร.๕ ภิษ ๙.๓/๒๕ Phya Thai Lock.

_____, ร.๕ ยธ ๘.๑/๓๒ Construction and Planting at Phya Thai.

_____, ร.๕ ยธ ๘.๑/๓๔ Construction and Planting at Phya Thai.

_____, 73M00006, 10, 28 Royals Planting Rice at Phya Thai Fields.

No.35

National Archives of Thailand, ร.๖ ม ๓.๔/๑๕ Flood in Various Provinces, B.E. 2460.

_____, มท ๒.๒/๒๓๒ Announcement on Prohibiting Motor Boats or Other Motorized Vessels from the Flooded Roads, B.E. 2485.

_____, มท ๒.๒/๓๐๓ On Allowing Officials to Stay Overnight at Their Offices due to General Flooding in the City, B.E. 2485.

_____, สร ๐๒๐๑.๒/๑๐ The Flood of B.E. 2485.

_____, สร ๐๒๐๑.๒/๑๑ The Flood of B.E. 2485.

_____, ภ ๐๐๓ ฬวญ ๖๔ Flood in Bangkok, B.E. 2460.

_____, ภ ๐๐๓ สบ ๒.๑/๑(๕) The Flood of B.E. 2485.

No.36

National Archives of Thailand, (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๑ New Year Festivities, B.E. 2481 to 2484.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗/๑๓ Revision to Royal Rites Pertaining to New Year's Day.

_____, ภ ๐๐๔ ฬวญ ๑๑ New Year's Day Greeting Cards, B.E. 2439 – 2468.

_____, ภอ ๐๐๔ ฬวญ ๓ Visakha Puja Day Greeting Cards.

No.37

National Archives of Thailand, ร.๖ ๖ ๑๗/๑๔ Royal Ceremonies on the New Year and Songkran.

_____, ร.๖ ๖ ๑๗/๑๕ Notice on the New Year.

_____, ร.๖ ๖ ๑๗/๔๘ Calendar of Royal Ceremonies.

_____, สบ ๒.๔๙/๑๐ Calendar for the Year R.E. 87.

_____, ภ ๐๐๔ ฬวญ ๑๑ New Year's Day Greeting Cards.

_____, ปท ๑-๗ Calendar, B.E. 2537.

_____, ปท สบ ๑-๘ Calendar, B.E. 2459.

No.38

National Archives of Thailand, ร.๕ บ ๑๓/๑ Flag Regulations for the Kingdom of Siam of R.E. 109.

_____, ร.๕ บ ๑๓/๒ Flag Regulations for the Kingdom of Siam of R.E. 113.

_____, ร.๕ บ ๑๓/๖ Revision to the Flag Regulations for the Kingdom of Siam of R.E. 116.

_____, ร.๕ บ ๑๓/๑๕ Explanation on Flags.

_____, ร.๕ บ ๑๓/๑๗ Flag Regulations for the Kingdom of Siam of R.E. 110.

_____, ร.๖ บ ๗/๓ Revision to the Flag Regulations for the Kingdom of Siam of R.E. 118.

_____ , มท ๐๒๐๑.๒.๑.๓/๒๑ Paying Respect to the National Flag.

_____ , (๒) ศธ ๒๖/๑๒๕๕ Paying Respect to the National Flag at 8 AM, and Regulations on Flag-Flying for Government Offices.

_____ , สป ๒.๑๓/๑๑ History of Thai Flags.

_____ , ภ ๐๐๓ ทวญ ๗๑/๑๙ New Year's Day Celebrations at Sanam Luang, B.E. 2486.

_____ , 58M00053 King Chulalongkorn's Visit to Samut Sakhon, R.E. 124.

No.39

National Archives of Thailand, ร.๕ ป ๑๘/๓ Government Printing House.

_____ , ภค ๙๖.๔.๑๒/๑ Order for the Printing of Postage Stamps and Postcards, Round 2.

_____ , ภค ๙๖.๔.๑๒/๒ Order for the Printing of Postage Stamps and Postcards, Round 2.

_____ , ภ ๐๐๔ ทวญ ๓๓ Postcards.

_____ , ภ สป ๓๓/๕๐ Postcards.

No.40

National Archives of Thailand, มท ๒.๒.๑๑/๙ Public Relations Department Asking for Cooperation to Promote the Dictionary of New Spellings, B.E. 2485.

_____ , มท ๕.๙/๑๒๐ Revision of Thai Alphabets, Bangkok and Thonburi.

_____ , ศธ ๐๗๐๑.๒๙/๘ Office of the Prime Minister, Plaek Phibunsongkhram, Issued the Cultural Mandates.

_____ , (๓) ศธ ๐๒๐๑.๕๕/๑๗ Dictionary of New Spellings.

_____ , (๓) ศธ ๐๒๐๑.๕๕/๑๘ The Literature Society of Thailand Would Inspect Words to be Used in Thai Language.

_____ , (๓) ศธ ๐๒๐๑.๕๕/๒๖ The Literature Society.

_____ , (๓) ศธ ๐๒๐๑.๖๒/๑๘ Projects and Executions by the Cultural Council.

No.41

Royal Thai Armed Forces Headquarters, Phra khatha chomphon. (n.p.: 2540)

National Archives of Thailand, จ/๒๕๔๐/๘ On the Making of the Royal Baton for the Field Marshal.

No.42

National Archives of Thailand, ร.๕ รล ๒/๒๕ The State Ceremony for the Royal Jubilee.

រ.៥ រត ២/២៦ Festivities Celebrating the Equestrian Statue.

_____, ၆.၆ န ၈.၁၀/၁၂ List of Names of Contributors to the Construction of the Equestrian Statue, the Chinese Department.

5.៥ ប ៤៨.២២/១២ The Crown Prince's Reply.

5.5 ପଦ 8.2/8 The Equestrian Statue.

5.5 ପଦ 5.2/୯ The Installation of the Equestrian Statue and the Statuettes.

๕.๕ ๖ ๒๑/๑๓ The King's Speech Inaugurating the Equestrian Statue.

រាជ ៧៧/១ The Royal Jubilee.

ร.๖ ๐๐๓ ๗๖๖ ๓ The Royal Jubilee for King Rama V.

រាល់ ១៣៣ Casting the Equestrian Statue in Paris.

No.43

National Archives of Thailand, ร.๕ ศ ๑๑.๑/๒ The Beginning of the Royal Journey to Europe, R.E. 116.

_____, ১৫ জি ১১৬/৫ Report of the Ministers' Meeting on the Royal Journey to Europe, and the Royal Decree on the Establishment of the Regent, R.E. 115.

၄.၆ ဖိ ၁၁.၁/၁ The Royal Journey to Europe, R.E. 116.

_____, ૧૬૫ ૧૧.૧/૭ Official Correspondence on the Royal Journey to Europe,
Volume 1: Announcements and the Royal Address.

5.5 11 11.1/12 Official Correspondence on the Royal Journey to Europe, Volume 2.

୧.୯ ୩ ୧୧.୧/୧୧ Telegrams to and fro during the Royal Journey to Europe, R.E. 116.

5.5 ୧ ୧୧.୧/୧୩ The King's Correspondence with the Queen Regent.

111 7.1.4/4 The Royal Journey to Europe.

ମିଳି ୩.୧.୫/୬ The Royal Journey to Europe.

រាជ ៧.១.៤/៦ The Royal Journey to Europe (Second Part).

ภ ๐๐๓ หาวญ ๖ King Chulalongkorn's Journey to Europe.

No.44

National Archives of Thailand, ร.๕ ศ ๒.๙/๖ Marriage with Foreigners Act.

_____, ร.๕ น ๒/๓๑ Draft of the Marriage with Foreigners Act.

_____, กค ๓๔.๑/๕ Difficulties on the Marriage between a Siamese and a British Subject.

No.45

National Archives of Thailand, ร.๕ ว ๙/๕ Tripavai Ceremony during Phraya Sisahathep's Time.

_____, ร.๕ ว ๙/๑๘ On the Triyampawai and Tripawai.

_____, ร.๕ ว ๙/๒๗ The Swinging Ceremony.

_____, ภ ๐๐๓ ฬวญ ๖๒ The Swinging Ceremony, Various Years.

_____, ภอ กค ๒ เล่ม ๑ (๕๓) Procession for the Swinging Ceremony.

No.46

National Archives of Thailand, ร.๗ รค ๑๙/๑๗ Foreign Newspapers Agreed to Publicize the Bangkok Sesquicentennial.

_____, ร.๗ บ ๕/๑-๒๘ The Bangkok Sesquicentennial.

_____, ศธ ๐๗๐๑.๗.๓.๑.๔/๒ The Construction of the Memorial to the First Monarch, and the Celebrations of the Bangkok Sesquicentennial. Festivities on the Bangkok Centennial also Included.

_____, สบ ๒.๔๗/๒๑๘ Memorandum on the Programme of the Bangkok Sesquicentennial.

_____, ภอ ๐๐๓ ฬวญ ๙๕ Photographic Album of the Bangkok Sesquicentennial, B.E. 2475.

_____, ภอ สบ ๑๙.๓.๕/๑๒ Notable Events, B.E. 2475 – 2477.

_____, ภอ ๐๐๓ ฬวญ ๘๐/๕ The Inauguration of the Memorial to the First Monarch as a Part of the Bangkok Sesquicentennial.

No.47

Fine Arts Department. Chotaihet ngan somphot Krung Rattanakosin 200 pi. (Bangkok: FAD, 2002).

National Archives of Thailand, (๖) ศธ ๒.๑.๒.๑/๒๒ Programme of the Festivities for the Bangkok Bicentennial.

_____, (๖) ศธ ๒.๑.๒.๑/๓๔ Announcement on the Bangkok Bicentennial, Published by the Fine Arts Department.

_____, (๔) ศธ ๒.๔.๖.๑/๑ Preparation for the Bangkok Bicentennial, B.E. 2525.

- _____, (๔) ศส ๒.๔.๖.๑/๒ Meetings of the Committee for the Bangkok Bicentennial.
- _____, (๔) ศส ๒.๔.๖.๑/๓ Summary of Work Undertaken by the Committee for the Bangkok Bicentennial.
- _____, (๔) ศส ๒.๔.๖.๑.๓/๓ Summary of the Bangkok Bicentennial Project.
- _____, (๔) ศส ๒.๔.๖.๓./๑ Meetings of the Sub-Committee on the Recording and Publicizing the Restoration of the Temple of the Emerald Buddha.
- _____, ฦ/จ/๘๔๕๒-๘๔๕๘ Preparation for the Bangkok Bicentennial Celebrations.
- _____, ฦ/จ/๘๕๓๖-๘๕๕๒ King Bhumibol, Queen Sirikit, and Members of the Royal Family, Paying Homage to the Statue of King Rama I, on the Chakri Memorial Day.
- _____, ฦ/จ/๘๕๙๑-๘๖๑๔ King Bhumibol and Queen Sirikit Visited the City Pillar Shrine for the Celebration of the City Pillar, on the Occasion of the Bangkok Bicentennial Celebrations.
- _____, ฦ/จ/๘๖๑๕-๘๖๔๘ The Procession Carrying Phra Chai Lang Chang from the Royal Landing to the Royal Pavilion, and the State Ceremony of Paying Homage to the Royal Ancestors at Sanam Luang.
- _____, ฦ/จ/๘๖๖๑-๘๖๗๘ The Royal Merit-Making Ceremony on the Occasion of the Bangkok Bicentennial at Amarin Winitchai Throne Hall.
- _____, ฦ/จ/๘๖๗๙-๘๖๙๖ Rituals in Homage to Phra Sayam Thewathirat at the Open Courtyard in Front of Dusit Mahaprasat Throne Hall.

No.48

- National Archives of Thailand, ฦท ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๔๒ State Ceremony Celebrating the Important Elephant.
- _____, ฦ/๒๕๐๒/๔๐ State Ceremony Celebrating the Important Elephant, Phra Sawet Adulyadejphahon, November 10th – 11th, B.E. 2502.
- _____, ฦ จ-๑๕๔๗ Images of the Important Elephants.
- National Archives in Honour of His Majesty King Bhumibol Adulyadej, ฦ หจก ๑ ๒/๗๘(๑) Phra Sawet Adulyadejphahon.
- _____, ฦ หจก พว ๒.๑.๒/๑๓๐(๑) Phra Sawet Adulyadejphahon,
- _____, ฦ หจก สบ ๒.๓/๑๑(๑) Phra Sawet Adulyadejphahon,

No.49

- Nanthawan Saowanayon, **Prapheni kanwaichuk lae konchuk khong dek Thai**, (Bangkok: Fine Arts Department, 1998).

National Archives of Thailand, ร.๕ รล ๒/๑๓ The Royal Tonsure Ceremony.

_____, ร.๕ ว ๙/๑๕ เรื่อง The Royal Tonsure Ceremony.

_____, ร.๕ ป ๑.๖/๑ The Royal Writing on Siamese Royal Customs, and the Decree on Tonsure Customs B.E. 2421.

_____, ร.๕ ป ๑๐/๓๒ 1. Royal Tonsure Ceremonies for the Children of King Rama V 2. Royal Titles and Members of the Royal Family 3. Elevation of His Highness into His Royal Highness.

_____, 55M000025 Images of the Royal Tonsure Ceremony.

_____, ภ ๐๐๓ หวญ ๔๖๓/๒/๕ His Royal Highness Prince of Dhebdvaravadi, B.E. 2435.

_____, ภ ๐๐๓ หวญ ๔๖๓/๕/๖ His Royal Highness Prince of Phinitprachanat (King Rama V) during His Tonsure Ceremony.

_____, ภ ๐๐๓ หวญ ๔๖๓/๙/๑๖ His Royal Highness Prince Chudadhuj Dharadilok Receiving the Lustral Water on the Kailasa Mount.

_____, ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๖(๑) King Prajadhipok Holding the Hand of Her Highness Princess Induratana in Her Tonsure Ceremony, March 29th, 1931.

_____, ภ ๐๐๓ หวญ ๗๐/๓๖(๓) Her Highness Princess Induratana Sitting on a Litter during Her Tonsure Ceremony, March 29th, 1931.

_____, ภ หวญ ๙/๕๑ His Royal Highness Prince Asdang Dejavudh in His Dress during the Light Waving Rite during His Tonsure Ceremony.

_____, ภ หวญ ๙/๕๔ His Royal Highness Prince Prajadhipok in Full Regalia for His Tonsure Ceremony.

_____, ภ หวญ ๙/๕๖ Her Royal Highness Princess Nibha Nobhadol in Full Regalia for Her Tonsure Ceremony, B.E. 2441.

_____, ภ หวญ ๕๓๗/๙ Her Royal Highness Princess Valaya Alongkorn in Full Regalia for Her Tonsure Ceremony.

_____, ภ หวญ ๕๓๗/๑๐ Her Royal Highness Princess Malini Nobhadara in Full Regalia for Her Tonsure Ceremony.

_____, ภ หวญ ๕๓๗/๑๙ Her Royal Highness Princess Adorndibyanibha in Full Regalia for Her Tonsure Ceremony.

_____, ภ หวญ ๖๒๖/๒๒ His Royal Highness Prince Urubongs Rajsombhoj in Full Regalia for His Tonsure Ceremony.

No.50

National Archives of Thailand, ร.๕ รัช ๓/๗ King Rama V's Remarks.

_____, ร.๕ รัช ๓/๘ King Rama V's Remarks (Duplicate).

_____, ร.๕ รัช ๓/๑๓ The King's Wish for the Future, or King Rama V's Will.

_____, ร.๕ บ ๑.๓/๖ The King's Letter; His Majesty's Will.

No.51

National Archives of Thailand, ร.๗ บ ๑.๔/๑๗ The King's Visit to the Northern Provinces, B.E. 2469.

_____, ร.๗ ม ๕/๑ The White Elephant in Chiang Mai (Phra Sawet Khotchadetdilk).

_____, ภา ๐๐๓ วิทย ๖๑ Rituals Celebrating King Rama VII's White Elephant
(Chiang Mai – Bangkok).

No.52

National Archives of Thailand, มท ๕.๙/๓๐ On Wearing Hats and to Behave According to the Cultural Mandates,
Chonburi Province.

_____, มท ๕.๙/๑๓๐ To Promote the Wearing of Hats, Roi Et Province.

_____, มท ๐๒๐๑.๖.๑/๗๖ To Have Officials Wear Hats.

_____, (๒) ศธ ๑๕.๒.๑/๑๔ To Have Officials Wear Hats.

_____, (๒) ศธ ๑๕.๒.๑/๑๗ Asking Cooperation on the Wearing of Hats for Ladies
(Which Was Already Informed to All Departments).

_____, (๒) ศธ ๑๕.๒.๑/๒๔ To Enforce Hat-Wearing.

_____, (๒) ศธ.๒๖/๒๐๐๓ Officials Failed to Follow the Order on Hat-Wearing.

_____, ภา ๐๐๔ กจข(อ) ๑-๓๖ Men, Women, and Children, Wearing Hats According to the
Cultural Mandates.

_____, ภา ๐๐๔ กจข(อ) ๑-๕๘ Ladies of Sichon, Nakhon Si Thammarat, Dressed According
to the Cultural Mandates.

_____, ภา มท/๑ Ladies of Sichon, Nakhon Si Thammarat, Dressed According to the
Cultural Mandates.

No.53

National Archives of Thailand, สบ ๒.๔๒/๓๗๘ กติ้อง ๕๕ Draft of the Royal Act On the Taxation of Matches within the Kingdom.

_____, ภอ ๐๐๔ วิทย ๒๘, ๒๙, ๓๐ Matchbox Labels, Vols. 1 – 3.

No.54

Fine Arts Department, Chotmaihet Phrabat Somdet Phrapokklao Chaoyuhua sadet liap monthon fai nua lae Nakhon Chiang Mai pho so 2469. (Bangkok: GLO Printing House, 1967).

National Archives of Thailand, ร.๗ บ ๑.๔/๑๗ The Royal Visit to the Northern Provinces, B.E. 2469.

_____, ร.๗ บ ๑.๔/๑๘ Daily Newspapers; Reports of the Royal Visit to Phayap Monthon.

_____, ร.๗ บ ๑.๔/๒๐ The Royal Visit to Monthons of Phitsanulok and Phayap.

_____, ร.๗ บ ๑.๔/๑๗ The Royal Visit to the Northern Provinces, B.E. 2469.

_____, ภ ๐๐๓ วิทย ๑๘-๑๙ King Rama VII's Visit to the Northern Provinces, B.E. 2469.

_____, ภ ๐๐๓ วิทย ๖๑ Rituals Celebrating the White Elephant for the 7th Reign
(Chiang Mai – Bangkok).

No.55

National Archives of Thailand, (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๑ New Year Festivities, B.E. 2481 – 2484.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๒ Miscellaneous Matters on New Year Festivities.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๓ Miscellaneous Matters on New Year Festivities.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๙๗.๒/๔ Miscellaneous Matters on New Year Festivities.

_____, ฉ/๗/๗๑๓ New Year Festivities, B.E. 2497.

_____, ฉ/๗/๗๒๐ People Giving Alms to Monks as a Part of New Year Festivities, B.E. 2497.

_____, ฉ/๗/๗๒๔ People at the New Year Festivities, B.E. 2497.

_____, ภ ๐๐๓ วิทย ๗๑ Images of Events during January B.E. 2496.

_____, ภ ๐๐๓ วิทย ๗๑/๑๙ New Year Festivities, B.E. 2486, at Sanam Luang.

_____, ภอ ๐๐๓ กปค ๑๕ New Year Festivities, B.E. 2482 – 2484.

_____, ผจ (๒) สร๐๒๐๑/๑๔ Plan of the Route for Monks to Receive Alms at Sanam Luang.

No.56

National Archives of Thailand, Fine Arts Department, **Chotmai het phraratchaphithi kanchanaphisek**.
(Bangkok: Khurusapha, 2002).

_____, (๒) ผ กทศ.๕/๑ Drawing of the Garuda Bow, Narai Song Suban Royal Barge
(Side View).

_____, (๒) ผ กทศ.๕/๒ Drawing of the Garuda Bow, Narai Song Suban Royal Barge
(Frontal View).

_____, (๒) ผ กทศ.๕/๓ Drawing of the Royal Seat, Narai Song Suban Royal Barge.

National Archives in Honour of His Majesty King Bhumibhol Adulyadej, **ทจก พ ๓.๒/๑** Sub-Committee on the
Building of the Royal Barge Invited the Fine Arts Department to Join with the Committee.

_____, **ทจก พ ๓.๒/๒** The Royal Thai Navy Issued an Order Setting Up a Committee to
Consider the Possibility of Restoring and Building Royal Barges.

_____, **ทจก พ ๓.๒/๖** Laying the Keel of Narai Song Suban Royal Barge, Rama IX.

_____, **ทจก พ ๓.๒/๑๔** The Royal Thai Navy Issued an Order Setting Up a Committee to
Prepare the Reception for the King's Visit to the Ceremony Presenting the Narai Song Suban Royal Barge,
Rama IX to His Majesty.

_____, **ทจก พ ๓.๒/๒๐** Manuscript of the Book on Narai Song Suban Royal Barge, Rama IX.

_____, **ภ ทจก(๒) นร ๑๔.๑/๕๐** His Royal Highness Prince Maha Vajiralongkorn, the Crown
Prince, Presided on His Majesty the King's Behalf on the Ceremony Presenting the Narai Song Suban
Royal Barge, Rama IX to His Majesty at Ratchakit Winitchai Throne Hall, Bangkok.

_____, **ภ ทจก(๒) พว ๑.๗/๘๗(๒๖)** The Narai Song Suban Royal Barge, Rama IX,
Proceeded in Front of the Ratchanawiksapha Building, on the State Ceremony Celebrating the
King's 60th Years on the Throne.

No.57

National Archives of Thailand, **ร.๖ น ๗.๕/๑๔** Distributing Medicines for "Influenza" Patients.

_____, **ร.๖ น ๗.๑๑/๒** On the Flu (Influenza), with the Distribution of Medicines.

"Siamese Medicine," **The Bangkok Times**, Monday November 4th, 1918

Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Immunization and Respiratory Diseases (NCIRD).
1918 Pandemic (H1N1 virus). Accessed from <https://www.cdc.gov/flu/pandemic-resources/1918-pandemic-h1n1.html>

No.58

National Archives of Thailand, รพท ๑/๙ The Publication of Brochure Promoting Hua Hin Travel.

_____, รพท ๒/๔ Chronicles of the Board of Trade, Vols 8 – 10.

_____, ภ รพท ๒-๑๐ Railway Hotel, Hua Hin.

No.59

Chamroenlak Thanawangnoi, Prawattisat phapphayon Thai tangtae raekroem chon sin samai songkhram lok khrang thi 2, (Bangkok: Thammasat University Press, 2001).

National Archives of Thailand, ร.๖ บ ๑๔/๑ The Movies, or Cinematograph.

_____, ร.๗ รล ๑๘/๑๙ On Thai Movie Companies (Luang Sunthon Atsawarat).

_____, ร.๗ รล ๑๘/๔๘ Siam Cinema Company, or Bangkok Cinema Company (Luang Sanoe, Mr. Song Ouan).

_____, ศร ๐๗๐๑.๖/๓๐๖ Ms. Suwan, the Cinema That the American Cinematographer Would Like to Shoot at the National Library.

_____, ม-สยามสมาคม ม้วนที่ ๑ The Bangkok Times, 1897.

_____, ภ ๐๐๔ กจข(อ) ๔/๕ Stills from “Double Luck,” of Bangkok Cinema Company (Later Became Srikrung), the First Film Made by Thais, B.E. 2470.

No.60

National Archives of Thailand, สบ ๒.๔๐/๑๐ On the Royal Golf Club at Chitralada Park.

_____, สบ ๒.๔๙/๙๒ The Royal Permission to Play at the Royal Golf Club, Chitralada Park.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๒๙/๑๐ The Royal Golf Club at Chitralada Park.

_____, (๒) สร ๐๒๐๑.๒๙/๑๑ Golf Tournament at the Royal Golf Club at Chitralada Park.

No.61

Damrong Rajanubhap Institute, Kan sadet truat ratchakan huamuang khong Somdet Phrachaoborommawongthoe kromphraya Damrong Rachanuphap. (Bangkok: n.d.).

National Archives of Thailand, ร.๕ ม ๑/๓ The Appointment of Prince Damrong as the Minister of the Interior.

_____, ร.๕ ม ๑/๘ Prince Damrong Reorganized the Administration of the Ministry of the Interior.

_____, ร.๕ ม ๑/๒๘ The Issuance of Thesa Newspaper.

- _____, ๖.๕ ม ๑.๓/๗ Decree on the Re-Naming of the Outer Monthons.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑/๒ List of Monthons and the Cities and Towns under Their Administration.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑/๓ Combining the Towns of Chumphon, Chai, Lang Suan, Kanchanadit, Kamnoet Noppakhun, into Monthon Chumphon.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑/๘ Grouping of Cities and Towns in Udon and Phayap Monthons into Areas.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑/๒๕ Combining Muang Phrom, Muang In, Muang Sing, into Muang Sing.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑/๓๔ Moving Muang Phanatnikhom, Muang Choburi, Muang Lamung, to be under Monthon Prachin.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑๑/๑ Thesaphiban Meeting R.E. 115.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑๔/๑๗ Prince Damrong's Inspection Tours of Monthon Nakhon Ratchasima and Monthon Udon Isan.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑๔/๒๓ Phraya Wasuthep's Inspection Tours of Monthon Nakhon Si Thammarat and Monthon Pattani.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑๔/๒๖ Phra Chatsuren to Inspect Monthon Nakhon Sawan.
- _____, ๖.๕ ม ๒.๑๔/๔๓ Phraya Sisahathep's Inspection Tour of Monthon Phayap.
- _____, 22M00076 Thesaphiban Meeting B.E. 2450.
- _____, 39M00043 Thesaphiban Meeting B.E. 2449.
- _____, ภา ๖.๖ ๐๐๓/๓๘ Prince Damrong's Trips to Lopburi and Hua Hin B.E. 2473.
- _____, ภา ๖.๖ ๐๐๒/๑๖ Places in the Northeast Visited by Prince Damrong during His Inspection Tour.
- _____, ภา ๖.๖ ๐๐๒/๑๗ Places in the South and the Northeast Visited by Prince Damrong during His Inspection Tour.
- _____, ภา ๖.๖ ๐๐๓/๔๔ Prince Damrong's Inspection Tours of the Northeast.

No.62

Duangchit Chitrabongse, M.C., **Phraprawat chaloemphrakiat Somdet chaofa kromphraya Narisaranuwattiwong**, (Bangkok: Chuanphim, 1983).

Narisaranuwattiwong Foundation, **Phra maharat phu song sangsan nawikanuphap lae Somdet chaofa kromphraya Narisaranuwattiwong song borihan ratchakan thahan rua**, (Bangkok: Watthanachai, 1990).

National Archives of Thailand, ๖.๕ ก ๑๔/๔ On Building Forts and the Purchasing of Artillery, Setting Up Telephone Lines for the Fort.

_____, ၂.၃ ဂ ၁၃/၁၀ Navy Men Matters, Grievances.

_____, ၂.၃ ဂ ၁၃/၁၃ Navy Maneuvers and the Inspection of Barracks in Coastal Towns.

_____, ၂.၃ ဂ ၁၃/၁၃ To Build and to Buy Warships.

_____, ၂.၃ ဂ ၁၃/၁၁ Regulations for Navy Officials.

_____, ၂.၃ ပ ၁၁/၁ The Flag Act.

_____, ၂.၃ ပ ၁၁/၁ The Flag Act.

_____, ၂.၃ ပ ၁၁/၁ Revision to the Flag Act.

_____, 13M00127 H.R.H. Prince Narisaranuwattiwong.

No.63

Fine Arts Department, Chotmai het ngan chalong 150 pi wanphraratchasomphop Somdet phra
Sri Bajrindra borommarachininat. (Bangkok: Amarin, 2016).

National Archives of Thailand, ၂.၃ ဗ ၃.၁/၁၁ The Inauguration of the Khorat Railway Line.

_____, ၂.၃ ဂ ၁၃/၁ Report on Her Majesty the Queen's Visit to Monthon Nakhon Si
Thammarat and the Isles.

_____, ၂.၃ ဂ ၁.၁/၃ Various Seals, Her Majesty the Queen's Seal, the Royal Seal, the Seals
of the 12 Ministries.

_____, ၂.၃ ပ ၁၁/၁ Her Majesty the Queen's Commands and Advices; Activities of
Her Majesty Queen Saovabha Bhongsri, the Queen Regent.

_____, ၂.၃ ပ ၁.၁/၁ On the Proposed Journey to Europe, R.E. 125.

_____, ၂.၃ ပ ၁.၁/၁ Her Majesty Queen Saovabha Bhongsri, the Queen Regent.

_____, 29M00007 Her Majesty Queen Saovabha Bhongsri, Dressed to Receive State Guests.

_____, 29M00019 Her Majesty Queen Saovabha Bhongsri and His Royal Highness Prince
Prajadhipok.

_____, 29M00039 Her Majesty Queen Saovabha Bhongsri.

_____, 29M00041 Her Majesty Queen Saovabha Bhongsri.

_____, 29M00091 Her Majesty Queen Saovabha Bhongsri, the Queen Regent, during
King Chulalongkorn's Journey to Europe, B.E. 2440.

_____, 29M00093 Her Majesty Queen Saovabha Bhongsri, the Queen Regent, B.E. 2440.

No.64

Thailand Knowledge Park, **Prawat namhom tawantok**. Accessed on February 22th, 2023, from <http://tkapp.tkpark.or.th/stocks/content/TreasuresOfTheKingdom2015/14/document1.html>

National Archives of Thailand, ภอ ๐๐๔ หมาย ๕ Perfume Labels Collected by King Rama VI.

No.65

National Archives of Thailand, ร.๗ รล ๑/๗๐ Amusement Park Company at Lumbhini Park.

_____, ร.๗ ม ๑๖/๑ Lumbhini Park and the Siamese Kingdom Exhibition.

_____, ร.๗ ม ๑๖/๒ To Turn Lumbhini Park into a Botanical Garden.

_____, ร.๗ ม ๒๖.๕/๑๒๒ The King's Patronage to the Amusement Park (Lumbhini Park).

_____, (๔) ศธ ๒.๓.๖.๙/๑ Construction of Monument to King Vajiravudh at Lumbhini Park.

_____, ศธ ๐๗๐๑.๒๖.๓/๖ Contract for the Construction and Decorative Elements of the Monument to King Vajiravudh at Lumbhini Park.

_____, สร ๐๒๐๑.๓๑/๒ Constructing Lumbhini Park as Public Park.

_____, สร ๐๒๐๑.๓๑/๓ Ministry of the Interior Transferred Lumbhini Park to Bangkok Municipality.

_____, สร ๐๒๐๑.๓๑/๔ Botanical and Zoological Gardens at Lumbhini Park.

_____, พ ร.๗ ม ๓๐ Plan of Lumbhini Park at Saladaeng Field, Bangkok, as a Park for Public Recreation.

_____, ภ ๐๐๓ หมาย ๖๙/๒๒(๑-๒) King Prajadhipok Visited and Opened the Musement Park; Phraya Khathathon Gave the Address, B.E. 2472.

_____, ภ WH ๒-๑๐๐ Lumbhini Park.

_____, ภ หจข(อ) ๑๓๐ Picnic at Lumbhini Park.

_____, ฉ/จ/๑๒๙๐๗ Lumbhini Park.

_____, ฉ/ท/๗๒๗ Statue of King Rama VI at Lumbhini Park.

No.66

National Archives of Thailand, ร.๕ ยธ ๙/๗ Chaloem 42-43-44-45-46 Bridges.

_____, ร.๕ ยธ ๙/๑๓ Chaloem 43 Bridge Sagged.

_____, ร.๕ ยธ ๙/๔๐ Chaloem Bridges.

_____, ร.๕ น ๔๖.๔/๓๕ Prince Bidyalabh Informed That Wua Lamphong Road Was So Filthy and Foul That It Should Be Fixed Prior to the King’s Inauguration of Chaloem 43 Bridge.

_____, ร.๕ น ๔๖.๔/๔๕ Invitation for Officials of the Ministry of Local Government to Attend the Audience at the Inauguration Ceremony of Chaloem 50 Bridge.

_____, ร.๕ น ๔๖.๔/๔๖ Invitation for 40 Officials of the Ministry of Local Government for the Inauguration Ceremony of Chaloem 51 Bridge. List of Names Should Be Sent to the Ministry of Public Works.

_____, ร.๕ น ๔๖.๔/๔๗ Invitation for the Inauguration Ceremony of Chaloem 52 Bridge. List of Names Should Be Sent to the Ministry of Public Works.

_____, ร.๕ น ๔๖.๔/๔๙ Invitation for 30 Officials of the Ministry of Local Government for the Inauguration Ceremony of Chaloem 54 Bridge. The Gendarmerie Should Stop the Carriage Traffic. The Company Should Also Be Told to Halt the Tramway As Well.

_____, ภา ๐๐๒ วิทยุ ๕๒/๕๖-๗๑ Bridges.

_____, ภา สบ ๔๗/๕๗๒ The Inauguration Ceremony of Chaloem Sawan 58 Bridge.

No.67

National Archives of Thailand, ภา ๐๒๐๑.๒.๑.๒๘/๔๓ His Majesty to Open Rama VI Bridge.

_____, ศธ ๐๗๐๑.๙/๓๑๙ The Inauguration Ceremony of the Rama VI Bridge.

_____, จ/๒๔๙๖/๑๓ The Inauguration Ceremony of the Rama VI Bridge, December 12th, B.E. 2496.

_____, สบ ๒.๒๔/๙ The Address to the King On the Inauguration Ceremony of the Rama VI Bridge, and the King’s Reply.

_____, ภา รพท ๓๐/๑-๑๑ Construction of Rama VI Bridge during the Reign of King Rama VII.

_____, ภา รพท ๔๙/๑-๙ Construction of Rama VI Bridge during the Reign of King Rama VII. (The Bridge over the Chao Phraya).

_____, ภา รพท ๕๘/๑-๑๒ Construction of Rama VI Bridge during the Reign of King Rama VII. (Tools, Machinery, and Railway Tracks).

_____, ภา รพท ๗๙/๑-๑๑ Construction of Rama VI Bridge during the Reign of King Rama VII. (Bridge Structure Under Construction).

_____, ภา รพท ๘๐/๙ King Rama VII and Queen Rambhai Barni Inspected the Construction of Rama VI Bridge.

_____, ภา รพท ๘๕/๑-๖ Construction of Rama VI Bridge during the Reign of King Rama VII.

_____, ภา รพท ๙๔/๑-๘ Construction of Rama VI Bridge during the Reign of King Rama VII.

- _____, រ.ប ព ១៦.៨/១ Geneva International Conventions on the Medical Care for Soldiers Injured during the War.
- _____, រ.ប ព ២៨/១ Norwegian Government Issued a Criminal Code Law for Soldiers Who Violated the Geneva Conventions.
- _____, រ.ប ព ២៨/៣ Belgian Government Issued a Criminal Code Law for Soldiers Who Violated the Geneva Conventions.
- _____, រ.ប ព ៣៥/៣ Austro-Hungary Authorized Red Cross Societies to Assist the Austro-Hungarian Medical Care Unit.
- _____, ឆប ២.៣៦/៣ The Convention of International Red Cross Society in Bangkok, November 29th – December 7th, 1922.
- _____, វ ឥរ ៣.១/១២៣៨ The President of the International Red Cross Society Gave an Official Visit to the Prime Minister's Office.

อาไคฟ ขอให้เก็บให้จงดี

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช ๒๕๖๗

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

อาไคฟ ขอให้เก็บให้จงดี. --กรุงเทพฯ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ๒๕๖๗. ๓๐๐ หน้า

1. จดหมายเหตุ 2. ไทย--ประวัติศาสตร์

I. พิรศรี โพธิาทอง, ผู้แปล. II. ชื่อเรื่อง.

025.1714

ISBN 978-616-283-709-8

คณะที่ปรึกษา

นายวีระ โรจน์พจนรัตน์

นายพนมบุตร จันทรโชติ

นางรักชนก โคจรานนท์

ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ

นางชนิษฐา วงศ์พานิช

นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ

อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

อธิบดีกรมศิลปากร

ผู้ตรวจราชการกระทรวงวัฒนธรรม

อดีตผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

นักอักษรศาสตร์ทรงคุณวุฒิ

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอักษรศาสตร์ (ภาษา เอกสาร และหนังสือ)

บรรณาธิการ

นางณิชา จรรย์เศรษฐการ

นางบุศยารัตน์ คู่เทียม

ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

นักจดหมายเหตุเชี่ยวชาญ (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจดหมายเหตุ)

ผู้เรียบเรียงและคณะบรรณาธิการ

นางภาวิดา สมวงศ์

นางสาวพริดา ขำบุญลือ

นางสาวจุฑามาศ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

นางสาวปริม ชัยเพชร

นายอมรินทร์ ณ พิบูลย์

นางสาวพนิดา วงศ์บุญ

นางสาวเบญญา แสงคล้าย

คณะทำงาน

นายพนพล ภูชัย

นางสาวณัฏฐา กล้าหาญ

นางสาวพิมพ์ร เอี่ยมจ้อย

นางสาวเชิญขวัญ นวัตกรรมพร

นางสาวณัฐนิชา พูลสุเมธ

นางพัชรินทร์ ลั้งแท้กุล

นางสาวนวลพรรณ นาคปรีชา

นางสาววัชรภรณ์ สิทธิวิไล

นางสาวละอองเทียน นพขุนทด

นายวันชัย ภูมิซองแก้ว

นางสาวนันทมน จิตเจตน์

นางสาวมณีรัตน์ พุทธอุปถัมภ์

นางสาวธิดา อันหอม

นางวัฒนาภรณ์ โสภิตชาติ

ผู้แปล

รองศาสตราจารย์ ดร.พิรศรี โพธิาทอง

ศิลปกรรม

นายวุฒินันท์ จินศิริวานิชย์

ออกแบบปก

นายเอกพล เสนียวงศ์ ณ อยุธยา

พิมพ์ที่

บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด

555 หมู่ 12 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210

โทรศัพท์ : 0-2118-3555, 0-2115-5116 โทรสาร : 0-2119-4527 อีเมล : info@rungsilp.com, sales-sai5@rungsilp.com

Archive; Please Keep It Properly Preserved

The Fine Arts Department, Ministry of Culture

First Edition, 2024

2,000 copies

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

Archive; Please Keep It Properly Preserved. --Bangkok: The National Archives of Thailand,
The Fine Arts Department, Ministry of Culture. 2024, 300 p.

1. Archive. 2. Thai--History.

I. Pirasri Povatong, Translator. II. Title.

025.1714

ISBN 978-616-283-709-8

Advisory Board

Mr. Vira Rojpojchanarat

Former Minister of Culture

Mr. Phanombut Chantarachot

Director-General, the Fine Arts Department

Mrs. Rakchanok Kojaranon

Inspector-General, Minister of Culture

Professor Tongthong Chandransu

Mrs. Khanittha Wongphanit

Former Director of the National Archives of Thailand

Ms. Pimpan Paiboonwangchroen

Arts Official, Advisory Level

Editors

Mrs. Nitcha Jariyasetkarn

Director of the National Archives of Thailand

Mrs. Buthsarat Kootiem

Expert Archivist

Author and Editorial Members

Mrs. Pawida Somwong

Ms. Prim Chaipeth

Ms. Panida Wongbun

Ms. Puthita Khambunlue

Mr. Amarin Na Phiboon

Ms. Benya Saengkhai

Ms. Chuthamas Palakawong Na Ayudhaya

Working Committee

Mr. Noppadol Puchai

Mrs. Patcharin Langthaekun

Ms. Natthamon Jitjate

Ms. Natta Klahan

Ms. Nuānpan Nagapreecha

Ms. Maneerat Phut-Upatham

Ms. Pimporn Aiemjoy

Ms. Watcharaporn Sittiwilai

Ms. Thida Aonhom

Ms. Chonenkwan Niwatwaraporn

Ms. Laongtien Nopkhuntod

Mrs. Watthanaporn Sophitchat

Ms. Natnicha Phoonsumon

Mr. Wunchai Phoomsongmaew

Translator

Associate Professor Dr. Pirasri Povatong

Artwork

Mr. Wuttinun Jinsiriwanich

Cover Design

Mr. Eakapol Senewong Na Ayutthaya

Printed in Bangkok, Thailand

Rung Silp Printing Co.,Ltd.

555 Moo 12 Phutthamonthon Sai 5 Road Rai Khing, Sam Phran, Nakhon Pathom 73210

Telephone : 0-2118-3555, 0-2115-5116 Fax : 0-2119-4527 Email : info@rungsilp.com, sales-sai5@rungsilp.com

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
NATIONAL ARCHIVES

2557724 0112

57126/06 0725454545

6245725570426

1769/2507555

महर्षिः २५५०१

२०५८७९१३४६८

הנה נאמר

הנה נאמר

הנה נאמר

הנה נאמר

วราศิลป์
ว.อ.ม.ค.ว.ส.ช.๖๘

Archive; Please Keep It Properly Preserved

